НА 18 V
6 м
320

Jnv.
Cs 8752

8752

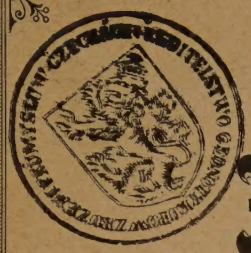

Inv. Čs 8752

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Zároveň orgán odboru

pro výtvarná umění a archaeologii

při

AKADEMII KŘESŤANSKÉ V PRAZE.

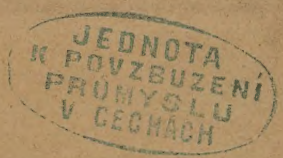

Majitel, vydavatel a redaktor:

FERDINAND J. LEHNER.

XVII. ROČNÍK.

U. II.

V PRAZE 1891.

KNIHTISKÁRNA „POLITIKY". — NÁKLADEM VYDAVATELOVÝM.

ARR TECHNICKÉ MUSEUM
Knihovna
102694 B 12545
246:282:726(05) V.

Obsah XVII. ročníku „METHODA“.

I. Články.

Kostely, církve a chrámy v Čechách. František Vacek. 5., 15., 29., 43., 69., 87., 100., 114., 126.

Různé památky některých kostelů pražských. Moric Lüssner. 18.

Stráţiště. Jan Václav Truhlář. 32, 48.

Zlatnictví církevní a umění textilní na retrospektivní výstavě v Praze. F. J. Lehner. 61.

Těmina ves, nyní Temnice. Václav Krch. (Půdorys. Zevnějšek. Detail.) 66.

Kamýcká matrika z r. 1617. Ed. Šittler. 90.

Děkanský kostel sv. Matěje v Bechyni. J. Braniš. 103.

II. Románské exkurse.

V Čechách (43.—68.):

Kostel sv. Petra a Pavla v Načeradci. (Půdorys, řez po délce, pilíř kruchty, detail.) Václav Krch. 1.

Kostely apsidami zakončené:

Zrušený chrám sv. Jana v Malíně. J. Braniš. 112.

Kostely chorem pravoúhlým zakončené:

Vokolí pražském: Březí (půdorys). 13. — Průhonice, Tehov, Petrovice. 14. — Dřevčice 15. — Bubny, Hrnčíře. 25. — Malá Chuchle, Modřany, Dolní Počernice, Podol, Královice, Kolovraty. 26. — Trnová, Železná, Třeboratice, Hovořovice (půdorys), Kunice (půdorys). 27. — Voleška (půdorys). 28. — Kyje (půdorys, 2 prospektivní pohledy vnitřku, zevnějšek). 37. F. J. Lehner.

Kostely chorem polygonálním zakončené:

Kostel sv. Petra v Brandýse n. L. (Půdorys). 85. — Kostel sv. Lukáše ve Svárově. (Půdorys.) 86. — Kostel sv. Mikuláše ve Vinci. (Dva půdorysy, průsek kruchty a podkruchtí, okna emporní, zevnějšek, portál, sloup portálu, obloučkové podříms.) F. J. Lehner. 97., 109., 121.

Na Moravě (4.—6.):

Kostely chorem pravoúhlým zakončené:

Kostel sv. Klementa v Jasenici. (Půdorys, řez.) Josef Škoda. 124.

Kostel sv. Marka ve Střiteři. (Půdorys.) Josef Škoda. 134.

Kostely chorem polygonálním zakončené:

Kaple sv. Maří Magdaleny v Jasenici. (Půdorys, průsek, dva zevní pohledy.) Jos. Škoda. 134.

III. Různé zprávy.

Výroční zpráva sv.-Vítské Jednoty za r. 1889. 9. — Výroční zpráva sv.-Vítské Jednoty za rok 1890. 129., 138. — Výroční zpráva »Vocela“ o opravě chrámu sv. Panny Barbory v Kutné Hoře. 22., 34., 57., 75., 94., 104. — Nové obrazy na chrám Týnský po bitvě Bělohorské. 28. — Kdy zhotovena byla stříbrná poprsí sv. patronů českých pro poklad chrámu sv.-Vítského. 130. — Co stály utensilie chrámové okolo roku 1500? 130. — Malby rotundy Znojemské obnoveny. 131. — Obnovené fresky v kapli sv. Václava v chrámu svaté Panny Barbory v Kutné Hoře. 140.

IV. Literatura.

Moravské ornamenty. II. Madlénka Vanklova. 9.

Z Prahy a z Čech. Karel B. Madl. 9.

Miniatury doby románské. J. Matějka. 10.

Jak píší historii českého umění. Jos. Braniš. 10.

Druhá zpráva společnosti přátel starožitností českých v Praze. 10.

Das Agnes-Kloster in Prag. W. W. Tomek und J. Mocker. 117.

Chrám sv. Barbory v Hoře Kutné. J. Braniš. 118.

V. Akademie křesťanská.

Měsíční zprávy. 11., 35., 58., 83., 95., 107., 119., 131.

VI. Příspěvky na votivní obrazy

v chrámu sv. Cyrilla a Methoda v Karlíně

12., 24., 120., 132., 141.

VII. Seznam předplatitelů. 141.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

FERDINAND J. LEHNER.

JEDNOTA K POVZBUZENÍ PRŮMYSLU V ČECHÁCH

Číslo I. **V Praze, dne 31. ledna 1891.** **Ročník XVII.**

OBSAH: Románské exkurse (43): Načerackỳ chrám sv. Petra a Pavla. — Kostely, církve a chrámy v Čechách. (Pokračování). — Různé zprávy. — Literatura. — Z Akademie křesťanské. Zpráva za měsíc leden. — Příspěvky na votivní obrazy v Karlínském chrámu Páně.

JEDNOTA K POVZBUZENÍ PRŮMYSLU V ČECHÁCH

Románské exkurse. (43).

NAČERACKÝ CHRÁM SV. PETRA A PAVLA.

Napsal a nakreslil **Václav Krch**, odborný profesor.

Zajímavá stavba chrámová na východní straně posvátného »Blaníku« se rozprostírající a pro historii stavitelství církevního v Čechách důležita, jest chrám Páně v Načeraci.

Chudé městečko, romanticky rozložené na úpatí homolovité vyvýšeniny, obklopuje jako pevnostní hradba svými úhlednými domečky a statky hospodářskými svatyni chrámovou.

Prodělavši hrůzy a útrapy válek husitských i války třicetileté, obráceno bylo od středověku až na naše časy častými požáry několikráte v prach a popel, z něhož opět vzrostlé seskupilo se tím těsněji ku své chloubě minulosti, jako včelky kol své královny. Černé omšené zdi chrámové a neobyčejná výška stavby s různými později vzniklými přístavky poutá okamžitě pozornost příchozího. Laik obdivuje se rozsáhlosti venkovské starožitnosti, ale milovník památek doby minulé plesá již nad jednou zachovanou památkou stavitelského umění církevního ze šedé dávnověkosti.

Již spěchá noha ku prahu chrámu, co oko zatím bedlivě sobě prohlížejíc neméně starý klíč, vzbudí v tobě otázku, kolik as duchovních správců bylo jeho pány a svatyně ochranci. Temné šero vnitř budovy nedovoluje prvnímu pohledu seznati podrobné části stavitelské a ozdobnické, a jenom vysoká klenba úzkými okny spoře osvětlená a pak harmonické rozdělení vlastní svatyně milý v tobě vzbudí pocit. Po chvíli, když oko sobě uvyklo na mdlé světlo chmurnou oblohou vyvolané, pozná příchozí zajímavou, v konstruktivní části však spustlou stavbu. Nemohlo ani jinak býti! Neboť ačkoliv kostel po svém zbudování dle historických dat bohatě byl nadán a podporován od různých kolátorů, tak opět po všech útrapách středověkých třikráte vypleněn a zloupen hordami zbujnělého vojska Švédského ve válce třicetileté; pobráno vše, co míval. Starý pergamenový missal a kožený ornát — jsou jediné upomínky dávného jeho bohatství.

Načerackỳ chrám Páně, založený ke cti svatých apoštolů Petra a Pavla, náleží prvotní stavbou době románské, z níž zachována úplně věž a loď chrámová, a stál již ve století 12. Letopisec Gerlak napsal o pohřbu opata Želivského kláštera, Gotšalka, r. 1184 zesnulého, ve svém díle »Gerlaci chronicon«: »V ne-

děli první postní totiž, ježto slove »invocavit«, vyzdvihše tělo kráčeli jsme z Louňovic k Načeraci, kde mši sv. sloužil jistý kněz Radoslav.«

O sto let později přestavěna apsida chrámu původního nejspíše pro nedostatek místa vzrůstajícím tehdy počtem přifařených osad. V starožitném missalu zaznamenán mezi historickými událostmi frakturou psaný latinský nápis r. 1585 přeložený: »Tato jsou jména pánův dědičných a kolátorův, za jejichžto duše v chrámě Načerackém každého dne svátečního modliti se kněži byli povinni; nejprve za duši pana Přibyslava, za duši paní Vratky, za duši Přibíka, — kterýžto kůr v kostele s bratřími svými vystavěl, když se psalo leta Páně 1278, — za duše paní Svaty, Čeňka, Vítka, Maršíka.«

Na severní straně lodi přistavěna roku 1365 kaple Všech Svatých od bratří Maršeho a Vítka ze Šelmberka, jak tomu nasvědčuje na vnější straně zazděný znak pánů ze Šelmberka. (Sedláček, »Hrady a zámky«, Šelmberk).

Nynější sakristie byla neméně zajímavým přístavkem chrámovým z doby přestavby choru, ale zub času i zde zanechal pouze nepatrné stopy bývalé její pěkné konstrukce stavitelské, a oko marně pátrá po staré původní klenbě, k níž poukazují dvě posud zachované konsoly v rozích, však na místě klenby spatřuje se pouze nízký strop rákosový.

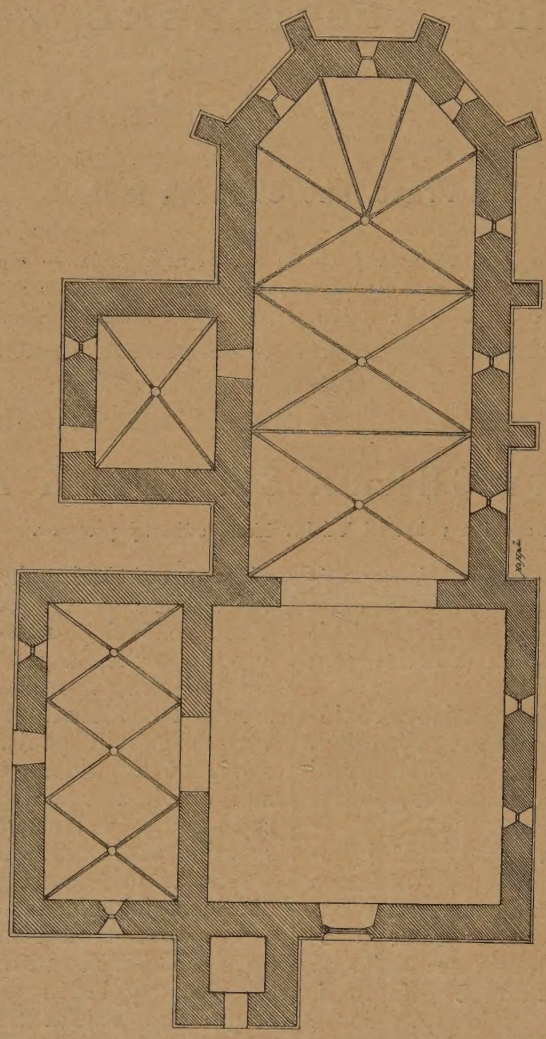

Obr. 1.

Tak se to má asi též s věží; živlové deštů a sněhových váníc přes sedm století pokoušely se o zničení konstrukce, až zvítězivše pobořily klenby jednotlivých poschodí a rozhlodaly částečně i sloupky věžních oken, takže vnitřek věže poskytuje obraz příšerného kostlivce. Barbarská ruka některého venkovského stavitele ničila však dále, zazdivši původní krásná okna románská a nasadivši na poslední poschodí věže ještě jedno patro s obyčejným oknem, cihlovým přepažením ve dvé dělené. Do nového patra přeneseny pak dva zvony.

Podobných přístavků a nevkusných přeměn dodělal se jinak krásný chrám tolik, že dnes na vnější jeho stavbě pouze strana jižní skytá částečný obraz původní krásy, a bylo by vroucím přáním, aby aspoň některé z hyzdících přístavků buď odstraněny nebo slohu přiměřenými nahrazeny byly.

Chrám Páně Načerackých patří původní stavbou do nejstarší doby románské a sestával z lodi, k níž přistavěna na straně západní věž posunutá v levou stranu tak, že s podélní stěnou lodi v jedinou rovinu ubíhá. Od hlavní lodi k východu stál chor nižší lodi, oddělen od této vítězným obloukem kruhovým, nad jehož změněným dnes tvarem zdvíhá se štít vysoký, o nějž druhdy opírala se střecha bývalého choru.

V půdorysu má loď podobu čtyřúhelníku, jehož délka 11·70 *m* a šířka 11·40 *m* obnáší. (Obr. 1.). Měl-li chor původně

tvar čtverce neb více obdélníku, těžko určiti, že však na mohutných zbudován byl základech, znáti podnes na stěnách zachovaných z bývalého choru, neboť věž, bývši původně dělena ve dvě poschodí. (Obr. 2.). Síla její zdi jest při základně 1·28 *m*, však ve výši 11·30 *m* ustupují původní rozměry o 25 *cm* a

JEDNOTA K POVZBUZENÍ PRŮMYSLU V ČECHÁCH

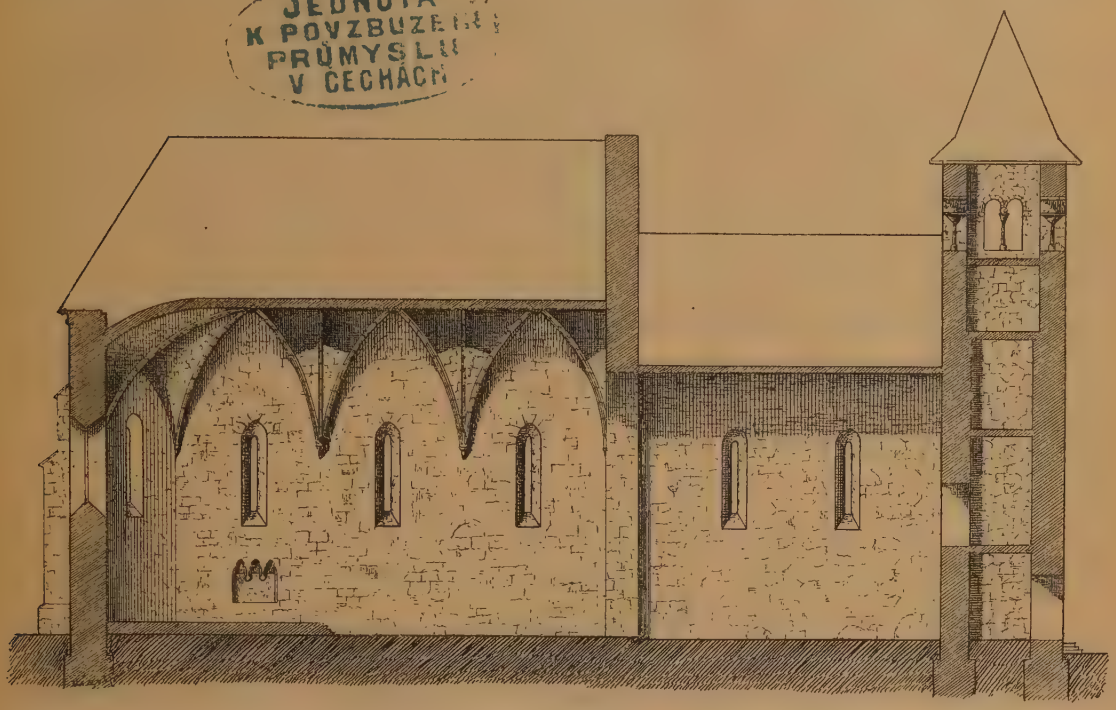

Obr. 2.

mají v síle 1·36 *m*, kdežto síla zdí v lodi pouze 1·4 *m* obnáší. Na žádném ze sousedních chrámů tak mohutných stěn v klenutém choru nenalezáme, ani z doby přechodní, ani prvogotické. Tím se vysvětluje, proč stavitel již u paty klenby nynějšího presbyteria na síle zdivu něco ubral.

Strop v lodi byl trámový, jak tomu nasvědčují nápadně slabší stěny.

Na západní straně lodi jest hlavní vchod nyní s gotickým portálem. (Obr. 7.) Původní románský vchod byl někdy na straně jižní v těch místech, kde přistavěna v posledním století síňka pro Boží hrob, vystavěná asi v té době, kdy restaurován byl sínec P. Marie.

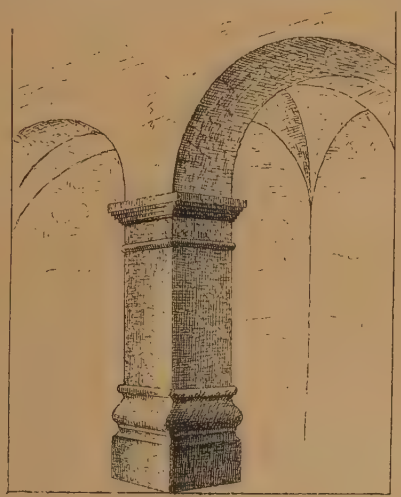

Obr. 3.

Ku čtvercovému půdorysu lodi přiléhá na západní straně štíhlá vysoká vnitřní prostora nabyvši tak většího objemu, nese se až ku hlavní římse nezměněná. Nad zmíněným ústupkem ve výši 2·50 *m* umístěna jsou původní okna, po jednom na každé straně věže. Výška celého okna obnáší 1·92 *m* a děleno jest sloupkem žulovým ve dvé. Jako ve vlastní stavbě věže tak i v její výzdobě jeví se nám tvary na časnou dobu románskou velmi útlými. Sloupek dělící okno románské ve dvé jest až příliš směle v dříku seslaben oproti tíži, kterou nesl, neboť obnáší průměr jeho u hlavice 0·15 *m* a u patky 0·21 *m*. Sedlo sloupku vytesáno ze žuly Blanické, jest pokryto deskou, jejíž strana delší obnáší 0·75 *m* a kratší pouze 0·28 *m*. O sedlo 44 *cm* vysoké opírá se dvé půlkruhových mohutnými přitesa-

nými balvany vytvořených oblouků, na nichž spočívá lámané zdivo věže. Válcový dřík sloupu vystupující z patky kostkové, jejíž výška obnáší 0·30 *m*, zúžuje se volně ku hlavici. Při novém nástavku věže, jakým někdy asi ku konci středověku věž přioděna byla, zazděna původní okna i se sloupky románskými, a věž pozbyla tím původní své krásy a rázovitosti.

Druhou zajímavou památkou z doby románské zachovanou jest staré emporium (obr. 3.), podepřené o pilíř čtverhranný, dosti bohatě článkovaný a ze žuly vytesaný. Na kůr vystupuje se nyní věží; původně přístup býval z prvního patra, jak tomu nasvědčuje zazděný vchod do věže nad nynějšími dveřmi přízemními.

Obr. 4.

Přistavěné presbyterium o 2 klenbových polích polygonálně zakončené jest 17 *m* dlouhé, 8·50 *m* široké. Jest odděleno od hlavní lodi vítězným obloukem tupě lomeným, vrcholem svým strop lodi převyšujícím. Nad ním zdvíhá se zvýšený původní štít. Klenba presbyteria jest křížová, do výšky 13 *m* vystupující. Převyšuje tedy o 3 *m* hlavní loď pouze 10·60 *m* vysokou. Klenutí spočívá na mohutných žebrech ze žuly tesaných a dosti bohatě profilovaných. Žebra jeví pěkné články doby ranné gotiky, jaké v jihu českém ani u mnohých gotických chrámu z pozdější doby nespatřujeme. (Obr. 4.) Sbíhají se v každém jednotlivém poli ve hladkém svorníku. Tvary krakorců jsou velmi rozmanité. Krakorce v rozích kratších stran polygonu jsou konické, na stěnách podélních však různě tvořené. Jedny skládají se z válce a kůžele oddělených perlovcem (obr. 6.), a na jiných jsou lidské hlavy. Podélná stěna jižní prolomena jest 3 okny vysokými. V poměrech výšky a šířky upomínají v mnohém na tvar románských oken. Nápadně úzká a silně vyšpaletovaná podobají se oknům v lodi, pouze zakončení jich obloukem lehce lomeným, který u některých zdá se přecházeti až v křivku kruhovou, líší se od prvních. Okna postrádající článkování jeví nejjednodušší tvar ranné gotiky. Ve stěnách za hlavním oltářem nacházíme okna již o něco širší a výše předešlých od podlahy umístěná; zdá se, že byla tato podrobena v době pozdější rekonstrukci pro větší přístup světla do presbyteria. Strana půlnoční místo oken má vchod do sakristie. Pod třetím oknem nalézají se sedilie gotické. V trojdílném poli čtverce, jehož strana měří 1·66 *m*, spatřujeme jednotlivá oddělení profilů zcela jednoduchých.

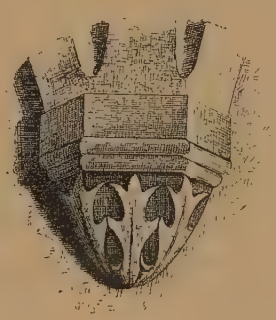

Obr. 5.

Na vnější straně presbyteria podporují klenbu vysoké opěráky o dvou ústupcích, spočívající na trnoži zdobeném profilem v tvrdé žule spracovaným. (Obr. 2.) Zdivo pozůstává z přitesaných kamenů žulových a rulových. Na straně severní vystavěna byla současně s presbyteriem sakristie, jejíž klenba však se sřítila.

Na severní straně lodi chrámové přistavěna jest kaple Panny Marie (obr. 1.), v starých zápiskách zvaná »síncem P. Marie«. Založení její sáhá do r. 1365, tomu též nasvědčuje zvenčí zazděný znak pánů ze Šelmberka, již byli téhož století pány na Načeraci a Kamberku. Znak tento byl jistě ve svorníku žeber původního klenutí kaple, z něhož jenom dnes část jest zachována. Klenba rozdělena jest na 3 pole, z nichž 2 zachována, třetí však zničeno jest. Křížové klenutí téže struktury jako presbyterium neseno jest mohutnými žebry, sbíhajícími se ve svorníku a končícími na dosti zajímavých konsolách (obr. 5.), zdobených listem bodlákovým. Na druhých konsolách rožních v nynějším kůru spatřují se hlavičky andělíčků.

Obr. 6.

Kaple P. Marie sloužila v století XVI. za pohřebiště rodiny Přechů Dvořeckých z Olbramovic a na Olbramovicích, jak tomu nasvědčují pamětní kameny v podlaze umístěné, o jichž nápisech viz Načerac (nástin historicko-archaeologický, P. Ant. Norb. Vlasák).

Vnitřek chrámu Páně Načeráckého vyzdoben jest pěti oltáři ceny všední, z původních nezachovalo se na naše časy žádné památky, všechny pocházejí z doby barokové.

Roku 1375 činí se zmínka o oltářích

sv. Václava a sv. Vojtěcha, při nichž založeno kaplanství jedno a druhé při oltáři sv. Kateřiny. Prvnějšího byl kolátorem Mareš, nadav jej platy svými ve vsi Belči (Borový, Liber. erect. I., 51, conf. I., 95). O druhém však se zmínky nečiní. Však ještě starší zprávy máme o založení kaplanství oltáře Všech Svatých roku 1365 bratry Vítkem a Maršem ze Šelmberka (Lib. conf. I., B g). V missále také jest zaznamenáno, že nějaký pan Jindřich dva oltáře v chrámě vystavěl, snad jest to totožné jméno

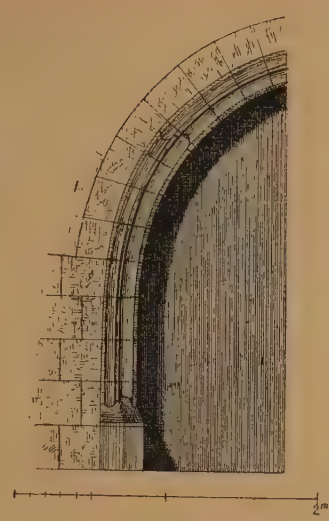

Obr. 7.

kněze Jindřicha ze Šelmberka, jenž byl na Načeraci farářem r. 1380. Jisto jest, že stávalo ve století 14. více oltářů v Načeracké chrámě než nyní, a následkem toho také tu ustanoveno více oltářníků. Téhož století, ano zajisté i předešlého byl týž chrám velmi bohatým, neboť odvedl r. 1384 42 grošů desátku králi Václavu IV., když táhl do Říma, aby tam korunu císařskou přijal.

Ze všech farností dekanatu Štěpánovského odvedla fara Načeracká nejvíce poplatku peněžitého.

JEDNOTA K PO[illegible]UZENÍ PRŮMYSLU V ČECHÁCH

Kostely, církve a chrámy v Čechách.

Podává Frant. Vacek. (Pokračování).

Kterak přiučili se Čechové užívati staveb dřevěných k účelům křesťanské bohoslužby, vysvítá z okolností následujících: Za doby sv. Bonifacia († r. 755) budován byl v říši francké větší počet chrámů ze dřeva. Řečený věrozvěst sám poraziv posvátný dub Donarův u Geismaru, vystavěti dal ze dřeva jeho chrámec sv. Petra. Vyhledával toho zajisté prospěch nově zaváděného křesťanství, aby stavby chrámové rychle a bez většího nákladu se dokonávaly. Týž ohled pobídl i věrozvěsty slovanské schvalovati stavbu dřevěných budov ku konání bohoslužby. Slované vyznamenávali se v tom zručností velikou, budujíce již za pohanstva svatyně podivu hodného skladu.[1]) Tak se stalo, že i Rusové setrvali v zálibě dřevěných chrámův, ačkoli kníže jejich Vladimír Veliký (r. 980 až 1015) »poslav, přivedl mistry z Řecka, aby ukázali národu jeho vzor staveb byzantských. Církev východní přála hojnému počtu chrámův, nestarajíc se hrubě o nadání jejich, kdežto na západě nemohla vedena býti služba Boží v kostele, pokud časné vychování kněží při něm nebylo pojištěno stálým důchodem.

Kde zřizovaly se kostry budov chrámových ze dřeva, přestati bylo stavitelům na obrazcích přímočárných, upustiti od klenutí a výhosť dáti těžkému krytu. Základnou lodi chrámové obírán tudíž nejspíše čtverec nebo obdélník, ač i složitější tvary mohly místo míti, apsis pak v základním rysu svém rozevírala se podobně ve čtverec nebo obdélník. Tak aspoň vysvětlujeme si vznik pravoúhlých chorů při kostelích románských, z nichž některé přestavěny byvše ze starších církví, za příčinou zachovalého oltáře a rozměrů jeho nemohly dobře opatřeny býti okrouhlou apsidou.

Pohříchu nejsme jinak ani písemným svědectvím dostatečně zpraveni o slohu nejstarších církví českých, aniž jakých pozůstatků jejich shledáváme, abychom k nim se táhnouce, bezpečně naznačili způsob dřevěných staveb. Pohromy živelní, pych válečný a často i chvalitebná touha věřících, aby osady jejich opatřeny byly trvalými budovami chrámovými, připravily badatele o známosť řečeného odvětví výtvarného. I v podhradí pražském na Písku (to jest v severovýchodní částce nynější Malé Strany) stávala cír-

[1]) Letopisy Dětmara a meziborského († r. 1018): »In urbe Riedegost ... est fanum de ligno artificiose compositum.« Pertzova Monum. script., III., str. 812.

*

kev, až r. 1273 veliká povodeň vyvrátila ji ze základův.[1])

V nedostatku starších zpráv obracíme pozornost na dědiny, jež slovou Církvice, Jsou to zejména: Cerekvice nad řekou Trstenicí u Litomyšle s chrámem sv. Václava, Církvice mezi Čáslaví a Horami Kutnými s chrámem sv. Vávřince, Cerekvice mezi Králové Hradcem a Králové Dvorem s chrámem Nanebevzetí P. Marie; Cerekvice nová (biskupova) s chrámem sv. Tomáše, Cerekvice horní (Dobešova, Leskovcova) s chrámem Zvěstování P. Marie, Cerekvice dolní (německá) s chrámem sv. Magdaleny, vesměs u Pelhřimova; Církvice mezi Litoměřicemi a Ústím nad Labem s chrámem Nanebevzetí P. Marie; zaniklá Církvice u Bedřichovic na Vlašimsku[2]) a Církvice u Vavřince na Kouřimsku. Jednu-li vyjmeš, žádná z Církvic českých nepřipomíná se v listinách darovacích 11.—13. století, což jest dobrým znamením, že osadníci jejich byli lidé svobodní a na dědinách svých sami vystavěli stánky Boží. Chrámy ty málem všechny počteny jsou ve 14. století mezi farními. I bylo by velice žádoucno přihlédnouti ku nynější způsobě jejich, zdali netají v sobě rozměry a poněkud i tvar bývalých církví.

Slovo »církev« znamenavší za starší doby chrám dřevěný a později i kostel kamenný vycházelo po válkách husitských z obecného užívání. Čeští bratří jmenovali sbory a modlitebny své církvemi, čímž znechutili název ten katolíkům. Avšak co píše Blahoslav, že slovo »církev« na označení chrámu Páně vzalo počátek od strany pod obojí, s pravdou ovšem sjednati nelze.

Zbývá ještě, nežli přistoupíme ku systematickému vyšetření nejstarších kostelů českých, učiniti několik slov o »chrámů«. Domácím výrazem tím tlumočil se zprvu pojem místa chráněného. Znamenal pak »chrám« schránku jakoukoli, obyčejně větší rozměry vykazující (srov. chorv. chram = komora, ruské **храмина** = obydlí, polské chromina = chalupa), tak že Čechové velmi případně užili názvu toho k označení tajemného stánku Božího, říkajíce »chrám Páně«. Srovn. franské: thaz gotes hus. Nejprve čteme slovo »chrám« v rumjancevské legendě o životě sv. Václava: »J vloži Bog v serdce: Sozda chram svatago Vita«.[1]) Dalimil píše o knížeti Bořivoji: »Prvý chrám v Hradci postaví a sv. Klimentu oslaví«.[2])

Vyloživši tré názvů staveb chrámových »kostel, církev, chrám«, pomeškati chceme v historických dokladech o vzniku a dávném způsobu budov jimi znamenaných. První a nejstarší písemná paměť kostela v zemích československých váže se ke hradu Nitře, kdež arcibiskup Salzburský Adalram (r. 821—36) světil chrám ku poctivosti sv. Jimrama, věrozvěsta Bavorského.[3]) Působením německých kněží a nákladem slovanských vladyk (ubi Pribina et sui voluerunt populi) rozmnožil se v letech 830—70 počet kostelů v Pannonii. Pro ustanovení starobylých patrocinií klademe tuto jména světcův, kterým chrámy pannonské byly poručeny: P. Maria, archanděl Michael, svatí Jan Křtitel, Petr, Pavel, Jan Evangelista, Štěpán, Andronik, Vavřinec; Martin, Rupert, Markéta. Dodati jest, že ku stavbě chrámu sv. Andronika na hradě Blatně přibyli ze Salzburku mistři díla zednického, malíři, tesaři a řezbáři.

Jakou kulturní činnosť provozovali biskupové a kněží Pasovští na Moravě před r. 863, nemůžeme dobře posouditi pro nedostatek zpráv o tom. Nicméně přijímáme, že ku pobídce jejich vystavěli Moravané některý počet chrámů po hradech zemských.[4]) Chlubíl se r. 900 biskup Pasovský Richar, kterak země Moravská poddána bývala předchůdcům jeho »jak v příčině řádů náboženských tak i ke platům a dávkám, jelikož od nich nejprve vzděláni a z pohanů křesťany byli učiněni«. Vybírán-li desátek, byli tu také bezpečně kněží i chrámové.[5]) O povolání nebo poslání stavitelů Bavorských, jako v Pannonii se stalo, neslyšeti zhola ničeho; uměli, trvám, Moravané budovati kostely tak dobře jako Bavoři, majíce společný s nimi vzor staveb románských ve středním Podunají.

Z doby požehnaného působení sv.

---

[1]) Letopisy české k r. 1273: »Capella lignea, quae sita erat ante pontem in Piesek, totaliter cum fundamento defluxit,« Prameny d. č., III.; str. 301.

[2]) Není-li to nynější Čerkov, kterého Palacký v Popisu svém neuvádí.

[1]) Prameny d. č., I., str. 130, pozn. 14, 15.

[2]) Kronika česká; str. 55.

[3]) Anonymus (r. 873) De conversione Bagoariorum et Carantanorum: »Cui (Přibinovi) Adalramus archiepiscopus ultra Danubium in sua proprietate, loco vocato Nitrava, consecravit ecclesiam«. Pertzova Monum. script., XI., str. 11.

[4]) Vacek: Církevní dějiny české; I., str. 119. 271.

[5]) Dudík: Dějiny Moravy; I., str. 77.

Methoděje na Moravě (r. 873—85) máme následující zmínky o chrámech tamějších: »Methoděje přijav Svatopluk kníže se všemi Moravany, poručil mu všechny kostely a duchovní ve všech hradech«.[1] Methoděj »umíraje, dvě stě kněží a jáhnů mezi hranicemi své církve zanechal«.[2] I položili Methoděje ve sborném chrámu.[3] »Leží pak ve velikém kostele moravském po levé straně ve zdi (stěně) za oltářem sv. Boží Rodičky«.[4]

Sv. Methoděj stal se duchovním otcem knížete českého Bořivoje, pokřtiv jej někdy r. 874 na Velehradě, kdež byl stoličný chrám metropolity slovanského. Bořivoj založil pak první kostel na Levém Hradci.[5] Založení to stalo se ve jméno sv. Klementa, papeže a mučenníka, jehož tělesné ostatky nalezl sv. Cyrill a s bratrem svým Methodějem do Říma nesl r. 867. Vedle pozdějších zpráv ustanoven byl při kostele hradeckém kněz Kaich přidaný knížeti Bořivoji od sv. Methoděje.[6] Že řečený kněz posvětil kostel sv. Klementa, neměli by již tvrditi soudní dějepisci. V církvi východní dostačilo povolení biskupovo a prostěradlo oltářní od něho posvěcené, aby v kostele nově zřízeném konaly se služby Boží a přisluhovalo křtem svatým. Větší pozornosti zasluhuje, že kníže vystavěl první chrám ve venkovském sídle svém a nikoli na hradě Pražském, Vyčkával zajisté, až dvořané jeho ku křesťanství se obrátí. O tvaru kostela Hradeckého poučuje nás svědek dosti pozdní, ale dobře zpravený, řka: »Castelli hujus rudera hodieque spectantur, in quorum medio templum s. Clementis stat adhuc integrum more veteri in forma rotunda exstructum«.[7]

Knížeti Bořivoji připisuje se v Čechách odedávna zbudování chrámu P. Marie na hradě Pražském.[1] Životopisec sv. Václava biskup Gumpold (asi r. 967—85) za to maje, že Spytihněv byl prvním knížetem křesťanským v Čechách, přidal mu trvám omylem zásluhu o vystavění téhož chrámu.[2] Ve svatyni Marianské postřižen byl za let pacholeckých sv. Václav.[3] Stával pak první chrám Pražský nedaleko hlavního vchodu na hrad (to jest asi v místech nynější dvorní kaple) a byl vystavěn z kamene.[4]

Křesťanské horlivosti syna Bořivojova, knížete Spytihněva I., děkuje za vznik svůj kostel sv. Petra[5] na hradě Budči, ježto byl venkovským sídlem knížecí rodiny české. Při něm zřízené duchovenstvo péči mělo o literní vzdělání sv. Václava. Rotunda Budečská zachovala se z větší části až podnes.

Otec sv. Václava, kníže Vratislav I., založil druhý kostel na hradě Pražském ku poctivosti sv. Jiří,[6] v němž potom pohřben jest († r. 921). Chrám sv.-Jirský jmenuje se hned v první zprávě basilikou, což ukazuje na stavbu větších rozměrův, tuším na trojlodí kostela románského.

Zdali týž čas stávalo na hradě Tetíně, potomním vdovském sídle kněžny sv. Ludmily, chrámu křesťanského, nechceme ani tvrditi ani zapírati. Staroslovanská legenda o životě sv. Ludmily praví sice, že řečená mučennice »nebyla pochována

[1]) Nejstarší životopis sv. Methoděje ve Pramenech d. č. I., str. 48.

[2]) Životopis sv. Klementa Velického. Tamže; str. 85.

[3]) Nejstarší životopis sv. Methoděje. Tamže, str. 52.

[4]) Životopis sv. Konstantina a Methoděje. Tamže; str. 70.

[5]) Erbenova Regesta; č. 219, str. 98: »In Levo Gradech terra ad aratrum, ubi christianitas incepta est«. Přepsáno z listiny asi r. 1132 zhotovené.

[6]) Latinský životopis sv. Ludmily ze 13. století: »Metudius ducem redire concessit, tribuens ei venerabilis vite Caych nomine sacerdotem. Quique reversi ad sua in castellum, cui vocabulum erat Hradecz supra Multaviam, statuunt sacerdotem, fundantes ecclesiam in honore b. Clementis«. Prameny d. č., I., str. 193. Od Veleslavína teprv počínaje jmenují málem všichni spisovatelé kněze toho Pavlem Kaichem.

[7]) Pešina: Phosphorus septicornis; str. 120.

[1]) Dalimilova Kronika česká; str. 55: »Bořivoj prvý chrám v Hradci postaví a sv. Klimentu oslaví, druhý světěj Mářie v Praze ot velikých vrat inhed na dražě«. Křišťanův Život sv. Ludmily a sv. Václava ze 14. století: »Borzivoy omnipotenti Deo votum voverat, videlicet quo si eum Dominus ad propria cum honore reduceret, basilicam in honorem beate Dei genitricis et perpetue Virginis Marie edificaret; reversus sine mora votum suum implere studuit in ipsa civitate pragensi«. Prameny d. č., I., str. 204.

[2]) Prameny d. č., I., str. 148.

[3]) Staroslovanský životopis sv. Václava ve Pramenech d. č., I., str. 127 n,

[4]) Kosmův Letopis český k r. 1092: »In porta civitatis ante templum s. Mariae.« Prameny d. č., II., str. 133. Pokračovatel Kosmův k r. 1255: »Campanarium etiam ligneum infra muros sanctae Mariae corruit.« Tamže; str. 310. Srovn. pozn. [1]).

[5]) Gumpoldův Životopis sv. Václava: »Zpuytignev... domos Dei ad beatissimae ejus genitricis Mariae sanctique apostolorum principis memorandam venerationem construxit.« Prameny d. č., I., str. 148.

[6]) Gumpoldův Životopis sv. Václava: »Vratizlav... victorioso Dei athletae beato martyri Georgio basilicam Deo dicandam... erexit.« Tamže; str. 148.

JEDNOTA K POVZBUZENÍ PRŮMYSLU V ČECHÁCH

v chrámě, nýbrž podle zdí hradu,«[1]) z toho však nic zavírati nelze. Určitější jest zpráva spisovatele Utrpení sv. Ludmily,[2]) že Drahomíř »poslala služebníky své na Tetín, kde svaté tělo pohřbeno bylo, a rozkázala jim, aby dům blahoslavené Ludmily nad hrobem jejím proměnili v kostel, který zasvětila na jméno a čest sv. Michaela archanděla«.

Již pak tuto jest nám postýskati do letopisce Kosmy, že byv na tom, aby vypravil vznik starých chrámů českých, jinak se ustanovil. »Jakým způsobem, vece,[3]) skrze nástupce Bořivojovy ve krajinách těchto rozmáhalo se den ode dne svaté náboženství víry katolické, nebo který kníže věřící jaké a kolik kostelů byl vystavěl ke chvále Boží, mínil jsem raději pominouti nežli nechuť čtoucímu způsobiti, protože jsem četl sepsání jiných o tom.« Však i z jiných spisů těch, pokud nás došly, žádoucí úplnosti dobrati se nelze.

O sv. Václavu dí staroslovanská legenda: »Chrámy vystavěl ve všech hradech a dobře jim činil, i sluhy Páně shromáždil ze všech národův; a služba Boží za něho se konala po všechny dny jako u velikých národův.«[4]) Pohříchu vědomosť máme toliko o dvou kostelích, jež vyzdviženy byly za vlády sv. Václava, to jest o chrámu sv. Kosmy a Damiána na hradě Boleslavi a kostele sv. Víta na hradě Pražském.

Ku dějinám prvotního chrámu sv. Víta navázalo se prodlením času drahně mylných domněnek. Při nás jest pověděti stručně, co z pramenů samých se podává. Když vzešel hlas o divech nad hrobem sv. Ludmily na Tetíně a pronikl až do Bavorska, ukázal se biskup řezenský Tuto (r. 894—930) nelíčeným příznivcem knížecí rodiny české.[5]) Sv. Václav znamenav náchylnosť jeho, i také věda o nedostatcích církevního zřízení v Čechách úžeji přivinul se ku biskupské stolici Tutově, nežli předchůdcové jeho to činiti za dobré uznávali. Tak vysvětluje se poslání Václavovo do Řezna ve příčině stavby nového chrámu na hradě Pražském.[1]) Byl to jaksi projev zdvořilosti a předchozí pozvání ku svěcení kostela, aby kněží obřadu římského mohli v něm konati služby Boží.

Co se tkne slohu stavebního, věren zůstal kníže vzorům domácím, budovati dada okrouhlý kostel[2]), jako byl na Levém Hradci a Budči, jenže na výzdobu jeho mnohem větší náklad učinil.[3]) Nemaje úmyslu stavěti chrám sborný nebo klášterní, ale svatyni dvorskou, zdržel stavbu v menších rozměrech. O založení kostela se vypravuje,[4]) že kníže přijav od krále Jindřicha darem rámě sv. Víta, ku poctivosti téhož mučenníka stánek Boží připravoval.

Někteří badatelé zastavujíce se na slovech mnohomluvného původce tak zvané legendy Křištanovy,[5]) rádi by prohlásili kostel sv. Víta za kapli hrobní. Při tom ukazují na kapli P. Marie vystavenou r. 796 císařem Karlem Velikým v Achách, jež prý také za hrobiště původce svého byla určena.[6]) Tomu na odpor praví životopisec Karla Velikého opat Eginhard († r. 844): »Na rozpacích byli z prvu pánové, kde by císaře pochovali, ježto živ jsa, nic o tom neustanovil. Konečně spolu na tom jednomyslně zůstali, že nelze počestněji jej pohřbiti než v kostele, který ... vlastním nákladem v témž městě byl

[1]) Prameny d. č., I., str. 124. Srovn. také staroslovanskou legendu o životě blah. Ivana: »Ale on nevsed na kůň, šel pěšky do chrámu.« Tamže; str. 111.

[2]) Jest to tak zvaná legenda Wattenbachova, jež sepsána byla před r. 973; ve Pramenech d. č., I., str. 142: »Jubens, quo domum beatae Liudmile super tumulum ipsius statuerent in modum basilicae, aptans ei nomen in honore b. Michaelis archangeli«. Apparitores suos Tetinis misit, praví legenda, nikoli snad stavitele německé.

[3]) Prameny d. č., II., str. 28.

[4]) Prameny d. č., I., str. 120.

[5]) Vacek: Církev. dějiny české; I. str. 350 nn.

[1]) Gumpoldův Životopis sv. Václava: »Vir Deo carus voto salutari propositum obligavit se Deo donante aecclesiam nobili operum artificio constructurum ... beati Viti martyris honori dicandam ... Missis Ratesponae, sedi regiae, legatariis Tutonem episcopum, totius probitatis virum, cujus dioecesi tota subcluditur Boemia, supplici rogatu, quo idem opus Deo sacrandum ejus licentia et assensu fieret, implorat«, Prameny d. č., I., str. 157.

[2]) Kosmův Letopisec český: »Ecclesia s. Viti non adeo magna, ... quam videlicet ipse s. Venceslaus construxerat ad similitudinem romanae ecclesiae rotundam«. Prameny d. č., II., str. 92.

[3]) Gumpoldův Život sv. Václava: »Dato juxta beati ducis vota ab episcopo permissu, remissisque caritate nuntiis, artifices celeri jussione convocat: fervet opus. labor inpatiens effulget, aecclesia ad perfecti ornatus extremam manum perducitur miroque mettalorum fulgore decorata exornatur.« Prameny d. č., I., str. 157.

[4]) Česká legenda o sv. Václavu ve Výboru z literatury české; I., str. 317. Dalimilova Kronika; str. 65.

[5]) Prameny d. č., I., str. 220: »In qua aliquando, dum fabricaretur, deambulando dixisse fertur (t. j. sv. Václav při stavbě kostela sv. Víta) versum psalmographi: Hec requies mea in seculum seculi.«

[6]) Neuwirth: Geschichte der christ. Kunst in Böhmen; str. 16.

vystavěl.[1]) V tom ovšem srovnati lze chrám právě řečený s chrámem sv.-Vítským, že oba k účelům dvorským byly zřízeny a po smrti zakladatelů svých ku pohřbům jejich obrány.

(Pokračování.)

[1]) Eginhardi Vita Caroli; hl. 31.

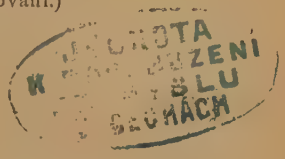

Různé zprávy.

Výroční zpráva Jednoty pro dostavění hl. chrámu sv. Víta na hradě Pražském za správní rok 1889. (Dokončení).

Při odkrytí tohoto pilíře shledáno, že se na něm jeví zcela neobyčejné známky požáru, tak že z jeho článkování ničeho téměř nezbylo a že týž spíše neútvarné hmotě se podobá. Tudíž byla nová, dosud ze 16 vrstev čtvercových záležející zeď sakristie, mající 21' výšky střídavě v tento poškozený pilíř vevázána a týmž časem i krákorce a opěrné klenáky usazeny.

Jelikož dne 2. prosince m. r. nastoupilo počasí mrazivé, byla práce na staveništi zastavena a pracováno pouze v dílnách kamenických.

Při stavbě byli po celý rok 4 sochaři, 63—68 kameníků, 7 učňů, 3 kováři a v době stavební 15 zedníků a 30—35 nádeníků zaměstnáno.

Vnitř chrámu pokročilo značně vymalování arcibiskupské kaple, obrazy z legendy o sv. Vojtěchu od p. prof. Sequense a byly celkem 4 nástěnné malby téměř ukončeny.

Ohledně sejmutí nad »porta aurea« se nalézajícího mosaikového obrazu, o kterémž v posledním valném shromáždění referováno bylo, nestalo se ani roku předešlého v ředitelství Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta žádné konečné usnesení, ačkoliv otázka tato vícekráte předmětem porady ředitelstva byla.

Aby se zřetelem na přece snad možné zachování tohoto obrazu sobě zjednalo ředitelství všeobecně uznaného dobrozdání, usneslo se na tom, expertisu zvláštních znalců v oboru mosaikovém povolati a pozvalo do Prahy k účelu tomu p. prof. Grandi-ho z mosaikové továrny Vatikánu v Římě a p. Alberta Neuhausera, majitele dílen mosaikových pro křesťanské umění v Inomostí s technickým ředitelem jeho dílny p. Luigim Salertim k prohlédnutí tohoto obrazu a sdělení jich úsudku o něm na místě samém.

Jmenovaní páni znalci pozvání to ochotně přijali a zavítají během tohoto měsíce do Prahy.

Na základě jich dobrozdání uzavře pak ředitelstvo v této otázce konečné usnesení a předloží návrhy své Jeho Eminenci nejdůstojnějšímu pánu knížeti arcibiskupovi Františku hraběti ze Schönbornů a vždy věrné metropolitní kapitole.

Literatura.*)

Moravské ornamenty. II. Vydává vlastenecký muzejní spolek v Olomouci. Na kámen kreslila Madlénka Vanklova. Tiskem c. k. dvorní a státní tiskárny. Vídeň, 1890.

Vydáváním výběru moravských výšivek barvotiskovou reprodukcí podnikl vlastenecký muzejní spolek v Olomouci dílo velezáslužné, které všeliký přítel umění domácího s vděkem vítá. Kromě titulního listu vyobrazujícího dva obojky lanžhotské ukazuje se na šesti listech formatu foliového hojný výběr lidového vyšívání, nakresleného Madlénkou Vanklovou způsobem vzorným. Reprodukce nákresů jest zdařilá. Na objasněnou napsala paní Vlasta Havelková úvod, jakož i stručný článek o svéráz u, původnosti a starobylosti ornamentů v moravském vyšívání, pak o technice a posléze o inicialkách v textu umístěných. Spisovatelka ovládající obor svůj dokonale vykládá na základě soustavně seřaděných nákresů, kterak ornament jablíčkový ve vyšívání moravském vyvinul se z rozpůleného jablíčka planého, srdéčko ze dvou jader téhož jablíčka a ornament zvonkový ze zvonečku lučního, pomocí lístků, perel a geometrických vzorků vyplňovacích. S touže přesvědčivostí objasňuje ornament palmový, kohoutí a j. Důmyslná spisovatelka doplnila a slovy jadrně objasnila, co výtečná kreslířka názorně ukázala. Dvě ruce, jedna píšící a druhá kreslící dobře se spojily k dílu jednomu. Odborné důkladnosti toho i onoho odpovídá důstojná úprava typografická i reprodukční.

Z Prahy a z Čech. Napsal Karel B. Mádl. I. Kostel sv. Jiří. — Potvorov. — Prašná brána. — Hvězda. — Fresky v Týnském dvoře. — V Praze. Nakladatelé Bursík a Kohout. 1890.

»Stati tuto sebrané vyšly v různých listech denních a týdenních. Tím již obracely se k širšímu obecenstvu, a účelem jejich bylo budíti a živiti

*) Redaktor byl by přátelům »Methoda« velmi povděčným, kdyby do této rubriky podávali hojné referáty, aby čtenářstvo se seznamovalo se vším, co o umění výtvarném a umělecké archaeologii se píše a vydává. Na všecko sám nestačí a opozduje se pro nával práce s literárními zprávami — nezaviněně.

v těchto kruzích zájem pro umělecké památky naší vlasti. Nyní doznaly po většině zpracování, hlavně však jen, aby na positivnosti obsahu získaly. Jich původní účel zůstává týž.« Úvodní slova tato jsou listem průvodním, kterým spisovatel dítko své do světa širého vysílá. Úsečným úvodem vysloveno jest v podstatě vše, co spis zajímavého vypravuje o různých předmětech z dob slohu románského, gotiky i renaissance. Mluví o památnících umění českého tím svým způsobem, který baví a poučuje i toho, jemuž historie umění výtvarného jest knihou zapečetěnou anebo zaprášenou. Podobných spisů aforistických jest nám třeba, má-li láska k umění domácímu povšechněji se probouzeti a probuzená se osvědčovati — skutky, nikoliv pouze ústy a lichým horováním. Jednička na titulním listu vytištěná větší příští dvojku, trojku, čtverku atd. Čím více, tím lépe. S redaktorem na pokračování se těší dojista četní přátelé umění výtvarného i literatury umělecké. Úprava spisu 96 stránek čítajícího jest velmi slušná.

Miniatury doby románské. Podává B. J. Matějka. V Praze. Tiskem F. Šimáčka. Nákladem vlastním. 1890.

Nový spolupracovník k dílu se hlásí. Chceť snášeti material k dějinám malířství, sochařství a uměleckého průmyslu. Románskými drobnomalbami práci započal. Prohlédl dosud důkladněji pouze c. k. veřejnou a universitní knihovnu, a výtěžek bádání podává ve spisu uvedeném, vlastním nákladem vydaném, jakožto prvý sešit »Album společnosti přátel starožitností v Praze«. — V úvodu na pravou míru uvádí vliv byzantský a odbývá prof. dra Neuwirtha, který Němcům za doby románské v Čechách tak skromně roztroušeným takměř veškeré umění české připisuje. Zmíniv se stručně o původu miniatur vůbec, popisuje jednotlivé památníky postupem chronologickým. Z XI. století: kodex Vyšehradský v c. k. veřejné knihovně v Praze, evangelistář v kapitolní knihovně, Zjevení svatého Jana v kapitolní knihovně. (Boethii mathematica, pouze inicialkami ozdobené rukopisy a Gregorii quatuor libri dialogorum se jen stručně uvádějí.) — Z XII. století: kodex Wolfenbütelský, kodex Ostrovský v kapitolní knihovně, žaltář v c. k. knihovně, homiliář Opatovický a některé rukopisy pouze inicialkami ozdobené. — Z XIII. století: Mater verborum v českém museu, Podlažický Gigas librorum ve Štokholmě, Sedlecký antifonář v universitní knihovně, žaltář v universitní knihovně Vratislavské, žaltář v universitní knihovně, zpěvník tamže, žaltář rovněž v universitní knihovně; z menších památek uvádějí se dva breviáře a tři žaltáře v universitní knihovně, Gersdorfský letopis Kosmův v Budišíně a český breviář ve Vídeňské dvorní knihovně. (Rukopisů pouze inicialkami ozdobených uvádí se celá řada a nacházejí se v kapitolní, universitní a musejní knihovně.) Ačkoli popisy vyplňují 16 stran foliových, lituje na konci spisovatel, že při vší snaze dvěma požadavkům vyhověti nemohl. »Za prvé jsou popisy jednotlivých děl příliš stručny, než aby podaly obraz vyčerpávající svůj předmět ze všech stanovisek, umělecky, archaeologicky, technicky atd., kterémužto nedostatku odpomoci nemůžem, protože by z každého odstavce povstala celá kniha. Za druhé však mnohý čtenář pohřešovati bude aspoň krátké závěrečné úvahy, ve které promluveno by bylo o výsledcích našeho studia, jako zvláště určení našeho slohu a jako různost neb podobnost se slohy cizími a pod.: uznáváme úplně oprávněnost, ba nutnost této žádosti, avšak vyplniti ji chceme až příště, kdy material a tím i naše vědomosti budou tak rozmnoženy, že k obtížné této úloze přistoupiti budeme moci.« Považuje tudy spisovatel práci tuto za pouhou přípravu k dalšímu studiu. Důležitým doplňkem popisů jsou vyobrazení světlotiskem reprodukovaná; z evangelistáře Vyšehradského 8 obrazů na 4 listech: Narození a Obětování Páně, Svatí Tři králové, Křest v Jordáně, slavný vjezd do Jerusaléma, Večeře Páně a Umývání nohou, Utrpení Páně a budoucí vzkříšení; ze žaltáře z konce XII. neb počátku XIII. století dvě vyobrazení na jednom listu: Maria Panna trůnící na křesle a Spasitel v mandorle; z antifonáře Sedleckého z XIII. století Maria Panna s Ježíškem v bohatém rámci a ze žaltáře z XIII. století 4 inicialky. Illustracemi aspoň z části popisy znázorňujícími seznamují se i širší kruhové s pokladem dosud jako zakopaným a spisovatel tím i oním přičinil hřivnou svou, aby památníkové tak vzácní spravedlivě počaly se ceniti. Cesta jest ražena, budiž rázně pokračováno, jak se slibuje. Spisovatel krásný cíl sleduje. Odvaha i vytrvalost doprovázejteť jej na dráze, kterou právě nastupuje. Zdárné pokračování s radostí uvítá všeliký přítel vlasteneckých památníkův dochovavších se nám z věků dávnominulých. — Úprava jest velmi slušná a cena 3 zl. mírná, uváží-li se, že »Album společnosti přátel starožitností českých v Praze« kromě uvedených čítá ještě jiných 5 listů s illustracemi.

Jak píší historii českého umění. Napsal Josef Braniš. V Hoře Kutné. Tiskem a nákladem Karla Šolce. 1890. Cena 40 kr.

Spis uvedený jest kritickou úvahou o Neuwirthově díle »Geschichte der christlichen Kunst in Böhmen atd.« Kniha Neuwirthova hemží se nesprávnostmi a to v takovém množství, že vyvrácení veškerých lží vyplnilo by knihu objemnější nad spis samotný. Pan profesor, který tu knihu napsal, většinu památníků jím posuzovaných ani okem nespatřil. Kromě toho chtěl spisem svým dokázati, že umění v Čechách hned od prvopočátku jest původu německého, jak na posledních 3 stránkách knihy lze dočísti se. Co kdo chce, také dokáže (!). A pan profesor to dokázal (!). Že tím vědu snížil za děvku stranické vášně, co mu na tom záleží! Psal o věcech, které většinou nespatřil, a psal to stranicky. Kniha jeho již nyní postrádá všeliké ceny, jelikož se rozchází — s pravdou; za několik pak let, až rozbouřené vlny svárů národnostních se utiší, propadne osudu — směšnosti. Archaeolog Josef Braniš považoval za povinnost, aby veřejnost českou před spisem varoval, poukázav stručně na nesprávnosti v knize se vyskytující. Co na 51 stránkách se povědíti dalo, stalo se. Redaktor v »Methodu« počíná si podobně, avšak jen příležitostně a toliko pod čarou. Vždyť úmyslné překrucování pravdy soudí se samo sebou. Vědeckost (!) tak neprozřetelně sestrojená má nohy krátké a — hlíněné. Hlína rozmokne a socha se skácí. Nárazu není třeba. Dešť to způsobí. Budova však na skále zbudovaná vzdoruje věkům. Skálou nerozbornou jest — pravda.

Druhá zpráva společnosti přátel starožitností českých v Praze. 1890. Tiskem Fr. Šimáčka.

Čilá společnost přátel starožitností českých vydala druhou zprávu výroční, v níž kromě jiných

pěkných článků popsány jsou staroromanské kostely ve Vinci a na Michalovicích odborníkem důkladně vzdělaným, c. k. ingenieurem Adolfem Pecenkou, který ku znázornění připojil i půdorysy, zevní pohledy a detail. Starožitné památníky umělecké v Boleslavsku zná dojista málo kdo tak podrobně, jako uvedený spisovatel. Posloužil by nemálo společné věci naší, kdyby uveřejnil i jiné práce, které dlouholetým bádáním archaeologickým dojista nasbíral. Lehner.

JEDNO K POVZ... PRŮMYSL... V ČECHÁCH.
Jnv. č. 8752

Z Akademie křesťanské.

Zpráva za měsíc leden.

I. Vyřízené záležitosti.

Práce kovové. Kalich jednoduchý: pro sl. obecní úřad v St. Rohlavě. — Ciboria: celé stříbrné: pro vp. Cyrilla Válu, administr. ve Sloupě na Moravě; jednoduché; pro dp. Fr. Šujanského, faráře v Selci v Uhrách. — Pozlacení a postříbření v ohni: kalicha a ciboria: pro J. Excellenci paní hraběnku Thunovou v Praze; lampy oltářní: pro dp. Gust. Hevera, faráře v Popovicích na Moravě; velké monstrance: pro dp. Josefa Eiselta, faráře v Chřibské; velké staré vzácné stříbrné monstrance gotické a tří stříbrných nádobek: pro dp. Šujanského, faráře v Selci v Uhrách. — Patenky k nemocným: pro dp. Gust. Hevera, faráře v Popovicích na Moravě a pro dp. Ferd. Eiselta, faráře v Chřibské. — Nádobky na sv. oleje: dvě pohromadě: pro dp. Fr. Mazoura, faráře v Hartikovicích; jednotlivé: pro dp. Gust. Hevera, faráře v Popovicích a pro dp. Fr. Langhansa, faráře v St. Ehrenbergu. — Kaditelnice: pro sl. obecní úřad v St. Rohlavě. — Lampa oltářní: pro sl. obecní úřad v St. Rohlavě. — Svícny oltářní: čtyři: pro sl. obecní úřad v St. Rohlavě; 14 svícnů ku křížové cestě: pro sl. patronátní úřad v Loučeni. — Kropenka s kropáčkem: pro sl. obecní úřad v St. Rohlavě. — Kropáček: pro slavný zádušní úřad v Praze. — Mešní konvičky: pro vdp. dra Václ. Hronka, děkana v Chotětově a pro sl. obecní úřad v St. Rohlavě. — Kanonické tabulky: pro vdp. dra Václ. Hronka, děkana v Chotětově a pro sl. obecní úřad v St. Rohlavě. — Cínová schránka na velké hostie: pro vdp. Jos. Kleina, osob. děkana a bisk. notáře v Oboře. — Umývadla: pro sl. obecní úřad v St. Rohlavě a pro vp. Fr. Maříka, kaplana v Bělčicích.

Rozličné. Missaly: pro vysokorod. p. barona Wraždu v Polici na Moravě, pro veledůst. děkanský úřad v Lokti, pro sl. obecní úřad v St. Rohlavě a pro důst. farní úřad ve Vrbně. — Pultíky pod missal: pro vp. Jos. Štěpána, kaplana v Neveklově, pro dp. Gust. Hevera, faráře v Popovicích, pro sl. obecní úřad v St. Rohlavě a pro vdp. Fr. Schönbecka, c. k. školního radu a ředitele škol v Praze. — Harmonické zvonky: pro blahorod. pana E. Kautsche, stříbrníka v Praze a pro sl. obecní úřad v St. Rohlavě. — Kříže na stěnu: pro dp. Jana Drozda, prof. v Praze a pro blahorod. p. Jana Tenglera, stříbrníka v Praze. — Kříž a dvě lucerny k pohřbům: pro sl. obecní úřad v St. Rohlavě.

Paramenty. Kasule: červená: pro Její Excellenci pí. hraběnku Thunovou v Praze; bílá a černá: pro sl. obecní úřad v St. Rohlavě; červená: pro důst. farní úřad v Hartmanicích; bílá: pro dp. Fr. Halouzku, faráře v Býkově (rak. Slezsko); červená: pro vysokorod. paní Krausovou, choť c. k. štábního lékaře v Praze. — Pluviały: bílý a černý: pro sl. obecní úřad v St. Rohlavě; černý: pro sl. patronátní úřad v Konici. — Gremiale vyšité: pro J. Eminenci nejd. p. kardinála-arcibiskupa hrab. Frant. Schönborna v Praze. — Pláštíky na ciborium: pro dp. Gust. Hevera, faráře v Popovicích na Moravě a pro vdp. dra Václ. Hronka, děkana v Chotětově. — Vela: pro vdp. dra Václ. Hronka, děkana v Chotětově a pro blahorod. paní Boženu Hojerovou v Praze. — Antipendium ze stříbrné látky se zlatým vyšíváním: pro dp. Jana Hrubeše, faráře v Oslavanech na Moravě. — Pytlíčky na nádobku pro sv. oleje: pro vdp. dra Václ. Hronka, děkana v Chotětově a pro dp. Fr. Kotoučka, faráře v Dolních Dunajovicích. — Zlaté třapečky ku klíčku od tabernaklu: pro dp. Gust. Hevera, faráře v Popovicích. — Příkrov: pro sl. obecní úřad v St. Rohlavě. — Birety: 6 pro sl. obecní úřad v St. Rohlavě. 4 pro ctih. p. Jos. Komedu, bohoslovce v Litoměřicích a pro dp. Eg. Fischera, kapitulara v Litoměřicích a 1 pro dp. Karla Vosyku, faráře v Sebranicích. — Komže pro ministranty: pro sl. obecní úřad v St. Rohlavě. — Koberec na stupně oltářní: pro dp. Jana Sedláčka, faráře ve Špičkách na Moravě.

Prádlo kostelní. 3 pally, 2 korporale, 2 purifikatoria a 2 ručníčky: pro dp. Gust. Hevera, faráře v Popovicích; 2 alby, tři korporale a 3 plachty oltářní: pro vdp. dra Václ. Hronka, děkana v Chotětově; 2 alby, 2 rochety, 1 cingulum, 2 humerale, 2 korporale, 3 purifikatoria, 3 ručníčky a 5 rochetek pro ministranty: pro sl. obecní úřad v St. Rohlavě; alba: pro dp. Jana Schmida, faráře v Dešné na Moravě.

II. Nová objednání.

Oltář pro kapli hřbitovní: sl. obecní úřad v Staré Rohlavě.

Práce kovové. Kalich stříbrný s tepanými obrázky a jinými okrasami bohatě ozdobený: vdp. dr. Jos. Pospíšil, ředitel biskupského semináře v Brně.

Paramenty. Celé červené ornáty (kasule, 2 dalmatiky a pluvial) s bohatou úpravou: vdp. Filip Burgersteiner, děkan v Benešově a nejd. pan Pavel Hackel, provincial řádu sv. Augustina v Praze. — Korouhev ve velkých rozměrech s bohatou úpravou: dp. Ludv. Šekufca, farář v Blagovici v Krajinsku.

Příspěvky na votivní obrazy

v karlínském chrámu Páně k oslavě 1000letého jubilea sv. Methoda.

Votivní obraz Moravanů.

Přeneseno . .	517 15
Ferd. Harna, farář v Chvalkovicích (5. dar)	1 —
Josef Krátký, farář v Moravci (6. dar) . .	2 —
Jan Vychodil, farář v Želechovicích (6. dar)	1 —
Úhrnem . .	521 15

Do 2000 zl. schází 1478 zl. 85 kr.

Několik moravských kněží vřadilo výroční příspěvek na votivní obraz Moravanů v chrámu Páně svatých apoštolů Cyrilla a Methoda v Karlíně do řádného rozpočtu svého výročního, odvádějíce dar svůj s předplatným na Methoda. Račiž jim Pán Bůh stokrát odplatiti lásku jejich! Kdyby dojemného příkladu hojněji bylo následováno, mohl býti náklad z veliké části již uhražen. Votivní obraz český jest již dokonán a měl by se v pravidelném postupu letošního roku malovati obraz Moravanů. Jelikož však pouze čtvrtina potřebného nákladu jest pohotově, nutno malbu na neurčito poodložiti.

Bohatý Ježíšek zastavil se o štědrém večeru v Karlínské svatyni, naděliv osadě dva krásné dary: zlatý oltář a votivní obraz český.

O minulých vánocích slavil redaktor 25. štědrý den v duchovní správě Karlínské. Bylo nejvroucnějším přáním srdce jeho, aby za milost za celé čtvrtstoletí přijatou v obět díků přinesl jménem obětovné osady Ježíškovi oltář ze zlata a drahokamů, jakožto nejvzácnější skvost svatyně. O čem léta sníval, vyjevilo se. Jednotliví osadníci v nevídané štědrosti v dílnách svých nákladné dílo provedli, věnovavše vlastní práci rukou svých milovanému chrámu rodnému, jiní pak na výzdobu zlatem, drahým kamením a smaltovými obrazy knížecími dary přispěli. Skvostnému tabernaklu dostalo se sourodné predelly kovové, v ohni pozlacené a hladce vyleštěné, obrazy smaltovými čtyř evangelistů opatřené a značným množstvím drahokamů vyzdobené. Byl-li roku minulého tabernakl okrášlen polodrahokamy, na výzdobu predelly užilo se vesměs dobrých kamenů a to značné velikosti, ametystů, topasů, křišťálů, almandinu a j. Také nové svícny darované jsou v ohni pozlaceny, smaltem a drahokamy posázeny. Podstavec z karrarského mramoru pokryt jest pestrou mosaikou. Z nejskvostnějších pokladů Stvořitelem propůjčených vzdělán jest pozemský trůn Beránka Božího. Nejsvětější Svátosti odpovídají nejvzácnější dary, jakých pozemskost poskytuje.

K vánočnímu daru osady Karlínské přidružil se dar věnovaný četnými přispívateli království Českého — votivní obraz český, v týž štědrý den odhalený. Skládá se ze dvou nástěnných obrazů představujících Vzkříšení a Nanebevstoupení Páně. Jsou malovány »a tempera« na zlatém pozadí rektorem Akademie malířské, profesorem Františkem Sequensem, který stylisací i kolorítem docílil oné monumentálnosti, jaká jim architekturou vykázána byla. Mistrné obrazy do rámce nádherné polychromie zasazené plodí dojem velebný a ukazují, jak krásný bude chrám Karlínský, až veškerá pole malbami vyplněna budou.

V prostotě srdce a s vděkem vroucným obětoval o půlnoční mši svaté vypravovatel dar osady a dar zbožných Čechů Ježíškovi, který téhož dne také jej neméně skvostným, jako milým darem obmyslil. Dva umělci na slovo brání a po vlastech Českých plody ducha slynoucí se spanilomyslnými manželkami svými a šlechetnou matkou jedné z nich na památku čtvrtstoletého pobytu Karlínského obdarovali vypravovatele kalichem krásy tak dokonalé, jaké docíliti lze jen slovutným umělcům. Skutečný skvost umělecký zůstane redaktoru nejmilejší památkou přátelské blahovolnosti, kterou den co den až do skonání svého při oltáři v rukou míti bude, po smrti své pak chrámu Páně odkáže co trvalý památník něžnosti i za hrobem zůstávající.

O vánocích byl v Karlíně bohatý Ježíšek! Obšírné popisy doplněny budou příště.

Lehner.

Veškeré dřívější ročníky „Methoda“ má na skladě redakce „Methoda“ v Karlíně.

»METHOD« vychází vždy 30. každého měsíce. **Předplatné**, které činí poštovní poukázkou na celý rok **2 zl. 20 kr.**, přijímá **redaktor F. J. Lehner v Karlíně. Reklamace** budtež zasílány do **expedice** v **Akademii křesťanské v Praze** (Řetězová ulice č. 223).

Knihtiskárna »Politiky« v Praze. — Nákladem vydavatele.

JEDNOTA KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA PRAVOSLAVNÉHO V ČECHÁCH

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

FERDINAND J. LEHNER.

Číslo 2. **V Praze, dne 28. února 1891.** **Ročník XVII.**

OBSAH: Románské exkurse (44). — Kostely, církve a chrámy v Čechách. (Pokračování). — Různé památky některých kostelů Pražských. — Různé zprávy. — Příspěvky na votivní obrazy v Karlínském chrámu Páně.

JEDNOTA K POVZBUZENÍ PRŮMYSLU V ČECHÁCH

Románské exkurse. (44–48).

Románské kostely zakončené chorem pravoúhlým v okolí Pražském.

Píše **F. J. Lehner.**

Když jsem počal obcházeti kostely románské soustavně vedle seznamu několikaletým snášením látky umělecko-archaeologické z veškerých mně známých spisů seřaděného, narazil jsem v nejrůznějších končinách království na kostely chorem pravoúhlým zakončené, jimž jsem žádné zvláštní pozornosti nevěnoval, považovav je za stavby jednak bezvýznamné, jednak původu velmi pozdního. Jelikož však objevovaly se mi velmi častěji, začal jsem se jich bedlivěji všímati a k nemalému překvapení seznal jsem v nich budovy původu románského jak architektonickým sestrojením lodi, choru i věže, tak způsobem stavby samé i co do materiálu stavebního, i co do podrobností architektonických, vyzírajících zde ze zachovalého portálu a okna, tam z románské kruchty, zbytků římsy a p. Přesvědčiv se takovou měrou s veškerou jistotou o románském původu budov, které dosud nikdo za románské nepovažoval, byl bych rád zvěděl, vyskytují-li se toliko po různu a výminečně, aneb četně a pravidelně jakožto zvláštní stavitelská skupina, v níž bylo by pak lze sledovati řádný vývin od tvarů prostých začínaje, až k úpravě složitější a tudy i bohatější. Zkušenosti takové bylo lze dosíci pouze ohledáním veškerých kostelů širšího okršku. Zvolil jsem si za tou příčinou dosti objemný okršlek čtyř bývalých dekanatů ve vůkolí Pražském mně nejsnáze přístupných, dekanat města Pražského, Říčanský, Ořechovský a Brandýský, putovav od kostela ke kostelu.

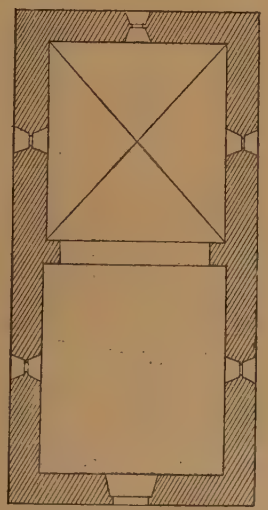

Kostel sv. Bartoloměje v Březí.

Výsledek bádání byl překvapující.

Z 96 kostelů, které jsem obešel, nalezeno románských **49**, z nichž opětně **25**, tedy celá polovice, zakončených chorem pravoúhlým.

Na základě bádání uvedeného bylo

lze bezpečně stanoviti tři zásady, jak následují:

1. Kostely zakončené chorem pravoúhlým tvoří zvláštní a to nejčetnější architektonickou skupinu románského stavitelství.

2. Kostely téhož sestrojení stavěny jsou po celou dobu románskou od počátku až do sklonku, následující pak sloh přechodní přijal uvedené sestrojení beze změny, změniv pouze detail způsobem svým zvláštním.

3. Ve stavební skupině této lze sledovati vývin od jednoduchých a prostých tvarů počátečních, až ku tvarům vyvinutějším, jimiž již oznamuje se brzký příchod slohu nového.

Nejprostější a nejstarší budovou uvedené skupiny jest zajisté bývalý farní, nyní filiální kostel sv. Bartoloměje **v Březí**, nyní k Slušticím přifařený, osaměle na kraji lesa stojící a takměř neporušeně zachovaný. Loď 7 *m* dlouhá a 5·87 *m* široká kryta jest dosud stropem v původní výšce. Jest oddělena od choru polokruhovým obloukem vítězným. Prostorný chor zaujímá skorem tolik místa, jako loď; délka jeho obnáší totiž 6·70 *m*, šířka pak uchyluje se z každé strany pouze o 7 *cm* od šířky lodi. Křížová klenba v rozích hluboko zasazená hranami neurčitými a nerovnými plochami starožitnost svou zřejmě dokazuje. Celý kostelík s vysokou lodí a níže sklenutým chorem čtvercovým zachoval vesměs původní tvářnost svou, vyjímaje okna zvětšená vylomením bývalého ostění. Zdivo jest 1·3 *m* silné. Na venek objevuje se budova jakožto prostý obdélník, jehož stěny stejně vysoké a šindelovou střechou kryté se sanktusníkem na západním hřebenu sedícím ničím nenaznačují, že kostel uvnitř skládá se z vysoké lodi a nižšího choru.

Kromě kostela v Březí jsou i jiné tři kostely sousední v témž Říčanském dekanatu, Průhonický, Tehovský a Petrovický, budovány prostým tímto způsobem, vystavěné na půdorysu pouhého obdélníku, s tím rozdílem, že mají na západní stěně průčelní věž, které kostel právě uvedený postrádá, jsouce i rozměry svými sobě rovny.

Kostel Narození Panny Marie **v Průhonicích**, nyní filiální Češlického, má na západní straně průčelní věž, do které za starodávna se vystupovalo dveřmi ve výšce oken kostelních prolomenými. Síň přízemní sloužívala bezpochyby za sakristii, z níž vchází se do lodi kostelní, mající valeně sklenutou kruchtu z prvního patra věže přístupnou. Skromná loď jest pouze 6·17 *m* dlouhá a 5·18 *m* široká, nyní sklenutá, druhdy však trámovým stropem krytá, jehož polychromované zbytky v krovu dosud se zachovaly, kde se spatřuje též starý vítězný oblouk, který odděloval loď od choru. Veškerá část tato zbudována jest z kvádrů řemeslně pracovaných. Chor s lodí stejně široký jest 7·75 *m* dlouhý a má na straně východní okno románské i s ostěním dobře zachované, do kterého však v době gotické zasadili kružbičku gotickou. Chor tento na sklonku doby románské a v prvních počátcích slohu přechodního byl překlenut dvěma obdélníky klenbovými. Klenba křížová spočívá na mohutných žebrech ve svornících se sbíhajících. Pod bývalým románským obloukem vítězným vzdělán jest nový oblouk tupě lomený. Prostý profil žeber a pásů, jakož i tupý oblouk vítězný s veškerou určitostí oznamují svrchu udanou dobu této stavební proměny. Velepamátný kostel vesměs polychromovaný důkladně se obnovuje umělci svědomitými, o čemž po ukončení prací obšírně promluveno bude.

Jiné dva kostely téže prosté úpravy — sv. Jana Křtitele **v Tehově**, nyní filialní Říčanského a sv. Jakuba **v Petrovicích**, nyní filiální Češlického, — zbaveny jsou obnovami vnitřního rozvrhu, tak že zbylo pouhé zevní zdivo. Prvě uvedenému, jehož délka 13 *m*, šířka pak 7 *m* obnáší, dostalo se s novou klenbou moderně založenou na tři oddělení zcela jiné tvářnosti; druhý však těchže rozměrů byl nerozumným obnovovatelem tou měrou uvnitř vyklizen, že zbyly pouze čtyři holé stěny rákosovým stropem kryté. I staré malby na stěnách při obnově objevené jsou zase zabíleny. Kdyby nebylo obrysu starého okna románského novou omítkou prorážejícího, nebylo by ani jediné stopy původu románského.

Čtyři uvedené kostely druhdy farní, nyní vesměs filiální, stejných rozměrů, na půdorysu obdélníkovém zbudované a vesměs v dekanatu Říčanském se objevující, jsou nejjednodušším útvarem prostých kostelů vesnických, na venek sice jednotvárným, uvnitř však přece — pokud v původní podobě zachovány byly — dosti půvabným, jednak určitým rozvrhem v loď a klenutý, nižší chor, jed-

nak i malbou, která veškeré stěny oživovala a malovanými dějinami osadu shromážděnou bez ustání poučovala a k cnostnému životu povzbuzovala.

Že i nejjednoduššího útvaru tohoto stavitelského užíváno bylo po celou dobu románskou, zřejmě ukazuje kostel sv. Bartoloměje **v Dřevčicích**, skládající se z lodi 8·75 *m* dlouhé a 6·10 *m* široké, k níž přiléhá chor 5·75 *m* dlouhý a 5·55 *m* široký, zvenčí opěráky opatřený, jimiž se udává, že míval klenbu na žebrech spočívající, jako teprve na sklonku doby románské se vyskytuje a kterou odstranili, když v době nedávné prolomením stěny východní kostel o 3·43 *m* prodloužili. Stěny na venek nevybočují z rovné čáry, jako u všech kostelů právě uvedených se spatřuje. Že kostel zbudován byl ještě v době románské, ukazuje vchod lodi polokruhově sklenutý.

(Pokračování.)

Kostely, církve a chrámy v Čechách.

Podává **Frant. Vacek.** (Pokračování).

Ti, kdož by nejraději v Němcích nalezli vzor kostela sv. Víta, velikou čest nám prokazují, vzpomínajíce i přes onu zcela nahodilou obdobu hrobovou na dvorní kapli Karla Velikého v Achách. Byla to svatyně podivuhodné krásy, zlatem, stříbrem, mramorem se skvoucí.[1]) Do šestnácti hran jsouc vystavena, měla loď uprostřed, povýšenou a osmi pilíři obklopenou. Ochoz byl dosti nízký, křížovou klenbou krytý. Nad ním prostírala se vysoká galerie, dvojím sloupovím nad sebou do lodi otevřená. Zděný osmistěn vynikal ze stavby, konče se osmibokou kopulí. Na východní straně byl presbytéř o dvou poschodích.

Praví-li tedy někdo, že stavitelům kostela sv.-Vítského nejspíše na mysli tanul vzor kaple P. Marie v Achách nebo některý bližší chrám podle ní zhotovený,[2]) povinen jest přivésti aspoň charakteristické znaky, kterými by stavba nápodobená přistupovala ke vzoru svému. Pokud k tomu se nezná, ukládá nám samým vyšetřiti poměr řečených budov. Kostel sv. Víta nazývá očitý svědek rotundou: kaple P. Marie byla stavba polygonní: ve chrámu sv.-Vítském nedostávalo se místa ku pohřbu sv. Vojtěcha, i nezbývalo než přistavěti k němu kapli novou, trvám okrouhlou: v kostele P. Marie v Achách bylo místa dosti, neboť nemohli r. 1000 nalézti hrob císaře Karla Velikého. Vedle popisu Kosmova[1]) měl chrám sv. Víta předsíň sloupovou (porticus), kdežto císařská kaple v Achách měla loď pilíři a ochozem otočenou. Ku předsíni u sv. Víta přiléhala potomně kaple s hrobem sv. Vojtěcha, tak že veškerá stavba chrámová před r. 1060 podobala se skupině dvou rotund a předsíně, jako to v menších rozměrech spatřujeme při kostele Narození P. Marie v Holubicích.[2]) Tak ovšem zprávou Kosmovou a přirozeným výkladem jejím velice v pochybnosť uvedena jest shoda hlavních rysů kaple P. Marie a kostela sv.-Vítského.

Tážeme-li se, proč tak daleko hledají někteří badatelé vzor kostelní stavby Václavovy, na den vychází okolnosť jistě pozoruhodná: připravují sobě onino cestu k tomu, aby mohli tvrditi, že chrám sv. Víta nebyl budován důvtipem a rukama lidí domácích, ale spíše od cizinců k tomu konci do Čech povolaných. Neuwirth shledává »pravdě« podobný důvod mínění takového v rychlém svolání dělníkův. A maje za to, že pravdě blízek jest pokračuje: »Jestli však měl Václav při stavbě svého kostela cizí stavitele, mohl je ovšem zase jen z Řezna povolati. Tak jeví se kostel sv. Víta v Praze dílem, k němuž biskup Řezenský Tuto nejen dal svolení, nýbrž také křesťanské umění v Němcích nepochybně zásady stavby zprostředkovalo a při němž též

[1]) Eginhardi Vita Caroli; hl. 26: »Mirae pulchritudinis basilicam Aquisgrani exstruxit, auroque et argento et luminaribus (okny) atque ex aere solido cancellis et januis ornavit. Ad cujus structuram cum columnas et marmora aliunde habere non posset, Roma atque Ravenna advehenda curavit«.

[2]) Neuwirth, na uvedeném místě; str. 16.

[1]) Kosmů v Letopis český: »Ecclesiam s. Viti non adeo magnam... et aliam ecclesiolam, quae fuit contigua et quasi in porticu ejusdem ecclesiae sita, cujus in medio nimis in arto loco erat mausoleum s. Adalberti«. Prameny d. č. II., str. 92.

[2]) Časopis »Method« r. 1890; str. 49.

němečtí dělníci mohli býti zaměstnáni.«[1]) Lichosť vývodů takových jest patrna.

Sv. Václav dokončiv stavbu chrámovou i všechnu úpravu, nedočkal se posvěcení jeho.[2]) Biskup Tuto onemocněl a dokonce oslepl, an kostel Pražský teprve se budoval.[3]) Po smrti sv. Václava nebylo hned příležité doby ku svěcení, ježto původcové mučennictví jeho rozkvětu církevního života nepřáli a kněží pronásledovali. Když pak kníže Boleslav I. (935—67) lepšího rozmyslu došel a bratra svého důstojným pohřbem uctil r. 939), pomýšleti bylo na svěcení chrámu sv.-Vítského tím snažněji, čím dražší poklad veškerého národa v něm se ochraňoval. »Kníže vypraviv tedy poselství k Michalovi, který po smrti Gunterově představen byl kostelu sv. Petra v Řezně (942—72), prosebně a mnohými dary i sliby toho se dožadoval, aby velekněžskou přísluhou jeho kostel sv. Víta došel svěcení. K čemuž zajisté biskup sotva by byl svolil, než pro paměť duše a pro spásu Václava, přítele svého již zabitého, uzavřel tak učiniti, jelikož světec Václav, pokud tělesně žil, s velikou náklonností jej byl ctil jakožto duchovního otce a biskupa dobrotivého. Však i biskup Michal podobně za syna nejmilejšího jej sobě vyvolil, tu často naváděje jej k bázni a lásce Boží, tu často posýlaje mu dárků svých, kterých toho času nejvíce potřeboval nový stánek Páně. Hned jak dosáhl kníže přání svého, lid všechen a lechové i duchovní spěchali vstříc biskupovi a s velikou poctivostí a radostí přijali jej ve přístřeší hlavního sídla Prahy. Dne 22. září (r. 945) vysvětiv kostel sv. Víta mučeníka, biskup vesele navrátil se do města svého«.[4])

Knížete Boleslava II., (967—99) nazývá Kosmas horlivým zakladatelem kostelů Božích (ecclesiarum Dei praecipuus fundator). Svědčí prý tomu výsadní list chrámu sv.-Jirského, že dvacet kostelů vystavěl.[5]) Pohříchu jest řečený list spisem nám neznámým. Ovšem kdybychom věřiti chtěli pozdním kronikářům, mohli bychom po nich jmenovati kostely: sv. Václava na Proseku, sv. Matěje na Šářce, P. Marie v Mladé Boleslavi, sv. Vavřince na Petříně u Prahy,[1]) avšak přestáváme raději na výpovědi nejstaršího letopisce, že první biskup Dětmar světil kostely od věřících na mnohých místech ke chvále Boží vystavěné.[2])

V nedostatku písemných památek a určitých dát jedna dosti spolehlivá pomůcka soudnému badateli se naskytá. Myslíme tu na jména kostelův a kaplí původu nepamětného, to jest na zasvěcení jich ku poctivosti svatých, kteří nejvíce ctěni byli za prvního křesťanství v Čechách. Pozoruhodno jest, vece H. Jireček,[3]) že hlavní chrám Vyšehradský, založený r. 1070, obdržel název netoliko sv. Petra a Pavla, ale výslovně k tomu i sv. Klementa;[4]) což není pouhým přivtělením titulu staré kaple ke chrámu hlavnímu, neboť kaple sv. Klementa vedle něho pořád ještě trvala. Název ten ukazuje, kterak při založení chrámu Vyšehradského památka a úcta sv. Klementa v Čechách ještě živa byla. Mimo kapli Vyšehradskou zanikly v Čechách chrámy sv. Klementa: v Litomyšli (farní), u mostu na Starém městě v Praze, v Sadské, ve sv. Klementě (v nyn. farnosti Brozanské u Libochovic). Jména téhož světce posud nesou chrámy farní: na Poříčí v Praze, ve Vodolce, Chržíně, Dobřenicích (u Nového Bydžova), Mírovicích; svatyně filiální: v Bubnech (u Prahy), ve Staré Boleslavi, na Hradišti (v nyn. farnosti Poříčské nad Sázavou), v Hradci Králové, Chlumčanech (v nyn. farnosti Citolibské u Loun), na Práchni (u Horažďovic). Polohu kostela sv. Klementa na Opyši ustanoviti nelze[5])

---

[1]) Neuwirth, l. c. str. 20.

[2]) Kosmův Letopis: »Servus Dei Vencezlaus ecclesiam in metropoli Praga sub honore sancti Viti martyris constructam non tamen consecratam, morte preventus, reliquit«. Prameny d. č., II., str. 30.

[3]) Z toho vidno, jak málo váží slova legendáře Gumpolda, který píše: »Invitato jam dicto episcopo (Tutone) in honorem s. Viti martyris consecratur«. Prameny d. č. I., str. 157.

[4]) Kosmův Letopis ve Pramenech d. č., II., str. 30 n.

[5]) Kosmův Letopis: »Ut in privilegio ecclesiae s. Georgii legimus, viginti ecclesias christianae religioni credulus erexit et eas omnibus utilitatibus, quae pertinent ad ecclesiasticos usus, sufficienter ampliavit«. Prameny d. č., II., str. 35.

[1]) Dobner: Annales Bohemorum; IV., str. 191 n; 196 nn; 211, 213; 362 n. Vše podle Hájka z Libočan.

[2]) Kosmův Letopis: »Praesul Dethmarus ecclesias a fidelibus in multis locis ad Dei laudem constructas consecrat«. Prameny d. č., II., str. 38.

[3]) Jirečkovy Spisy rozpravné; I., str. 290.

[4]) Erbenova Regesta k r. 1088, č. 175, str. 77: »Ecclesia sanctorum apostolorum Petri et Pauli sanctique Clementis, martyris atque pontificis, in civitate Wisegrad constructa«.

[5]) O kaplích a kostelích sv. Klementa viz pojednání Jirečkovo v Rozpravných spisech jeho; I., str, 288 nn; ve Sborníku Velehradském;

KNIHOVNA ... PŘÍRODOVĚDECKÉ FAKULTY V PRAZE

Nejstarší životopisci sv. Vojtěcha zmiňují se o chrámu P. Marie na hradě Libici.[1]) Když totiž světec v pacholeckém věku se rozstonal, nesli jej rodiče do chrámu toho Bohu obětovat. Vedle místní pověsti stalo se také zavraždění bratří sv. Vojtěcha (r. 996) ve chrámě P. Marie, který soudě dle polohy jeho uprostřed hradu, býval někdy hlavnějším kostelem Libickým.[2]) Druhý chrám na témž hradě někdy sv. Jiří zasvěcený označuje se nyní jménem sv. Vojtěcha. Ve 14. století sluje jeden z nich »kostelem« (lapidea), druhý »církví« (lignea).

Biskup sv. Vojtěch (982—997) založil r. 993 klášter v Břevnově. O stavbě kostela sv. Benedicta, Bonifacia a Alexia jakož i příbytku mnišského v Břevnově máme teprve pozdní zprávu Pulkavovu.[3]) Dle podání téhož zpravodaje vystavěl dříve sv. Vojtěch velmi úhledný chrám v Plzensku, nazval jej Kostelcem a zůstavil při něm r. 992 dvanácte mnichův, jež z Říma vedl, dokud by nezískal pro ně místa Praze bližšího.[4]) Jdouce po zprávě Pulkavově, shledáváme, že opatům kláštera Břevnovského náleželo v Plzensku ode dávna podací právo chrámu sv. Jiří v Kostelci,[5]) to jest při nynějším kostelíku sv. Jiří u Doubravky nade Mží ve farním obvodu děkanství Plzenského. Omylem kladl Palacký[6]) ke chrámu tomu udání register papežských desátkův: Kostelec praepositura. Solvit dominus abbas Brevnoviensis.[7]) O pobytu mnichů benediktinských v Kostelci u Plzně nelze tudíž dojíti jistoty.

Hned tuto naskytuje se nám příležitosť ukázati na osady, o nichž jistou zprávu máme, že jako Kostelec u Plzně měly nebo posud mají jméno po starobylých stavbách chrámových. V listinách připomíná se nejprve Kostelec u Budyně r. 1057,[1]) posud stávající a filiálním kostelem sv. Petra a Pavla opatřený (ve farním obvodu Budyňském).

Největší počet Kostelců shledáváme vůkol Plzně. Podacím pánem jednoho z nich v arcijáhenství Horšovotýnském[2]) byl probošt kláštera v Chotěšově. Palacký nemoha ustanoviti polohu jeho, prohlásil, že »zašlý tento Kostelec musí hledati se někde na blízku městečka Dobřan, vsi Litic i kláštera Chotěšova«.[3]) Kdo pozorně sleduje řadu farářů při něm zřizovaných, dojde s námi toho soudu, že Kostelcem slula osada při chrámu P. Marie v nynějším Chotěšově.[4]) R. 1400 ustanoven byl plebánem v Kostelci Konrád, člen řádu premonstrátského v Chotěšově, který r. 1407 jmenuje se výslovně farářem Chotěšovským.[5]) Druhý farní kostel tamže byl klášteru bližší a k němu trvám i přivtělený (inkorporovaný), pročež v potvrzovacích knihách uveden není.

K jinému Kostelci v arcijáhenství Horšovotýnském měli podací právo opatové kláštera Kladrubského. Jest to nynější farní kostel sv. Jana Křitele u Stříbra a osada zvaná německy Kostelzen. Podobně i opatové kláštera Plaského drželi zboží v Kostelci nade Mží (v nynější farnosti Planské v Plzensku) a ke chrámu tamějšímu sv. Jiří podávali duchovní správce.

Ke klášteru Břevnovskému přivtělen byl r. 1341 farní chrám P. Marie v Kostelci nad Vltavou u Orlíka, o němž praví se v listině potvrzovací, že od nepaměti nebo od svého počátku byl v držení benediktinů Břevnovských.[6]) Palacký váže k němu zprávu knih kon-

---

I., str., 207 nn; v Památkách archaeolog. XIV., sl. 241 nn.

[1]) Kanapariův Životopis sv. Vojtěcha: »Veniunt ad templum... ponentesque puerum supra altare s. Mariae, votum placabile voverunt«. Prameny d. č., I., str. 236. Srovn. tamže, str. 267.

[2]) Tomek v Památkách archaeolog. III., str. 102.

[3]) Mencke: Scriptores rerum germ. III., str. 1643; Ecclesiam et alias officinas (v Břevnově), quae nondum erant perfectae, in brevi tempore cum Dei adjutorio... laborabant (mnichové). In eadem ecclesia, quae mox parochialis facta est, fratres laudes Deo persolvebant devote die et nocte«.

[4]) Mencke: Scriptores rerum germ. III., str. 1643. »S. Adalbertus aedificavit eis pulcherrimam ecclesiam sub honore Dei genitricis Mariae virginis in eadem provincia (plznensi), quam ecclesiam Kostelecz nominavit«.

[5]) Tomkův Dějepis m. Prahy; III., str. 89.

[6]) Srvn. pojednání jeho: »Nesnáze starého místopisu a Kostelcové v Čechách« v Časopisu česk. musea, 1851, II., str. 15. n. Hodlajíce doplniti a opraviti bádání Palackého o Kostelcích, odhodlali jsme se hned na tomto místě v souvislosti o nich pojednati.

[7]) Tomek: Registra decimarum pap. str. 62. Název ten náleží kostelci nad Vltavou u Orlíka v dávném dekanatu Vltavském.

[1]) Erbenova Regesta; č. 124, str. 53.

[2]) Libri confirm. III., IV. str. 53.

[3]) Časopis česk. musea, 1851, II., str. 15.

[4]) Libri confirm. V., str. 113.

[5]) Libri confirm. VI., str. 22, 200: »Rector ecclesiae parochialis ibidem in Chotissowicz«.

[6]) Emlerova Regesta IV. str. 404: »Ecclesias parochiales Brumov, Kostelecz circa Zwiecow et Brzyst, quarum quedam ab ipsarum fundacione et quedam tempore, cujus non exstat memoria, sunt eidem brewnoviensi monasterio... subjecte«.

*

firmačních ze dne 5. května r. 1406 o rozepři ve příčině podacího práva,[1]) avšak ta odnáší se patrně ke Kostelci nad Vltavou u Purkarce. V potvrzovacích knihách Kostelec u Orlíka uváděn není, ježto byl farní chrám jeho P. Marie (proboštství) přivtělen ke klášteru. Onen Kostelec u Purkarce, jinak také Podolský zvaný, s chrámem sv. Vavřince jest posud osadou farní.

Na hranicích Žatecka a Rakovnicka tušil Palacký osadu Kostelec, nyní již neznámou; ale doklady, jež k tomu přivedl,[2]) připsati jest vesměs kromě jednoho ke Kostelci nad Černými lesy. Nicméně z jiných důvodů trváme na tom, že v sousedství chrámu sv. Markéty v Nesuchyni (v nyn. farnosti Mutějovické) stával Kostelec. Svědčí tomu zápis knih potvrzovacích k r. 1356: Ku podání císaře Karla IV. stal se kněz Jan ředitelem farního chrámu v Kostelci a filiální kaple jeho v Nesuchyni, k čemuž uváděl jej plebán z Mutějovic.[3]) Na tento kostel myslil písař knih konfirmačních, když maje r. 1366 poznamenati úvodce faráře Černokosteleckého, napsal, že bude installovati jej plebán v Něčimicích nedaleko Mutějovic.[4]) Omyl písařův uvedl Palackého na výzkumnou cestu, k níž svrchu řečený zápis poskytuje lepšího světla. Že však r. 1355 přivádí se fara v Nesuchyni (farář tamější uváděl plebána ke kostelu v Něčimicích[1]) a v potomních letech nejinak, pokládáme i nápis k r. 1356 učiněný za omyl notářův a opravujeme je tak, že kněz Jan stal se farářem v Nesuchyni a při filiálním chrámu v Kostelci. Není-li nynější ves Milostín s chrámem sv. Michala archanděla oným Kostelcem?

Ostatní kostelce v Čechách nečiní badatelům nijakých těžkostí, Jsou to zejména: Kostelec u Ústí nad Labem s chrámem sv. Havla (nyní Weisskirchen ve farnosti Konojedské); Kostelec P. Marie u Velíše; Kostelec Červený sv. Jakuba Většího u Náchoda (fara); Kostelec sv. Jiří nad Orlicí (děkanství); Kostelec sv. Petra a Pavla u Heřmanova Městce; Kostelec Vrbatův sv. Havla (fara) u Chrasti; Kostelec sv. Martina, biskupa, u Křížků (fara); Kostelec Černý nebo nad Černými lesy sv. Vojtěcha (fara); Kostelec nad Labem sv. Víta (děkanství): Kostelec P. Marie u Borotína (sluje také Podolský). Chrámy již od nepaměti zanikly: v Kostelci nad Tupadly ve farnosti Líběchovské u Štětí, v Kostelci pustém u Náchoda, v Kostelci nad Sázavou ve farnosti Týnecké u Jílového. (Pokračování).

[1]) Libri confirm. VI., str. 181. Časopis česk. musea, 1851, II., str. 15.

[2]) Časopis česk. musea; l. c. str. 16.

[3]) Libri confirm. I., 1., str. 7: »In ecclesia parochiali in Costelecz et ejus filiali in Nesuchin«.

[4]) Libri confirm. I., 2., str. 74.

[1]) Libri confirm. I., 1., str. 41.

Různé památky některých kostelů Pražských.

Napsal **Moric Lüssner**, c. k. místodrž. rada m. s. a konservátor.

Odvolávaje se na sepsání v XV. ročníku »Methoda« na str. 97. obsažené podávám v následujících řádkách pokračování různých památek kostelů Pražských, na ten čas méně známých anebo nepovšimnutých. Předem budiž učiněna zmínka, že mimo památku bývalého kostela sv. Václava na Malé Straně již popsanou se mně

5. vyskytla jiná, ač mnohem novější památnost z tohoto kostela pocházející, totiž socha našeho patrona zemského, nyní při kapli sv. Rafaela ústavu pro dorostlé slepé v Brusce. Tato socha kamenná stojí nyní na zevnější straně presbyteria kaple té v zahradě ústavu téhož a představuje svatého v nadlidské velikosti v úplném brnění; plášť kryje tělo, hlavu vévodská koruna a levice třímá prapor. Vedle sv. patrona stojí anděl o něco menší, maje ruku k praporu přiloženou. O původu a přenesení sochy té poučí nás tento nápis na podstavci novějším:

»Hanc D. Wenceslai statuam
quae quondam ad ecclesiam par:
hujus martyris nomine Micropragae
Deo dicatam collocata erat, cura et
expensis viduae Rosaliae Kořinek diu
servatam huic sacello S. Raphaelis

apponi fecit Paulus Aloisius Klar.
A. D. MDCCCXLIII.«

V popisech Prahy nalezl jsem o soše té pouze u Šalera (II., str. 26) krátkou zmínku, totiž že stála před kostelem sv. Václava vedle fresky pověst o vysvobození zajatých znázorňující od Reinera, a že asi r. 1785 odstraněna a jinam přenesena byla.

Sochařská práce jest dobrá, mistr však neznámý, a budiž zde pouze připamatováno, že současné asi sochy v kostele sv. Mikuláše — bývalému kostelu sv. Václava nejbližším — jsou díla Hynka Platzera (* 1717, † 1787).

Jest to shodnutí pozoruhodné, že dle pověsti v místech nynějšího ústavu slepých stál prý knížecí dvůr, v němž sv. Václav byl vychován. (Viz Svátek, Pověsti, pr. str. 6).

6. O někdejším kostelíku sv. Ondřeje a o Zbraslavském domě při něm v ulici Betlemské při rohu Poštovské ulice na Starém městě bylo ve spisech topografických častěji promluveno, a zvlášť byly nápisy, které místa měly nad vchodem kostelním, v Památkách archaeologických, d. X., str. 184 uveřejněny. Mramorové desky, na nichž nápisy tyto se nacházejí, byly při zboření kostelíka r. 1874 zazděny do průčelí domu Zbraslavského, a když r. 1888—89 i tento dům k rozbourání přišel, přeneseny do musea městského, kde nyní uloženy jsou.

Při boření domu Zbraslavského a při kopání základů k nové stavbě nalezeny byly rozličné památky táhnoucí se ke kostelu sv. Ondřeje a k domu Zbraslavskému, o kterých zde krátkou podávám zprávu.

Na bývalém hřbitově nalezeny byly tři kameny hrobové s nápisy ovšem jen částečně zachovalými, totiž:

a) ».. na den Pam... Trogicze S.. Slowutny Pan Gi... Trutnowſky Mieſſtienin.. Mieſta Prazſkeho kteryz przi ... Panie odpocziwa.... 1591 . oczekawage rado.. wſtany. Job. XIX. .. mug ziw geſt a že w... prachu wſtati mam.«

Zdá se, že kámen ten náležel dvěma osobám, protože mimo letopočet začátečný a uražený i později leta ještě jednou se opakují.

b) ».. REICH HERREN DANIELEN SCHVBA.. DTS ROM KAY MIT DIENERS ANDERE....«

Ostatek nápisu schází. V prostředku kamene viděti štít erbovní s liškou neb vlkem vzpřímeným a obráceným k pravé straně.

Tyto dva kameny byly také do městského musea přeneseny. První jest z červeného mramoru a druhý z pískovce.

Z třetího též mramorového kamene zachovala se pouze malá část nápisu, totiž: ».. ta 1593 tu Strzedu po Sw..«

Do dob mnohem starších náležejí některé drobné věci zde vykopané, jako bronzový kroužek s ukončením na způsob písmeny S, přesleny nebo korálky z šedivé hlíny, nádoby hlíněné tvaru dávného, dutá figurka hlíněná atd.

V domě Zbraslavském byly na rozličných místech pozorovány pozůstatky starší stavby gotické, jako vchody s obloukem lomeným, gotické pažby oken, částky sloupů a p. Mezi nálezy těmito zasluhuje zvláštní zmínky krásná, ač na čtyry kusy rozlámaná hlavice z gotického polosloupu, ozdobená velikými stylisovanými hvězdovitými květinami z dob přechodního slohu 13. století pocházející. Bude to asi poslední zbytek soukromé kaple v domě Zbraslavském, o kterém se činí zmínka v Ekertových Posv. m., d. II., str. 411. I hlavice tato jakož i zmíněné drobné nálezy uloženy jsou nyní v museu města Prahy.

7. V druhém dílu Památek archaeologických podal na str. 333 Hanka mezi jiným nápisy dvou kamenů hrobových při kostele sv. Klimenta na Poříčí se nacházejících, z kterých jeden na straně severní kostela památku »studiosi Nikodemi Josefi« † 1599 zachová, druhý pak blíže rohu na straně polední postaven jest roku 1620 zemřelé manželce Z. D. z Hradešína. Protože ale Hanka jméno zde odpočívající omylem četl: »Bohunka z iamovlk a«, opakujeme zde nápis ten jak skutečně zní, totiž:

»Letha Panie 1620 w sobothu po S. Pannie Dorotie Vmrzela gt Vrozena P. Bohunka ziantowſka z Nedakrzewicz manzielka P. wladyky pana Zygmunda Diwisse z Hradessina atd.«

Na desce mramorové vidíme podobu paní knihu držící, pak s tímto erbem dole umístěným: Štít jest rozpoltěn, polovice v pravo jest opět dělena a v ní hořejší polovice prázdná, kdežto dolejší obsahuje jablko s dlouhou stopkou ohnutou; v polovici štítu v levo nacházejí se tři lilie heraldické (francisca) nad se-

bou postavené, kteréžto lilie se pak na orličím křídle nad přilbou opakují. Erb ten patrně náleží rodu Žantovských z Nedakřevic, jelikož znak manžela paní Bohunky jako vůbec pánů z Hradešína jinak vypadá, jak o něm níže zmínka učiněna bude.

Kostel sv. Klimenta v ulici Klimentské, nyní co modlitebna obci vyznání helvetského sloužící, jest gotická, celkem dobře zachovalá stavba, ve které však presbyterium jest asi staršího původu nežli loď, s vynikající klenbou hvězdovitou, tuším z dob krále Vladislava II. pocházející. Ke straně severní přiléhá nevysoká věž, ve které se nachází goticky sklenutá sakristie. V této, a sice v rohu zdi západní jest umístněno pozoruhodné tabernakulum; jest to dutina čtverhranná okrášlená nahoře gotickou vimbergou neb lomenicí, podle které se z každé strany vypíná jehlanec (fiala); práce to dosti ozdobná. V sakristii té leží také za lavicemi a těmito částečně pokrytý mramorový pomník v půli rozlomený, na němž se dá čísti nápis tento:

»Leta panie 1606 w pondie..
po swatym matavssi evang..
sty panie vmrzela gest mai
delena dcera vrozeneho wl
adyky Pana Adama z RHADESSIN
A w tomto chramie tielo ge..
odpocziwa.«

Erbovní štítek na pravé straně kamene obsahuje polovici vzpřímeného kamzíka nad skalami, obráceného k pravé straně; jest to znak pánů z Hradešína. Velká část pomníku řečeného jest, jak již podotknuto, na ten čas nepřístupná, a proto nyní popsána býti nemůže.

Rod šlechtický, který se psával z Hradešína, byl v 16. a 17. století dosti rozšířený. Tak byl Václav z Hradešína v první polovici 16. století velmistrem řádu křižovníků s červenou hvězdou a viděti jest znak jeho od roku 1526 ve dvoře kláštera křižovnického, kde také v podzemním kostele křižovnickém pochován byl r. 1552, jak pomník jeho hrobový dosvědčuje. Podobně odpočívá v kostele tomto Vilém z Hradešína, někdy místokomorník král. českého, † r. 1566. I o rodině výše jmenované paní Bohunky v listinách častěji zmínka se činí. Tak již r. 1413 se jmenují Přibek, Mikuláš a Vaněk, bratří z Žantova a z Nedakřevic a ještě r. 1628 se uvádí Václav Žantovský z Nedakřevic.

Ještě budiž poukázáno na dvéře, které vedou na severní straně do sakristie, pod věží, jelikož vynikají vkusnou řezbou v slohu renaissančním, mezi kterou čteme leta 1609.

8. Památnosti důležitého kostela sv. Jakuba na Starém městě Pražském byly v Ekertových Posv. místech důkladně popsány, a zbývá pouze zmíniti se o některých pomnících v stavbách vedlejších, zvlášť v ambitu neb ochozu křížovém se nacházejících. Jak vstoupíme do místnosti této, vidíme hned v pravo vedle postranních dveří kostelních ve zdi kropenku z červeného mramoru, na jejíž ploše přední jest znak, v jehožto štítu se nachází veliká ryba, na které jezdí jakási nymfa; vedle znaku vytesány jsou písmeny F A ⌣ M V M.

O něco dál leží v dlažbě té samé chodby deska z červeného mramoru s nápisem tímto částečně již ošlapaným:

»Leta 16°13 vsnul ... sebastian Tiobal miess .. miesta praskeho .. sin slowutneho ... tikare miesstieni .. kanu pochowan .. Mandalena manzelka g ...«

Pod tím znak: Štít rozpoltěný, v poli v pravo půl orlice, v poli levém dvě břevna kolmá; nad štítem přilba, na které hlava orličí v pravo hledící. Pod znakem další nápis:

»Leta 160111 (1604?) vsnvl v panv ... pan Romedvs Czerweni ... tenin stareho mesta ... swug w panv dokonal .. ed swatym dvchem ... dieli swatodvssni ... to odpocziwa.«

Jiný kámen hrobový z opuky nalézá se ve východní částce ochozu, a tu jest pravá strana ošlapána, tak že pouze tyto zbytky nápisu přečteny býti mohly:

».. 20 slowut .. Corsi miestieni .. zke a .. poloziti .. v rodu sw° .. 1606 ..« atd.

Pod tím dole:

».. Jarolim Corssi .. leta 1624 .. slowutny pan .. skonal we .. hodin dwaczatiho .. .« etc.

Z chodby východní ochozu přicházíme na dvoreček, kde stojí při zdi sakristie pomník hrobový z červeného mramoru s nápisem tímto, jinde méně správně podaným:

»Letha bozieho Tisyce° CCCCC
ꝛ v ıı̄ı̄ v utery przed bozī
wſtaupeni vmrzela pany

Katherzina Melicharka
hyrſſowa Tuto pochow.
Proſte za ni pana boha.«

Na pomníku tom, tedy z r. 1519 pocházejícím, jest vytesán znak, jehož štít jest vodorovně rozdělen; v poli hořejším vidíme polovici jelena k pravé straně obráceného, pole dolejší jest prázdné. Nad korunovanou přilbou dvě křídla orličí, mezi nimiž poloviční jelen se opakuje.

Pomník v blízké kapli sv. Anny má nápis tento:

»Alhie ligt begraben die Ehrn und tugentſame fraw Svſanna Buſin deß Edlen und Veſten Nicolai Buſe bai der Röm: Kai: Mt: Maxmiliani und Rudolfi rē Altiſtae muſici geweſte ehliche Hauſſfraw welche 41 Jar in dem Ehſtandt gelebt und 13 Kinder erzeugt, Jſt letzlich nach vill erlidnen ſchwacheiten in Gott ſeliglich entſchlaffen Anno 1598 den 23. Januar umb 3 Vhr vormittag Jres alters im 61 Jar Deren ſelen gott gnedig und Barmhertzig ſein wolle. Amen.«

Nad nápisem tím pěkný, částečně pozlacený znak, totiž štít rozpoltěný, pravá polovice tmavé, snad černé barvy, levá pak zlatá; v štítku tom lev vzpřímený, polovice v černém poli zlatá, v zlatém pak černá; nad štítem přilba korunovaná, ze které vyrůstá lev. Fafrnochy zlaté a černé. Dlabač uvádí ve svém slovníku uměleckém, že byl Buſſe nebo Buſe Mikoláš výtečný altista při dvoře císaře Rudolfa II. v Praze v letech 1582-1594.

9. Jak z listů veřejných známo, byly v měsíci říjnu m. r. při bourání studny blíže paláce Clam-Gallasovského nalezeny dva pomníky hrobové z červeného mramoru, pocházející ze hřbitova nebo ze zrušeného kostela Matky Boží na Louži již r. 1791 úplně rozbořeného. Pro budoucí památku podávám zde věrné nápisy jejich, jak následuje:

»Leta 1582 w neděli po pamatce narozenij Panny Marie vmřel gest slowutny Hawel Kowarž od mostu mieſſienijn ſtareho miesta Prazſkeho aurzednik zaduſſi tohoto a tuto pochowan geſt oczekawage blahoslaweneho wzkrżiſſeny w den naypoſledneyſſi.«

V druhé polovici 17. století byl farářem při kostele jmenovaném Jan Faber — překlad to jména Kovář — † 1670; možná, že tento byl potomek Havla Kováře, úředníka zaduší »tohoto«.

Pomník druhý má nahoře tabulku s nápisem a pod ní znak. Nápis:

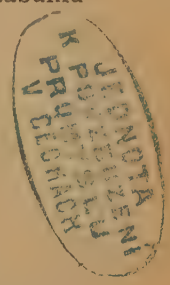

»Anno recuperatae sa
lutis MDCXXIIII die XX.
Maii nobilis doctus
et peritus adolescens
dominus Paulus Henrich a
Frankenstein Bohe
mus pie in Christo de
functus hic requiescit.«

Erbovní štít obsahuje velikého ptáka s roztaženými křídly, korunovaného a na kopečku neb skalisku stojícího; zdá se to býti kohout. Nad korunovanou přilbou se nacházejí trouby slonové, mezi nimiž sedí ten samý pták jako ve štítu.

O rodu, který se psával z Frankenštejna, činějí se často zmínky v dějinách 17. století. V kostele Matky Boží na Louži nacházel se pomník Jindřicha Vratislava z Frankenšteina od r. 1615 (Ekert, II., str. 383). Henrich z Frankenšteina s Václavem Megerle a s jinými druhy novou konfederai neb kontradirekci sobě nařídili a přísahou se zavázali, že při králi Ferdinandovi státi budou do nejposlednějšího hrdel přemožení. (Bílek, Děje konf., str. 347).

Naproti tomu byl Vratislav Jindřich z Frankenšteina cís. res. od 6. srpna 1624 odsouzen všeho jmění a propadl dům na Starém městě Pražském a vinici na »věnečku« (Bílek, Děje konf., pag. CVII. a 975.

K památkám z kostela Matky Boží na Louži náležejí také dva veliké svícny a křtitelnice, přenesené do kostela Matky Boží Sněžné. Podáváme zde úplný nápis křtitelny této a předkem na víku:

»leta ſ panie ſ M ſ D ſ lº ſ tento ſ klenot ſ gest ſ nakladem ſ markety ſ beczwarczky ſ wdowy ſ k ſ ch ſ p ſ«

Na vlastní křtitelnici neb kotli nalézají se dvě řádky nápisu a sice nahoře kolem okraje:

»l . . a ✕ narozenye ✕ syna ✕ bozyho M CCCC l i x ✝ wyt ✝ a wawrzynecz ✝ s yly gsv tento klenot den ✝ ssebatana ✝«

Kolem dolejší částky kotle stojí:

»ya ✝ krztym ✝ v wodye ✝ ale ✝ mezi ✝ wamy ✝ stal ✝ gest ✝ gehož ✝ wy ✝ newyete amen. ✝«

Dělící znaménka + ve skutečnosti pozůstávají střídavě z malých konviček a zvonků.

Z nápisu toho viděti jest, že víko a kotel pocházejí z dob rozličných; víko totiž z r. 1550, kotel pak z r. 1459. Mezi nápisem hořejším a dolejším nacházejí se tři kruhy železné, pak vypouklé obrazy šesti svatých a malý krucifix. Nádoba spočívá na třech nohách lvích, které přiléhají ku kotli lidskými hlavami, čepicemi pokrytými. Výška kotle s nohami obnáší 77 *cm*, výška víka pak s křížem 61 *cm*.

10. Ku konci přidávám zde ještě krátkou zprávu kostela sv. Mikuláše ve Vršovicích se týkající, což hledě k nápisu přítomného sepsání budiž prominuto proto, že Vršovice s Prahou již souvisejí a co předměstí hlavního města považovány býti mohou. Úmysl můj jest při tom poopraviti mylné udání v jistých topografiích opakované, že zvony na věži kostela téhož pocházejí ze 14. a 15. století. Nacházejí se zde zvony dva a na těchto čtou se nápisy tyto:

1. Na zvonu menším průměru 77 *cm* a výšky 61 *cm*:

»Anno × domini × M° Ccccc × ɣɣi° × ista × campana × fusa × est × per me × mgisrm × bartholomeum ×«

Pod nápisem podoba sv. Petra s klíčem a knihou.

2. Zvon větší, průměru 86½ *cm* a výšky 68 *cm* má nápis tento:

(Nahoře.)

»Za panowaní G. Mti. Wysocze Vrozeneho P: P: Waczslawa Wogtiecha Ste.. Rzym: Rzisse. Hrabiete z Sternberka« etc.

(V prostředku.)

»Nakladem poboznych tohoto
Zadvssy Wrssowskeho
Lydi gest Udielan
Zwon tento ke czti
Chwale Boži a S. Mikv: lasse
Letha panie 1671. X Decemb.«

(Dole.)

»Gos mich Nicolavs Löw in Prag.«

Na druhé straně zvonu spatřují se dva erby podle sebe pod korunou. V erbu na straně hvězda Šternberkská. Štít erbovní v levo jest rozpoltěn; v poli přední polovice v pravo vidíme dvé zvířat, tuším zajíců, v poli pak levém tři hrozny vinné s listem vedle každého. Znaky těmto podobné nacházejí se také na podstavci sochy sv. Františka Serafinského, kterou dal hrabě V. Šternberk r. 1708 zhotoviti Ferd. Prokofem pro most Pražský a která nyní stojí před kostelem sv. Josefa na Novém městě Pražském, dále nad vchodem poledním kostela dominikánského v Praze a na zámku v Troji blíže Prahy. Znak na levo postavený bude onen manželky V. hrab. Šternberka, totiž Klary Bernardiny roz. svob. sl. z Maltzan, která jako vdova zemřela r. 1719. Hrabě V. V. ze Šternberka vynikal nejen vysokým důstojenstvím a zámožností, ale i učeností a jako veliký přítel umělců. (Viz o něm Slovník naučný, Dlabače Künstlerlexicon atd.)

Různé zprávy.

Výroční zpráva „Vocela“ o opravě chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře. Podávaje Vám již po dvanácté zprávu o stavu činnosti sboru našeho za rok 1888 spolu také za rok 1889, činí to správní výbor s výrazem potěšení, že »Vocel« náš k cíli, jejž měli zakladatelé na mysli, totiž záchranu perly českého umění, chrámu sv. Barbory, skutečně spěje a že na dráze té za dobu právě uplynulou (1888 až 1889) vykonán dobrý kus cesty. Radostno jest podávati zprávy o činnosti sboru, kdy téměř denní obnovou okras svatobarborských nová radost nám z ní vycházela. A tato radosť dostoupila vrcholu, když obnovou dvou dvojnásobných opěrných oblouků a pilířů č. I. a II. vysokého chóru r. 1888 vykonanou a obnovou neopravených částí chóru chrámu sv. Barbory (od I. galerie dolů k základům) r. 1889 provedenou rekonstruován prodlením 6 roků vysoký kůr našeho velechrámu, části to nejvzácnější, jež každého poutníka do královského našeho města zavítavšího k sobě vábí.

Avšak dvanáctá ročnice činnosti naší jest pro nás také rokem naší chlouby.

Sděliloť veleslavné c. k. místodržitelství výnosem ze dne 9. října 1889, č. 100.409 se sborem naším, že Jeho c. a k. Apoštolské Veličenstvo ráčilo nejvyšším rozhodnutím ze dne 22. září 1889 stavební zjištění a restauraci celého chrámu sv. Barbory nejmilostivěji schváliti a svoliti, aby k účelu tomu částka 95.000 zl.

prodlením 8 roků z prostředků státních věnována a prvá položka per 12.000 zl. do státního rozpočtu na rok 1889 vložena byla.

Vysoký sněm království českého; pravý to mecenáš naší památky, věnoval rovněž k pilné žádosti »Vocela« v zasedání svém dne 25. listopadu 1889 58.000 zl. v 8 letech splatných.

Slavné zastupitelstvo král. horn. našeho města, uznávajíc slušný obnos k zachování vynikající této památky architektonické, věnovalo ve své schůzi ze dne 7. listopadu 1889 částku 12.000 zl. v 8 letech splatnou.

Sbor náš »Vocel« z mála málo, částku 1600 zl. rovněž v 8 letech splatnou.

Velechrám sv. Barbory péčí »Vocela» zachráněn — snaha jeho do budoucna směřovati bude toliko k důstojnému zakončení svatyně naší, na níž z částky shora uvedené (95.000) připadá toliko 24.000 zl.

Zbožnost a obětavost v pravdě ještě nevymřely!

Na základě výnosu veleslavného c. k. místodržitelství ze dne 16. srpna 1888, č. 67.373, byl sbor slavným c. k. okresním hejtmanstvím vyrozuměn, že v roce 1889 zbývající do té doby neopravené části chóru chrámu sv. Barbory (od I. galerie dolů k základům) jako okna, římsy, galerie a chrliči dokončeny býti mají, a že o provedení restaurace vysoké lodi chrámové, jakož i o zabezpečení chrámu na straně západní bude rozhodnuto ihned, jakmile dotčené projekty s technického stanoviska přezkoušeny budou.

Ve smyslu svrchu uvedeného vysokého výnosu žádá správní výbor, aby patřičné kroky u dotčených, dosud na opravu chrámu přispívajících korporací příčinou posavadních příspěvků (počínaje r. 1889) učinil a o tom zprávu co nejdříve podati si neobtěžoval. Stalo se.

Slavné obecní zastupitelstvo našeho král. města, uznávajíc potřebu záchrany tak důležité památky stavitelského umění, ve své schůzi dne 30. srpna konané slíbilo ročně 1000 zl. z důchodů obecních a 200 zl. z důchodu městského špitálu přispívati.

Vysoký sněm království českého povolil k témuž účelu 7000 zl., vys. vláda 6000 zl. a archaeologický sbor náš uvolil se rovněž k ročnímu příspěvku 200 zl. Dále sdělil jednatel, že správní výbor požádal veleslavné c. k. místodržitelství, aby chodba, někdejší Jesuitskou kolej s chrámem sv. Barbory spojující a velechrám náš v bezpečnostním ohledu ohrožující byla stržena. Jelikož spojovací tato chodba jest majetkem studijního fondu, lze za to míti, že žádosti sboru na prospěch chrámu bude vyhověno.

Zprávu o odkazu, jehož se »Vocelu« zvěčnělým nadějným archaeologem p. Prokopem Slavíkem, medikem, dostalo a z něhož památné fresky v jedné kapli svatobarborské obnoveny býti mají, podával jednatel. Poněvadž bylo nutno zvěděti, která kaple by se nejvíce k obnově zamlouvala, přijel sem k vyzvání jednatele (po přání rodiny) p. Frant. Sequens, professor na malířské akademii v Praze. Po bedlivém ohledání doporučoval ku restauraci kapli svatováclavskou, na jižní straně ležící, o níž se následovně vyslovil:

»Stěny kaple, jakož i klenba jsou úplně obíleny, a pouze z fragmentů, které zdařilým odstraněním nátěru se odkryly, souditi lze, že pochází freska tato od umělce, který dílo své nejen technicky dokonale, nýbrž i také, co se komposice samé týče, znamenitě provedl.

Malby na obou stěnách jsou na dílce rozděleny. Na straně východní nalézá se ukřižování Spasitele, na straně západní umučení sv. Kateřiny z Alexandrie. Obě tyto malby mají, jak výše naznačeno, nemalou cenu uměleckou a jsou i v komposici velice originelní, tak že jich zachování již z kulturně-historického stanoviska velice důležité, ano nutné jest.

Jsa dále vyzván, abych obnovení těchto maleb převzal, dovoluji sobě uvésti, že sobě nepředstavuji restauraci v ten způsob, aby se freska přemalovala, nýbrž aby pouze vápenný nátěr opatrně odstraněn byl a malby jen v porouchaných a scházejících částech se doplnily.

Za provedení této restaurace vyžaduji sobě honorář 1200 zl., v kterémž obnosu upravení potřebného lešení zahrnuto není. Při tom se předpokládá, že nejen obě stěny kaple, nýbrž i také klenba freskami pokryta jest a i poslední v restauraci zahrnuty jsou, o čem se arciť lze teprve po upravení lešení dokonale přesvědčiti.«

Zpráva tato přijata byla s neličeným účastenstvím a zesnulému vzdán povstáním dík upřímný a zajisté zasloužený.

K opravným pracím vykonaným v stavební periodě 1884, 1885, 1886 a 1887 při opěrných pilířích a obloucích vysokého kůru č. III. a IV., VIII. a IX., V., VI. a VII., X. a XI. nákladem 83.344 zl. 71 kr. druží se důstojně práce vykonané v stavební periodě 1888 a 1889 na vysokém kůru chrámu sv. Barbory.

Opěrné pilíře č. I. a II.

Jakmile sneseno bylo lešení od dvojitých opěráků č. X. a XI. (práce to stavební periody 1887), počalo se dne 16. prosince 1887 se stavbou lešení při opěrných pilířích č. I. a II. na severní straně chrámové. Práce bez přerušení prováděná skončena byla 31. března 1888.

Po důkladném ohledání obou opěráků s pořízeného lešení shledáno, že nejen konstruktivní, ale i dekorativní vyzdobení (ornamentální i figurální), jímž oba řečené dvojnásobné opěráky vynikají, ve stavu velmi chatrném se nalézá a hrozí úplné zaniknutí v čase nejbližším příštím.

Přihlížíme-li k stavebnímu regulativu, jenž toliko obnovu částí konstruktivních na zřeteli má, připadlo při obnově jmenovaných dvou dvojnásobných pilířů a oblouků dle nálezu po ohledání sepsaného veškerá část dekorativní a sice:

a) veškeré svobodné fialy, výběhy pilířů s fialami a kytkami;
b) arkatury a ozdobné hřebeny oblouků;
c) velká část žeber na hranách pilířů;
d) chrliči;
e) znak města Hory Kutné, sv. Barbora s bohatou konsolou a takovým též baldachýnem;
f) horní galerie mezi opěráky č. I. až III., jakož i bohaté ozdoby nad okny mezi těmito pilíři z příspěvků mimostátních pořiditi.

Poněvadž během času, kdy lešení se stavělo, valná část oněch kamenů, které nezbytně vyměněny býti musily, určena býti mohla, pracovalo se v době zimní na nových částech kamenných s takou pílí, že bylo lze za příznivého počasí s pracemi rekonstrukčními již dne 16. dubna 1888 započíti.

Nejprve vyměněn zadní oblouk travée č. II. s výplňovou kružbou, načež se ku výměně spodního opěrného oblouku a jeho pokryvky přikročilo.

V měsíci květnu vyměněny byly vimpergy, výběh a některé částky středního opěrného pilíře č. II., osazeny nové krycí desky vrchního oblouku č. II. a obnovena část středního pilíře č. I.

V témže měsíci vyměněn vrchní opěrný oblouk č. I., sneseny výběhy obou čelních pilířů a veliký znak král. horn. města Hory Kutné na pilíři č. I. umístěný. Mimo to byly také některé menší části výběhů obou středních pilířů osazeny.

V měsíci červnu vyměněna značná část galerie a sice v rozsahu opěráků č. I. obnoveno chatrné zdivo žlabu této galerie, kterýž pak z příčin docílení patřičného spádu celý vybetonován a pak vyasfaltován byl.

V témže měsíci osazeny byly u obou vrchních oblouků kraby a připojena bohatá arcatura. Mimo to byly také některé menší fialy a kytky křížové při obou středních pilířích osazeny.

V měsíci srpnu byly veškeré práce u obou středních pilířů ukončeny, dva klenáky spodního oblouku č. I. vyměněny, tamtéž pokryvka přeložena — načež jeřáby a posunovací lešení k níže ležícím čelním pilířům přestavěny a výběhy obou těchto pilířů počínaje od osmistěnných štítů pilířů až ku čtyřstěnným štítům horních fial znovuzřízeny byly.

V měsíci září přeloženy staré kraby obou ku ponechání ustanovených čelních opěrných oblouků, vyměněny chrliči a štíty s fialami nad těmito a spodní vimpergy obou čelních pilířů č. I. a II.

Zmíněné kraby čelních pilířů jakož i mnohé kytice křížové — ač ne dosti dobré — byly pro nedostatek prostředků ponechány.

(Pokračování.)

Příspěvky na votivní obrazy

v karlínském chrámu Páně k oslavě 1000letého jubilea sv. Methoda.

Votivní obraz český.

	zl.	kr.
Přeneseno . .	1797	51
Vdp. Josef Doubrava, rektor semináře (2. dar)	2	—
Úhrnem . .	1799	51

Do 2000 schází 200 zl. 49 kr.

Votivní obraz řádů řeholních.

Přeneseno . .	1229	93
Vys. dp. František Huspeka, velmistr ryt. řádu křižovnického (7. dar)	100	—
Úhrnem . .	1329	93

Do 2000 zl. chybí 670 zl. 7 kr.

Votivní obraz bohoslovců česko-moravských.

Přeneseno . .	949	36
Jednota českých bohoslovců v Litoměřicích (na upsaných 160 zl. poslední lhůta	28	—
Úhrnem	977	36

Do 2000 zl. schází 1022 zl. 64 kr.

Dobrotivý mecenáš, vys. dp. velmistr řádu křižovnického ráčil v blahovolnosti své milostivě obmysliti fond obrazu votivního řádů řeholních 7. darem svým, věnovav celkem již 224 zl. k účelu uvedenému. Pán Bůh račiž mu býti za tolik lásky štědrým odplatitelem.

Ct. pp. bohoslovci semináře Litoměřického splatili právě poslední lhůtu na upsaných 160 zl. Jakých obětí jest třeba, než po krejcárkách sejde se tak znamenitý dar! Na takové oběti spočine zvláštní požehnání Boží, s kterým se shledají v příštím působení svém. Svatí Cyrill a Method, které tak bohatě obdarovali, ochránci vroucných ctitelů svých zůstanou.

Votivní obraz český jest již domalován. S přispěním šlechetných dobrodinců bude bohdá! i doplacen.

Všem jednotlivým dárcům z toho srdce: Zaplať Pán Bůh!

O další dary na veškeré obrazy votivní prosí

redaktor.

Veškeré dřívější ročníky „Methoda“ má na skladě redakce „Methoda“ v Karlíně.

»METHOD« vychází vždy 30. každého měsíce. **Předplatné**, které činí poštovní poukázkou na celý rok **2 zl. 20 kr.**, přijímá **redaktor F. J. Lehner v Karlíně. Reklamace** budtež zasílány do **expedice** v **Akademii křesťanské v Praze** (Řetězová ulice č. 223).

Knihtiskárna »Politiky« v Praze. — Nákladem vydavatele.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

FERDINAND J. LEHNER.

Číslo 3. **V Praze, dne 31. března 1891.** **Ročník XVII.**

Inv. č. 8752

OBSAH: Románské exkurse (49—62). — Nové obrazy na chrám Týnský po bitvě Bělohorské. — Kostely, církve a chrámy v Čechách. (Pokračování). — Stražiště. — Různé zprávy. — Z Akademie křesťanské: Zpráva za měsíc únor.

JEDNOTA K POVZNESENÍ PRUMYSLU V CECHÁCH

Románské exkurse. (49–62).

Románské kostely zakončené chorem pravoúhlým v okolí Pražském.

Píše **F. J. Lehner.** (Pokračování).

Architektonicky zajímavějšími jsou kostely, u kterých rozdíl choru a lodi jak v půdorysu, tak nárysu zřetelněji vyniká, tak že již i zvenčí na první pohled se ukazuje vyšší a širší loď a nižší a užší chor. Přidružuje-li se pak k průčelní straně budovy ještě věž, svrchu zakončená dřevěnou zvonicí, jak za oněch dob pravidlem bývalo, povstává při veškeré architektonické prostotě skupina oku lahodící, skládající se ze tří částí se stupňujících, z nízkého choru z boku širší lodi na východ vystupujícího a střechou vlastní o štít její se opírajícího, z vyšší a širší lodi sedlovou střechou kryté a z věže průčelní loď převyšující, nízkou střechou jehlancovou zakončené.

Kostelů téhož sestrojení odporučujících se prostotou konstrukce a přece i úhledností milou a domu Hospodinova důstojnou, odpovídajících zároveň potřebám bohoslužby katolické v souhlasu se zděděným podáním stavitelství církevního, budovalo se nejvíce, jak nasvědčuje hojný počet jejich s větší neb menší neporušeností přes všelikou nepřízeň dob dosud zachovaných, ač valná část novým stavbám ustoupila.

Jsouť, jak následují: V dekanatu města Pražského: v Bubnech a v Podole; — v dekanatu Říčanském: v Kolovratech, v Hrnčířích, v Královicích, ve Volešce a v Kunicích; — v dekanatu Ořechovském: v Chuchli, v Modřanech, v Ořechu, v Krtni, v Železné a v Trnově; — v dekanatu Brandýském: v Dolních Počernicích, v Kyjích, v Hovořovicích, v Třeboraticích a v Dřevčicích.

Jelikož kostely tyto takměř vesměs podrobností architektonických postrádají a pouze většími neb menšími rozměry se rozeznávají, není třeba jednotlivých popisů, nýbrž stačí pouhé seřadění dle velikosti a to tím pořádkem, že nejprve uvedeny budou kostely, které zbudovány jsou původně bez věže, nápotom kostely věží průčelní opatřené.

Kostel sv. Klementa **v Bubnech,** (Method, roč. XVI. 62). Loď 7·12 *m* dlouhá, 6·10 *m* široká; chor 4·39 *m* dlouhý, 4·14 *m* široký. Budova podstatně zachovaná s lodí stropem krytou v původní výšce, chor klenbou křížovou sklenutý, okna o něco zvětšená.

Kostel sv. Prokopa **v Hrnčířích,** nyní filiální Kunratického. Loď 7·80 *m* dlouhá, 5·65 *m* široká; chor 4·90 *m* dlouhý,

3·62 *m* široký. Vyšší loď a nižší chor zvenčí jsou vyznačeny a vlastními střechami opatřeny, uvnitř však různost zmizela při některé z nových oprav (!), kdy k východní straně choru přilepili věž sem nikterak se nehodící. Křížová klenba choru zmizela a jest kostel i s chorem kryt stropem stejně vysokým, při kteréžto úpravě i vítězný oblouk zvýšen a polokruh jeho v pouhý segment kruhový proměněn jest. Kostel jest stavěn z drobného kamení, jaký se zde ve vůkolí láme.

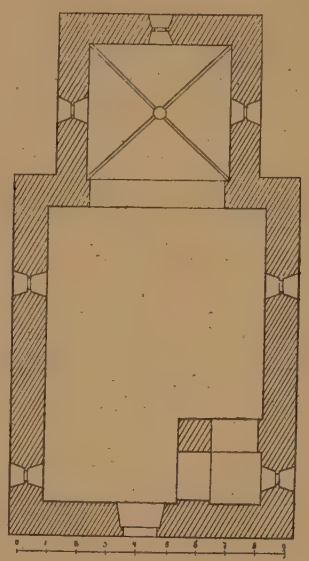

Kostel Narození sv. Jana Kř. v Hovořovicích.

Kostel Jména Panny Marie **v Malé Chuchli,** nyní filiální Zbraslavského. Loď 8·10 *m* dlouhá, 6·50 *m* široká; chor 4·90 *m* dlouhý, 4·80 *m* široký. Zvenčí různá výška lodě a choru jest zachována, vnitřek však proměněn tak, jako v kostele Hrnčířském. Okna jsou porušena a valně zvětšena. Síla zdiva 1 *m*.

Kostel Nanebevzetí Panny Marie **v Modřanech.** Loď 9 *m* dlouhá, 6·72 *m* široká; chor 4·72 *m* dlouhý a tolikéž široký. Bývalý kostel jest v různých dobách na východ i západ prolomením stěn prodloužen a pozbyl takovou měrou vítězného oblouku i klenby choru a vše i s přístavky pokryto stropem stejně vysokým. Obě boční stěny zůstaly však státi, jak síla starého zdiva zřetelně ukazuje. Proměnou takovou zmizely poměry druhdy úhledné.

Kostel Nanebevzetí Panny Marie **v Dolních Počernicích,** nyní filiálníKyjského. Loď 9 *m* dlouhá, 5 *m* široká; chor 3·71 *m* dlouhý, 2·91 *m* široký. V nízkém choru sklenutém zachovalo se staré okénko románské, zvenčí zazděné s ostěním vybočujícím, jako u všech oken románských se spatřuje. Vítězný oblouk jest rovněž nezměněný. Vysoká loď má novou klenbu na místě bývalého stropu a jest o 5 *m* na západ prodloužena. K levému boku přístavku přistavěli věž. Také na venek jest stará tvářnost kostela slohově opraveného zachována.

Kostel sv. Michaela Archanděla **v Podolí.** Loď 9·98 *m* dlouhá, 7·50 *m* široká; chor 4·14 *m* dlouhý, 4·90 *m* široký. Vyjímaje bývalou klenbu choru, která při některém z požárů se zřítila a pouhým stropem nahrazena jest, zachoval kostel dosti neporušeně původní tvářnost svou vnitř i vně. Loď v době nejnovější na západ prodloužená jest dosud krytá stropem dosti vysokým a otvírá se vítězným obloukem polokruhovým do choru. Zvenčí kryta jest loď strmou střechou, jakou kostel již původně míval, nižší pak střecha choru štítem zakončená opírá se o vyšší štít lodi. Ani okna nejsou valně proměněna. Jsou pouze zvětšena odstraněním bývalého ostění.

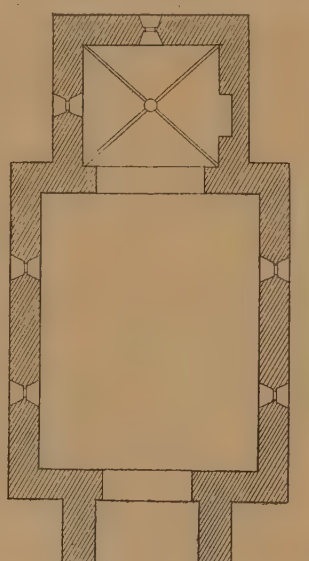

Kostel sv. Maří Magdaleny v Kunicích.

Kostel sv. Markéty **v Královicích** nyní filiální Uhříněveského. Loď 11·73 *m* dlouhá; chor tvoří pravidelný čtverec, jehož stranice 4·52 *m* obnáší. Loď má dosud rovný strop, chor jest sklenut nyní klenbou novou. Oblouk vítězný zachoval svou starou podobu. Vysoká a široká zvonice ku pravému boku kostela později přistavěná tvoří v přízemí prostoru na způsob lodi s kostelem spojenou a křížovou klenbou sklenutou. Okna jsou sbarokována. V podstatě jest však starý kostel zachován. Že kruchta jest nová, i nezkušený na první pohled poznává.

Kostel sv. Ondřeje **v Kolovratech,** nyní rovněž filiální Uhříněveského. Loď 12·27 *m* dlouhá, 6·95 *m* široká; chor 3·90 *m* dlouhý, 4·75 *m* široký. Lodi dostalo se později valené klenby. Vítězný oblouk jest polokruhový, kterým se vchází do choru rovněž pozdější klenbou

krytého. Zvenčí však zachovaly obě části vlastní střechy, jak původně bývalo. Zvonice ku pravému boku lodi přistavěná jest novějšího původu.

Kostel sv. Ducha **v Trnové.** Loď 12·8 *m* dlouhá, 6·62 *m* široká; chor 3·42 *m* dlouhý, 3·90 *m* široký. Loď stropem dosud krytá má stěny 1·20 *m* mohutné s okny na původním místě odstraněním ostění zvětšenými. Chor pozbyl však původní klenby a jest nyní rovněž stropem kryt. Chor obklopen jest zvenčí přístavky v celé šířce lodi, čímž na venek rozdíl obou částí budovy mizí. Věž průčelní jest později přistavěná.

Kostel Nanebevzetí Panny Marie **v Železné.** Loď 12·90 *m* dlouhá, 7·70 *m* široká; chor 4·60 dlouhý, 5 *m* široký. Loď má strop valně snížený. Na polokruhovém oblouku vítězném zachovala se stará římsa románská. Chor jest sice sklenut, ale nikoliv ěk způsobem původním. Loď kryta jest střechou vyšší, chor střechou nižší, jak již původně bývalo. Zvonice ku levému boku choru přistavěna jest později.

Kostel Nanebevzetí Panny Marie **v Třeboraticích.** Loď 12·40 *m* dlouhá, 7·42 *m* široká; chor 4·80 *m* dlouhý, 5·10 *m* široký. Z veškerých tuto uvedených kostelů jest tento nejlépe zachovaný, co do původu však nejpozdější. Loď má dosud vysoký strop; chor jest však sklenut klenbou křížovou, spočívající na žebrech románsky článkovaných. Krákorce žeber, svorník s hvězdou, jakož i oblouk vítězný zřejmě ukazují, že zbudován jest již na sklonku doby románské, když sloh přechodní se již ohlašoval. Kruchta se síncem přistavěna jest v dobách nedávných.

Kostely právě uvedené vystaveny jsou vesměs bez věže dle stejného rozvrhu, rozeznávajíce se pouze větší neb menší prostorností. Délka lodi pohybuje se mezi 7 a 12 *m*. Chor jest vždy přizpůsoben velikosti lodi a tvoří čtverec více neb méně pravidelný. Síla zdiva obnáší nejméně 1 *m*, při některých 1·20 *m*.

Na rozhraní budov těchto věží původně postrádajících a kostelů, k jejichž průčelní straně věž organicky připojena byla, jest kostel Narození sv. Jana Křtitele **v Hovořovicích,** nyní filiální Líbeznického. Loď 11·49 *m* dlouhá a 7·5 *m* široká kryta jest stropem. Polokruhovým obloukem vítězným vchází se do choru 4·55 *m* dlouhého a 4·75 *m* širokého, jehož křížová klenba spočívá na románsky profilovaných žebrech hladkým svorníkem uzavřených a o prosté krákorce se opírajících. Věž zbudována jest na jihozápadním rohu kostela v ten způsob, že dvě stěny její spočívají na zdivu lodi, druhé dvě však na dvojnásobně sklenutých loubích uvnitř kostela o čtverhranný mohutný pilíř se opírajících. Vyjímaje 4 okna změněná jest celý kostel vně i vnitř zcela neporušeně zachován a tvoří úhlednými poměry svými dojem oku lahodící. Obě okna kruchtu osvětlující jsou okrouhlá, jako v Milevském chrámu Páně se spatřují.

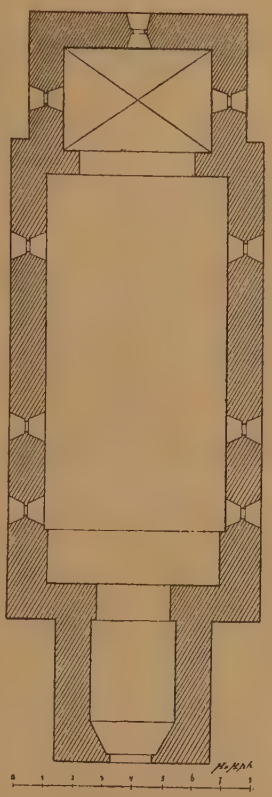

Kostel Narození Panny Marie ve Volešce.

Z pravidla však stavěla se věž k průčelní straně západní a to buď užší, jako u kostelů v Kunicích a ve Volešce, anebo celou šířku lodi zahrnující, jako má kostel Kyjský.

Typickým vzorem kostelů téhož sestrojení i co do poměrů i co do rozvrhu jest kostel sv. Maří Magdaleny **v Kunicích,** nyní k Velkým Popovicům přifařený. Vchází se do něho věží, jejíž přízemek tvoří nízký sínec valeně sklenutý, nad kterým kruchta se nachází. Loď 9·31 *m* dlouhá a 7·28 *m* široká obdržela později valenou klenbu, která zdivo rozhání a po odstranění volá. Chor 4·10 *m* dlouhý a 4·55 *m* široký jest kryt klenbou křížovou na románských žebrech s krakorců vyrůstajících, a svorníkem uzavřených, na kterém hlava Krista Pána vytesána jest. Na straně epištolní zachoval se výklenek polokruhem zakončený, jakožto nejstarší vzor sedilií kněžských. Veškerý kostel jest v původní tvářnosti celkem dobře zachován. Pouze okna jsou o něco zvětšena odstraněním bývalého ostění. Tupě lomený oblouk vítězný přeměněn jest při některé z ča-

stých obnov, z nichž tři na nápisu zde zaznamenaném se uvádějí a to v l. 1680, 1728, 1793, a 1883, i rok založení kostela památného se udává slovy: »Tento chrám Páně jest založen Anno 970«. Klenba choru pochází však z konce doby románské, čímž není vyloučena možnost, že kostel již dříve stával a v této době chor novou klenbou opatřen jest.

Na rovněž vysoké stáří poukazuje kostel Narození Panny Marie **ve Volešce**, nyní k Popovičkám přifařený. Vchází se do něho rovněž věží průčelní. K věži přiléhá kruchta na valené klenbě spočívající. Loď 12·4 *m* dlouhá a 6·32 *m* široká kryta jest stropem. K lodi nad obyčej prodloužené přidružuje se za polokruhovým obloukem vítězným chor pouze 3·45 *m* dlouhý, při šířce 5·14 *m*, prostou klenbou křížovou sklenutý. Veškerá budova jest vystavěna z kamene pravidelně přitesaného a vesměs kromě poněkud zvětšených oken v původní tvářnosti zachována.

Nejznamenitějším však kostelem celé skupiny jest kostel Kyjský, o kterém v čísle příštím promluveno bude.

(Pokračování).

Nové obrazy na chrám Týnský po bitvě Bělohorské.

Sděluje dr. Zikm. Winter.

V českém musei jest složeno psaní Františka Ostrštoka z Astfeldu, císařského rychtáře, a z toho psaní, kteréž nemá na sobě datum, dovídáme se zajímavých zpráviček o těch obrazech, jimiž po bitvě Bělohorské změněn měl býti portal krásného chrámu Mateře Boží před Týnem. Až do r. 1623 byl na portale kalich husitský a pod ním »obraz« krále Jiřího. Po bitvě Bělohorské kalich ani Jiří novým poměrům dle mínění knížete Lichtenštejna a jeho rádců se nehodil. Kalich byl tedy shozen dřív a na místě jeho pořízen obraz Panny Marie.

Král Jiří ještě stál, když svrchupsaný rychtář knížeti Lichtenštejnskému oznamuje, co stála a bude státi všecka outrata na obraz Panny Marie, jenž už hotov ale ještě nevytažen; z psaní rychtářského patrno, že není ještě rozhodnuto, kterak nahraditi krále Jiřího.

Myšlénku měl kníže dáti stesati do kamene císaře Ferdinanda a nahoru vyzdvihnouti. I k tomu staly se již některé přípravy a rychtář ptá se pana knížete, kde na to sebere peníze. Celkem je patrno, že přes všecky konfiskace vůbec málo bylo peněz na hotově.

Než zanechajíce výkladův, podívejme se již do zajímavého listu, jejž tuto klademe poněkud málo zkrácený.

»Jakož jest mi od Vaší knížecí Milosti poručeno bylo«, tak píše Ostrštock, »abych na to místo, kde na kostele Týnském kalich byl, obraz Panny Marie postaviti dal a na týž obraz od J. Milosti pana hraběte z Martinic 300 kop míšeňských, peněz od Mojžíše Vexlíře, žida, za dům, od pana Fünfkirchera koupený a na J. Milost císařskou v pokutě připadlý, nařízeno bylo, vedle kteréhož poručení nepominul jsem takový obraz Panny Marie s děťátkem z bílého mramoru půl páta lokte zdělí dáti vytesati; že pak k vokrášlení takového obrazu od mědi z téhož kalicha koruna, měsíc, slunečné paprsky, sceptrum a jiné k tomu potřebné věci zdělány a v ohni pozlaceny býti musejí, načež nemalý náklad půjde (míní tu řemeslníky a lešení, aby obraz mohl tažen býti vzhůru); ten náklad do summy 700 kop míšeňských vynášeti bude«.

Chce tedy císařský rychtář dalšími řádky zvěděti, odkud ten náklad půjde. Stran Jiřího krále dí:

»A jakož Vaše knížecí Milost předešle toho oumyslu býti ráčila, aby v to místo pod obrazem Panny Marie, kde nyní král Jiří z kamene vytesán jest, obraz Jeho Milosti Císařské postaven byl, pročež sem taky takový obraz obrejsovati dal, který výšky 4 lokte vynášeti bude«. Dále vypočítává ouhrnem, že by tento císařský obraz stál 480 kop. S řemeslníky že prý »na konec akordirováno není, nýbrž na resoluci J. M. knížecí že pozůstává. Na konec žádá rychtář, aby od komory České »zvláště z konfiskac summa byla vykázána« a slibuje, že se postará, aby ta summa, kde ji vykáží, byla »zvyupomínána«. Připomíná uctivě, aby mu na císařský obraz vyká-

zali peníze zvlášť »kromě těch sto dukátův, kteréž na pozlacování obou obrazů nařízeny býti musejí«.

Poněvadž obraz Panny Marie dostal se na portal Týnský r. 1626, bude uvedené psaní Osterštockovo asi z téhož praveného roku nebo z roku předchozího. Nebyly tedy »oba znaky husitské«, jakož čítáme v spisech, o chrámě Týnském jednajících, sňaty nebo shozeny oba najednou. Král Jiří přebyl kalich aspoň o tři léta. Také vysvítá z uvedeného listu, proč na místě Jiřího nepostaven císař: neměli páni peněz na dokonalou proměnu. Sňali tedy Jiřího a nechali výklenek do té chvíle prázdný.

JEDNOTA K POVZNESENÍ ČTENÁŘSTVÍ V ČECHÁCH

Kostely, církve a chrámy v Čechách.

Podává **Frant. Vacek.** (Pokračování).

Pro usmíření sv. Vojtěcha, když z Říma se vracel r. 992, vydal kníže Boleslav II. z plného sněmu zemského dovolení, aby stavěl biskup kostely na místech příhodných a bral desátek[1]) úrody zemské, jehož čtvrtý díl vynakládán byl na vzdělání chrámův a okrasu jejich.[2]) Před tím tedy zbraňovali toho někteří pánové čeští biskupovi, majíce nechuť ku platům kostelním, jako jiní až posavad. Výsadě světského práva budovati stánky Boží těšili se jinde missionáři, natož řádní biskupové. Tak na př. čteme o sv. Rupertovi († asi r. 705) v Bavořích: »Vévoda Theodo na vůli dal muži Božímu, aby obral vhodné místo sobě i bratřím, kdekoli by se mu líbilo v této zemi, stavěl chrámy Páně a ostatní potřeby života církevního tu jednal«.[3])

Které chrámy vzdělány byly za doby sv. Vojtěcha, na to máme odpověď kusou sic ale na výsosť zajímavou. V knížecím paláci na Vyšehradě stával okrouhlý kostelík sv. Jana Evangelisty posvěcený od sv. Vojtěcha. Král Přemysl Otakar II. daroval r. 1257 svatyni tu již opuštěnou kapitole Vyšehradské pro kustoda Bartoloměje, kterýž opraviv ji svým nákladem, přenesl k ní ostatky i jméno sv. Štěpána z chrámu Zlíchovského.[4]) Při tom, jak se podobá, nalezena byla authentika svědčící tomu, že rotundě sv. Jana dostalo se prvního posvěcení od sv. Vojtěcha. Kanovník Bartoloměj stav se děkanem v Olomouci, postoupil kostelík sv. Jana a již sv. Štěpána se vším nadáním a příslušenstvím r. 1264 sakristům Vyšehradským.[1])

Jiný chrám zasvěcený dle jisté staré zprávy od sv. Vojtěcha byla církev nedaleko potomního kláštera Žďárského při pramenech řeky Sázavy. Paměť její ochránil skladatel většího letopisu Žďárského, příjmím Jindřich, mnich téhož kláštera († asi r. 1300). Za doby letopiscovy stál dřevěný chrámec[2]) o samotě, ježto osada jeho převedena jest do městyse Žďáru. Klášter i městys náležely tenkráte k Čechám. Z uvedených dvou dokladů, pokud táhnou se ku světitelské činnosti Vojtěchově, zavírati lze, že 1) záliba v okrouhlých stavbách chrámových vlastní byla knížecí rodině české, že 2) kostely (kamenné) stavěly se nejvíce na hradech, 3) církve pak (dřevěné) po dědinách venkovských.

---

[1]) Erbenova Regesta k r. 992; č. 77, str. 33: »Dom. episcopo II. 1. pragensis ecclesiae Adalberto monacho dux Bolezlaus praesentibus omnibus primatibus suis... ecclesias per loca opportuna construendi et decimas congregandi licentiam dedit«.

[2]) Kanapariův Život sv. Vojtěcha; hl. 9: »Res aecclesiasticas sub aequa divisione distribuit in quatuor partes; primam partem pro necessariis vel ornatibus aecclesiae.« Prameny d. č., I., str. 241 n. Srvn. tamže; str. 273.

[3]) Conversio Bagoariorum v Pertzových Monum. script., X., str. 5.

[4]) Emlerova Regesta; II., č. 207, str. 81: »Reliquias predicte capelle (na Zlíchově) licite transferas ad capellam rotundam in Wissegrad in curia regis sitam, que aliquando intitulata fuit s. Johanni evangeliste,... ita quod capella in curia regis in Wissegrad noviter instaurata titulum s. Stephani protomartyris obtineat.«

[1]) Biskup Jan III. z Dražic píše o tom r. 1264: »Omnes wissegradensis ecclesie sacriste in idem officium succedentes vigilem curam adhibeant, quod in animabus et conscienciis ipsorum ponimus, quod sepe fata capella (sv. Jana) divino officio non fraudetur, quam per beatum Adalbertum, predecessorem nostrum, pragensis ecclesie secundum episcopum et patronum verissimis argumentis comperimus aliquando dedicatam fuisse.« Emlerova Regesta; II., č. 441, str. 172. Srvn. tamže; č. 576, str. 221.

[2]) Prameny d. č., II., str. 534: »Est tamen ecclesia de lignis atque vetusta, que fuit ante diu quam claustrum tempore longo; fertur, quod sanctus Adalbertus sanxerit illam.«

O stavbě chrámu Břevnovského učinili jsme zmínku již svrchu. V listině z r. 993 potvrzující nadání Břevnovské,[1]) jak zdělána jest na základě nejstarších pamětí téhož kláštera, přivádějí se chrámy na Vraném (sv. Jiří, ve vikariátu Zbraslavském) a ve Chcebuzi (sv. Petra a Pavla, ve vikariátu Ústeckém, něm. Zebus). Mimo to jmenována jest v listině ves Liboc, kterou záhy opatřili mnichové kostelem sv. Fabiána a Šebestiána, Poříčí u Prahy (kostel sv. Klementa) a Rybník jinak Rybníček u Prahy (okrouhlý kostelík sv. Longina).

Na sklonku života knížete Boleslava II. zakládán byl benediktinský klášter na Ostrově řeky Vltavy u Davle, jehož osadu i chrám poručili k ochraně sv. Jana Křtitele.[2]) Jak se dí v listině pozdějšího původu, vedl správu jeho nejprve opat Lambert, mnich z kláštera bavorského v Dolním Altaichu. Tam tenkráte představen byl řeholníkům znamenitý oprávce kázně církevní sv. Gothard, potomní biskup v Hildesheimu († r. 1038), kterému Čechové po r. 1131 zasvětili několik chrámů v zemi. V místech klášterní osady sv. Jana na Ostrově stává nyní farnosť u sv. Kiliána.

R. 1004 připomíná se kostel na hradě Žatci. Toho času držel zemi Českou polský kníže Boleslav Chrabrý, maje na odpor Přemyslovcům, kteří v Němcích pomoci hledali, osazeny vojskem svým pomezní hrady. Proti němu zdvihl boj král Jindřich II., i překročiv ve spolku s knížetem Jaromírem Krušné hory, dobývati chtěl Žatce. Hradčané tamější obořili se na posádku polskou, některé porubali, jiné s ohrady svrhli, kdežto ostatní spasili život útěkem do kostela.[3]) Totě třetí příklad kostelního asylu v Čechách. Nejprve asi r. 995 užila práva toho žena hříšnice na hradě Pražském,[4]) po druhé bratří Vojtěchovi na Libici.

Po vzetí Žatce a příchodu Jaromírově ku Praze končilo se panství Polanů v Čechách. O půl noci zvoněno na poplach proti nim na Vyšehradě,[1]) kteréžto místo nebylo v moci knížete Boleslava Chrabrého. Při kterém kostele Vyšehradském stávala tenkráte zvonice, zdali při rotundě sv. Jana čili podle chrámu sv. Klementa, rozhodnouti nelze. O zvonech při kostele sv. Kosmy a Damiána v Boleslavi máme zprávu v nejstarším slovanském životopise sv. Václava: »Když pak bylo ráno, zvonili na jitřní. Václav kníže uslyšev zvonění, pravil takto: Sláva Tobě, Pane Bože můj!«

Kníže Jaromír (1004—12) založil na hoře Velízu (nyní farnosť ve vikariátě Křivoklátském) kostelík u poctivosti sv. Jana Křtitele. Stalo se to prý na paměť události, kterou vypravuje Kosmas k roku 1003, že Vrševci překvačili kněžice Jaromíra na Velízu a zle jej ztýrali, až přispěním věrného druha Dovory vytržen byl z rukou jejich.[2]) Dalimil připisuje zachránění Jaromírovo sv. Janu Křtiteli.[3]) Kníže Břetislav I. (1034—55) daroval kostelík Velízský se vším příslušenstvím jeho klášteru sv. Jana na Ostrově.[4])

Poněkud širší zmínky zasluhuje kostelík sv. Jana Křtitele na hradě Oldřiši. Jest totiž naděje, že přátelé starých památek ohledají časem základy jeho a poučí nás o způsobě tehdejší stavby chrámové. Krajinou Slavníkovců vůkol Libice vládl na sklonku života knížete Boleslava II. nejspíše syn jeho Oldřich, nesoucí jméno po slavném biskupovi Augsburském sv. Oldřichu († roku 973). Kněžici Oldřichovi přidati bude založení hradu Oldřiše na pravém břehu řeky Labe pod Kolínem proti nynější vsi Předhradí ve farnosti Veltrubské. Dalemil dotýká se úkladův, které životu kněžicově strojil Boleslav Chrabrý (ač spíše mysliti tu na rozkaz knížete českého Boleslava III. (999—1002), aby Oldřich,

[1]) Erbenova Regesta; č. 78, str. 33 n.: »Villam quoque na Wranem nomine cum hospitibus et ecclesia, ad quam de curia mea Radotyn decimam de omni proventu disposui ... In Chocebuz ecclesiam cum duabus curiis et terram sufficientem.«

[2]) Erbenova Regesta k r. 999; č. 84, str. 36: »Dux Boleslaus ... locum quendam servis Dei per quosdam nobiles invenit et eum in honore s. Joannis Baptistae confirmari praecepit.«

[3]) Letopis Dětmara Meziborského v Pertzových Mon. script., III., str. 807. Adalboldi († r. 1025) Vita Henrici II. Tamže; IV., str. 695.

[4]) Kanapariův Život sv. Vojtěcha, ve Pramenech d. č., I., str. 252. Srvn. tamže; str. 281.

[1]) Letopis Dětmara Meziborského: »Audiens (Boleslav Chrabrý) in urbe proxima, quae Wissegrodi dicitur, campanas cives ad bellum sonitu hortantes, cum prima legione exivit.« Pertzova Monum. script., III., str. 808.

[2]) Kosmův Letopis; I., hl. 34: »venationis locus, qui dicitur Weliz.« Prameny d. č., II., str. 51, 158 n. Letopisy české k r. 1250: »in Velis in ecclesia sancti Johannis baptistae.« Tamže; str. 287.

[3]) Dalimilova Kronyka česká; str. 75 nn: »Sv. Jan, boží krstitel, kněze zaslánieše ... Na tom miestě oltář postavichu, potom kostel sv. Janu učinichu.«

[4]) Erbenova Regesta; č. 119, str. 50: »Capellam in Veliz cum omnibus appendiciis suis dedit.«

bratr jeho, zardousen byl v lázni) a dokládá, že zázračnou pomocí sv. Jana vynikl Oldřich ze zajetí a náhle postaven byl na hradě Oldřiši. Stav se knížetem (1012—33) vystavěl na tom místě kostelík témuž světci vděčně poručený.[1]) Kosmas jmenuje hrad Oldřiš za vpádu polského do Čech r. 1110 (oppidum Oldris[2]). R. 1228 shledává se zboží hradu toho při klášteře sv. Jiří na hradě Pražském.[3]) Kostelík za doby Dalimilovy (r. 1314) opuštěný dočkal se potom opravy, jakož svědčí darování od knížat Minsterberských někdy r. 1494 učiněné: »Kostel sv. Jana Křtitele na Oldřiši u řeky Bělické (zašlé rameno řeky Cidliny) ležící dáváme knězi našemu milému Václavovi Hradeckému (faráři u sv. Vojtěcha na Libici) i s příbytkem a se vším, což k němu ohraženo jest, na všechny budoucí časy k užívání«.[4])

Když po dobytí Moravy roku 1029 oživly v Čechách ideje Cyrillo-Methodějské, podporoval biskup Šebíř (1030—67) úmysl knížete Břetislava I. vyvýšiti stoličný kostel sv. Víta a vyjednati mu bývalá práva chrámu Velehradského. V zemi České hostil se posud některý počet slovanského duchovenstva, kterému ovšem více přál lid nežli biskup a kněžstvo latinské. Nemajíce světitele a řádného ústrojí církevního, vyhledávali slovanští žáci ústraní, aby podle zachovalých tradic a písem o samotě Bohu sloužili. Tak čteme o sv. Prokopu, že vyučen byv slovanskému písmu od biskupa sv. Cyrilla někdy vzdělanému[5]) a přijav řeholi sv. Benediktá od jakéhosi starého mnicha,[6]) odešel do místa pustého nad řekou Sázavou. Příkladný život jeho u kaple P. Marie[7]) došel slechu knížete Oldřicha a syna jeho Břetislava. Přispěním jejich zbudoval sv. Prokop větší chrám P. Marie a sv. Jana Křtitele, i shromáždil také větší zástup řeholních druhů.[1]) Stavba basiliky a kláštera v Sázavě připadá asi k r. 1032. Dr. Neuwirth zastavuje se při slově »basilica«, kteréhož názvu užito pro chrám Sázavský jak u pokračovatele Kosmova tak i v latinské legendě (Prameny d. č., I., str. 362), nevěda, má-li pokládati kostel na Sázavě za první a nejstarší basilikovou stavbu v Čechách, čili nic,[2]) avšak již svrchu ukázali jsme, které starší chrámy zdejší slují v současných pramenech basilikami (sv. Jiří na hradě Pražském, sv. Michala na Tetíně).

Tak ke dvěma osadám klášterním v Čechách řádu latinského přibylo štípení domácí, jemuž v brzku dostalo se schválení biskupa Šebíře[3]) a tudíž i ochrany před nátisky nepříznivcův. Z některých okolností souditi lze, že klášter Sázavsky měl přátelské styky s kvetoucími monastýry řeckého řádu v Uhrách. Opat Prokop dokonal běh života r. 1053 a pohřben byl dne 25. března u přítomnosti biskupa Šebíře v basilice P. Marie.[4]) Když r. 1204 prohlásil jej biskup Pražský Daniel za světce Božího, vzdělali Čechové hojný počet chrámů ku poctivosti sv. Prokopa (nyní počítá se jich celkem 61).

Z válečné výpravy do Polska r. 1039 obohacen byl stoličný kostel sv. Víta vzácnými poklady, jen že pohříchu svatokrádežně uchvátili je Čechové ve Hnězdně. Zejména připomínají se: ostatky sv. Vojtěcha, bratra jeho Radima a pěti sv. bratří, těžký ze zlata zhotovený krucifix, tři zlatem obtížené, drahými kameny a křišťálem zdobené desky k oltáři,[5]) veliké zvony. K důstojnému pohřbu

[1]) Dalimil, l. c. str. 78: »Když Oldřich nevěda, co sobě zdieti, je sě sv. Jana prositi, by jej jako bratra ráčil zprostiti. Sv. Jan inhed Oldřicha v Oldřiši postavi, kněz Oldřich na tom miestě kostel jemu ustavi. A kdožť jest v Oldřiši býval, ten jest kostel, ač pust, vídal.«

[2]) Prameny d. č., II., str. 171.

[3]) Erbenova Regesta; č. 723, str. 336: »In provincia Gawranski: Libici, Kanin, Opoleli, Oscek, Oldrisi, Odrepsi.

[4]) Z pamětní knihy fary Předhradské. Viz pojednání Tomkovo: »Oldřiš a Libice« v Památkách archaeolog., III., str. 97 nn.

[5]) Pokračovatel Kosmův (mnich Sázavský): »Sclavonicis litteris a ss. Quirillo episcopo quondam inventis et statutis canonice admodum imbutus.« Prameny d. č., II., str. 241.

[6]) Veršovaná legenda o sv. Prokopu: »Naleze mnicha starého, ... i poče jeho prositi, chtě týže zákon nositi.« Prameny d. č., I., str. 350.

[7]) Taž legenda: »Naleze na skále celú kru, tu postavi svaté Máří kaplu.« Tamže; str. 351.

[1]) Pokračovatel Kosmův (mnich Sázavský): »Felix pater Procopius coadunatis, quibus potuit sumptibus, jecit fundamentum in nomine Domini et basilicam in honore ss. Dei genitricis Mariae et s. Joanis baptistae construxit et aggregavit quosdam fratres vita et moribus religiosos.« Prameny d. č., II., str. 242 n.

[2]) Neuwirth: Geschichte der christl. Kunst; str. 24.

[3]) Veršovaná legenda o sv. Prokopu: »Břecislav, ten kněz český a Severus, biskup moravský, hospodářem jeho potvrdichu, k tomu opatem světichu.« Prameny d. č., I., str. 354.

[4]) Pokračovatel Kosmův (mnich Sázavský: »In ecclesia s. Dei genitricis Mariae, quam ipse construxit, honorifice est sepulturae commendatus.« Prameny d. č., II., str. 246.

[5]) Kosmův Letopis; II., hl. 5: »Ferunt tabulas tres graves auro, quae circa altare, ubi s. cor-

sv. Vojtěcha přistavěti bylo ke kostelu sv.-Vítskému zvláštní kapli. Na přístavbu tu vykládáme zprávu Kosmovu k r. 1124: »Když svého času«, praví letopisec,[1]) »rozšiřoval biskup Šebíř větší kapli, u hrobu sv. Václava kosti služebníka jeho Podivína vykopal, ježto jinak nemohla se položiti zeď«. Ostatky sv. Vá a tudíž i druha jeho Podivína spočívaly po pravé straně oltáře.[1]) Byla tudíž vedle našeho soudu kaple nad hrobem sv. Vojtěcha vystavena na jižní straně chrámu v podloubí hřbitovním a otevírala se, trvám, do lodi kostela sv. Víta. Uprostřed ní zdvíhal se hrob sv. Vojtěcha tak, že málo místa zbývalo mezi stranami jeho a stěnou kaple.[2]) Jestliže obložili hrob ten na způsob oltáře zřízený deskami, které obklopovali jej ve chrámu Hnězdenském, měly bychom určeny poněkud i rozměr kaple sv. Vojtěcha, to jest v průměru něco více nežli pět loket. Že stavba její byla nejspíše tvaru okrouhlého, pověděli jsme již svrchu.

(Pokračování.)

pus (sv. Vojtěcha) quievit, positae fuerant. Erat enim major tabula quinque ulnarum in longitudine et decem palmarum in latitudine, valde adornata lapidibus pretiosis et cristallinis sachis. Cujus inscriptus fuit hic in margine versus: Ter centum libras apponderat hoc opus auri.« Prameny d. č., II., str. 77. Bylo to tak zvané antipendium, jedno frontale a dvě lateralia. Podobnou ozdobu daroval císař Konstantin kostelu sv. Petra v Římě: stříbrný oltář, vykládaný zlatem a okrášlený 210 drahými kameny, o 350 librách váhy.

[1]) Kosmův Letopis; III., hl. 55: »Severus episcopus ampliorem dilatans capellam, circa sacram praedicti patroni tumbam ossa praedicti clientis effodiens, quia aliter non poterat fundari murus.« Prameny d. č., II., str. 187.

[1]) Nejstarší životopis sv. Václava, ve Prameneh d. č., I., str. 134.

[2]) Kosmův Letopis; II., hl. 17: »Ecclesiola, quae fuit contigua et quasi in porticu sita ejusdem ecclesiae (sv. Víta), cujus in medio nimis in arto loco erat mausoleum s: Adalberti.« Prameny d. č., II., str. 92.

STRAŽIŠTĚ.

(Z bývalého dekanatu Bozeňského.)

Píše **Jan Václav Truhlář**, kaplan v Netolicích.

Když vyjdeme ze starobylého okres. města Březnice okolo tamního nádraží k východu, dostihneme v malé půl hodince vesnice Boru, a za nedlouho octneme se v příjemném a milém údolíčku, v němž lázně Dobrovodské při samé železné dráze přátelsky nám kynou vstříc se svou mešní kaplí sv. Maří Magdaleny, kterou Přibík Jeníšek z Újezda a na Březnici byl vystavěl. Zde také končí farní osada Březnická. A rozhlížíme-li se kolem sebe, poznáváme na první pohled, že stanuly naše nohy na půdě historické, neboť před námi zvedá se v samém sousedství k východu na mírném svahu kus šedé a napolo ještě zachované věže čtyrhranné, zbytky to staréh o hradu, které, díky Bohu, nepadly za oběť bezprostředně tudy jdoucím kolejím dráhy Protivínsko-Zdické, a od jihu proti nám vystupuje lesem porostlý kopec, s jehož površí vybízí k návštěvě ondy farní, nyní filiální kostel Stražišťský. Po kamenných schodech mostu jen pro pěšáka schůdného a obloukovitě se klenoucího přes říčku Skalici neb Vlčavu od Březnice tekoucí ubíráme se do vrchu, který od severozápadu lesem jest porostlý, průhonem, který les ve dví dělí. Západní jeho část patří k velkostatku Březnickému, část východní, od průhonu až ku kostelu, jakož i celý svah k Skalici, jest za to lesem zdejšího záduší. Kostel stojí při samém lese, klid jeho neruší pranic, ani ta malá víska Stražišťská se svými domky po jihovýchodním svahu lesa úplně prostém dolů se sklánějící. Vyhlídka odtud jest na všecky strany čarokrásná, oko naše zalétá k východním Nestrašovicům a Mirovicům, k Pohoří od jihu, k Drahenicům, na západ k Březnici, ba až k dálným horám Třemšínským, a na první pohled seznáváme, že vším právem předkové naši v dávných dobách nazvali horu tuto »stražištěm«, která střežila nejenom okolí samé, ale i tvrze v údolí Dobrovodském hluboce ukryté.

Kdy hrádek v údolí a kostel na kopci vznikly, zda oba současně, nebo některý z nich dříve, těžko jest k dokázaní. Někteří jsou toho mínění, jakoby trosky hrádku byly zbytky hradu župního, v jehož okolí se obyvatelstvo

hustěji usazovalo, a Stražiště nynější že snad bylo obětištěm župy Bozeňské, kde se slavily náboženské slavnosti našich pohanských praotců v Bozeňsku bydlících, a hádají, že prvními hlasateli víry křesťanské na místě nynějšího kostela vystavěn byl chrámek sv. Jana Křtitele, podobně jako v sousedních Mirovicích kostel sv. Klimenta. Dle tvrzení prof. Aug. Sedláčka však hradu Bozně nikdy nebylo, samo Bozeňsko (Boyzes provincia) mělo jméno své od řeky Božeš, jak se totiž jmenovala ondy nynější říčka pod Martinicemi od Březnice běžící. Tentýž dokládá o hrádku, že týž obsahoval předně staré hradiště valy zřízené na takový způsob, jako se zřizovaly před r. 1250, a od té doby pochází prý i název »Hrádek Hrochův« po Hrochovi, jenž zde seděl, a za druhé tvrz, která v rohu tu později vystavěna byla. Možná, že postavena až teprve v patnáctém věku a z ní stojí dosud kus výše zmíněné věže. Pokud se jistě ví, stála tvrz již r. 1480, ale r. 1574 byla již opuštěna, nebo čteme: »R. 1574 zámek Hrochův Hrádek pustý ... s kusem, řekou, která teče od Březnice, s mlýnem při témž hrádku« (D. Z. 18, G. 7). Avšak také se připomíná r. 1384 Hroch, který měl co činiti s Mirovicemi. Jaroslav Schaller nevěděl o Stražišti nic jiného pověděti, než že prý bylo sídlem rytířským a podobně Balbín v Miscell. III., 86 a Beckovský I., 1033 jmenují »Stražiště hrad pustý v Prachensku«, míníce jistě hrádek v údolí.

Co se samého kostela Stražišťského týče, jisto jest, že týž za doby otce vlasti Karla IV. stával a svého kněze tehdáž již míval. Nejprvnější nám známou zprávou jest r. 1360 uvedení nového faráře Pavla poblízkým plebánem Tochovickým Jakubem ku kostelu zdejšímu, jenž smrtí bývalého plebána, rovněž Pavla řečeného, byl osiřelým. Toto uvedení stalo se u přítomnosti Rakovnického plebána Hynčka, plebána Veclavského Beneše, Jaklína vikáře, Franka klerika, Matěje, Vítka, Blažeje, Zbyňka a jiných více věrohodných svědkův. Patrony Stražišťskými byli v tom čase arcibiskupové Pražští. Však již rok na to vzdal se Pavel svého obročí Stražišťského a nástupcem jeho jmenuje arcibiskup kněze Petra z Křivoklátu (de Burglin) a farář Tochovický jej sem uvádí. Přináležeje do archidiakonatu Bechyňského a dekanátu Bozeňského odvedl kostel r. 1384 za času arcibiskupa Jana z Jenštejna 18 grošů desátku. Farář zdejší uváděl r. 1386 bývalého Blatenského plebána Jakše ku kostelu sv. Václava do Bubovic a r. 1399 kněze Jana z Příbrami do Černivska. R. 1401 udává rytíř Jošt z Počápl, že jeden kus role k jeho pozemkům v Počáplech přináležející a s polmi kostela Stražišťského sousedící odprodal tamějšímu plebánu Prokopovi. Kněz Prokop působil zde do r. 1411, neboť v témže roce přichází sem na jeho místo za souhlasu arcibiskupa Zbyňka co patrona kněz Kliment, až dosud větší mansionarius kůru Panny Marie v kostele Pražském (u sv. Víta), a uvádí jej farář Chraštický, za to Prokop po odchodu plebána Šimona z Vyskydné téže osadě Rychnovským farářem jest představen. Ale již r. 1415 zaměnil sobě opětně Kliment, farář zdejší, místo své dosavadní s plebánem Janem v Kasejovicích, k čemuž také se strany prvního arcibiskup Konrád a se strany druhého Petr Zmrzlík ze Svojšína co patronové jich dosavadní byli svolili. Kněze Klimenta uvádí do Kasejovic plebán Řesanický a Jana na Stražiště plebán z Bubovic. Jan nepotrval zde dlouho, neboť již r. 1417 dozvídáme se o nové změně, dle níž jeho nástupce Tomáš obročí Stražišťského podobně se vzdal, do Řeporyj za souhlasu Ondřeje Puldry z Rotštejna odešel a tamní farář Jan s vědomím arcibiskupa Konráda od Tochovického faráře sem uveden byl. Ještě s jednou záměnou potkáváme se dle zpráv nás došlých, v nichž objevuje se také jméno znamenitého muže a velikého dobrodince okolních kostelů za tehdejších dob, totiž pana Markvarta z Těchařovic na Bělčicích sídlícího, jenž v starých listinách také Markýzem z Martinic se nazývá. Tento pán svoluje r. 1418 k tomu, aby Bělčický farář Odolen mohl sobě zaměniti místo své dosavadní s knězem Stražišťským Janem. Přesídlivšího Odolena představil na Stražišti farář z Mirovic a Jana uvedl do Bělčic plebán ze sousedního Újezdce. Od té doby, právě před vypuknutím a vzplanutím husitských bouří, nastává temno v dějinách kostela zdejšího. Pouze k r. 1424 činí se zmínka o knězi Oldřichovi z Březnice co zdejším faráři, a týž od plebána Hostomického uveden v osadu. Co patron připomíná se Petr z Perče, o němž víme, že byl úředníkem arcibiskupa a r. 1415 a r. 1417 purkrabím na Příbrami.

(Pokračování).

PRŮMYSLU V ČECHÁCH

Různé zprávy.

Výroční zpráva „Vocela" o opravě chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře. (Pokračování).

Práce v měsíci říjnu a listopadu provedené vztahovaly se na osazení menších křížových kytic, některých žeber na hranách pilířů, říms a chrliče pod patou čelního pilíře č. I. a konečně na osazení nového znaku král. města našeho, dvěma rytíři drženého, na vnější straně čelního pilíře č. I.

Jest to týž znak jako na středním pilíři se nalézající, králem Václavem r. 1392 horníkům propůjčený. Ukazoval v pravém zlatém poli černého jednohlavého orla a v levém červeném poli stříbrného českého lva s rozpoltěným ohonem; orel i lev drželi svýma pravýma nohama uprostřed štítu císařskou korunu, šliglе znaku od krále Jana r. 1313 uděleného, držel orel levým spárem a lev zadní tlapou. Později rozhojněn byl tento erb odznakem strany pod obojí, totiž kalichem, jejž lev svou levou nohou mezi korunou a šliglemi držel. Znaku toho užívali horníci až do r. 1641.

Pracemi těmito byla rekonstrukce obou opěráků č. I. a II. jakož i hořejší galerie dokončena, načež velké stavební lešení sneseno.

Ačkoliv komisse, když shora uvedené práce na opěrných pilířích č. I. a II. stanovila, velmi šetrně si vedla, nebyl přece sbor náš z příčin finančních s to, programu danému ani tenkráte vyhověti, když se za značnou část prací dekorativních zaručil, jen aby obnova velechrámu našeho nebyla kusou a nedokončenou, a musilo proto mnoho starých dekorativních částí, zejména celá bohatá ozdoba rohového pilíře č. II., totiž znak pod římsou, konsola a baldachyn — ač dosti sešlá — ponechána býti. Bohudíky, že socha sv. Barbory, téměř rozsypaná, mohla pomocí soukromé sbírky a přispěním sboru »Vocela« novou, překrásnou se nahraditi.

Řečená rekonstrukce byla za pomoci Boží v měsíci listopadu 1888 šťastně skončena a p. t. panem Antonínem Brandnerem, c. k. místodržitelským stavebním radou dne 25. ledna 1889 kollaudována a za korektně čistou a řádně dle plánů p. Mockrových provedenou uznána.

Inspekci oprav prodlením roku konal pan místodržitelský stavební rada Ant. Brandner za přítomnosti p. architekta Jos. Mockra dne 18. a 19. října 1888.

Celkové výlohy za provedení řečených rekonstrukčních prací obnášejí dle kollaudačního protokolu 15.772 zl. 15 kr., z kteréhož obnosu na práce ze státní dotace 5592 zl. 17 kr. a na dotace zemské, městské, městského špitálu a sboru »Vocela« 10.179 zl. 98 kr. připadá.

Provedené práce jakož i súčtování byly výnosem vys. c. k. ministerstva kultu a vyučování dne 23. března 1889, č. 5001 schváleny.

Roku 1884 započatá restaurace chóru chrámu sv. Barbory dokončena roku 1889.

Nejvyšším rozhodnutím Jeho Veličenstva ze dne 26. září 1888 schválen byl projekt dokončení započaté restaurace chóru chrámu sv. Barbory, který k tomu směřoval, by veškeré chatrné střechy, okna, chrliči a římsoví osmi okružních kaplí presbyteria rekonstruovány, po případě dle nutnosti znovuzřízeny byly.

Jakmile nejvyšší schválení došlo, byly ještě téhož roku sdělány veškeré potřebné detailní návrhy a práce nově zadány, načež na jaře r. 1889 s prováděním prací řečených se započalo, a sice rekonstrukcí kaple sv. Václava — na jižní straně chóru — kaple to, která na účet odkazu zemřelého medika p. Prokopa Slavíka restaurována býti měla.

Restaurace vztahovala se hlavně na výměnu 14 chrličů v ochozu — jsou to: zajíc, žába, figura s loutnou, pták, beran s křídloma, pastýř, kanec, kočka, kovář, drak, pták s korunou, čert, veverka, pták s lidskou hlavou, vydra s rybou a figura se znakem. Byly v tak chatrném stavu, že sesutím hrozily — ano několik z nich také skutečně spadlo — pak na výměnu částí říms při těchto chrličích, dále oken, říms podokenních a soklových.

Práce tyto opakovaly se u všech osmi kaplí poměrně stejně. Staré, prejzy a háky kryté střechy, jež valně byly sešly, sneseny a nahraženy novými, břidlicí krytými. Forma střech zachována tatáž jako byla na původní — ano i vazba krovů provedena dle vazby staré, původní.

Ku krytbě použito tmavomodré břidlice moravské — každá střecha ukončena na straně čelní hrotem, zlacenou bání zdobeným.

Po ukončení prací při nových střechách byly klenby všech osmi kaplí na povrchu (v půdách) vyčistěny a silnou vrstvou vápenné malty potaženy — načež asfaltování kamenných žlabů mezi novými střechami opraveno a na nové okapní kraje střech připojeno.

Celkové výlohy za provedení řečených rekonstrukčních prací obnášejí 14.400 zl., z kteréhožto obnosu na práce ze státní dotace 6000 zl. a na dotace zemské, městské, špitální a sboru »Vocela« připadá 8400 zl.

Zmíněné práce byly p. t. p. Ant. Rosenbergrem, vrchním inženýrem c. k. místodržitelství dne 20. prosince 1889 kollaudovány a za korektně čisté a řádně dle plánů páně Mockrových provedené uznány.

Provedením zde zmíněných prací ukončena restaurace zevnějsku chóru chrámu sv. Barbory.

Poutníka do královského našeho města zavítavšího vábí nyní k sobě chór svatyně svato-Barborské, dotací státní a příkladnou obětavostí vys. sněmu král. českého prodlením 6 let (1884—1889) zvelebený a oslavený.

A tato munificence vys. sněmu král. českého nezapomenula se také nad dalším dílem vzorné krásy — obnovou to vysoké lodi, již vysoká vláda r. 1890 započíti hodlá, a věnovala k témuž účelu 58.000 zl. Oprava chrámu tak vzorně konaná bude svědkem hlásajícím světu věhlas architekta a stavitele dómu svato-Vítského p. Jos. Mockra, jako artistického ředitele stavby, jakož i dovednost a neunavnou péči p. Ludvíka Lablera, c. k. inženýra, s jakou veškeré práce vedl, a o rychlé a důkladné znovuzrození našeho velechrámu pečoval.

Oběma budiž čest a dík.

Správní výbor vděčně tu vzpomíná a mocným písmem v dějiny sboru zaznamenává slovutného p. Ant. Brandnera, c. k. stavebního radu, který při svých inspekcích po dobu obnovy vysokého kůru sv. Barbory byl povždy vzácným jeho rádcem.

Při odchodu jeho na zasloužený odpočinek provází jej sbor náš vroucím přáním, aby Pán ve své milosti prodloužil na mnohá, mnohá léta drahý nám život jeho v nezkaleném poklidu a míru!

Rovněž plného uznání zasluhují dílna sochařská páně Čapkova, jakož i dílna kamenická páně Uzlova. Osvědčili se mistry řádnými i spolehlivými.

Co pak stála úplná obnova chóru chrámu sv. Barbory?

Velkolepá obnova vysokého chóru ve spodní galerii prodlením 5 roků provedená vyžadovala dle kollaudačního protokolu nákladu 113.516 zl. 86 kr.

Z kteréžto částky připadlo:

za práce konstruktivní na dotaci státní . . . . . 47.103 zl. 88 kr.

na obnovu části figurální a dekorativní z prostředků mimostátních . . . . . 52.012 zl. 98 kr.

A přičiníme-li k shora uvedené sumě náklad za neopravené části chóru chrámu sv. Barbory (od I. galerie dolů k základům) r. 1889 vykonané per . . . . . 14.400 zl. — kr.

z dotace státní 7000 zl. (pro rok 1889 zvláště věnované), z dotace mimostátní 8400 zl., obnáší celkový náklad na úplnou obnovu chóru chrámu sv. Barbory prodlením šesti roků vykonanou (1884—1889) . . . . . 113.516 zl. 86 kr.

Jak z výše uvedeného kollaudačního protokolu vidno, není náklad na obnovu části konstruktivní v žádném poměru k obnovené části dekorativní a figurální, kdežto vysoká vláda z dotace státní per 5000 zl. ušetřila, zadlužil se sbor náš »Vocel«.

A kterak vzešel onen dluh?

Procedura jest následující: Obnova děje se správně dle daného programu. Dva nebo tři k opravě v jedné stavební periodě určené pilíře obestrou se velice nákladným lešením. Pracuje se pilně. Jakmile však sl. c. k. správa stavby práce konstruktivní ukončí, musí ihned z rozkazu vyššího lešení sejmouti a je u pilířů, jež budoucím rokem dle daného programu opravovány býti mají, postaviti, bez ohledu na to, je-li vše i po stránce dekorativní a figurální vykonáno. V této tísni byl správní výbor jak v roce 1886 tak v roce 1887. Měl dopustiti, aby sňato bylo tak nákladné lešení bez úplné opravy veškerých okras ornamentálních a figurálních, jež v hrozném nalezaly se stavu a jež jedině této monumentální stavbě s to jsou dodati původního razu? Nestane-li se tak hned, uvažoval správní výbor, není vůbec naděje, že by se tak kdy státi mohlo. A proto sám se v ručení uvázal, dobře věda, že nutná potřeba tak kázala, již vysoký sněm král. českého, jakožto strážce a ochrance nejen hmotných ale i kulturních zájmů vlasti naší uznati a takto vzešlý deficit za vykonané práce dekorativní a figurální povoliti ráčí.

Řečený schodek vzešel dále tím, že vys. c. k. ministerstvo kultu a vyučování mnohé práce dekorativní na dříve již rekonstruovaných pilířích co s konstruktivními pracemi nesouvisící z kollaudačního protokolu o pilířích těchto částkou as 2500 zl. vymítilo a nařídilo, aby z dotac mimostátních uhraženy byly.

Správní výbor podal v příčině náhrady vzešlého schodku náležitě odůvodněnou petici k vys. sněmu král. českého.

Důvěra sboru kladena v osvícené a vlastenecké muže vys. sněmu král. českého bohdá i v příčině povstalého schodku nesklame.

Záchrana velechrámu sv. Barbory neodkladnou obnovou vysoké lodi a zabezpečením velikolepé této stavby důstojným zabezpečením na straně západní uznána za velice nutnou.

(Pokračování.)

Z Akademie křesťanské.

Zpráva za měsíc únor.

Práce kovové. Kalichy: stříbrný, bohatě ozdobený s emailovanými obrázky: pro dp. Fr. Floriana, faráře v Tasavě na Moravě; dva jednoduché: pro dp. Karla Lochschmidta, faráře v Aši; gotický: pro důst. farní úřad v Kladrubech. — Pozlacení v ohni: kalicha: pro dp. Fr. Chudobu, faráře v Cetechovicích na Moravě a pro sl. patronátní úřad v Malešicích; dvou kalichů, ciboria, patenky k nemocným, nádobky na sv. olej a pa-

cifikalu: pro vp. Jana Babora, kooperátora v Brtnici na Moravě; tří nádobek: pro dp. Fr. Růžičku, faráře v Střílkách; monstrance: pro dp. Jana Svobodu, faráře v Mohelně. — Pacifikal: pro důst. farní úřad v Nelahozevsi. — Nádobky na sv. oleje: pro vdp. Jos. Kandlera, děkana v Slaném, pro důst. farní úřad v Sluhách, pro dp. Jarosl. Štětku, faráře v Předměřicích, pro vp. Josefa Himmra, kaplana v Peruci a pro důst. farní úřad v Nelahozevsi. — Patenky k nemocným: dvě stříbrné: pro veled. děkanský úřad v Jáchymově a pro důst. farní úřad v Sluhách. — Kaditelnice pakfongová: pro vdp. Jana Bergra, děkana v Hnojicích na Moravě. — Kropenky s kropáčky: pro vdp. Jana Bergra, děkana v Hnojicích, pro vysocedp. Jana Klippla, arciděkana ve Vel. Meziříčí na Moravě a pro dp. Jos. Jandu, faráře v Hlavnu Kostelním. — Kropáčky: pro důst. farní úřad v Tursku a v Sluhách. — Svícny oltářní: 6 pro dp. Ant. Špále, faráře v Cerhovicích. — Lampa oltářní: pro dp. Fr. Lenze, faráře v Malkovicích. — Mešní konvičky: pro důst. farní úřad v Sluhách a v Nelahozevsi. — Nádobky na svěcenou sůl: pro důst. farní úřad v Sluhách a pro dp. Jarosl. Štětku, faráře v Předměřicích. — — Lucerna k zaopatřování nemocných: pro dp. Al. Škorpila, faráře v Předhradí. — Nádobky na mytí prstů: pro vdp. dra Václ. Hronka, děkana v Chotětově a pro vdp. dra Fr. Kordáče, ředitele semináře v Litoměřicích. — Umyvadlo pro sakristii: pro důst. farní úřad v Sluhách a pro dp. Jarosl. Štětku, faráře v Předměřicích. — Stroj na pečení hostií: pro vdp. Jana Pollaka, děkana ve Velvarech.

Rozličné. Obraz oltářní: pro blahorod. pana Theod. Bauera, inženýra v Hořínu u Mělníka. — Tělo Páně do Božího hrobu: pro sl. patronátní úřad v Mačicích. — Missaly: pro vysocedp. Jana Klippla, arciděkana ve Vel. Meziříčí na Moravě a pro důst. farní úřad ve Sluhách. — Pultíky pod missal: pro důst. farní úřad v Bohuňovicích na Moravě a pro dp. Jos. Jandu, faráře v Hlavnu Kostelním. — Kříže: pro blahorodého pana Jana Tenglera, stříbrníka v Praze a pro dp. Jarosl. Štětku, faráře v Předměřicích. — Harmoničký zvonek: pro dp. Jos. Jandu, faráře v Hlavnu Kostelním. — Kanonické tabulky: pro dp. dra Václ. Hronka, děkana v Chotětově a pro dp. Jarosl. Štětku, faráře v Předměřicích.

Paramenty. Mitra: pro vysocedp. Fr. Herolda, arciděkana v Plzni. — Celý červený ornat s bohatou úpravou: pro dp. Fr. Přikryla, faráře v Budslavicích na Moravě. — Kasule: fialové: pro nejdůst. pana generalního opata Sigm. Starého na Strahově a pro dp. Fr. Chudáčka, faráře ve Velkém Ořechovém na Moravě; černá: pro vdp. Jana Bergra, děkana v Hnojicích na Moravě; bílá sváteční: pro vysocedp. Jana Klippla, arciděkana ve Val. Meziříčí na Moravě; bílá s vyšívanými obrázky a ozdobami: pro dp. Ferd. Kelvelage v Chicagu v Americe; bílá a červená: pro blahorodou paní Lebedovou v Praze a pro dp. Jos. Jandu, faráře v Hlavnu Kostelním; červená: pro vysokorodou paní hraběnku Fleissnerovou v Praze; červená sváteční: pro blahorod. pí. Kubinskou v Praze; bílá sváteční a fialová: pro dp. Jarosl. Štětku, faráře v Předměřicích. — Pluviály: fialový: pro nejd. pana generálního opata Sigm. Starého na Strahově; bílý sváteční: pro dp. Fr. Hocha, faráře v Hor. Újezdě na Moravě; bílý ze zlatého brokátu s bohatě vyšitou garniturou: pro vdp. Jana Bergra, děkana v Hnojicích na Moravě; bílý: pro dp. Jos. Jandu, faráře v Hlavnu Kostelním; fialový: pro dp. Ad. Pažouta, faráře v Sadské a pro dp. Jarosl. Štětku, faráře v Předměřicích. — Zlaté třapce se šňůrami k dalmatikám: pro dp. Fr. Hocha, faráře v Hor. Újezdě na Moravě. — Pláštík na ciborium: pro dp. Jarosl. Štětku, faráře v Předměřicích. — Vela: pro blahorodou paní Annu Kopeckou v Praze, pro vdp. Jana Bergra, děkana v Hnojicích, pro vdp. Karla Kmocha, ředitele ústavu hluchoněmých v Praze a pro dp. Jarosl. Štětku, faráře v Předměřicích. — Bursa k nemocným: pro dp. Josefa Jandu, faráře v Hlavnu Kostelním. — Antipendia: pro vdp. Jiřího Wuschanského, ředitele lužického semináře v Praze a pro chrám Páně sv. Salvatora v Praze. — Nebesa s žerdmi: pro vdp. Jana Ruttu, děkana v Sobotce. — Korouhve: červené: pro dp. Jos. Krátkého, faráře v Moravicích v rak. Slezsku; červené a fialové: pro dp. Fab. Krejčiříka, faráře v Březníku na Moravě a červené: pro dp. Jos. Svobodu, faráře v Dyjákovičkách na Moravě. — Prapor pro školní mládež: pro vp. Al. Slováka, katechetu v Brně. — Pytlíčky fialové pro nádobky na sv. oleje: pro důst. farní úřad v Tursku, pro vdp. dra Václ. Hronka, děkana v Chotětově, pro důst. farní úřad v Sluhách, pro dp. Jos. Jandu, faráře v Hlavnu Kostelním a pro vp. Jos. Himmra, kaplana na Peruci. — Birety: pro důst. farní úřad v Tursku, pro dp. Jos. Jandu, faráře v Hlavnu Kostelním a pro vdp. dra Fr. Kordáče, ředitele bisk. semináře v Litoměřicích. — Fialové zástěny k zahalení oltářních obrazů: pro sl. zádušní úřad v Praze a pro vdp. Jiřího Wuschanského, ředitele lužického semináře v Praze. — Okrasa na kazatelnu: pro chrám Páně sv. Salvatora v Praze. — Komže pro kostelníky a ministranty: 2 pro vdp. Jos. Kleina, č. děkana a bisk. notáře v Oboře, 4 pro důst. dominikánský klášter v Praze, pro dp. Jos. Jandu, faráře v Hlavnu Kostelním a pro dp. Jarosl. Štětku, faráře v Předměřicích. — Pytlíček se zvonečkem pro kostelníka: pro dp. Jana Žáčka, faráře ve Hvozdné na Moravě. — Koberec na stupně oltářní: pro dp. Jos. Jandu, faráře v Hlavnu Kostelním.

Prádlo kostelní. Alba: pro vysokorod. paní hraběnku Thun-Westphalenovou v Chlumu; 2 alby, 4 korporale, 4 purifikatoria a 9 plachet oltářních: pro vdp. dra Václ. Hronka, děkana v Chotětově; alba: pro vdp. Jana Bergra, děkana v Hnojicích; 3 alby, 2 rochety, 9 korporalií, 3 humerale, 3 purifikatoria a 2 cingula: pro vdp. Jana Klippla, arciděkana ve Vel. Meziříčí na Moravě; 5 rochet, 2 tobalie, 2 korporale a 2 purifikatoria: pro dp. Jos. Jandu, faráře v Hlavnu Kostelním; 3 rochety: pro vdp. Jiřího Wuschanského, ředitele lužického semináře v Praze; 3 tobalie: pro sl. patronátní úřad v Níženoru; 5 plachet oltářních: pro dp. Jaroslava Štětku, faráře v Předměřicích.

»METHOD« vychází vždy 30. každého měsíce. **Předplatné**, které činí poštovní poukázkou na celý rok **2 zl. 20 kr.**, přijímá **redaktor F. J. Lehner v Karlíně. Reklamace** budtež zasílány do **expedice v Akademii křesťanské v Praze** (Řetězová ulice č. 223).

Knihtiskárna »Politiky« v Praze. — Nákladem vydavatele.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

FERDINAND J. LEHNER.

Číslo 4. a 5. **V Praze, dne 30. dubna 1891.** **Ročník XVII.**

JEDNOTA K POVZBUZENÍ PRŮMYSLU V ČECHÁCH

Č. 8752 Arch.

OBSAH: Románské exkurse. (63). — Kostely, církve a chrámy v Čechách. (Pokračování). — Stražiště. (Pokračování). — Různé zprávy. — Z Akademie křesťanské: Zpráva za měsíc březen a duben.

Románské exkurse. (63).

Románské kostely zakončené chorem pravoúhlým v okolí Pražském.

Napsal a nakreslil F. J. Lehner. (Pokračování).

Kostel sv. Bartoloměje **v Kyjích** ukazuje již v půdorysu svém zřetelně obvyklý rozvrh trojdílný, zahrnující v sobě západní věž, východní chor a loď mezi nimi se rozprostírající.

Věž celou šířku kostela zaujímající zbudována jest na obdélníku, jehož delší stranice 6·53 *m*, kratší pak 4·50 *m* obnáší. Přízemek věže tvoří podkruchtí sklenuté křížovou klenbou hluboko v rozích zasazenou pouze metr nad podlahou. V jižní stranici podkruchtí prolomeny jsou úzké dvéře, jimiž se vchází do sklenuté chodby v silné stěně upravené a dvěma kulatými střílnami zvenčí osvětlené; chodba uvedená jest 6·44 *m* dlouhá a 82 *cm* široká. Mohutné podkruchtí nebylo zvenčí přístupno a nynější vchod uprostřed západní stěny prolomený s přilepeným síncem jest moderním

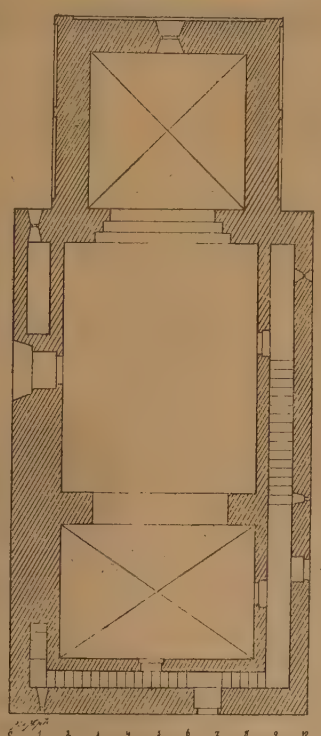

Obr. 1.

přístavkem, kterým zvláštní ráz opevněného kostela Kyjského podstatně porušen jest. Podkruchtí otvírá se do lodě nízkou arkádou, sklenutou na mohutných polopilířích a prostou deskou římsovou vyznačených. Nad uvedenou arkádou pne se druhá, vyšší arkáda kruchty polokruhově sklenutá. Kruchta jest rovněž klenbou křížovou opatřena (viz obr. 2.) a vystupovalo se do ní buď zvenčí, anebo z vnitřku lodě. Vchod zvenčí nachází se na straně jižní, ač zazděný, přece dosud patrný, (viz obr. 4.) ve výšce podlahy kruchtové. Ku dveřím vystupovalo se po dřevěných schůdkách teprve roku 1859 odklizených. Venkovské dvéře otvíraly se do úzké chodby v duté stěně prolomené, do které bylo lze dostati se i z vnitř kostela po 16 schodech. Dvéře, kudy z kostela do schodiště se vcházelo, při nešťastné

obnově bohužel zmizely vybráním vnitřního zdiva v obou bocích kostela s chorem sousedících, aby ve výklencích takovou měrou vzniklých bylo lze umístiti boční oltáře, jichž kostel věru třeba neměl. Schodiště učinilo se pak přístupným zvenčí. Podobné schodiště v duté stěně lodní upravené spatřuje se dosud v románských zbytcích kostela sv. Jiljí v Milevsku, který mi poskytoval neocenitelných pokynů při archaeologickém zpytování kostela Kyjského. Měť však kostel Milevský kromě toho věž rovněž celou šířku bývalé lodě zaujímající s dřevěnou zvonicí ve vrchním patře, do které dosud se vystupuje zvenčí dřevěnými schůdky, jako Kyjský kostel míval. Zkušenosti v Milevsku nabyté mi velmi platných služeb prokázaly, objasnivše mnohou záhadu, která od předchůdců starovědy rozluštěna nebyla. Řečeným schodištěm kostela Kyjského vystupuje se do vrchní chodby, do které ústil též zmíněný vchod zvenčí; z chodby vchází se po pravé straně do kruchty, přímo však k dalšímu schodišti v duté stěně západní, kterým vystupuje se do vrchního patra věže. Druhé schodiště toto přerušeno jest po prvých pěti schodech odstavcem, do kterého ústí zvenčí dvéře nyní rovněž zazděné (srovnej obr. 1. s obr. 4.) Uražené dva krákorce s obou stran dveří ukazují, že zde býval výstupek. Po 16 dalších schodech vystupuje se k odstavci nárožnímu, kde schodiště střílnou osvětlené se pokračuje ve stěně severní a ústí v druhém patře věže, které prolomeno jest na západ dvěma páry, po stranách pak na jih a na sever po jednom páru oken združených s ostěním rovnoúhelným. Také okna tato jsou vesměs zazděna a pouze nepatrnými otvory prolomena. Moderní restaurator zakončil veškerá tato okna na straně západní a jižní obloukem trojlistovým či jetelovitým, zapomněl však znešvařiti témže způsobem již dříve za příčinou nepohod rovněž zazděná okna severní, která podržela původní polokruh. Stará tato okna jsou ustavičným protestem a žalobou, vyčítající ničiteli starých památníků lehkovážnost i nesvědomitost, s jakou jal se ve vlasti naší opravovati (!) sloh románský. — Nad tímto druhým patrem bývala dřevěná zvonice na způsob podsebití, jako dosud se spatřuje na podobné věži kostela Milevského dříve již uvedeného. Památní kniha fary Kyjské na str. 94. zřejmě uvádí, že dřevěné patro později cihlami vyzděné bylo roku 1864 při obnově odstraněno a nahrazeno cihlovou vyzdívkou, která zvenčí maltou ovrhnuta, sparováním spodnímu zdivu kvádrovému přizpůsobena (!) a malými okénky sem nikterak se nehodícími oživena byla. Stalo se tak dle památní knihy na radu konservátora, jehož sice kniha nejmenuje, kterého však redaktoru před lety prozradil zvěčnělý Josef Hellich, výtečný znatel památek českých, viniv jej z nesvědomitého znešvaření

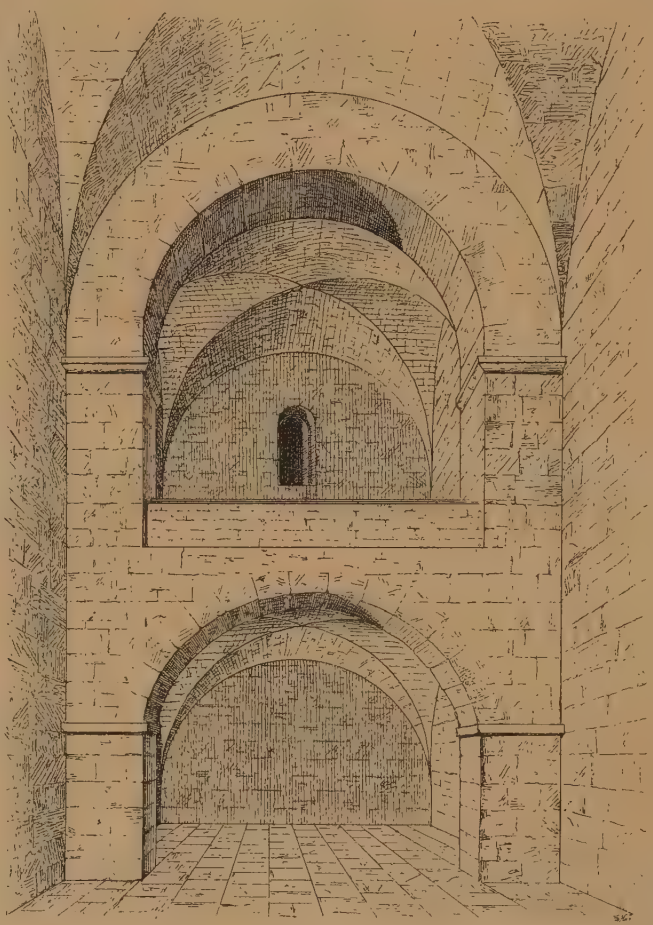

Obr. 2.

tak vzácného kostela. Znešvařitelem byl — Bernard Grueber. Literární falšování dějin našich uměleckých doplnil tudíž i prakticky. Tehdejší farář, Josef Schlesinger, však načrtnul do památní knihy fol. 95. obraz kostela před osudnou restauraci a jeden z přátel redaktorových, rodák Hloupětínský, v mládí svém nakreslil si z protějšího vrchu rovněž pohled zvenčí, jímž mne laskavě obdařil, tak že na základě obou nákresů a analogie zachovaného podsebití věže Milevské bylo lze alespoň v nákresu vrátiti kostelu Kyjskému vrchní patro dřevěné.

Věž, v jejímž přízemku nachází se podkruchtí a kruchta nad ním sklenutá, prodlužuje se na východ v loď téže šířky, 8·50 *m* dlouhou, do které se vcházívalo portálem ze strany severní. Nyní jest zde vystavěna sakristie a bývalý portál zbavený naprosto architektonické výzdoby slouží za dvéře, jimiž odtud do kostela se vchází. Bývala-li loď původně kryta stropem trámovým, jako při podobných kostelích z pravidla se vyskytuje, nelze s určitostí říci. I nynější klenba křížová ze dvou klenbových obdélníků pásem oddělených se skládající jest stará. Pás spočívá na římse románsky článkované. A jelikož klenba není založena na pravidelném čtverci, jako sloh románský vyžadoval, nýbrž na obdélnících, povstaly na bočních stěnách oblouky převýšené nestejného tvaru, jak zedníkovi právě to vyšlo. Není to však pravidelný oblouk lomený, jak spatřujeme na průseku Baumovu v Památkách archaeologických (VII., 55.) V obou rozích s chorem sousedících jsou nyní stěny lodě v délce 1·89 *m* prolomeny vysokými výklenky, jak dříve již uvedeno bylo. V těch místech bývaly druhdy na obou stranách dvéře, jimiž se vcházelo do dutých, v síle stěn upravených chodeb a to nejen na straně pravé, jak dosud se spatřuje, nýbrž též na straně protější, jak nezvratně ukazuje zcela zachované románské okénko o něco málo nad podlahou ve východní stěně s chorem sousedící prolomené (viz půdorys). Okénko toto osvětlovalo schodiště vedoucí nad portál do vyšší chodby, která nyní již přístupná není. Podobné okénko románské pouze 1·20 *m* od země vzdálené zachovalo se i ve stěně jižní, které ukazuje, že chodba druhdy až do konce stěny dosahovala, což jmenovaným výklenkem pro pobočí oltáře porušeno jest. Původní okénko toto zvenčí 80 *cm* vysoké, pravidelným polokruhem zakončené, má nakloněné ostění, které z 50 *cm* súžuje se na pouhých 10 *cm*. S touže přesností slohovou jest provedeno i druhé okénko na opačném boku lodě prolomené. Kdežto ostatní velká okna lodě jednak zvětšena, jednak i znetvořena jsou v dobách různých obnov, tato malá pro skromné rozměry ušla vandalismu, poskytujíce kromě všech ostatních znaků bezpečného rukojemství o románském původu budovy. Stěny lodě chodbami prolamované jsou ve zdivu velmi mohutné a mění se síla na různých místech od 1·70 *m* do 2 *m*.

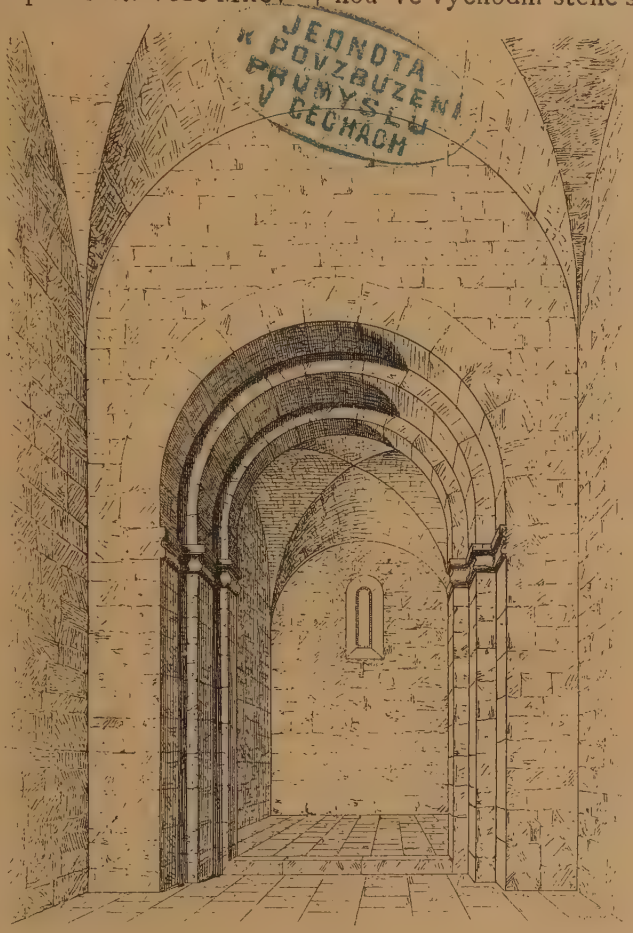
JEDNOTA K POVZBUZENÍ PRŮMYSLU V ČECHÁCH

Obr. 3.

K lodi druží se chor přímo k vý-

chodu čelící (obr. 3.). Vítězný oblouk o tří pravoúhlých ústupcích sklenut jest polokruhově. Patu polokruhu naznačuje energická římsa z desky, žlábku a oblounu se skládající. Užší a nižší chor pravoúhlý 5·25 *m* dlouhý a 5·13 *m* široký sklenut jest pravidelnou klenbou křížovou. Býval osvětlen jedním toliko oknem nyní hlavním oltářem zakrytým a zazděným. V pamětní knize farní se dočítáme, že zde na straně evangelní býval ve zdi bezozdobný výklenek pro nejsvětější svátost a vedle na stěně zvonek, který při poslední obnově odtud vzat a u dveří sakristie zavěšen jest.

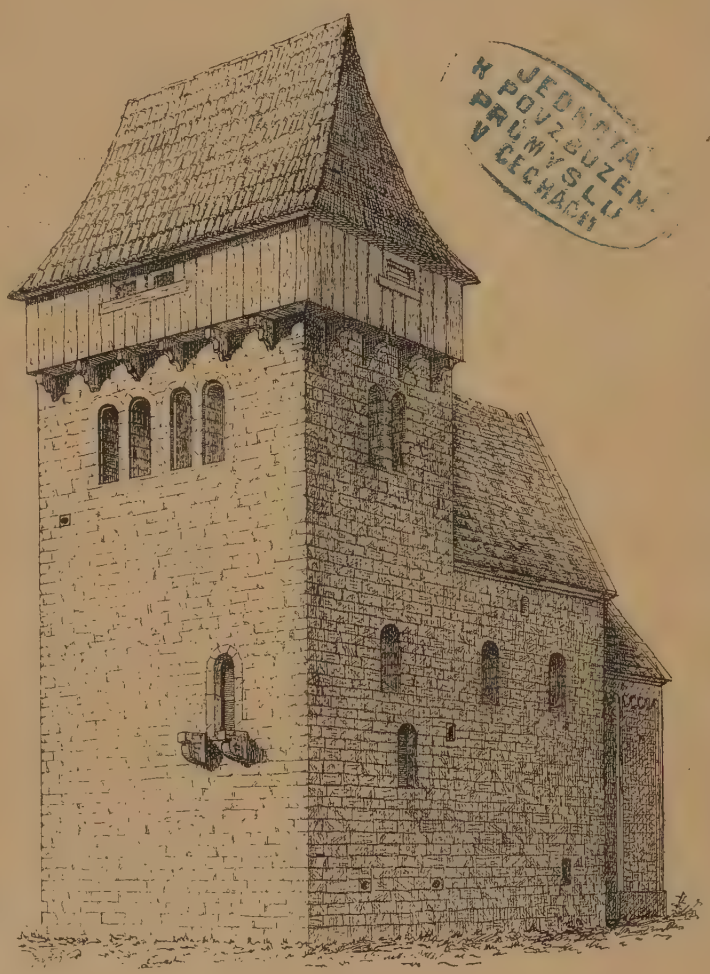

Obr. 4.

Stěny choru i lodi bývaly vesměs malbami nástěnnými nádherně ozdobeny. Památní kniha zmiňuje se o tom na str. 49.: »R. 1856 chystala se osada na generální visitaci a kostel za tou příčinou byl čistěn. Stěny kostelní v choru a lodi se škrábaly, omítaly a bílily tak vysoko, jak na žebřících bez zvláštního lešení až k oknům lze bylo. Totéž dělo se na kruchtě, v předsíni a sakristii. Při seškrábávání stěn v sakristii objevily se nápisy a letopočty hrudkou psané, na př.: 1620 dne 15. listopadu — Pane Všemohoucí nás zachovej — duše naše aby nabyla spasení a dej ji věčného království skrze tvého syna Krista. — 1653 Domine labia mea aperies«.

O malbách na stěnách choru a lodi objevených čte se na témž listu jak následuje: »Stěny uvnitř kostela byly na původní omítce do vápna malovány, z kterýchžto maleb nesouměrných (!) objevily se při škrábání místy červené kontury bez barev. Za hlavním oltářem byly v pravo a v levo na stěně postavy biskupů černými konturami nakreslené. V lodi naproti dveřím sakristie, kde původně i kazatelna stála, na kterou se vcházelo z výklenku na pravo, pokrýval veškerou stěnu až ke kruchtě a dolů až k lavicím obraz posledního soudu, který však častým obnovováním a bílením stěn průběhem dob jen v nepatrných zlomcích se objevil. Na protější stěně byl jiný obraz, bezpochyby Narození Páně, z něhož jen jedna hlava zbyla. Na poprsníku kruchty téže strany byla malovaná blánka s nápisem: »Ora pro nobis S. Joannes«, vedle níž pak klečela modlící se postava duchovní.« — Za uvedenými slovy následuje na celé straně 50. památní knihy farářem, Josefem Schlesingrem, načrtnutý obraz objeveného posledního soudu, z kterého při veškeré nedokonalosti kresby přece zřetelně na jevo vychází, že zbytky maleb nebyly tou měrou nepatrné, jak se o nich poznamenává. Svrchu uprostřed stěny lodě spatřuje se Vykupitel sedící v mandorle na duze. Spodní roucho kryje pouze

nohy, tak že svrchní část těla a obě ruce souměrně pozdvižené nejsou rouchem pokryty. S ramenou splývá plášť s obou stran stejnoměrně. Vrchní část hlavy nimbem ozářené přerušena jest oknem při některé z oprav valně zvětšeným. Po pravé straně Vykupitele vedle mandorly klečí Maria Panna s rukama sepjatými k Synu svému pozdviženýma, orodující za lidské pokolení. S hlavy korunou pokryté a nimbem ozářené splývají dlouhé vlasy po ramenou. Naproti Rodičce Boží klečí s druhé strany sv. Jan Křtitel s rukama podobně sepjatýma. Za oběma orodovníky spatřují se postavy svatých. Dole pak na zemi vstávají z hrobů mrtví neodění v různých postavách, pozdvihujíce rukou k nebi. Hroby vyobrazují se v podobě čtverhranných rakví. Po levé straně stojí velká postava Rodičky Boží, »Pomocnice křesťanů«, rozhrnující rukama na obě strany plášť u krku agrafou sepjatý, pod nímž se ukrývá veliké množství křesťanů v malinkých postavách s obou stran klečících a pláštěm chráněných.

Vedle popisu a přidaného náčrtku byl tedy veškerý kostel nástěnnými malbami pokryt. Na stěnách choru byla bezpochoby vyobrazena řada biskupů Pražských, Dětmarem a sv. Vojtěchem počínaje až k budovateli kostela Kyjského, biskupu posloupností jedenáctému, Janu I., kterýž jakožto zakladatel vyobrazen byl kleče na poprsníku kruchty s blánkou, vyslovující modlitbu k svatému patronu svému: Ora pro nobis S. Joannes! jehož ochraně odporoučel sebe i kostel zbožně zbudovaný. Na levé stěně lodě byly vyobrazeny výjevy ze života Vykupitelova, Narozením Páně počínaje, pravou pak stěnu pokrýval poslední soud, jakožto ustavičné kázaní, jehož měla pamětliva býti osada Kyjská. Že památka románského malířství tak vzácná byla seškrábána, omítnuta a zabílena opětně, jest ztrátou nenahraditelnou. Bylo svatou povinností konservátora B. Gruebera, aby objevené malby zachráněny a příležitostně obnoveny byly. Že zkázu a úplné zničení nezabránil, jest novým dokladem lehkovážnosti, s jakou zacházel s památkami umění českého i nejvzácnějšími.

Čtihodnému vnitřku odpovídá rovněž starobylý zevnějšek. Kostel celý zbudován jest z kamení tesaného do pravidelných vrstev kladeného. Věž s proměnami svrchu uvedenými a jedním nově prolomeným oknem lomeně sklenutým zachovala přece i starý tvar nízké střechy své původní. (Obr. 4.) Oba vchody vysoko od země umístněné a přístupné dřevěnými schůdky, které v době nebezpečí snadno se odstranily, anebo po žebřících, jakož i komplikovaná soustava chodeb v dutých stěnách důmyslně upravených, zřejmě svědčí, že kostel v dobách válečných bylo lze brániti. Byl tudíž osadě zároveň pevností, poskytující útočiště lidu, jako jsme již spatřili při kostele Potvorovském, jehož dolejšek vedle známé listiny poddaným Zderazským a Plaským společně, svršek však a věž pouze poddaným opatství Plaského se vyhražuje. Věž Potvorovská se nezachovala, kdežto věž Kyjská dosud stojí a ústrojím svým ukazuje, kterak věže kostelů opevněných sestrojeny byly. Z uvedené příčiny pohřešují se na zevnějšku věže i lodi jakékolivěk okrasy slohové, jimiž pouze chor okrášlen byl, prostým totiž trnožem a lisenami svrchu obloučkovým podřímsím spojenými. Liseny pouze 25 *cm* úzké, po obou stranách mělkými žlábky v průvodu pravoúhlých proužků článkované, jsou dosud zachovány, ačkoli novověké vandalství prorazilo právě prostředkem boční strany nejapné okno čtverhranné, obloučky však vlysu vesměs zmizely. Jelikož ale článkování lisen jest zachováno, lze je snadno doplniti, jak redaktor na nákresu učinil. Loď i chor mají své štíty. (Viz obr. v »Methodu«, XVI., 81.)

Kostel Kyjský veškerou úpravou tak velezajímavý a památný jest v dějinách stavitelství románského v Čechách i proto důležitým, že zakladatel jeho jmenovitě se uvádí. Schaller*) píše doslovně: »Když roku 1781 dne 14. října presbyterium kostela rozšiřováno jest, objevil se při bourání zdi pod nahozeným vápnem nápis dále uvedený prastarým písmem psaný, který nynější kanovník Jan Alois Svoboda, tehdáž usedlý farář Kyjský, z nejmožnější zevrubností kopiroval, mně pak laskavě zaslal:

FVNDATOR HVIVS ECCLESIAE
IOHANNES PRAGENSIS EPISCOPVS.

Z té příčiny jest naprosto nemožno, aby byl kníže Oldřich 1014 kostel založil, jak Hájek tvrdí. Kterému však ze čtyř Pražských biskupů jménem Jan zvaných, z nichž první 1135, druhý 1227,

*) Topographie des Königr. Böhmen, X., 194.

třetí 1276 a čtvrtý 1301 hodnosti biskupské dosáhl, kostel vznik svůj děkuje, není mi lze rozhodnouti.«

Co Schallerovi nebylo možno rozhodnouti, lze nyní s veškerou určitostí na základě znaků architektonických stanoviti. Veškerá architektonická úprava kostela Kyjského: polokruhová okna na severní straně věže v původní formě zachovaná, spodní okno věže na straně jižní, jakož i první okno blíž choru na téže straně v lodi a východní okno zazděné na východní straně choru, obě malá okénka při zemi v lodi na obou bocích neporušeně zachovaná, veškerá stavba a úprava podkruchtí a kruchty prostými římsami románskými s klenbou a římsami, vítězný oblouk neporušeně zachovaný a románskými římsami vyznačený, článkování lisen na zevnějšku choru ve spojení s veškerým ostatním rozvrhem budovy, prohlašují biskupa Jana I.*) (1134—1139), který obdařil Čechy řádem Praemonstrátským, za zakladatele kostela Kyjského, na kterém není ani nejmenší jakékoliv stopy slohu přechodního. Ostatní tří Janové se naprosto vylučují, jelikož za Jana II. (1226—1236) stavělo se již slohem přechodním, za Jana III. z Dražic (1258 až 1278), jakož i za Jana IV. z Dražic (1301—1343) zatlačila však gotika sloh románský i přechodní. Jan I., duchovních i mnichů pravý milovník**), byl rovněž milovníkem domu Božího. Na zpáteční cestě od svěcení svého z Mohuče, prvé než přišel k sídlu svého biskupství, posvětil kostel jednoho z velmožů, který jemu, když přicházel, byl na cestě, zahájiv takto svěcením kostela biskupování své.***) A ačkoliv jen krátce panoval, biskupování své krásně zakončil zbudováním kaple sv. Gotharda u sv. Víta, v níž i téhož roku pochován jest†) Zbývalo mu tudíž dosti času ku zbudování kostela Kyjského. A duchovní postava klečící, na poprsníku kostela vymalovaná s blánkou, na níž psána byla slova: »Ora pro nobis s. Johannes«, představovala stavitele kostela — biskupa Pražského, Jana I. Patřil zajisté kostel Kyjský biskupství Pražskému a připomíná se poprvé v psaných pamětech historických co farní, kdy jej biskup Jan IV. přidal chudému arcijáhenství Bilínskému pro rozmnožení důchodů††), první arcibiskup napotom, Arnošt z Pardubic, velikým nákladem rybník Kyjský dosud stávající znova zřídil.†††) Jelikož ves byla majetkem biskupským, snadno se vysvětluje, že stavitel kostela dal na stěně choru namalovati řadu předchůdců svých na biskupském stolci Pražském.

Ve skupině kostelů románských okolí Pražského chorem pravoúhlým zakončených jest kostel sv. Bartoloměje v Kyjích králem.

*) Bernardu Grueberovi (Die Kunst des Mittelalters in Böhmen, I., 45) byl biskup Jan I. příliš krátce živ a proto prohlašuje zakladatelem kostela Jana III., aby bylo lze románskou stavbu pošinouti až do druhé polovice 13. stol. a tvrdí, že za Jana I. tvary slohu románského byly ještě málo vyvinuty, kdežto ve skutečnosti nacházel se sloh u nás již v plném rozkvětu. Na doklad dovolává se tvarů pozdně románských a gotických přívěsků, jako jsou oblouk jetelový, hrany sražené a klenba převýšená. Tvrzení své opřel však o vetché důvody:

1. Na vnějšku choru spatřil vlys obloučkový tvaru jetelovitého, po kterém však ani nejnepatrnější stopy se nezachovalo.

2. Na věži viděl okna obloukem jetelovým zakončená. Původní však okna polokruhem románským sklenutá na straně severní téhož patra nespatřil.

3. Nakreslil půdorys a nárys portálu, jakého v Kyjích naprosto není. Ba ani zbylé ostění neshoduje se s tím, co ve spisu jeho se spatřuje. Patrně jest to portál z jiného kostela neznámého.

Podpírati tvrzení tím, co není, jest — nebezpečno, jelikož budova vzduchovými podporami podepřená v nivec se rozplývá.

Cihelné vyzdění vrchního patra věže považuje za původní tvar, a přiznává se tudíž, že neznal rázovité podsebití starých kostelů románských v Čechách. Chraň Pán Bůh vlast naši před takovými dějepisci a restaurátory!

Dr. Josef Neuwirth přijímá šmahem veškeré tvrzení Grueberovo i s tím portálem, kterého v Kyjích není, a nespokojiv se pouhým vyobrazením, přičiňuje i obšírný popis toho, co není. Maluje tudíž straku na vrbě. A jelikož ani ten popis mu nedostačoval, odvozuje na str. 427 z nárožních lístků a hlavic krychlových své učené úvahy. My ostatní smrtelníci ovšem nepochopujeme, kterak možno jest, aby portál neexistující měl nárožní lístky a krychlové hlavice. Spisující krasoumec spatřil v Kyjích též Grueberovo obloučkové podřímsí tvaru jetelovitého, jehož zde rovněž není. Mrzutá nehoda!

*) Pokračovatel Kosmův (mnich Sázavský): Font. rer. boh., II., 260: clericorum et monachorum verus amator...

**) Pokračovatel Kosmův (kanovník Vyšehradský): Font. rer. boh., II., 222: Itaque praesul Johannes... antequam in metropolim episcopatus sui venisset, cuiusdam de primatibus ecclesiam consecravit, quae venienti forte in via erat.

***) Týž kanovník Vyšehradský ve Font. rer. boh., 231: Sepultus est autem in capella sancti Gothardi episcopi et confessoris, quam ipse perforato pariete ecclesiae sancti Wenceslai ad aquilonem construi iusserat.

†) Tomkovy Prahy I., 47 a 374.

††) Život Arnošta ve Font. rer. boh., I., 394: ... piscinas multas presertim Kyge villam... cum magnis expensis de nouo exstruxit.

JEDNOTA K POVZBUZENÍ PRŮMYSLU V ČECHÁCH

Kostely, církve a chrámy v Čechách.

Podává Frant. Vacek. (Pokračování).

Doba biskupa Šebíře (1030—67) znamenána jest řadou nových chrámův, které ve větších rozměrech byly budovány nežli svatyně předešlé. Důvod toho shledává se jednak v pokročilé umělosti stavitelův, jednak i ve snaze knížat českých získati pro země československé zvláštní stolici arcibiskupskou. Za tou příčinou vypravil se Šebíř s knížetem Břetislavem I. do Hnězdna a uchvátivše tam palladium obmýšlené metropole, tělo sv. Vojtěcha, potom již zjevně jednali o politickou i církevní nezávislosť říše České na Němcích. Proti tomu ozval se na sněmu knížat v Augsburku král Jindřich III. a Mohučský arcibiskup Bardo, kteří v létě toho roku (1040) dvojí vojsko vedli do pole proti Čechům. Oddíl beroucí se z Bavor přes město Koubu poražen byl v soutěskách šumavských. Vedle zprávy Dalimilovy[1]) vzdělali Čechové na tom místě chrám, za jehož nástupce pokládá se obecně nynější kostelík sv. Václava u Brodku na farnosti Všerubské.

Kníže Břetislav I. čině pokání za sebe i biskupa Šebíře, že o své újmě zmocnili se sv. těl a kostelních pokladův v Polsku, naplnil rozkal papeže Benedikta IX. (1033—44) a zbudoval překrásný chrám ku poctivosti sv. Václava na hradě Staré Boleslavi. Kosmas jmenuje kostel ten basilikou, připomíná hojné nadání jeho i sbor kněžstva řízený proboštem.[2]) Stavba chrámu, kněžského domu při něm a probošství dála se nejspíše[3]) v letech 1041—46 na místech bývalého chrámu sv. Kosmy a Damiána,[4]) kterým poručena jest krypta pod presbytářem posud zachovalá. V nadační listině kollegiátní kapitoly tamější z roku 1052 přivádějí se řemeslníci a umělci kostelu poddaní.[5])

Zatím nové dílo kvetlo v sousedství Prahy, to jest stavba druhého nebo většího chrámu při klášteře v Břevnově. Za opata Menharta (r. 1035—89) vzdělal jej prý kníže Břetislav I. ve jméno apoštola národu českého sv. Vojtěcha[1]) asi r. 1045, tak že potom kostelem sv. Vojtěcha a Benedikta byl nazýván.[2]) Kníže poručil v něm pohřbíti tělesné ostatky poustevníka svatého Vintíře (r. 1045). Pokračovatel Kosmův, mnich Sázavský přičítá zásluhu o stavbu většího kostela spíše opatu nežli knížeti, řka: R. 1089 zemřel Menhart, opat sv. Vojtěcha kláštera Břevnovského, od něhož byl jest vystaven.[3]) V basilikovém ruchu tehdejším sotva jiný tvar učinili vzorem prostranného chrámu klášterního.

Biskup Šebíř meškal r. 1052 po boku papeže Lva IX. v Němcích a účastnil se svatořečení biskupa Volfganga († roku 994) v Řezně. Vzpomínáme toho příčinou obřadův, jež dály se tehdáž v kostele sv. Jimrama u přítomnosti obou hlav křesťanstva a skvělé družiny jejich. Papež vyňal z hrobu tělesné ostatky biskupovy, uložil je do skříně dubové, vně malované, vnitř hedvábným rouchem vystlané, přidal k nim olověnou tabulku s nápisem a a přenesl do nové krypty. Tam připraven byl oltář, jemuž požehnal papež, skládaje za něj skříň s ostatky.[4])

Z listiny potvrzující (r. 1205) zboží kláštera Ostrovského dovídáme se, že kníže Břetislav I. († r. 1055) daroval mnichům téhož kláštera kapli sv. Jana Křtitele pod Skálou, kapli na Velízu, lesní újezd Záton, (něm. Ottau, ve vi-

[1]) Dalimilova Kronyka česká; str. 96: »Tu bojišče učistichu a kaplicu postavichu.«

[2]) Kosmův Letopis; II., hl. 7.: »Dux... sub honore s. Wenczelai martiris in urbe Boleslau ... venustissimum fabricavit coenobium, in quo, sicut hodie cernitur, Deo servit caterva fratrum numerosa et habetur praepositura et basilica valde religiosa.« Prameny d. č., II., str. 79.

[3]) Kosmův Letopis; II., hl. 13.: »Anno 1046 dedicatum est monasterium in urbe Bolezlau XIV. Kal. Junii a Severo, pragensis ecclesiae sexto episcopo.« Tamže; str. 85.

[4]) Viz pojednání Branišovo v Památkách archaeolog., XIV., sl. 238 nn.

[5]) Erbenova Regesta; č. 115, str. 47: »Torcnarium scutellarum (točíře mís), Bozetham cum filiis Dragon, Okrasa, Malik et alium, qui toreumata (řezby) facit... Aurificem (zlatníka) Cojata.«

[1]) Erbenova Regesta; č. 108, str. 44: »Ego (Brecizlaus) majorem ecclesiam in Brevnov in honore s. Adalberti, boemicae gentis apostoli, construxi... Ob amorem quoque et memoriam beati Guntheri heremitae, qui me de sacro fonte baptismatis susceperat, ipsum in ecclesia brevnoviensi sepeliendo, contuli.« Životopis sv. Vintíře; hl. 13.: »Obiit autem Christi famulus eremita Guntherus anno incarnationis Domini 1045 VII. Idus Octobris sepultusque est in monasterio brevnovensi.« Prameny d. č., I., str. 346.

[2]) Pokračovatel Kosmův (mnich sázavský) k r. 1045: »Sepultus est in monasterio sanctorum Adalberti atque Benedicti ante altare s. Stephani protomartyris.« Tamže; II., str. 250.

[3]) Prameny d. č., II., str. 251.

[4]) Janner: Geschichte der Bischöfe von Regensburg; I., str. 498 nn.

Inv. Čís. 875

kariátu Krumlovském) s kaplí sv. Jana Křtitele a vším příslušenstvím jejím, v Domažlicích desátý týden cla s kaplí sv. Jakuba apoštola a vším příslušenstvím.[1])

Za knížete Spytihněva II. (r. 1055—61) někdy r. 1057 založena byla basilika sv. Štěpána prvomučeníka v Litoměřicích[2]) a zřízeno při ní proboštství.[3]) Již svrchu uvedli jsme osadu Kostelec u Budyně jakožto příslušenství kollegiátní kapitoly v Litoměřicích. Co podle Frinda vypravuje dr. Neuwirth o stavbě chrámu sv. Václava v Děčíně a kostela v České Lípě po povodni r. 1059, nemá nižádné váhy, neboť pověst o tom zapsaná v kostelních knihách Děčínských jmenuje stavitelem obou řečených chrámů pana Jakuba Berku a tudíž ukazuje spíše ke 14. století.[4]) R. 1359 byla zajisté veliká povodeň na Vltavě a Labi.

Přistupujeme ku popisu basiliky sv. Víta na hradě Pražském, která v letech 1060—1344 byla stoličným chrámem biskupským a tudíž přední svatyní země České. Základy k ní položené r. 1060 odkryty jsou z některého dílu při stavbě západní částky nynějšího velechrámu a nám podána příležitosť podle nich souditi na způsob stavby a vyložiti písemné zmínky starých zpravodajův, pokud táhnou se ku památné budově a okolí jejímu.

Zakladatelem basiliky byl kníže Spytihněv II. Již za života otce svého Břetislava I. řídil stavby na hradě Pražském. Tak zejména vypravuje se o dohledu jeho při zakládání nových hradebních zdí po severní straně kláštera u sv. Jiří.[5]) O způsobu hradeb tehdejších nedostává se zpráv, ale z jiných příkladů[1]) souditi lze, že bez věží nebyly.

Znamenav nedostatečné rozměry rotundy sv.-Vítské, jak vzdělána byla sv. Václavem a rozšířena za biskupa Šebíře, kdy přistavěli k ní kostelík nad hrobem sv. Vojtěcha (po r. 1039), ustanovil se na tom kníže Spytihněv II., že sv. patronům českým, biskupům a celému národu zbuduje kostel nový i prostranný. R. 1060 vykázal tedy dlouhým obvodem místo pro velechrám a položil základy. Dílo rostlo, zeď se zdvíhala. Avšak začátky jeho šťastné přetrhla v roce potomním (dne 28. ledna 1061) smrť nevčasná.[2])

O pokračování a dokončení stavby letopisec se nezmiňuje. Dlužno pak za to míti, že ji ku konci dovedl nástupce Spytihněvův, kníže Vratislav II. (roku 1061—86). Při zprávě Kosmově o rozšíření větší kaple u hrobu sv. Václava a přenesení ostatků Podivínových do pokladní komory, což stalo se za biskupa Šebíře, myslí téměř všichni badatelé na kapli sv.-Václavskou v nové basilice, avšak již svrchu ukázali jsme, že zmínka ta odnáší se spíše ke staré rotundě sv. Víta (amplior capella) a ke stavbě kostelíka nad hrobem sv. Vojtěcha (ecclesiola).

Základní rys basiliky jmenuje letopisec dlouhým obvodem. Ze slova toho často běžného nic o podobě souditi nelze. Tážeme-li se, podle kterého vzoru asi stavbu podnikali, shledáváme narážku na to, ač dosti vzdálenou a nepřímou. Kosmas a pokračovatelé jeho nazývají basiliku sv. Víta monastýrem (münster). Slovem tím označoval se v jižních Němcích chrám sborný, stoličný nebo kollegiátní. K r. 1002 poznamenal pak Kosmas vřelými slovy stavbu chrámu

[1]) Erbenova Regesta; č. 119, str. 50: »Brecyslaus... capellam quoque in spelunca s. Joannis baptistae huic loco addidit... Item etiam capellam in Veliz cum omnibus appendiciis suis dedit... Circuitum quoque silvae, quod dicitur Zaton et capellam b. Joannis baptistae cum omnibus ad eam pertinentibus. Domaslicyh civitate etiam ebdomadam decimam thelonei contullit cum capella b. Jacobi apostoli cum omnibus appendiciis suis.«

[2]) Erbenova Regesta; č. 124, str. 51: »Basilicam in Luthomiric construentes, tali dote studuimus insignire.«

[3]) Kosmův Letopis; II., hl. 22: »Lanczo capellanus... ac praepositura lutomericensis ecclesiae sublimatus.« Prameny d. č., II., str. 96.

[4]) Neuwirth; l. c. str. 26. Schaller: Topographie des K. Böhmens; V., str. 193, 251.

[5]) Kosmův Letopis; II., hl. 14: »Dum pater ejus Bracizlaus reaedificaret moenia totius urbis Pragae per girum, ... exiit, ut cum suis circa s. Georgii claustrum componeret murum.« Prameny d. č., II., str. 88.

[1]) Tangmari Vita s. Bernwardi (biskupa hildesheimského † r. 1022); c. 7.: »Sanctum locum nostrum (Hildesheim) murorum ambitu vallare summa instantia aggressus, dispositis per gyrum turribus, tanta prudentia opus inchoavit, ut decore simul ac munimine, velut hodie patet, simile nil in omni Saxonia invenias.«

[2]) Kosmův Letopis; II., hl. 17: »Spitignev ... videns ecclesiam sancti Viti non adeo magnam nec capessentem populum concurrentem ad festivitatem sanctam, ... et aliam ecclesiolam, quae fuit contigua, ... optimum ratus fore, ut ambas destrueret et unam utrisque patronis magnam construeret ecclesiam. Continuo per longum gyrum designat ecclesiae locum, jacit fundamenta, fervet opus, surgit murus, sed ejus felicia coepta in subsequenti mox anno intercipit mors inepta.« Prameny d. č., II., str. 92.

P. Marie a sv. Jiří v Bamberku,[1]) to jest trojlodní basiliky opatřené dvěma chory a tolikéž kryptami (na straně východní a západní), kteráž budována byla v letech 1004—12. Zmínku o monastýru Bamberském a bohatých pokladech jeho neklademe za věc zcela nahodilou.

Také basilika sv. Víta byla trojlodní, měla dva presbytéře a dvě krypty pod nimi. Podélná osa kostela směřovala od jihozápadu k severovýchodu. Počínajíc u severovýchodní hrany starého proboštství, dosahovala budova chrámová až asi ku císařské hrobce v nynějším kostele. Směr takový nedá se vyložiti podobnou polohou hradu na jižní straně od chrámu jako spíše okolnostmi povahy nám neznámé. Dosti možná, že nebylo lze zachovati důležité stavby nebo památná místa, leč by upustilo se od pravidla, aby kostel kratšími stranami čelil proti východu a západu.

Oltář sv. Víta stál v choru nebo presbytéři na severovýchodní straně chrámu. Presbytéř ten zachovávaje trvám šířku střední lodi, povýšen byl nad ni několika stupni a zavřen okrouhlou apsidou. Pod ním prostírala se krypta sv. Kosmy a Damiána, ve které hned zprvu odpočíval bratr Vojtěchův sv. Gaudentius nebo Radim,[2]) pročež i kryptou téhož světce byla zvána. Při stavbě velechrámu Karlova strhli nejprve tuto částku staré basiliky a v kryptě zasypané ztracena jsou těla některých biskupů pražských, kteří tam pohřbu došli.[3])

Tolik víme o kostele sv. Víta před pohromou r. 1090, kdy dne 1. května shořela vrchní budova jeho.[1]) Po prodloužilé opravě vysvětil biskup Kosmas oltář sv. Víta dne 27. září r. 1094, kdežto celý chrám dostaven byv později, svěcen jest[2]) teprve dne 14. dubna r. 1096. V opraveném kostele připomíná se krypta sv. Martina[3]) a v ní pohřeb knížete Bořivoje II. († r. 1124). Byla to prostranná místnost pod jihozápadním presbytářem nebo chorem P. Marie, čtverořadím sloupů na pět lodí klenutých rozdělená. Základným rysem majíc obdélník téže šířky jako střední loď chrámu a povýšený nad ní chor P. Marie, zavírala se na jihozápadní straně polokruhem apsidy. Ke stěnám krypty přistavěny kolem poloviční sloupy, mezi nimiž výklenky ve zdi podobaly se malým apsidám. Přístup do krypty sv. Martina byl z delších stran, to jest z jižní a severní lodi chrámové. Ježto pak jihozápadní částka basiliky sv. Víta trvala až do ohně r. 1541, načež jím konečnou zkázu vzala,[4]) zachovaly se pod rumem stěny krypty sv.-Martinské i zlomky sloupů jejich až po naše časy.

Nedlouho po kanonisaci biskupa sv. Gotharda (r. 1131) přistavěl biskup Pražský Jan I. (r. 1134—39) kapli téhož vyznavače ku severní pobočné lodi basiliky sv. Víta, dada probourati zeď její na straně severní.[5]) Kaple sv. Gotharda,

---

[1]) Kosmův Letopis; I., hl. 37: »Henricus imperator... aedificavit etiam ibi et templum mirae magnitudinis in honore sanctae Mariae Virginis et sancti Georgii Christi martyris... Monasterium magnum cum toto claustro.« Prameny d. č., II., str. 54 n. Dr. Neuwirth tuší vzor basiliky sv.-Vítské nejspíše v Řezně, dokládaje, že tamnější chrám sv. Jimrama o dvou presbytářích a kryptách dokonán byl nehrubě dlouho před r. 1060, jakož i vzpomínaje starých svazků duchovenských mezi Řeznem a Čechami. L. c. str. 27. K tomu odpovídáme nejprve slovy Jannerovými: »Da 1046 St. Emmeram nicht beschädigt wurde, sondern erst im Jahre 1062, so wäre ein Bau unnöthig gewesen.« Geschichte der Bischöfe von Regensburg; I., str. 501 n. Jakkoli pak biskup Řezenský Wolfgang r. 1052 za světce Božího byl prohlášen, nedostalo se mu oltáře v basilice sv. Víta. Z toho soudíme, že mysl stavitelů kostela Pražského nebyla právě obrácena k Řeznu.

[2]) Kosmův Letopis; II., hl. 34: »Intrans sancti Viti ecclesiam (r. 1074) in cripta sanctorum martyrum Cosmae et Damiani offer munus tuum ad meam tumbam. Ego sum Radim, sancti Adalberti frater.« Prameny d. č., II., str. 111.

[3]) Kronyka Beneše z Veitmile: »Dum rumperetur ecclesia pragensis antiqua, multa episcoporum corpora sunt obruta et deperdita in cripta sancti Gaudencii.« Prameny d. č., IV., str. 548.

[1]) Kosmův Letopis k r. 1091: »Combustum est monasterium sanctorum martyrum Viti, Wencezlai atque Adalberti.« Prameny d. č., II., str. 124.

[2]) Kosmův Letopis k r. 1094: »Cosmas episcopus V. Kal. Octobris consecravit altare s. Viti martiris, quia monasterium adhuc non erat perductum ad ultimam manum.« Tamže k r. 1096: »Consecratum est monasterium sanctorum martirum Viti« etc. Prameny d. č., II., str. 138.

[3]) Kosmův Letopis; III., hl. 54: »Borivoy dux... sepultus est autem in Praga metropoli... ad principalem ecclesiam ss. martyrum Viti, Wencezlai atque Adalberti in cripta sancti Martini episcopi et confessoris.« Prameny d. č., II., str. 187.

[4]) Pešina: Phosphorus septicornis; str. 92 n.: »Ferdinandus rex post illud terribile incendium anno 1541... templum s. Viti vel potius chorum templi... suis sumptibus restauravit... Sed et residuam nempe posticam templi partem, quae tota penitus una cum veteri turri aquiloni obversa corruit, ne ullis quidem parietibus superstantibus instauraturus erat.«

[5]) Pokračovatel Kosmův (kanovník Vyšehradský) k r. 1139: »Johannes, pragensis episcopus,... sepultus est in capella sancti Gothardi, episcopi et confessoris, quam ipse perforato pariete

v níž zakladatel její odpočíval, zbourána byla r. 1369 a tělesné ostatky biskupa Jana I. jakož i předchůdce jeho Kosmy přeneseny jsou do nového velechrámu.[1])

Z uvedených okolností již poněkud souditi lze, kde stával hlavní vchod do chrámu. Na straně jihozápadní vedle apsidy byly menší dvéře do obou pobočných lodí. Na severozápadě vycházelo se z kostela do ambitu. Nezbývá tudíž než strana jihovýchodní obrácená ku knížecímu paláci. Tam na venek chrámu klade také letopisec Kosmas bránu kostelní a hřbitov. Pohřben jest, vece o knížeti Břetislavovi II. († r. 1100), na hřbitově chrámu sv. Václava venku přede dveřmi (ante portam) na levé straně, jak sám byl nařídil. Nad sklípkem hrobu jeho vystavěla rodná sestra Ludmila kapli klenutou ku poctivosti sv. Tomáše apoštola,[2]) ježto o slavný den téhož světce kníže se životem se rozžehnal.

Slovutnou síní chrámu byla kaple sv. Václava. Vedle největší pravděpodobnosti klademe ji na východní konec jižní pobočné lodi chrámové v místech nynější kaple sv.-Václavské. Nad předsíní její zdvíhala se nejspíše věž, kterou letopisci nazývají věží sv. Václava. Roku 1124 našel náhodou biskup Menhart (roku 1122—34) kosti Podivínovy odložené za doby biskupa Šebíře, i pohřbil je v kapli, která byla pod věží,[3]) mezi oltářem sv. Mikuláše a hrobem biskupa Jaromíra († r. 1089). O osm let později zanítila se bleskem věž sv.-Václavská a shořela bez další pohromy chrámu.[4])

Kdesi uprostřed basiliky tušíme hrob sv. Vojtěcha. Při tom zakládáme se poněkud zprávou Petra Žitavského, že král Jan hledaje poklady peněžité, kopati dal kolem řečeného hrobu.[1]) Také povšimnutí zasluhuje podobná poloha hrobová v novém chrámě. Biskup Menhart obnovil r. 1129 hrob sv. Vojtěcha zlatem, stříbrem a kříšťálem.[2]) Brzy potom při ohni r. 1142 zpustošen byl hrob sv. biskupa, jak svědčí zmínka o nalezení hlavy světcovy roku následujícího.[3])

Oheň právě vzpomenutý vznikl při obležení hradu, jejž podnikl Konrád Znojemský proti knížeti Vladislavovi II. V husté střelbě na obránce hradu zapíchl se ohnivý šíp do střechy chrámové. I shořela vrchní část jeho, jakož i mnohé kaple a poklady kostelní za své vzaly.[4]) K opětnému posvěcení basiliky sv.-Vítské došlo však již po půldruhém létě[5]) dne 30. září 1143.

V obnoveném kostele přivádí se nejprve (r. 1194) chor sv. Václava,[6]) to jest presbytář před oltářem sv. Víta. V kryptě sv. Kosmy a Damiána, jež byla pod chorem, hledali r. 1279 žoldnéři Otty Brandenburského peníze. Do krypty té klíčem zavírané[7]) vstupovalo

---

ecclesiae sancti Wenceslai ad aquilonem construi jusserat.« Prameny d. č., II., str. 231.

[1]) Kronyka Beneše z Veitmile k r. 1369: »Eodem anno die V. mensis Novembris recondita sunt duorum presulum ecclesie pragensis ossa in capella sanctorum Symonis et Jude in eadem ecclesia pragensi, videlicet Cozme et Johannis primi, quia fractis muris antique ecclesie oportebat necessario illa in alium locum transferri.« Prameny d. č., IV., str. 540.

[2]) Kosmův Letopis; III., hl. 13: »Bracizlaus ... sepultus est autem cum maximo planctu suorum in polyandro sancti Wencezlai ecclesiae forinsecus ante portam a sinistris, uti ipse disposuerat. Ubi soror ejus Ludmila, Deo devota famula, supra testudines construxit arcuatam in honore s. Thomae apostoli capellam.« Prameny d. č., II., str. 147.

[3]) Kosmův Letopis; III., hl. 55: »Presul Megnardus casu reperiens in sacrario ossa Podivin, condit humi in capella, quae est sub turri, inter altare s. Nicolai, episcopi et confessoris et tumulum Gebeardi episcopi.« Prameny d. č., II., str. 187.

[4]) Pokračovatel Kosmův (kanovník Vyšehradský) k r. 1132: »Fulgura apparuerunt, ex quibus turris sancti Wenceslai succensa est, sed Dei gratia protegente et ss. martyrum Wenceslai, Adalberti oratione juvante sola turris tantummodo combusta est, ecclesia autem tuta ab igne permansit.« Prameny d. č., II., str. 215.

[1]) Prameny d. č., IV., 332.

[2]) Pokračovatel Kosmův (kanovník Vyšehradský) k r. 1129: »Dominus Meynhardus, episcopus pragensis ecclesiae, renovat sepulcrum sancti Adalberti pontificis auro et argento et cristallo.« Prameny d. č., II., str. 207.

[3]) Pokračovatel Kosmův (mnich Sázavský) k r. 1143: »Eodem anno inventio capitis sancti Adalberti, episcopi et martyris, in urbe Praga in ecclesia sancti Viti martyris.« Prameny d. č., II., str. 261 n.

[4]) Vincentiův Letopis k r. 1142: »Quidam nefarius ... sagitte sue igne per artem adjuncto eam versus monasterium sancti Viti dirigit, que tecto monasterii affixa predictum monasterium incendit. Et sic hoc malum antiquo hoste operante predictum monasterium cum maximo thesauro et plurimis ecclesiis combustum est.« Prameny d. č., II., str. 412 n. Srvn. tamže; str. 261.

[5]) Pokračovatel Kosmův (mnich Sázavský) k r. 1143: »Eodem anno venerabilis dedicatio monasterii sanctorum Viti, Wenceslai atque Adalberti II. Kal. Octobris a tribus episcopis.« Prameny d. č., II., str. 262.

[6]) Erbenova Regesta; č. 418, str. 188: »Haec autem omnia ... finitis vesperis in medio chori sancti Wencezlai recognita sunt.«

[7]) Pokračovatel Kosmův k r. 1279: »Tamquam canes indagatores intrantes criptam sanctorum Cozmae et Damiani, currunt per angulos huc atque illuc et non invenientes, numerarunt scrinia, quae ibidem deposita erant ... Ad ultimum receptis

se nejspíše ze střední lodi. Kapitolní děkan Vít (r. 1241—71 zvelebil síň, ve které strojívali se kněží ku sloužení mší (sakristii), rozšířil ji klenutými komorami dole i svrchu a postavil v ní oltář sv. Michala. Také dal malbou ozdobiti sakristii nebo kapli sv. Michala a opatřil ji nadáním, vykázav zemi ve vsi Hornětících a jinou a Příbojích.[1]) Stávala pak sakristie trvám na konci severní lodi podle hlavního presbytéře, jsouc po opravě Vítově asi ve stejné výši s chorem sv. Víta, do něho přímo ze sakristie se vcházelo. S úpravou její r. 1252 dála se zároveň obnova choru samého.[2]) Nedlouho před tím r. 1245 znovu svěcen byl oltář sv. Václava[3]) ve stejnojmenné kapli. Tam také zmocnivše se klíčův, vešli žoldnéři Otty Brandenburského a všetečně ohledávali hrob světcův.[4]) Jeden pak z nich ukradl stříbrnou kaditelnici v kapli sv. Václava.

Na druhé straně chrámu po levém boku presbytéře nebo choru P. Marie vystavěn byl r. 1245 nákladem děkana Víta klenutý pulpit a oltář sv. Evangelistův. Týž dobrodinec vyzdvihl také jiný pulpit, kdež zpívali vikáři o posledních třech dnech velikého téhodne: Hospodine smiluj se! a zřídil oltář sv. Matěje,[5]) vysvěcený r. 1269. Mimo oltář sv. Víta, sv. Kosmy a Damiána v kryptě, P. Marie,[6]) sv. Martina v kryptě, sv. Václava v kapli, sv. Vojtěcha u hrobu jeho, sv. Mikuláše pod věží, sv. Gotharda v kapli, sv. Michala v sakristii a nedávno jmenované oltáře založení Vítova: sv. Evangelistův a sv. Matěje připomínají se za 13. století ještě následující oltáře[1]) v basilice sv.-Vítské: sv. Kateřiny (vysvěcený r. 1227), sv. Ondřeje a Štěpána (znovu vysvěcený r. 1258), sv. Mikuláše a Ludmily (založený r. 1258), sv. Diviše s pulpitem skvostného díla (1276), sv. Maří Magdalény také s pulpitem (1276). sv. Václava (založený r. 1298). O posledním z nich praví se v listině zakládací, že vystavěn byl za hlavními dveřmi, tudíž v jižní lodi chrámové. Poloha oltáře sv. Kateřiny naznačuje se slovy: »in cancellis“ nebo »intra cancellum«, to jest »u mříže«, jakož pak vědomo, že také v novém velechrámu stál u mříže před presbytářem sv. Víta. Místa některých oltářů zůstávají neurčena, aniž víme, možno-li klásti je ku volným pilířům nebo sloupům po stranách střední lodi.

Strop i kryt basiliky byl původně dřevěný. Tak se stalo, že ohnivý šíp zapálil r. 1142 střechu její a oheň stropem do vnitř pronikl. Než i potom pořízen strop dřevěný, plochý, na způsob oblohy malovaný, tak zvaná nebesa (stellatum coelum). Biskup Mikuláš odstranil r. 1257 stará nebesa, nahradiv je novými.[2]) Nástupce jeho Jan III. pokryti dal kostel kamennými taškami pěkného a trvalého díla. Ježto pak při vichřici r. 1264 roztloukla se skleněna okna chrámu,[3]) pořídil biskup Jan III. dvě okna veliká jemného díla a zavřel je sklem, na nichž spatřovalo se malování obrazů ze starého a nového zákona[4])

POVZBUZENÍ PRŮMYSLU V ČECHÁCH

clavibus a sacrista per vim criptae et capellae.« »Prameny d. č., II., str. 344 n.

[1]) Pokračovatel Kosmův (k r. 1271): »Capellam sancti Michaelis, in qua vestiuntur ministri ad missas celebrandas, amplificavit subtus cameris testudinatis et supra et locavit altare sancti Michaelis; quam etiam depingi curavit competentique provisione dotavit.« Prameny d. č., II., str. 322.

[2]) Letopisy české k r. 1252: »Erectus est chorus in ecclesia pragensi et capella sancti Michaelis dilatata... Eodem anno capella sancti Michaelis in ecclesia pragensi XII. Kal. Junii dedicata est.« Prameny d. č., II., str. 289.

[3]) Letopisy české k r. 1245: »Reconsecratum est altare sancti Wenceslai.« Prameny d. č., II., str. 285.

[4]) Pokračovatel Kosmův k r. 1279: »Intrantes capellam sancti Wenceslai, irruerunt ad sepulcrum ejus, perspicientes et palpantes ab omni parte superius et infra, quaerentes pecuniam.« Prameny d. č., II., str. 344.

[5]) Pokračovatel Kosmův k r. 1271: »Erexit enim pulpitum facultatibus propriis testudinatum et locavit altare sanctorum evangelistarum ad latus chori sanctae Mariae a sinistris. Erexit etiam et aliud pulpitum... et construxit altare sancti Mathiae.« Prameny d. č., II., str. 322. Srvn. tamže; str. 285, 300.

[6]) Kanovník Pražský Eberhard nadal jej r. 1257: »Emit quandam possessionem in villa, quae dicitur Belok (Běloky) et contulit eam altari beatae Virginis; aliam possessionem prius emptam in villa Draskowe (Dražkov) eidem altari assignavit.« Letopisy české, ve Pramenech d. č., II., str. 294.

[1]) Doklady viz ve Pramenech d. č., II., str. 284, 296, 302. Emlerova Regesta; II., č. 1800 str. 773: »Ego Albertus de Podehus... ad honorem b. Wenceslai in ecclesia pragensi altare construxi retro portam ecclesiae majorem.«

[2]) Letopisy české k r. 1257: »Dominus Nicolaus, episcopus pragensis, tabulatum, quod vulgariter dicitur coelum, veteri destructo renovavit.« Prameny d. č., II., str. 295.

[3]) Letopisy české k r. 1264: »Magna vis ventorum orta est... Fenestrae etiam pragensis ecclesiae vitreae sunt confractae.« Tamže; str. 298.

[4]) Letopisy české k r. 1276: »Johannes, episcopus pragensis, cooperuit ecclesiam sancti Viti kathedralem pulchri et durabilis operis lapideis tegulis. Fecit etiam duas fenestras magnas de subtili opere et pretioso, et vitro eas clausit, in quibus

r. 1276. Svatyni kostela zdobily umělé malby.[1]) Náklad vedený na nové varhany činil r. 1255 neméně než 26 hřiven stříbra.[2])

Zvonice kostelní stála nejspíše po severozápadním boku stoličného chrámu. Za prudkého vichru r. 1264 vzala velikou zkázu,[3]) avšak po nedlouhém čase byla opravena.[1]) Když r. 1253 přineseny jsou ostatky sv. Stanislava z Krakova do Prahy, zřídili, tuším, pro ně kapli v přízemí zvonice, načež biskup Jan III. posvětil tam oltář sv. Stanislava a Osvalda,[2]) kterému časem dostalo se nadání zboží v Malešicích a Byšicích (altare sancti Stanislai in campanili).

(Pokračování).

materia depicta continebatur veteris et novi testamenti.« Tamže; str. 302.

[1]) Letopisy české k r. 1253: »Eodem anno depictum est sanctuarium majoris ecclesiae procurante episcopo Nicolao.« Tamže; str. 291.

[2]) Letopisy české k r. 1255: »Eodem anno organa nova facta sunt in ecclesia pragensi, quae constiterunt XXVI marcas argenti, sed perfecta sunt futuro anno tempore quadragesimae.« Tamže; str. 293.

[3]) Letopisy české k r. 1264: »Aedificium turris pragensis ecclesiae, quod vulgariter dicitur campanarium, corruit.« Tamže; str. 298.

[1]) Letopisy české k r. 1270: »Turris pragensis ecclesiae, quae ante multos (sic) annos corruerat, reparata est.« Tamže; str. 300.

[2]) Letopisy české k r. 1259: »Consecratum est altare sanctorum Stanislai et Oswaldi martyrum.« Tamže; str. 296. Emlerova Regesta; II., č. 2186, str. 949: »Beato Stanislao sive capellae ipsius in pragensi ecclesia constitutae,« r. 1309.

JEDNOTA K POVZBUZENÍ PRŮMYSLU V ČECHÁCH

STRAŽIŠTĚ.

(Z bývalého dekanatu Bozeňského.)

Píše **Jan Václav Truhlář**, kaplan v Netolicích. (Pokračování.)

Stražiště dle všeho přináleželo k panství Příbramskému, majetku to pražských arcibiskupů, a proto také tito po celou tu dobu právo podací vykonávali při kostele zdejším. Utvrzuje nás v tom také zpráva z r. 1520, dle níž tehdy Jindřich Pešík z Komárova dostal Stražiště od panství Příbramského za díl svůj (Dsky z. 45, D. 27—28). K Stražišti přifařeny byly nepochybně již za nejstarších dob mimo farní obec ještě vesnice Počáple, Drahenice, Draheničky, Rastely, Vohař, Nestrašovice, a jak farář Mirovický Bindiš Stodský později svědčí, také dva sedláci z Boješic. V pozdějších časech, a sice v šestnáctém století, užívali zde páni na Drahenicích podacího práva a měli tu svůj pohřeb, jak nám o tom svědectví podávají četné a dosud dobře zachované náhrobníky, o nichž dole bude řeč. V Mirovické staré městské knize lze se dočísti, kterak paní Voršila Vrabská z Bukovan a na Drahenicích, na Stražišti potom pochovaná, r. 1576 s Markem, řezníkem z Mirovic, o dluh za voly se narovnala a téhož Marka r. 1577 z příjmu povinovaných jí peněz kvitovala. Dle nadjmenované zápisní knihy téhož městyse fol. 75 byl r. 1588 kněz Jan Mirovský, toho času Stražišťský farář, co svědek při prodeji jistého domu v Mirovicích. Později stala se mezi Vilémem Vrabským Tluksou z Vrabí a na Drahenicích a mezi Hynkem Loubským z Lub na Myslíně a Horosedlech rozepře o podací právo nad Stražištěm. První svědčil, že jemu právo to po jeho předcích a držitelích statku Drahenického přísluší, čemuž zase Loubský místa dáti nechtěl, dokládaje, že někdy strýc jeho Krištof Loubský z Lub a na Uzenicích sobě to právo od J. M. C. pořádně koupil, kteréžto trh že ve dsky zemské jest uložen, a on Hynek Loubský že jest po svém strýci v držení a užívání toho práva řádně vešel (Pamětní kniha fary Mirovické). A také čteme k r. 1595, kterak Frydrych Loubský prodává ves Myslín (nyní pouze poplužní dvůr), ves Stražiště s dvorem poplužním a podacím kostelním, Pliskovice, Bor a ves pustou Lhotku (nyní jen poplužní dvůr) Hynkovi bratru svému (D. Z. 171, E. 13). Stalo se tedy r. 1599 ve čtvrtek po sv. Vavřinci prostřednictvím Jana Bukovanského Pinty z Bukovan mezi oběma výše jmenovanými hádajícími se stranami toto narovnání: Vilím Vrabský pustil zcela od nadřečeného práva za sebe a za všecky budoucí držitele statku Drahenického a je Hynkovi Loubskému a všem budoucím majitelům statku Myslínského navždy postoupil, s tou však výminkou, aby pohřeb pánů Vrabských, dědičů i budoucích

jejich, i také držitelů statku Drahenického v chrámu Páně Stražišťském věčně zůstal, aby vrchnost Drahenická zádušní Stražišťské louky, Dubšice zvané, proti ročnímu platu čtyřiceti grošů míš. povždy užívala, a aby držitelé statku Myslínského na faru Stražišťskou vždy pořádného kněze dosazovali. Od té doby užívali páni na Myslíně a užívají až podnes podacího práva Stražišťského, majitelé pak Drahenického statku jsou v nepřetržitém užívání nadřečené louky.

Mocí vyplývající z tohoto narovnání začal pan Vilém Vrabský potom r. 1613 částku presbyteria přistavovati a pod ním sklípek k pohřbu rodu svého klenouti a r. 1616 celé dílo to dokonal. O tom hlásá do dnešního dne nápis na zdi po epištolní straně hlavního oltáře. Za krátko vypukla vzpoura proti Ferdinandu II. Po celý ten čas, praví Pelcl, co se r. 1620 vůdcové císařského vojska Buquoy a Maxmilian Bavorský v Rakousích spojili a vrazivše do Čech, Krumlova, Budějovic a Prachatic se zmocnili, v tomto posledním městě netoliko jaté vojáky, ale i veliké množství měšťanů pobili a Písek stekše všecko v něm vydrancovali, obyvatele bez rozdílu a bez ohledu na věk a pohlaví co nejukrutněji povraždili a nešťastné město vypálili, po celý ten čas stál kníže Kristian z Anhaltu, vůdce vojska nekatolických stavů českých, u Březnice zahálčivě. Na to nás až dosud pamatují zákopy vojenské, které se ještě nyní na stráních mezi Stražištěm a Počáply, teď lesem porostlých, spatřují a posud »šancemi« se zovou od lidu zdejšího. Že toto vojsko, kteréž jistě několik neděl leželo ve svých zákopech a podle tehdejšího způsobu nejvíce jen drancováním se živilo, ve vůkolí asi zle hospodařilo, beze vší pochybnosti uzavříti můžem. V těchto trudných a bouřlivých dobách Stražiště utrpělo velmi. Dosud táhnou se nedaleko od hřbitova dlouhé základy a mnoho kamení s popelem smíšeného se zde v časech novějších vykopalo. Hned pod tak zvanou »baštou«, v zeď hřbitovní pojatou, o níž bude dole řeč další, táhne se zádušní pole, při kterém stojí dům čís. 3., kostelu také patřící, v němž bydlí kostelník a zádušní hajný. Tentýž orav před několika lety toto pole přišel mezi jiným na černé střepy a na skleněné zelenavé kroužky, na hromádce pod kamenem se nalézající, jakož i na kámen s letopočtem 14†59, jejž dosud před jeho obydlím do země zapuštěný spatřiti můžeme. Na dotčeném poli státi měla dle pověsti zdejšího obyvatelstva původní budova farská. Pověst udává také, že Stražiště utrpělo náramně r. 1645, kdy prý v tom čase poblízká tvrz v údolí Dobrovodském od Švédů byla úplně zbořena.

Až do pobělohorské doby spravována byla fara Stražišťská kněžstvem nekatolickým. Ze slov Mirovického faráře Matěje Rosy, kterážto nám hejtman na zámku Orlíce ve své 29. srpna 1709 k vrchnosti poslané zprávě byl zachoval, dovídáme se, že poslední farář Stražišťský ještě r. 1624 zde sídlel, evangelík a spolu tkadlec byl a nuzně se živil. Znal-li ho Rosa z nějakého starého písma aneb jen z ústního podání, neví se. Týž kněz Rosa praví v naduvedené zprávě, že kdyby se chtěl na Stražiště opětně farář dosaditi, jak později hraběnka Drahenická zamýšlela, že by týž řemeslníkem býti musel jako nadzmíněný tkadlec, poněvadž by sice živ býti nemohl. Příjem farářův byl tedy, aspoň v pozdějších časech, tuze skrovným, a tudy bývala později osada ta, ovšem také pro nedostatek kněžstva, jiným farářům přivtělována. Byl-li onen evangelický farář skutečně posledním zdejším farářem, pak museli již od času vyhnání nekatolíků z Čech, totiž od r. 1624, farářové odjinud Stražišťskou osadu zastávati, kteří to ale byli, nedozvídáme se dříve až r. 1654. Nedostatek kněžstva byl po bitvě na Bílé Hoře velikým. V Březnici, která do Bubovic náležela od nejstarších dob, budoval Přibík Jeníšek z Újezda jesuitský klášter, Tochovice byly opuštěné, a zdá se, že jenom Pohoří snad kněze svého mělo, Mirovice však jistě. V Bubovicích objevuje se dle matrik rokem 1654 teprve začínajících kněz Václav Philomela (Slavík) co první zase farář po válečných tehdejších bouřích. Řadu farářů po reformaci začíná v Mirovicích roku 1625 Jeroným Fürst z Prachatic. Tomuto udělen titul děkana a přivtěleny mu všecky fary na panství Orlickém, a to byly: Staré Sedlo, Kovářov a Lašovice. Za něho zjednána v Mirovicích cínová křtitelnice, která tam dosud stojí a nápisem označena jest. R. 1639 sproštěn byl Fürst fary Kovářské, Lašovické a Starosedlecké, an v témže roce v posledním místě konečně farář zase byl dosazen. Jak dlouho Fürst osadu Mirovickou řídil, jest neznámo; v matrice po-

zdějšího jeho nástupce, faráře Stodského, se toliko co nástupce jeho Samuel Fortunatus Kouřímský nachází, však bez udaní času, kdy nastoupil a kdy odešel odtud. Téhož nástupcem byl Vavřinec Kallidius a to dle téže matriky již od 1. června 1646, na začátku května roku 1647 přichází Václav Akantius z řádu jesuitského. Akantius dočkal se skončení kruté třicetileté války, která v zemi české takovou spoustu a tak náramnou chudobu zůstavila po sobě, že dle svědectví Balbínova ještě r. 1680 sedláci polonazí chodili a chleb skoro žebrati museli. Po něm působil v Mirovicích od ledna 1652 Stanislav Přibylovský a v říjnu r. 1654 přišel Ondřej Bindiš Stodský, a ten zemřel dvě léta na to. Nejspíše před těmito dvěma kněžími Mirovickými jesuité Březničtí jednotlivé funkce v okolí Stražišťském vykonávali. Z osady Stražišťské křtěno bylo sice v Mirovicích již r. 1652 a 1653, ale teprve roku 1654 za Bindiše, jenž se od jmenovaného roku až do své smrti farářem Mirovickým a Stražišťským psal, Stražiště řádně k Mirovicům, ale jen na čas, připadlo. Ještě za jeho nástupce Adama Aloise Payera zůstalo až do r. 1658 při Mirovicích, jakož prý zádušní účty v Orlíckém archivu chované vykazují, však potom opět odtrženo. R. 1659 zemřel Payer a Stražiště připadlo hned k Pohoří, mezitím co Jiří Slanina do sklonku r. 1660 v Mirovicích duchovní správu vedl. Z nadzmíněných zádušních účtů doznámeno, že se to stalo za Pohořského faráře Adama Fr. Zmislovského z Radvanovky, zdá se však, že týž Zmislovský, od r. 1666 do r. 1668 v Bubovicích farářovav, teprve potom do Pohoří přišel a do své smrti čili do roku 1671, aneb, jak se prý v oněch účtech čte, do r. 1669 spolu farářem Stražišťským byl. Stražiště bylo nyní opět bez správy, ale uprázdněna byla také, a sice ještě na počátku r. 1672 fara Pohořská, oběma tedy nastávalo obsazení nové. Patron Stražišťský mohl nyní opětně faru tuto buď Mirovickému faráři dáti, aneb s ní nějak jináče naložiti tím, více, an nyní na Myslíně jiné panstvo a tedy jiný patron vládl. R. 1660 uvádí se sice ještě Adam Hynek Loubský z Lub na prostředním zvonu do dnes na věži Stražišťské visícím co kollator kostela na Stražišti, ale již 1. června r. 1670 spatřujeme v matrice Stodského pag. 52 Mikuláše Měsíčka co pána na Myslíně a tudy co patrona téhož chrámu Páně. Obávajíc se tedy paní Drahenická Eva Marie Vrabská, rozená hraběnka Lužanská z Bukové, vdova po Václavu Rudolfovi Vrabském Tluksovi z Vrabí (Sommer: Topografie klatov. kraj,), že by nový patron Stražišťský faru tuto jinam zadal zasadila se o to, aby ji budoucímu faráři Pohořskému získala. Žádala tedy r. 1672 dne 16. ledna paní Ludmilu Měsíčkovou z Kalenic, snad matku Mikulášovu, i pohrůžek užívajíc, aby faru Stražišťskou, která prý z nepovědomých příčin neobsazena jest, budoucímu faráři Pohořskému, kterého prý ona si již vyhlédla a který při příštím Jiří do Pohoří dosazen bude, uděliti a mimo to dovoliti ráčila, by zatím až do sv. Jiří hraběnčin kaplan Gelasius Sperthal, kanovník sv. Augustína, který snad Pohoří administroval, služby Boží na Stražišti konati mohl. Paní Měsíčková v tom svolila a tím způsobem dostalo se Stražiště r. 1672 Pohořskému faráři Janu Pergerovi, který ještě r. 1674 psal se farářem Pohořským a Stražišťským a téhož roku do Mirovic se dostal. Po něm dosazen na faru Pohořskou r. 1675 Martin Alauda. Ostalo-li mu Stražiště, aneb vzal-li Perger právo, tamější služby Boží konati, s sebou do Mirovic, není známo, avšak musel Perger aspoň r. 1677 a 1678 faru Stražišťskou zastávati. Neboť se nejenom křty z tamější osady od 3. března r. 1677 až do 21. dubna 1678 a pohřby z těch dvou let v Mirovické matrice objevují, ale také Pražský arcibiskup Jan Bedřich z Valdštejna nazývá ve svém listu od 21. června 1678, kterým nástupce Alaudova na Pohořské faře Jakuba Šípka na presentaci Mikuláše Měsíčka z Vyškova na Stražiště potvrzuje, výslovně Pergera posledním administratorem filiálního chrámu Páně Stražišťského, a praví, že Pergerovou resignací Stražiště uprázdněno jest. Zdá se tedy, že Alauda jen se svolením Pergerovým od r. 1675 do r. 1677 Strašiště administroval, Perger ale, jsa až dosavad tamějším farářem, toho roku, an nepochybně Alauda umřel, své právo zase převzal a je až do usazení Šípkova r. 1678 držel. Farář Šípek zůstal v držení Stražiště až do své smrti, která 5. srpna 1708 nastala, ačkoliv knížata z Eggenbergu, páni na Orlíce, již r. 1686 držiteli Myslína a patrony stražišťskými byli. R. 1686 dne 23. prosince vyrovnal totiž Orlický Eggenbergský hejtman Valentin Ziffer s hrabětem

z Valdštejna, pánem na Drahenicích, železné krávy co dluhy kostelu Stražiťskému povinné, při kteréžto příležitosti se Stražiště co pod kollaturu panství Orlického patřící výslovně připomíná.

Mezitím od smrti Adama Payera vystřídali se v Mirovicích následující farářové: Jiří Slanina do sklonku r. 1660, Šimon Vltavský, jenž již 1. ledna 1661 přichází, kdy toho dne jediný křest od něho v matrice zanešený se nalézá; zemřel zde. Potomní jeho nástupce Vavřinec Benedikt Mecer, o němž nemožno se dopíditi, kdy farářem se stal a jak dlouho jím byl, také jenom jediný křest 6. října 1669 zaznamenal, chtěl zádušní rejstřík psáti, avšak napsal 2. února 1669 toliko titul jeho a maličký nepatrný začátek. Po něm křtil co farář Mirovický Václav Molitor již 28. října 1669, zemřel v městě, a první podepsal se co farář Mirovický a Čimelický. Jan Jiří Perger přišed z Pohoří a byv také spolufarářem Čimelickým, zemřel 8. července 1682 a pochován v kostele sv. Klimenta. Potomní farář Jiří Klaudius, rodem Březničan, zesnul r. 1694, a po jeho smrti odpadly Čimelice k Radobytcům. Na jeho místo nastoupil 1. února 1695 Matěj Fr. Rosa, jemuž r. 1700 zase Čimelice vráceny. Tento farář ucházel se po smrti Pohořského faráře Šípka u knížete Jana Kristiana z Eggenberga zase o získání Stražiště. Kníže byl volný žádost jeho splniti, však s tím doložením, aby kaplana přijal a ten aby se vzal z knížecích titulistů, a sice takový, kterýžby snad k vůli vojsku, jež tehdáž v Mirovicích se zdržovalo, netoliko v češtině ale i v německé řeči byl zběhlým. Za příčinu přijmutí kaplana udává kníže, poněvadž prý farář jednak povinen jest, každou neděli a každý svátek v Mirovicích služby Boží konati, jednak že by starým měšťanům a důstojníkům vojenským za těžko bylo, každou třetí neděli za farářem na Stražiště choditi. Rosa nepochybně tuto výminku knížete přijal, an mu prý také baron Bissingen skrze Čimelice něčím na kaplana přispěti přislíbil, byl od knížete presentován a 25. října 1708 od Pražské konsistoře na Stražiště potvrzen. Ještě jednou, a to r. 1709, ozval se hlas o dosazení vlastního faráře na Stražišti. Hraběnka Drahenická, jejíhož jména zpráva nám neudává, protože tehdáž povědomo bylo, usmyslila si, nepamatujíc na vyrovnání od r. 1599, za spolukollatorku Stražiťskou se vydávati a za zřízení fary támže, jako za starodávna prý bylo, tlačiti, její podnikautí však zůstalo marné a Rosa setrval v držení téže fary co své filiálky. Po něm byli a jsou až podnes farářové Miroviční vždy spolufaráři Stražišťskými. Vesnice, které k Stražišti příslušely, poznamenal Rosa ve své Tabula Rectificationis takto: Stražiště, Drahenice, Draheničky, Podčápy, (Počáple), Nestrašovice, Rastely a Vohař a ve všech těchto obcích počítalo prý se tehdáž jenom 343 duší, k tomu náleželi sem ještě dva sedláci z Boješic, ostatních pět k Mirovicům. Rosa zemřel 7. dubna 1718. Nástupcové jeho byli: v červenci Matěj Šulbach, týž ale již 29. září do Prachatic odešel za děkana, zde jen pobyv jako host; Vít Václ. Kamlach, který r. 1744 zemřel. Kamlach položil na začátku svého inventáře od r. 1733 onu Rosou psanou Tabula Rectificationis, v které se farní pozemky Mirovické, Stražišťské a Čimelické, jakož i příjmy farní i kostelní spolu s břemeny, však nejvíce jen úhrnkem udávají. Dle této Tabula str. 6. a 7. byl by měl farář les na Stražišti pod jednu leč veliký. Lesem tím bude asi nynější zádušní míněn. Další farář Bartoloměj Hlava odešel r. 1747 do Chejnova a následoval zde Šimon Koudelka. Za něho panoval v zdejším okolí i v celé zemi veliký hlad a z toho i mor, již r. 1771 počali lidé veliký hlad trpěti a hladem mříti a poněvadž i tento rok opět neúrodným byl, nastala r. 1772 ještě větší nouze a ještě silnější mření. Obojí toto dotklo se také osady Mirovicko-Stražišťské, takže r. 1771 bylo v Mirovicích 154, na Stražišti pak 84 lidí pohřbeno. Na rok 1772 vykazuje matrika v Mirovicích 288 a na Stražišti 108 pohřbených. Ve dvou těchto letech tudíž zemřelo 634 osob, množství to zajisté náramně veliké. Při mnohých zemřelých stojí v matrice poznamenáno, že hladem náhle skonali, při jiných, že na cestě nebo na poli mrtvi nalezeni byli. Proto nemajíce při tak velikém mření více místa k pochovávání na hřbitově vedle kostela, začali v Mirovicích v měsíci červenci 1772 za městem u cesty k Boješicům pochovávati, a tudy povstal pak nynější nový hřbitov městský. Poněvadž ale také Stražišťský hřbitov pro všecky zemřelé nebyl dostatečným, začalo se pochovávati na poslední straně návrší proti vratům hřbitovním, kteréžto

místo až podnes kamenným křížem jest označeno. Koudelka zemřel r. 1777 a pohřben v kostele Mirovickém v kryptě pánů Loubských z Lub (Viz »Method« XII. str. 125.). Jeho nástupce Jan Václ. Fliegl, rodák Přeloučský, zjednal na Stražiště pobočni oltáře sv. Václava a sv. Jana Nep. a zemřel r. 1792. Za jeho zde působení zřízena r, 1787 v Drahenicích lokalie, k níž pak přivtěleny od nejstarších dob k Stražišti přináležející obce Drahenice, Draheničky, Rastely a Podčapy; než Podčapy brzy na to k Březnici, kde r. 1788 po jejím odtržení od Bubovic zřízena byla samostatná fara, připadly a při Stražišťském chrámu Páně toliko Stražiště, Nestrašovice mlynář Podčapský, Holovršecký myslivec, dvůr Lhotky a Vohař ostaly, ačkoliv Vohař k Mirovicům se počítá, poněvadž se tam kladou. Napotomní farář Matěj Blahota zemřel r. 1814, Antonín Bláha r. 1825; po tomto přišel Šimon Bernard Vrána, týž působil zde dlouho a zesnul r. 1856. Byl to muž vzácných vlastností, výtečný kněz, mezi národovci svého času na slovo vzatý i spisovatel horlivý, zakladatel pamětné knihy Mirovické fary, do níž mnoho byl vepsal sám, z pramenů mu přístupných čerpav, a z níž i námi mnoho k tomuto líčení dějin Stražišťských bylo použito. Posledními faráři byli Karel Císař, rodák Kouřimský, Josef Rozsypal do roku 1886, a od té doby Ignác Paták, dvacátý pátý to duchovní správce v Mirovicích od dob reformace, a od r. 1625.

V zmíněné již pamětní knize fary Mirovické udává také farář Vrána příjem farářů, jaký tito za jeho času brali, takto: Podle Josefinské poměry má míti farář na Stražišti 20 jiter 215 □sahů polí, však jest jich o mnoho méně; má loučku »Podměnkova« nazvanou a zahrádku vedle zádušní chalupy. Grunty tyto dávají se teď tamějším a Neštrašovickým obyvatelům prostředkem lipání čili licitací po kusech do nájmu za peněžitou činži, která na ten čas (za Vrány) 64 zl. 33 kr. obnáší. Byla tam také farní louka, pod jménem kněžská, která však r. 1795 za jinou proti Podskalí, později rozoranou a teď od vody velmi strhanou, s Orlickou vrchností směněna jest; ať stojí ročně za 10 zl. Také patříval faráři rybníček v té straně k Podčapům, avšak také r. 1795 téže vrchnosti za dvě vědra piva byl přepuštěn, která ať stojí za 4 zl. Desátku měl dle téhož přiznání farář: z Drahenic 3 strychy žita, 3 ječmene, a 3 ovsa, z Podčap tolikéž, z Rastel po dvou, z Nestrašovic po jednom a z tamního dvora zase po dvou strychách téhož trojího obilí, takže bral celkem po jedenácti strychách žita, ječmene i ovsa. Od sedláků byl desátek na desáteční, ze dvora na obyčejnou vrchovatou míru. Žito ať stojí 22 zl., ječmen 16 zl. 30 kr., oves 11 zl., takže dle Vránova udání obnášel celý příjem ze Stražišťské osady 128 zl. 3 kr., ano prý několik těch vajec jménem pomlásky a nepatrná stola ze Stražiště a Nestrašovic nestojí ani za počet, a jak dále dokládá, mají prý Březnický farář 1 zl. 30 kr. a Drahenický lokalista 8 zl. podle paušalu z r. 1806 učiněného za stolu z vesnic jim připadlých odváděti, avšak se potud na nich nic nevymohlo.

Kostel Stražišťský jest zasvěcen sv. Janu Křtiteli a stoje uprostřed hřbitova, sklání se s tímto poněkud k východu. Starobylá tato budova skládá se z presbytáře a lodi, k jejímuž průčelí přiléhá od západu mohutná věž, která celému okolí vévodí. Střecha lodi jest vyšší než ona nad presbytářem a celek kryjí tašky. Věž opatřena useknutým jehlanem, nad nímž pne se vzhůru lucerna s bání plechovou a červeně natřenou, a baňku s lucernou má i věžice nad hlavním oltářem. Do svatyně vejíti lze předsíní, která měříc šest kroků délky a pět kroků šířky, pod věží, úplně v zeď hřbitova zapuštěnou, se nalézá. Předsíň má dvoje dvéře, jedny z jihu s jedním schodem, druhé od severu s třemi schody do vnitř, a jest sklenutá. Obyčejným čtyrhranným vchodem vcházíme z ní do chrámu Páně, který hned svou úpravou nás naplniti musí podivením, když uvážíme, že ještě před rokem 1886 kostel v smutném stavu se nalézal. Vnitřek, zvláště presbytář, této krásné a útulné svatyňky není příliš vysoký, presbytář sám, k východu rovnoúhelníkem jsa zakončen, má nad hlavním oltářem klenbu valenou, za to druhá jeho polovice s lodí sousedící, křižovitě sklenuta. Na první pohled tu poznáváme, že tato část jest původní kněžiště a část druhá s valenou klenbou že jest oním prodloužením kůru, které Vilém Vrabský v letech 1613 až 1616 podnikl, chtěje sobě a rodu svému zříditi zde rodinou hrobku. Loď kryje prostě strop. Celý kostel jest bez kobky 21 kroků dlouhý, z čehož vypadá 12 kroků na loď a 9 na

presbytář, šířka v lodi obnáší 8 a v presbytáři 7 kroků. Světlo do kněžiště vniká třemi okny, z nichž dvě stejná a nepříliš vysoká za hlavním oltářem mají tvar čtverhranný, třetí okno se strany jižní jest nahoře zaokrouhlené a poněkud delší. Mimo to spatřuje se za oltářem nad oběma okny, malé kulaté okénko. Loď osvětlena dvěma okny od severu a třemi od jihu, všecka jsou podobna jižnímu oknu v presbytáři, pouze třetí, již na hudební kruchtě, jest ostatních o něco kratší. K presbytáři přiléhá na půlnoční straně nevelká sklenutá sakristie, do níž vedou ze hřbitova od východu obyčejné dvéře. Na prosbu administratora fary Mirovické Frant. Palečka podnikl kníže Karel ze Schwarcenberga co patron r. 1886 zde veliké opravy, s kterými začato po sv. Janu Křtiteli. Kostel krásně vymalován, pole presbytáře jsou modrá, žebra žlutohnědá, loď světlošedě natřena, dosavadní cihlová dlažba dána pryč a nahražena v celém chrámu, předsíni i sakristii dlažbou cimentovou v ten způsob, že jednotlivé osmihranné kostky jsou barvy bílé, za to čtverečky mezi osmihrany zase barvy černé. Tím kostel nabyl okrasy a velmi získal, takže snadno jej lze udržeti před prachem v úplné čistotě. Zároveň tehdáž oddělen presbytář od lodi novou vysokou mříží kovovou.

Celkem stojí zde 3 oltáře. Hlavní v presbytáři jest, jako tento sám, nepříliš vysoký a jde až ke stropu. Mezi dvěma sloupy jest ve výklenku pozlacená socha Panny Marie, v dřívějších dobách rouškem přioděná, a nad ní ve výklenku menším nalézá se malý obrázek patrona chrámu sv. Jana Křtitele, jak křtí Spasitele. Při každém z obou sloupů jest rovnoběžně se sochou Marianskou po jedné větší soše, po evangeliu sv. Jan Křtitel v rouše velbloudím a s křížem v ruce, po epištolní straně sv. Barbora s kalichem. Na mense obyčejný svatostánek s dvířky chová v sobě nyní Nejsv. Svátost. Altare přenosné z r. 1711 posvětil dle nápisu opat kláštera benediktinského u sv. Mikuláše v Starém městě Pražském Maurus, vloživ do něho statky mučedníků Firmiana a Datiana. Mensa jest kamenná, dřevem pokrytá a přijdeme k ní po jednom stupni, který pěkný koberec kryje.

V lodi po straně evangelia stojí oltář sv. Jana Nep. s obrazem, světce klečí na klekátku stojícím pod křížem a modlí se z otevřené knihy. Na epištolní straně jest oltář sv. Václava také s obrazem: vidíme na něm sv. knížete, jak v brnění a šarlatový plášť oděn na polštáři klečí před Staroboleslavskou matkou Boží v oblacích se nad ním vznášející, v levé ruce drží bílou korouhev s černou orlicí a palmu, v pravici štít opětně s touže orlicí, u nohou mu spočívá meč a koruna a hned vedle sedí anděl. Stoly obou oltářů jsou dřevěné a přijde se k nim po jednom stupni Obrazy obou těchto oltářů dal malovati v minulém století farář Jan Václ. Fiegl, an před tím na oltáři prvním obraz sv. Ludmily a na druhém obraz sv. Felixe a Adaukta se spatřoval.

Na obyčejnou dřevěnou kazatelnu vchází se po kamenných schodech ve zdi prolomenými dveřmi ze sakristie, řečniště ozdobeno jest vypouklým obrazem rozsévače, na baldachýnu jsou tři andílkové, z nichž prostřední drží kříž v rukou.

V lodi nalézá se sedm stolic pro ženy a šest pro muže. Na každé z obou stěn visí tu po třech obyčejných obrazech. Hudební kruchta jest zcela dřevěná, na ní stojí malý positivek od Semiráda a vchází se sem věží.

Jak již výše bylo pověděno, začal pro sebe a pro rodinu svou v kostele zdejším r. 1613 pan Vilém nejstarší Vrabský Tluksa z Vrabí, pán na Drahenicích a Dešenicích, zřizovati rodinnou hrobku pod presbytářem, jejž pro jeho nepatrnou délku o polovici k východu prodloužil. Upozorňuje nás na to nejenom valená klenba na přístavku tomto, nýbrž i dlouhý nápis na jižní stěně při hlavním oltáři, který hlásá, že celá ta práce, jak půl kůru zmíněného tak i sklípek čili krypta pod ním, r. 1616 dohotovena byla. Celý nápis proveden v patnácti řádkách a zní takto:

LETHA · 16 · 13 · GEST · W CHRAMIE PANIE · ST-
RAZISSTSKYM · KVRVPVL · SKLYPEK · KLENVTY · POHRZBV
PANVW Z WRABI · KTERZIZ · NA DESSENICYCH · A DRAHENICYCH ZV
STAWAGI · NA NAKLAD VDIELAN · VROZENEHO · A STATECZNEHO RY
TIRZE PANA WYLEMA · NEYSTARSSIHO · WRABSKEHO TLVKCY Z W

JEDNOTA K POVZBUZENÍ PRŮMYSLU V ČECHÁCH

RABI · NA DRAHENICYCH · A DESSENICZYCH · KV POCZTIWOSTI · A WECNE PAMATCE RODV TOMV · PANVW Z WRABI · Z TYCHZ · STATKVW SE SPISSICYCH · A PRZI POSLEDNÍM DNI SAVDNYM · K W ESELEMV · Z TEHOZ MISTA · TIEM MRTWYM · TIELVM ODPOCZIWAGI CZYCH · W TEMZ MISTIE Z MRTWYCH WSTANI · W SLAWVE · NEBES KE RADOSTI · W KRYSTV PANV PRZEBYWAGICYM · A ZVSTAWAGI CYM TYTO MRTWA TIELA · W TOM SKLYPKV GSAV POHRZBENA · A TAM ODPOCZIWAGI PODLE TIECH ERBVW KTERZIZ W KVRV · NAMALO WANI A NA KAZDEM · KRZIZKOWE · VDIELANI · GSAV · LETHA · 16 · 16 · GEST TO WSSECKO W TOM CHRAMV PANIE · DOKONANO.

Nad nápisem spatřujeme tři znaky v žlutavých věncích, z nichž první s dvěma mečíky křížem přes sebe přeloženými svědčí rodině Vrabských, druhý neznámý, třetí Widrsperků. Podobně vymalováno jest na straně severní, právě naproti uvedenému nápisu, ve dvou řádkách vždy po třech znacích s mečíky a nad jedním každým v kruhu černý křížek jak výslovně dokládá nápis.

Hrobka táhne se podél celého presbytáře, při opravě r. 1886 jest otevřena a nalezena byla v ní nejprve velká mrtvola pana Viléma, oblečeného v černý sametový kabátec, v sametové spodky po kolena a v černé punčochy, v ruce měl nějaké knížky, nejspíše modlitební, z nichž zbyly jen hladké kožené desky. Tělo balsamované jest silné, nos podlouhlý, tvář bezvousá a celek úplně zachován. Mimo tuto mrtvolu jest zde mrtvola paní, asi jeho manželky, již se rozpádavající a vedle obou tři mrtvoly menších dítek, z těch jednoho asi 14ctiletého, také více méně rozpadlé. V koutě byly kosti asi ze tří mrtvol porůznu rozházené. Pověst dí, že všecka tato těla odpočívala původně v cínových rakvích, v době opravy ležela ale v rakvích poloshnilých beze všech vík. Proto jest péči knížete Karla ze Schwarzenberga zhotovena pro jedno každé tělo nová rakev z tvrdého dřeva a jiná popodobná na ostatní kosti v koutě dosud ležící, hrobka celá vydlážděna cihlami a okénko, jímž sem ze hřbitova od východu světlo a vzduch přichází, opatřeno mříží. Vchod do hrobky kryje před hlavním oltářem pěkný mramorový kámen zvedací, jest červené barvy a má 2 *m* délky a 1 *m* 20 *cm* šířky, uprostřed v uměle vytesaném věnci vidíme vedle sebe dva znaky a sice pánů Vrabských s dvěma mečíky přes sebe a znak Widrsperků, tento poslední jest ve dvě pole rozdělen, z nichž v jednom lev a v druhém břevno se spatřuje. Nad znaky na přilbách tytéž meče a lev co klenot.

Pod znakem prvním čteme:

Wylem neystar
ssy wrabsky tluksa
z wrabij na Draheni
cych a dessenicznych.

Pod druhým znakem čteme:

Anna magdale:
na wrabska z widr
ssperoku na draheni
cych a dessenicznych.

Kolem hran kamene vine se pak následující pokračování:

Nakladem urozeneho a stateczneho rytyrze — pana wylema neystarssiho wrabskeho tluksy z wrabij na drahenicznych a — dessenicznych ku pohrzbu Swemu, swych dij — tek a diediczuw tento sklypek udielan gest · dokonano letha 1616.

Rod Vrabských z Vrabí jest jedním z nejstarších rodin českých, neboť uvádí se již v čtrnáctém století a odvozuje jméno své od tvrze a dvoru Vrabí u Brandýsa nad Labem, kterou tehdy již držel. Rodina ta rozvětvila se na více větví a užívala společného znaku dvou mečů nahých křížem přeložených v poli červeném a nad přilbou týchž mečů co klenotu. V století patnáctém patřily jim nedaleké Čimelice s tím právem, že mohli v lesích Píseckých dle své potřeby dříví káceti a zvěř honiti. Ku konci šestnáctého století přicházejí Štefan a Vilém Vrabský, tento poslední co pán na Drahenicích a Dešenicích, jenž r. 1617 přikoupil k Drahenicům statek Uzenice od Zbyňka z Běšin a sice tvrz s dvorem poplužním, pivovarem, mlýnem, ves malé Uzenice (Uzeničky), dvě chalupy v Temenicích řečené, dvůr Sedlský ve vsi Černivsku s mlýnem a podacím kostelním tamže

PRŮMYSLU V ČECHÁCH

a s krčmou ve vsi Uzenicích za 14.000 kop míš. V bouřích stavovských neměl asi Vilém žádného účastenství, neboť při komissi konfiskační dne 29. listopadu 1622 pokuty bez výminky byl osvobozen (absolutus sine clausula), tak že mu statky jeho Drahenice, Dešenice a Uzenice byly navráceny. Za pardon mu udělený zavázal se Vrabský r. 1629 při komissi tractationis de pio opere složiti 1166 zl. 40 kr. na alumnát kláštera sv. Jakuba (Bílek: Konfiskace str. 903). Není nám známo, kdy pán ten, zde odpočívající, zemřel. Z rodu Vrabských připomíná se dále mezi r. 1627 a 1653 Adam Hynek Vrabský na Drahenicích, byl J. M. C. radou, hejtmanem Menšího města Pražského, přísedícím soudu zemského a dne 20. prosince r. 1635 povýšen byv do stavu panského v král. Českém učinil r. 1638 přiznání k tomuto stavu. R. 1654 objevuje se Václav Rudolf Vrabský, který r. 1672 výslovně se jmenuje co pán na Drahenicích, Dešenicích, Uzenicích a Hostišovicích, jeho manželkou byla paní Eva roz. Lažanská z Bukové, o níž již výše byla řeč.

V smutných převratech pobělohorských byl patronem kostela Adam Jaroslav Loubský z Lub, který při komissi konfiskační r. 1623 odsouzen k manství, avšak jsa katolík, výpovědi ze dne 3. října 1623 pokuty byl osvobozen a podržel statek svůj Myslín, k němuž náležely vesnice Myslín s dvorem poplužním, krčmou výsadní a mlýnem, Stražiště s dvorem poplužním, krčmou a podacím kostelním, Plískovice (díl) s dvěma osedlými a krčmou, Bor (díl) s třemi osedlými a krčmou výsadní, též ves pustá Lhotka, s mlýny poplužními, lesy rybníky a příslušenstvím (Bílek: Konfiskace str. 335).

Kromě kamene nad hrobkou zasazeného jest do zdi presbytáře jiných 8 náhrobníků, které kolem do kola hlavní oltář obstupují, bohužel, že zkrácené letopočty těžko jsou k rozluštění. Jsou až na jeden vesměs z pískovce a začínají od dveří ze sakristie v tomto pořádku:

První kámen:

Letha . . w sobo — tu przed swatau — marzi magdalenau — umrzel urozeny pan — hinek neistarssy wrabski — z wrabi a na drahenicziich — tuto pochowany.

Letopočet zdá se rok 1521 vyznamenávati. Nápis jest sedmiřádkový, pod ním ve znaku dva mečíky, nad přilbou též tak. Kámen má 1 *m* 44 *cm* délky, 70 *cm* šířky a býval do r. 1886 v presbytáři pod lavicí po epištolní straně.

Hned vedle jest kámen druhý, vyniká velikými písmenami gotickými a čteme na něm kolem hran:

Letha ⁘ bozieho 8 m ⁘ ccccc . . ‖ ty ⁘ ten ⁘ den ‖ przed ☧ Swatym 7 mikulassem ⁘ um ‖ rzel 8 urozena ‖ uvnitř v kameni: **wladyka 8 ‖ wacz-law 7 ‖ z rastal & ‖ drahenicy ‖**

Letopočet značí asi rok 1515. Pod čtyřřádkovým vnitřním doplněním nápisu štít s mečíky přes sebe, tytéž také nad přilbou. Délka náhrobníků obnáší 1 *m* 78 *cm*, šířka 86 *cm*.

Kámen třetí má osmiřádkový nápis:

Leta . . w patek — przed nedieli . . . . . — umrzel pan dawid s — yn urozeneho pana — hynka wrabskyho z — wrabi a na dra — heniczych tuto po — chowan gest.

Pod poslední řádkou štít s mečíky úplně bez přilby.

Na kameni čtvrtém čteme v sedmi řádkách:

Letha . . w sobotu — pred swatū trogi — czi umrzela panna — eva Dcera uro: Pan — a hinka neystar: w — rabskiho z wr — abý a tuto gest pochowana.

Následuje štít s mečíky Vrábských bez přilby.

Na náhrobku pátém jest tento nápis osmiřádkový:

Letha . . w pondieli — po smrtelne nedieli u — mrzel pan adam syn — urozeneho pana hyn — ka wrabskyho z wra — by a na drahen-iczych a tuto po — chowan gest.

Pod nápisem opět štít Vrabských bez přilby. Kámen čítá 96 *cm* délky a 56 *cm* šířky.

Náhrobník šestý má opětně osmiřádkový následující nápis:

Letha . . w po — ndieli przd swat — im ondrzegem u — mrziela pana au — a dcera uro: pana — hinka neystarssyho — wrabskyho z wrab — y a na drah.

Pod nápisem tentýž štít jako na předešlém náhrobku stejné velikosti.

Na kameni sedmém čteme v deseti řádkách:

Leta . . we zstwrtek — pd swatim ou — drziegem umrziela — urozena pani mar — kita wrbska z mal — owicz prwni man — zielka pana hinka wrabskie z wrabý — a na Drahoniczých — a tuto pochowana gest.

Následuje ve štítu polovic koně Malovců z Malovic. Náhrobník jest 1 *m* 35 *cm* dlouhý a 58 *cm* široký. Všecky tyto kameny byly, až na první, před zmíněnou již opravou kostela vápnem přetřeny a nesnadno se ve zdi čtly, nyní jsou vyčištěny a v malbě zdí vyjímají se krásně, dodávajíce kostelu starobylého rázu.

Kámen osmý jest z červeného mramoru a nalézal se do opravy v presbytáři pod někdejší stolicí u kazatelny, jest 1 *m* 72 *cm* dlouhý a 87 *cm* široký a zazděn nyní do zdi po epištolní straně. Patří paní Voršile Vrabské z Bukovan, jejíž podoba s rukama na prsou sepjatýma jest v životní velikosti na něm provedena. U pravé nohy má štít, v němž podoba nohy. Kolem obruby vine se následující nápis:

Letha 1598 w patek po nedielu — MISERICORDIAS umrzela vrozena pani Worssila wrabska z bukowan — a na drahoniczich a w tomto gest — pochowana mistie oczekawage wseleho z mrtwich wskrzyssenj · amen.

O paní té byla již výše řeč.

Do sakristie vede z presbytáře gotický vchod bez lomeného oblouku, dvéře jsou silné, železem opatřené. Mimo mešní roucha jsou tu uschovány kalich a monstrance z mosazi, tato s obrazy sv. Václava, Víta, Jana Nep. a Ludmily na noze. Pamětná kniha fary Mirovické zachovala nám zprávu o svatokrádeži, která se udála dne 29. července 1827 na Stražišti. Tehdy vylomili zlodějové v noci dvéře vedoucí na kruchtu a odtud spustivše se do kostela dostali se nejspíše na kazatelnu a z této po schodech do sakristie, kde klíček od tabernaklu nalezše tento otevřeli, mosaznou pozlacenou monstranci i s veleb. Svátostí, pak šest svícnů z cínu a konvičky z téhož kovu, albu a rochetu odnesli. Velebná Svátost později nalezena jest v missalu. Proto pořízeno r. 1834 nynější ostensorium za 30 zl. konv. měny, jehož melchisedech 30. dubna téhož roku arcibiskup Ondřej Alois hr. Škarbek Ankvič z Poslavic posvětil. R. 1848 před pátým dnem měsíce května zotvírali zase zločincové zámky chrámu Páně bez poškození a všeho porouchání, ukradli albu, rochetu, jiné oltářní prádlo i více svící, otevřeli i svatostánek, ale monstrance tam nenašli. Druhého dne na to hledalo se v zádušním i Březnickém vedlejším lese, a v tomto posledním nalezeny všecky ukradené věci, neboť pachatelé se té samé noci na Dobrovodského hamrníka dobyli, byvše ale stíháni, neměli kdy, aby uložené v lese věci odnesli.

Ve věži visí dva zvony.

Velký, 2′ 9″ v průměru široký, má dva nápisy, z nichž první kolem hlavy se vine a toto nám hlásá:

INTERCESSIONE S · S · IOANNIS BAPTISTAE ET PAVLI APOSTOLI · FVGITE PARTES ADVERSAE.

Po straně čteme:

REFVSA SVB P. SIMONE KAVDELKA CVRATORE MIROVICENSI ET PRAENOBILI D · IOANNE STREINTZ DIRECTORE WORLICENSI A · D · ANTONIO FRANCK PRAGAE A · D · 1765 ·

Menší jest 2′ 1″ široký, má s jedné strany obraz sv. Václava, pod nímž maličký erb s nápisem do kola:

ADAM LAVBSKY Z LVB.

S druhé strany čteme ve dvou řádkách:

ADAM · HINEK · LAVBSKI · Z LVB · COLATOR · CHRAMV · TOHOTO · 1660.

Tento pán byl synem Adama Loubského z Lub a Alžběty Ludmily Pešikovny z Komárova, držel statek Myslín a zemřel r. 1665 zůstaviv syny Františka Adama a Václava Bedřicha.

Třetí zvonek, jímž se klekání zvoní, býval ve střeše vedle sakristie, teď visí na malé věžičce nad presbytářem.

Dne 25. května 1843 na Nanebevstoupení Páně okolo šesté hodiny večerní uhodil hrom do věže a tak velmi střechu její porouchal, že se celá znovu pokryti musela. Divno, zvonům a železu se vyhnul a toliko plech a dříví potloukl, ano i v kostelní zdi několik malých škulin prorazil. Kostelníkovi Matěji Zajíčkovi, který při nastalé bouřce se svými dvěma kravami z pastvy pospíchal a je na hřbitov vehnal, tyto obě zabil.

Služby Boží konají se knězem Mirovickým na Stražišti každou třetí neděli, v prostřední svátky, na dušičky, tu neděli po Božím Těle, jakož i při každém pohřbu z vesnic Stražiště a Nestrašovic, odkudž na zdejší hřbitov se lid klade.

Východojižně, asi dvanácte kroků od kostela, stojí v rohu hřbitova prostranná kaple hřbitovní, jejíž strany západní a severní tvoří veliké otevřené oblouky

v pilíři se sbíhající. Stával tu do nedávna chatrný oltář, zjednaný za Pohořského faráře Šípka s obrazem sv. Jana Křtitele Spasiteli křest udělujícího; byl malován na prkně a bylo na něm viděti letopočet 1700. Mezi lidem udržela se pověst, jakoby kaple tato měla býti starší než kostel sám, což stavba její nikterak nehlásá. Při opravách r. 1886 byla jako kostel celá deskami cementovými vydlážděna, zděná mensa opravena, oltář poloshnilý odstraněn, ale nový dosud není zřízen.

Hned vedle kaple této stojí při zdi hřbitovní polokruhová bašta nebo hlídka s třemi okénky čili snad někdejšími střílnami kulatými, z nichž jedno k východu, druhé k severu a třetí k jihu. Bývala původně o mnoho hlubší a sloužila za kostnici, však zavezena a vydlážděna v době opravy, vchází se do ní otevřeným vchodem ze hřbitova a celek jest beze střechy.

Při často jmenované opravě r. 1886 opravena také hřbitovní zeď a sám kostel nejenom uvnitř, jak již řečeno bylo, ale i zevnitř pečlivě v dobrý uveden stav. Až do toho času spočíval krov nad presbytářem na samé zdi, a jelikož bez fabionu čili podezdívky vypadala stavba nesličně, jest tehdy celá střecha ta pozdvižena a podezdívka přidána. Poněvadž přístup na kostelní půdu byl z venku dvěma nevkusnými okny, vlastně otvory, jen možným, proraženy z věže skrz zeď skoro sáh tlustou dvéře, jimiž nyní pohodlně nad kostel dostati se lze, do oken věže pak dány nové okenice a jiné menší opravy podniknuty. Všecky tyto opravy řídil z rozkazu šlechetného patrona knížecí inženýr Raimund Marchetti z Orlíka a náklad do dvou tisíců zlatých obnášející změnil celý kostel tak, že tento nyní jest jedním z nejkrásnějších v celém okolí. Peníze ty vzaty ze zádušního jmění téhož kostela.

Připomenutí zasluhuje také starobylý kámen, velký to pískovcový osmihran, na němž spatřují se značná gotická písmena, zdá se, že sloužil v dávných dobách za podstavec něčeho v chrámě; stával do nedávna u dveří na hřbitov, nyní umístěn před kobkou.

Asi padesát kroků pod kostelem na východní straně stojí domek čili chalupa k záduší připočtená, vystavěna jest od poledne k půlnoci a má dvě světničky proti sobě a chlév. Nynější stavba pochází z r. 1862, kdy musela původní a již zcela sešlá chalupa zbořena býti. Poskytuje v půlnoční jizbě obydlí kostelníku, jenž jest spolu hajným zdejšího zádušního lesa, a v jižní knězi Mirovickému, když zde služby Boží koná, útulku, by se po cestě převléci, připraviti a zvláště zimního času ohřáti mohl. Na celou stavbu vydáno bylo tehdáž ze jmění kostelního 614 zl. 52 kr. r. č., za povozy a ruční práci platilo se 234 zl. 42 kr.

Neradi se loučíme s tímto památným kostelíkem a s jeho površím, s něhož tak krásná vyhlídka na všecky strany, zvláště ale k jihovýchodu se zrakům našim otvírá. Kostel Stražišťský, věkem památný, zastkvěl se nákladnou opravou v nový háv a milo v něm se pomodliti. Zdaž ale zase někdy přijde k bývalé své farské důstojnosti a k svému knězi? Zasluhoval by toho.

JEDNOTA K POVZBUZENÍ PRŮMYSLU V ČECHÁCH

Různé zprávy.

Výroční zpráva „Vocela“ o opravě chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře. (Pokračování).

Správní výbor pečuje o další zachování velechrámu sv. Barbory podal již dne 2. února 1887 obšírnou petici vys. c. k. ministerstvu kultu a vyučování s pilnou prosbou, aby po obnově vysokého kůru u opravě neméně schátralé vysoké lodi se pokračovalo, v stabilitě své ohrožený chrám přičiněním byť i jednoduché façady na straně západní byl zabezpečen, a aby k témuž účelu přiměřenou položku do státního rozpočtu na rok 1887 vložilo.

Vysoké ministerstvo kultu a vyučování nařídilo ihned sdělání plánů a rozpočtu, jež také v měsíci srpnu 1887 byly předloženy. Práce ty vykonali pp. architekt Jos. Mockr a inženýr Ludvík Labler.

Správní výbor zaslal tutéž petici velesl. c. k. ústřední komissi pro zachování historických a uměleckých památek ve Vídni, žádaje za intervenci — a vys. říšské radě, kdež dne 21. února 1888 v rozpočtové debatě o ní zevrubně pojednáno. Jelikož ale Jeho Excellence p. ministr kultu a vyučování doznal, že potřebný rozpočet na rekonstrukci vysoké lodi a zakončení chrámu byl vys. ministerstvem kultu a vyučování teprve pozdě na podzim — tedy po ukončení preliminář pro r. 1888 po-

dán a proto nenalezá řečený chrám v letošním rozpočtu položky — obrátil se správní výbor ihned a sice 23. února 1888 k vys. c. k. ministerstvu kultu a vyučování, žádaje za povolení potřebných prostředků k řečenému účelu úvěrem dodatečným. A to žádáno vším právem, jelikož chrám sv. Barbory jest chrámem patronátu studijního fondu a tím také povinnosť zachování této svatyně vysoké vládě přísluší. Císař Ferdinand II. odevzdal totiž řečený chrám r. 1626 Jesuitům a přikázal jim velkostatky fisku (státní pokladnici) propadlé Oumonín a Křesetice, začež Jesuité dotčený chrám zachovati a seminář v Kutné Hoře zřízený obstarávati měli.

Když však dotčený řád na základě papežské bully (Klementa XIV.) r. 1773 byl zrušen, připadly shora uvedené statky jakož i veliké bohatství, klášterní zlato a stříbro studijnímu fondu — statky Oumonín a Křesetice byly dne 18. února 1884 ve prospěch studijního fondu prodány.

Chrám sv. Barbory může se tudíž vydatnější podpory státní dožadovati.

Správní výbor střeže postup jednání nejvýš důležitého nemeškal opětně petici novou podati vys. říšské radě, aby se velechrámu sv. Barbory dostalo nové subvence k další obnově z prostředků říšských.

O petici zadané pojednáno 4. května 1888. Jeho Excel. p. ministr odvětil, že vláda již na část konstruktivní 50.000 zl. věnovala a že o další rekonstrukci chrámu sv. Barbory se jedná, jež, jak doufá, příznivě se vyřídí. Vys. ministerstvo kultu a vyučování zaslalo projekt o dalších restauračních pracích při chrámu sv. Barbory c. k. ústřední komissi pro památky umělecké a historické ku prozkoumání, pokud se týče stránky archaeologické a umělecké.

Ve schůzi c. k. ústřední komisse dne 25. června 1888 konané uznána potřeba obnovy vysoké lodi a zakončení chrámu, ale spolu také potřeba dokončení části, na něž při presbyteriu, o němž se právě pracuje, dle schváleného návrhu obnovovacího z roku 1883 nebyl obrácen zřetel. Vyžadovalo by to nákladu 15.760 zl. Návrhy tyto byly vládě ku provedení vřele odporučeny.

Vysoká vláda návrhy c. k. centrální komisse pro zachování uměleckých a historických památek výnosem dto 2. října 1883, č. 19855 v plném znění schválila a ku prozkoumání řečeného projektu restauračního vyslala na místě samém dne 13. července 1889 z Vídně do Kutné Hory komissi, k níž pozván byl velesl. zemský výbor, velesl. c. k. ústřední komisse pro zachování uměleckých a historických památek, dále zástupcové všech k zachování chrámu sv. Barbory přispívajících korporací.

Výsledek bedlivého prozkoumání obsahuje

PROTOKOL

sepsaný v místnostech c. k. správy stavby chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře dne 14. června 1889 za přítomnosti

delegáta c. k. ministeria kultu a vyučování sekčního rady Dra. Karla Zellera, delegáta c. k. ministeria vnitra p. Karla Köchlina, přednosty departementu pro vysoké stavby v c. k. min. vnitra,

delegáta c. k. ústřední komisse pro zachování uměleckých a historických památek pana stavebního rady Josefa Hlávky,

delegáta zemského výboru království Českého pana Dr. Jindřicha Jeřábka, přísedícího zem. výboru a zem. inženýra p. Ant. Landy,

delegáta c. k. místodržitelství vrchního inženýra pana Ant. Rosenberga,

delegáta obce Kutné Hory a archaeolog. sboru »Vocela« arciděkana p. Karla Vorlíčka,

artistického ředitele stavby a stavitele dómu sv. Vítského p. Jos. Mockra a p. inženýra Ludvíka Lablera.

PŘEDMĚTEM

jest prozkoumání restauračních prací při chrámu sv. Barbory vysokým vynesením c. k. ministeria kultu a vyučování nařízené.

(Pokračování.)

JEDNOTA K POVZBUZENÍ PRŮMYSLU V ČECHÁCH

Z Akademie křesťanské.

Zpráva za měsíc březen.

Dle usnesení ředitelstva daroval paramentní ústav české koleji v Římě za mnoho namáhání a práce vdp. ředitele Bened. Lorenzelliho, zvláště ale jejího zástupce vicerektora dra Fr. Zapletala při vatikánské výstavě v Římě milodarů, sv. Otci z arcidiecése Pražské věnovaných a z většího dílu v Akademii křesťanské zhotovených, červenou kasuli s vyšitým fialovým křížem, začež mu následujícího poděkování dostalo: Veleslavné ředitelství křesťanské akademie v Praze! Nižepsaní vzdávají tímto nejvřelejší dík veleslavnému ředitelství křesťanské akademie v Praze za překrásný dar, kasuli červenou, pro kostel kollegia českého v Římě věnovanou. — Celé české kollegium se raduje z tohoto veřejného projevu přízně a náklonnosti velesl. ředitelství křesťanské akademie a za šťastna se pokládá, že může v Římě užívati kasule, jejíž provedení svědčí o vybraném vkusu, s jakým pražská akademie křesťanská pěstuje a zdokonaluje umění křesťanské. Pán Bůh račiž křesťanské akademii hojným požehnáním nahraditi oběť, kterou přispívá k okrase bohoslužby v českém kollegii a račiž dopřáti, aby velezdařilé výrobky její jako obdivu na vatikánské výstavě v Římě, tak došly uznání všeobecného v Čechách. Msgr. dr. Bened. Lorenzelli, ředitel českého

kollegia v Římě. Dr. Fr. Zapletal, vicerektor českého kollegia v Římě. V Římě, dne 5. března 1891.

Vyřízené záležitosti.

Práce kovové. Kalich a ciborium: pro dp. J. Hejtmánka, faráře v Německé Bělé. — Pozlacení a postříbření v ohni: monstrance: pro dp. Gust. Heveru, faráře v Popovicích na Moravě; ciboria: pro sl. patronátní úřad v Dupavě; dvou kalichů: pro dp. Jos. Sychru, faráře ve Sloupě na Mor.; monstrance: pro důst. farní úřad v Nakléřově; ciboria: pro dp. Karla Bílčíka, faráře v Roketnici na Moravě; monstrance: pro dp. Jos. Hanáka, faráře v Hor. Dubňanech na Moravě; dvou patenek k nemocným: pro dp. Jana Babora, faráře v Brtnici; relikviáře: pro dp. Anast. Runzu, faráře v Doksanech, a kalicha: pro sl. obecní úřad v Prosklicích. — Patenky k nemocným: pro dp. Jos. Odstrčila, faráře v Zašové na Moravě, pro vp. Fr. Dospivu, kooper. v Příměticích na Moravě, pro sl. obecní úřad ve Lhotě u Jihlavy a pro důst. farní úřad v Čelakovicích. — Nádobky na sv. oleje: tři pohromadě: pro dp. Ant. Průšu, faráře ve Vrbně, pro dp. Ant. Loslebena, faráře v Českém Wiesenthalu, pro dp. Jana Beneše, faráře ve Všerubech a pro důst. farní úřad v Čelakovicích; jednotlivé: pro dp. Tob. Novotného, faráře ve Vlkánči, pro vp. Fr. Dospivu, kooper. v Příměticích, pro dp. Ant. Špále, faráře v Cerhovicích, pro důst. františkánský klášter v Plzni, pro dp. Ondr. Günthera, faráře v Schmiedebergu a pro sl. obecní úřad ve Lhotě u Jihlavy. — Pacifikály: pro dp. Gust. Hevera, faráře v Popovicích a pro dp. Jos. Odstrčila, faráře v Zašové na Moravě. — Kaditelnice: pro dp. A. C. Stojana, faráře v Dražovicích na Moravě. — Kropenka: pro sl. obecní úřad v Stimmersdorfu na Moravě. — Kříž k průvodům: pro dp. Jos. Hanáka, faráře v Hor. Dubňanech. — 18 svícnů: pro blahorod. p. Diepoldta, zvonaře v Praze. — Mešní konvičky: pro dp. Fr. Chudobu, faráře ve Vel. Ořechovém, pro dp. Ant. Willa, faráře v Prušankách na Moravě, pro důst. farní úřad v Stolmíři, pro dp. Jos. Hanáka, faráře v Hor. Dobňanech, pro dp. A. C. Stojana, faráře v Dražovicích a pro dp. Fr. Růžičku, faráře v Střílkách. — Konvička ke křtu: pro dp. Ant. Špále, faráře v Cerhovicích. — Nádobka na svěcenou sůl: pro dp. Ant. Špále, faráře v Cerhovicích a pro důst. farní úřad v Čelakovicích. — Umyvadla pro sakristii: pro dp. V. Ebenstreita, faráře ve Svémyslicích a pro důst. farní úřad v Čelakovicích.

Rozličné. Missaly: 2 pro dp. Jos. Odstrčila, faráře v Zašové na Moravě a pro dp. Fr. Chudáčka, faráře ve Velkém Ořechovém; 1 pro dp. Edm. Langra, bibliotekáře v Děčíně, pro dp. Fr. Kováře, faráře v Lipovci a pro blahorod. pana dra Marečka v Čelakovicích. — Pultíky pod missal: pro vp. V. Mikoláštíka, kaplana v Sobotce a pro dp. Ant. Průšu, faráře ve Vrbně. — Harmonický zvonek: pro dp. Ant. Průšu, faráře ve Vrbně. — Žerdě k nebesům: pro důst. farní úřad v Kruhu.

Paramenty. Celý fialový ornát: pro důst. dominikánský klášter v Praze. — Kasule: bílá: pro dp. Fr. Korhoňa, faráře v Jankovicích na Moravě; dvě fialové: pro dp. Karla Matouše, faráře v Ternové; dvě bílé a dvě červené: pro důst. augustiniánský klášter v Praze; bílá: pro důst. farní úřad v Mníšku; bílá: pro dp. Fr. Kováře, faráře v Lipovci; bílá a zelená: pro dp. Jindř. Stürzenhofera, faráře v Kylešovicích u Opavy; bílá: pro dp. Fr. Blažko, faráře v Noutonicích; fialová: pro dp. Karla Bílčíka, faráře v Roketnici u Přerova; bílá: pro dp. Pavla Pavelku, faráře v Lišni u Brna; dvě bílé, červená, černá a zelená: pro dp. M. Duška, faráře v Charvatcích; bílá: pro filiální kostel v Dolíni a černá: pro vysokorod. paní hraběnku Trautmannsdorffovou v Praze. — Pluvialy: černé: pro vdp. Fr. Daneše, děkana na Peruci, pro dp. Jana Schmida, faráře v Plané a pro dp. Ant. Malce, faráře v Bubenči: bílý: pro nejdůst. pana generalního opata Sigm. Starého na Strahově. — Stoly: 1 bílá a 2 fialové: pro dp. Jos. Odstrčila, faráře v Zašové na Moravě; 5 pro dp. Ant. Špále, faráře v Cerhovicích; 3 pro sl. zádušní úřad v Praze; 2 pro sl. obecní úřad v Stimmersdorfu a 2 pro dp. Jos. Sychru, faráře ve Sloupě na Moravě. — Pláštíky na ciborium: pro dp. Jos. Sychru, faráře v Sloupě, pro vysokorod. paní hraběnku Trautmannsdorffovou v Praze a pro důst. farní úřad v Čelakovicích. — Vela: pro dp. Jos. Odstrčila, faráře v Zašové a pro dp. Al. Malce, faráře v St. Petříně na Moravě. — Vela do Božího hrobu: pro nejdůst. pana preláta Ferd. Bursíka v Želivě, pro dp. Ant. Špále, faráře v Cerhovicích, pro dp. Fr. Vosala, faráře v Křeči a pro dp. Ant. Průšu, faráře ve Vrbně. — Nebesa: pro dp. Jana Kraupnera, faráře v Knihnicích na Moravě. — Korouhve: červené: pro blahorod. p. Masaříka, gymn. profesora v Praze a pro vys. dp. Fr. Herolda, arciděkana v Plzni; červené a fialové: pro dp. Fr. Drašara, faráře v Německém na Moravě a pro filiální kostel v Dolíni u Zlonic. — Antipendia: pro dp. Fr. Chudáčka, faráře ve Vel. Ořechovém na Moravě, pro vysokoroo. paní baronku Henneovou v Praze a pro dp. Ondř. Gunthera, faráře ve Schmiedebergu. — Bursy k nemocným: pro sl. patronátní úřad v Novém Kníně, pro vp. Fr. Dospivu, kooperatora v Příměticích na Moravě a pro dp. Al. Malce, faráře v St. Petříně. — Fialové pytlíčky na nádobky na sv. oleje: pro dp. M. Duška, faráře v Charvatcích a pro důst. farní úřad v Čelakovicích. — Polštáře oltářní: pro důst. farní úřad ve Vrbně, pro blahorod. pana Fr. Vondrouše, statkáře ve Voděradech a pro dp. M. Duška, faráře v Charvatcích. — Záslony oltářní: pro dp. Ant. Špále, faráře v Cerhovicích. — Zvonítko: pro důst. farní úřad ve Veltrusích. — Příkrov: pro dp. M. Duška, faráře v Charvatcích. — Birety: 6 pro důst. farní úřad v Mníšku, 2 pro vp. Fr. Dospivu, kooper. v Příměticích, pro důst. farní úřad v Košici, 2 pro dp. Karla Böttchera, faráře v Modřanech, pro dp. Fr. Čermáka v Praze, 5 pro ctihod. p. Jos. Komedu, bohoslovce v Litoměřicích, 3 pro sl. obecní úřad v Stimmersdorfu. — Komže pro kostelníky a ministranty: 10 pro dp. Jos. Odstrčila, faráře v Zašově a 6 pro dp. M. Duška, faráře v Charvatcích. — Koberce na stupně oltářní: pro vysokorod. p.í hraběnku Trautmannsdorffovou v Praze, pro dp. Fr. Růžičku, faráře ve Střílkách na Moravě a pro dp. Al. Malce, faráře v St. Petříně.

Prádlo kostelní. 5 rochet: pro důst. farní úřad v Mníšku; 1 alba, 1 humerale, 12 korporalií a 12 purifikatorií: pro dp. Fr. Chudáčka, faráře ve Velk. Ořechovém; 1 alba, 2 cingula a 6 purifikatorií: pro důst. farní úřad v St. Kníně; 1 alba, 1 cingulum a 1 humerale: pro dp. Čeňka Krátkého, faráře v Lovčicích; 6 korporalií a 12 purifikatorií: pro dp. Ant. Willa, faráře v Prušankách na Moravě; 1 alba: pro důst. farní úřad v Košici; 1 cingulum a 4 korporale: pro dp. Jos. Hanáka, faráře v Horn. Dubňanech; 8 rochet,

4 plachty oltářní a 2 cingula: pro dp. M. Duška, faráře v Charvatcích; 3 plachty oltářní, 3 korporalia, 3 purifikatoria: pro dp. V. Ebenstreita, faráře ve Svémyslicích; 1 alba, 6 korporalií a 3 pally: pro dp. Al. Malce, faráře v St. Petříně na Moravě.

Zpráva za měsíc duben.

Vyřízené záležitosti.

Práce kovové. Monstrance gotická: pro dp. Fr. Sommra, faráře ve Wittigu. — Kalich: pro blahorod. pana Jos. Sedláčka, představeného ve Vatini na Moravě. — Ciborium: pro dp. Karla Pittnera, far. v Jílovém. — Pozlacení a postříbření v ohni: kaditelnice: pro c. k. garnisonní kostel v Praze; kalicha: pro dp. Dom. Hlaváče, zám. kaplana v Mořicích na Moravě; relikviáře, pacifikalu a hostiaria: pro dp. Karla Pittnera, faráře v Jílovém; monstrance, dvou kalichů, ciboria a tácku; pro dp. A. C. Stojana, faráře v Dražovicích na Moravě; kalicha a patentky: pro dp. Jos. Novotného, faráře v Plíživedlách; dvou kalichů: pro vdp. Václ. Srba, děkana v Nov. Benátkách; ciboria: pro dp. Ad. Pažouta, faráře v Sadské: dvou kalichů, dvou relikviářů a pacifikalu: pro dp. Heřmana Jakoche, faráře v Mikulovicích. — Nádobky na sv. oleje: (tři pohromadě): pro děkanský úřad v Brandýse nad L., pro vdp. Karla Petráše, děkana v Lab. Kostelci, a pro vdp. Václ. Srba, děkana v Nov. Benátkách; jednotlivou: pro vdp. Václ. Srba, děkana v Nov. Benátkách. — Náčiní k zaopatřování nemocných: pro dp. Jos. Vlčka, faráře v Českých Heřmanicích. — Hostiarium: pro vdp. Václ. Srba, děkana v Nov. Benátkách. — Kaditelnice: pro vdp. Václ. Srba, děkana v Nov. Benátkách. — Kropenka: pro vdp. Václ. Srba, děkana v Nov. Benátkách: — 4 svícny oltářní: pro blahorod. p. Jos. Sedláčka, představeného ve Vatini na Moravě. — Mešní konvičky: pro důst. farní úřad ve Nehvizdech, pro blahorod. Jos. Sedláčka, představeného ve Vatini; 3 páry: pro vdp. Václ. Srba, děkana v Nov. Benátkách a pro vdp. Karla Petráše, děkana v Lab. Kostelci. — Kropáčky: pro vdp. Karla Petráše, děkana v Lab. Kostelci, a pro dp. Karla Lochschmidta, faráře v Aši. — Schránka na hostie: pro vdp. Karla Petráše, děkana v Lab. Kostelci. — Kanonické tabulky: pro dp. Karla Kotrbelce, faráře v Babicích. — Umyvadla pro sakristie: pro důst. farní úřad v Nehvizdech, pro vdp. Václ. Srba, děkana v Nov. Benátkách a pro vdp. Karla Petráše, děkana v Lab. Kostelci. — Nádobka na mytí prstů: pro důst. farní úřad v Nehvizdech.

Rozličné. Missal: pro blahorod. p. Jos. Sedláčka, představeného ve Vatini. — Harmonický zvonek: pro blahorod. p. Jos. Sedláčka, představeného ve Vatini.

Paramenty. Celý bílý ornát (kasule, dalmatiky a pluvial): pro vdp. Karla Petráše, děkana v Lab. Kostelci. — Kasule bílá: pro J. Jasnost paní kněžnu z Oettingenů v Praze a paní kněžnu Trautmansdorfovou v Jindř. Hradci; fialové: pro vdp. Karla Petráše, děkana v Lab. Kostelci: dvě červené: pro vysokorod. paní hraběnku z Westphalenů v Chlumu; 4 červené: pro důst. benediktinský klášter v Praze; bílá: pro J. Excel. paní hraběnku Waldsteinovou v Praze; fialové: pro nejdůst. kapitolu v Praze a bílá: pro důst. farní úřad v Rosavicích. — Pluvialy: bílý: pro J. Eminenci, nejdůst. pana kardinala-arcibiskupa hraběte Frant. Schönborna v Praze; bílý bohatě vyšitý: pro dp. Šoukala, faráře v Radkovicích na Moravě na Moravě a černý: pro vdp. Karla Petráše, děkana v Lab. Kostelci. — Velum: pro vdp. Václ. Srba, děkana v Nov. Benátkách a pro dp. Karla Lochschmidta, faráře v Aši. — Pláštíky na ciborium: pro vdp. Václ. Srba, děkana v Nov. Benátkách a pro vysokorod. paní hraběnku z Wallisů v Praze. — Štoly: 5 fialových a 5 černých: pro J. Eminenci nejdůst. pana kardinala-arcibiskupa hraběte Frant. Schönborna v Praze; křestní: pro dp. J. Řeháka, faráře v Opočně; bílá bohatě vyšitá: pro vp. Ign. Künstera, kaplana ve Vyškově na Moravě: křestní: pro sl. zádušní úřad v Praze; bílá a fialová: pro dp. Ondř. Günthera, faráře v Schmidebergu. — Antipendium zlatem vyšité: pro blahorod. sl. Benešovou, učitelku v Praze. — Bursy k zaopatřování nemocných: pro důst. farní úřad v Dřevčicích a pro vdp. Václ. Srba, děkana v Nov. Benátkách. — Okrasa do tabernaklu: pro důst. farní úřad v Tursku a v Chrasticích. — Hedvábné pytlíčky na nádobky pro sv. oleje: pro veledůst. děkanský úřad v Brandýse nad L. a pro vdp. Václ. Srba, děkana v Nov. Banátkách. — Korouhve: pro nejdůst. p. Sigm. Starého gener. opata na Strahově. — Stuhy s nápisy, zlatem vyšitými: pro J. Excellenci paní hraběnku Thun-Hohenšteinovou v Praze. — Birety: pro ctih. p. Karla Hüttnera, bohoslovce v Celovci; 17 pro ctih. pp. bohoslovce v Litoměřicích. — Zvonítko: důst. farní úřad v Dřevčicích. — Komže pro kostelníky a ministranty: 2 pro důst. farní úřad v Nehvizdech, 7 pro c. k. garnisonní kostel v Praze, a 3 pro dp. Gust. Hevera, faráře v Popovicích na Moravě.

Prádlo kostelní. 2 alby, 4 rochety, 2 korporale, 4 purifikatoria, 6 ručníčků, 2 pally a 4 plachty oltářní: pro vdp. Karla Petráše, děkana v Lab. Kostelci; 2 rochety, 2 korporale, 2 pally, 1 cingulum a 2 humerale; pro důst. farní úřad v Nehvizdech; 4 plachty oltářní, pro c. k. garnisonní kostel v Praze; 2 korporale: pro veledůst. děkanský úřad v Brandýse nad L. 2 cingula, 12 purifikatorií, 2 humerale a 2 ručníčky: pro dp. Šim. Bejvla, faráře ve Vinoři; 1 rocheta: pro vdp. Dr. Václ. Hronka, děkana v Chotětově: 1 alba a 1 rocheta: pro vp. Jos. Saksla, kaplana v Chodově; 3 rochetky: pro dp. Gust. Heveru, faráře v Popovicích na Moravě: 3 korporale: pro ctih. p. Karla Hüttnera, bohoslovce v Celovci; 1 alba, 2 humerale, 3 korporale 3 purifikatoria, 2 ručníčky a 3 plachty oltářní: pro pro důst. farní úřad v Dřevčicích: 1 alba a 1 rocheta: pro vdp. Msgr. Ferd. Lehnera, pap. komořího v Karlíně; 4 alby, 4 rochety, 12 plachet oltářních, 12 korporalií, 12 purifikatorií, 12 ručníčků, 4 humerale, a 4 cingula: pro vdp. Václ. Srba, děkana v Nov. Benátkách; 2 korporale a 2 purifikatoria: pro důst. farní úřad v Jirnech.

»METHOD« vychází vždy 30. každého měsíce. **Předplatné**, které činí poštovní poukázkou na celý rok **2 zl. 20 kr.**, přijímá **redaktor F. J. Lehner v Karlíně. Reklamace** budtež zasílány do **expedice** v **Akademii křesťanské v Praze** (Řetězová ulice č. 223).

Knihtiskárna »Politiky« v Praze. — Nákladem vydavatele.

JEDNOTA K POVZBUZENÍ PRŮMYSLU V ČECHÁCH

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

FERDINAND J. LEHNER.

Číslo 6. a 7. **V Praze, dne 8. července 1891.** **Ročník XVII.**

JEDNOTA K POVZBUZENÍ PRŮMYSLU V ČECHÁCH

OBSAH: Zlatnictví církevní a umění textilní na retrospektivní výstavě v Praze. — Temna ves, nyní Temnice. — Kostely, církve a chrámy v Čechách. (Pokračování). — Různé zprávy. — Z Akademie křesťanské: Zpráva za měsíc květen.

Zlatnictví církevní a umění textilní

na retrospektivní výstavě v Praze.

O valné hromadě Akademie křesťanské proslovil **F. J. Lehner.**

Poskytuje-li výstava řádně spořádaná věrný obraz činnosti národa v různých oborech života doby přítomné, jest výstava retrospektivní názorným obrazem minulosti, ukazujíc vývin i směr umělecké činnosti za věků předcházejících.

Pražská výstava jubilejní jest utěšenou oasou na poušti doby přítomné, perlou pak její — výstava retrospektivní, která v pěti odděleních názorným způsobem ukazuje, jakou cestou brala se umělecká činnost národa českého v dobách minulých. Oddělení první věnováno jest praehistorii, druhé mincovnictví a pečetnictví, třetí malbě o odborům s ní souvisícím, čtvrté zbroji, páté veškerým ostatním oborům uměleckým.

Byl-li jsem slavným ředitelstvem Akademie křesťanské dožádán, abych jakožto jeden ze šesti pořadatelů a referentů výstavy retrospektivní promluvil o předmětech zde vystavených, mám za to, že jest mi obmeziti se pouze na ony dva obory, které péčí Akademie křesťanské se pěstují: zlatnictví církevní a paramentiku.

Ve smyslu řečeném hodlám tudíž pouze upozorniti na předměty oněch dvou oborů, které jsou částkou pátého oddělení výstavy retrospektivní, na zlatnictví církevní a na umění textilní. Z různých příčin nelze na výstavě veškeré předměty seřaditi dle jednotlivých kategorií postupem chronologickým. Soustavným seřaděním chci upozorniti na postup, jakým při návštěvě uvedených dvou oborů lze předměty vystavené sledovati. Bude-li tudíž prosté vypočítávání předmětů vystavených postrádati zajímavosti, budiž laskavě proslovení mé považováno za pouhé upozornění a theoretickou přípravu k zajímavé návštěvě a k praktickému pozorování i ohlédávání předmětů samých. Mluviti o látce umělecké bez illustrací jest vůbec prací nevděčnou, které se podvoluji jen proto, abych zadost učinil vyslovenému přání.

Nejprve jest tudíž všimnouti se předmětů zlatnictví církevního a to postupem chronologickým dle dob slohových, románské tudíž, gotické a renaissanční.

Umění románské na výstavě jest spoře zastoupeno z příčin na snadě jsoucích. Jednak jest to doba od nás již příliš vzdálená, tak že průběhem tolika věků valná část předmětů přirozenou měrou za své vzala, jednak bouře Hu-

sitské zachvátivší úmyslně a soustavně svatyně a budovy klášterní, které bývaly klenotnicemi umění výtvarného, z povrchu zemského jako plevu smetly bezčetné skvosty umělecké. Trosky pak po těchto, jakož i následujících pohromách válečných jakoby zázrakem zachované, pohřbila hloupost lidská manií novotářskou posedlá. Co z doby románské na výstavu se dostalo, jsou tudíž věci ctihodné stářím, částečně pak skutečné reliquie prvních dvou světců a patronů našich, jako jsou: Meč svatého Václava, s původním čepelem a jílcem, jímž dědič země české nepřátely potíral a kterým nově korunovaný král český pasuje k jeho poctivosti rytíře Svato-Václavské; meč sv. Štěpána, jehož čepel a jílec ze slonoviny na způsob irského ornamentu ozdobený z počátku 11. století pochází; hřeben sv. Vojtěcha ze slonoviny, ozdobený prací polovypuklou, představující Beránka Božího v medaillonu dvěma anděly podpíraném, jehož se užilo při konsekraci biskupské r. 983; biskupský prsten, pontifikální rukavice, jakož i mitra jeho z červeného sametu perlemi vyšívaná — vše zapůjčeno z pokladu sv.-Vítského. K biskupským insigniím svatého patrona a druhého v řadě biskupů českých druží se důstojně velký biskupský kříž průvodní, od některého z blízkých nástupců sv. Vojtěcha pořízený, dílo skvostné a významně i nádherně okrášlené. Kříž měděný, v ohni silně pozlacený, velikými kulatými křišťály posázený, okrášlen jest na přední straně ornamentem práce filigranované, na zadní pak straně ryteckou výzdobou figurální, která se nese směrem většinou symbolickým, jíž v době prvorománské se zálibou po příkladu starokřesťanském se ještě užívalo a pro kterou původ vzácné památky vřaditi lze do věku XI. Prostou rytbou znázorněn jest zde celý cyklus: Nejsvětější Trojice Boží symbolicky znázorněna holubicí, rukou s nebe žehnající a Beránkem, oběť Abelova a Kainova, symboly čtyř evangelistů, slunce a měsíc, jakož i sbor apoštolský s vyrytými na obrubě jmény. Ku kříži Moricem knížetem Lobkovicem z Roudnice zapůjčenému druží se Crucifix bronzový v Bračicích vykopaný a v Čáslavském museu uložený, z XII. století, jamkovým emailem vyzdobený, s plastickým tělem Spasitele, na němž dosud viditelné jsou stopy silného pozlacení.

Dva malé svícny prince Arnošta Windischgrätze v podobě ptáka sedícího ukazují, že tehdáž nemilovali na oltáři náčiní obrovské, avšak významné, jakož nasvědčují též dvoje aquamanile, jedno v podobě lva z Rokytna pocházející a v Pardubickém museu uložené, druhé v podobě koníčka v Košíři vykopané a Janem rytířem z Neuperku zapůjčené, jakož i nádobka na svaté oleje prince Arnošta Windischgrätze s miniaturní soškou dobrého pastýře. Klečící andělíček s křídly vzhůru vztyčenými, v Klečicích u Jestbořic nalezený a Pardubickým museem zapůjčený, byl podobnou výzdobou nějaké nádoby. Predelly oltářní, desky misalů, kalichy a j. v době románské se zvláštní zálibou ozdobovali rovněž důstojným, jako monumentálním způsobem deskami kovovými, na nichž vyobrazení prováděla se emailem jamkovým, buňkovým anebo průsvitným. Druhu uvedeného jest 18 destiček emailem jamkovým vyplněných, majitelem jejich Janem rytířem z Neuperku na dvou deskách seřaděných, na nichž vyobrazeny jsou celé postavy Mojžíše, Arona a veškerých proroků velkých i malých s jmény na blánkách uvedenými. Jmenované předměty pocházejí z XII. století.

Je-li doba románská jen právě uvedenými předměty representována, mnohem bohatěji zastoupeno jest zlatnictví církevní následující dobou gotickou, v níž všeliká odvětví umělecká ve vlasti naší k veliké dokonalosti rozkvětla na výsluní zlatých dnů otce vlasti, Karla IV., jak ukazují vystavené kalichy, relikviáře, monstrance a poprsí.

Kalichy gotické jsou zde 3, jeden diecesního musea Litoměřického, druhý kostela Chlumčanského ze XIV., třetí pak kostelu Boletickému náležející a vyrytým nápisem »Mikulass Wernyerz« z XV. století pochází; jsou vesměs drobných rozměrů, práce jednoduché, s nohou buď kruhovou nebo šestilistovou, ořechem výpustky ozdobeným a číší konickou.

Ze 4 vystavených reliquiářů jsou dva ve způsobě desky čtverhranné, třetí na způsob mitry a poslední na způsob gotického pouzdra pracovány. Zlatý relikviář gremia Pražských zlatníků tvoří desku na 9 čtverců rozvrženou, na jejichž hranách gotickou minuskulí vyryta jsou jména světců a světic, jejichž ostatky za křišťálovou stěnou

jsou uloženy. Mnohem nádherněji jest vyzdoben stříbrný reliquiář pozlacený z kláštera Břevnovského, jehož rámec čtverhranný posázen jest drahokamy a okrášlen jest emailovými symboly evangelistů v rozích. Deska na tři nestejné části rozvržená vyzdobena jest po obou bočních stranách úhlednými galeriemi gotickými, jejichž pozadí vyzdobeno jest perleťovými reliefky; široké pole střední s většími galeriemi podobného architektonického sestrojení určeno jest pro přijetí větších reliquií. Od obou uvedených posvátností různí se reliquiář sv. Eligia, stříbrný a pozlacený, gotickou mitru napodobující s křišťálovými a skleněnými stěnami, dle nápisu Karlem IV. darovaný zlatníkům Pražským r. 1379. Také oba již jmenované reliquiáře pocházejí ze XIV. věku. Čtvrtý na způsob šestistěnného pouzdra gotického s jehlanci na obou rozích, Zdeňkou kněžnou z Lobkovic zapůjčený, řadí se architekturou do věku XV. Vystavené reliquiáře jsou pouze nepatrnou ukázkou podobných, různotvarných nádob, které v pokladu sv.-Vítském z doby Karla IV. spatřiti lze.

Nad reliquiáře četněji jsou zastoupeny monstrance, z nichž obě Mělnické, z chrámu děkanského a druhá při kopání základů mostních v zemi nalezená, Husinecká a Řeporyjská architektonickým sestrojením ve zvláštní skupeninu XIV. věku se řadí, jsouce již na rukojeti opatřeny architektonickými kapličkami ze čtver- a šestihranu konstruovanými, což soustavně ve středním baldachýnu se pokračuje a majíce po stranách boky z architektonických článků z plochy nevystupujících.

Na více neb méně jednoduchých monstrancích, z nichž dvě jsou majetkem Adolfa Josefa knížete Schwarzenberga, nápotom kostela sv.-Jakubského v Kutné Hoře a v Plané, objevují se již tvary pozdní gotiky věku XV., jejichž korunou však jsou tři mistrně a virtuosně pracované monstrance stříbrné velkých rozměrů, skládající se ze tří bohatě článkovaných baldachýnů spanilou architekturou, soškami a listovým ornamentem vyzdobených, z nichž střední nad oba boční mocně vyniká a které při veškeré příbuznosti slohové přece valně od sebe se různí, ukazujíce na nevšední zručnost a techniku znamenitých zlatníků ve vlasti naší za XV. věku žijících. Monstrance Malesická, Bohdanečská a Hostomická jsou chloubou práce české onoho věku, na jehož počátku i tepaná práce plastická na veliký stupeň dokonalosti se vyšinula, jak zřejmě ukazují dvě výtečně pracovaná poprsí sv. Petra a Pavla z arcibiskupské kaple, J. Em. kardinálem Františkem hrabětem Schönbornem zapůjčená, a nákladem arcibiskupa Albíka zhotovená.

Za spanilou gotikou ze složité a důmyslně sestrojené soustavy štíhlých a jemných článků se skládající objevila se renaissance nádhery milovná, která čím dále, tím více předměty bohoslužebné zveličovala a jemnost hmotností nahražovala, jak názorně ukazují vystavené kalichy, ciboria, monstrance, reliquiáře a j. Jsou-li předměty XVI. století tvořeny ještě na základě tvarů dřívějších s převládající ušlechtilostí a jednoduchostí, pokrývá se v XVII. století veškerý zevnějšek prací tepanou, figurální i ornamentální, mistrně provedenou, což v XVIII. století ustupuje smyslnější a více do oka bijící výzdobě prací filigranovou a malovanými obrázky emailovými. Uvedený postup výtečně lze sledovati zejména na vystavených kalichách a ciboriích.

Kalich kostela Kádovského roku 1526 pracovaný s nohou šestikruhovou a jemným ornamentem listovým práce tepané, jakož i kalich kostela Týneckého u Klatov Jáchymem pánem z Hradce a chotí jeho Annou věnovaný, přidržují se jak rozměry drobnějšími, tak umírněností výzdoby ještě vzorů doby předcházející.

Za to jsou kalichy věku XVII. bohatě vyzdobeny tepanou prací figurální i ornamentální, jakož i drahokamy při veškeré ušlechtilosti tvaru celkového; kalich Plaský r. 1630 zhotovený má na noze tepané reliefy 4 učitelů církevních, sv. Řehoře, Ambrože, Augustina, a Hieronyma, ořech pak a číše jsou okrášleny ornamentálními řadami čtverhranně broušených granátů těsně souvisících; kalich zlatníků Pražských jakožto pouzdro kalicha sv. Eligia, virtuosně pracovaný, na jehož noze a číši spatřuje se 6 tepaných reliefů ze života téhož světce a jest posázen almandiny; kalich pak Hostomický ozdoben jest způsobem jednodušším, hlavami cherubínů na číši.

Od baroku nádherného, přece však ještě ušlechtilého různí se kalichy copové

věku XVIII. velikostí i přepychem v provedení. Kalich Manětínský r. 1711 zhotovený jest vesměs pokryt tepaným ornamentem a hlavami cherubínů, které se vyskytují též na číši kalichu Krumlovského; posléze uvedený, jakož i kalich Novohradský vyzdobeny jsou nad to obrázky emailem malovanými, Chrudimský z r. 1716 tepanými ve stříbře medailonky, které granátovými rámečky na noze i číši vesměs obroubeny jsou, což shledáváme též na druhém kalichu Krumlovském a Kájovském, které však kromě toho pokryty jsou zcela stříbrným filigranem.

Takovou měrou lze na vystavených kalichách sledovati historický postup od renaissance k baroku a copu způsobem názorným.

Ciboria jsou vystavena pouze dvě, Borovanské r. 1685 zhotovené, námětky emailovanými a drahokamy posázené a Lounské z r. 1714 tepaným ornamentem a hlavičkami cherubínů, jakož i 646 drahokamy okrášlené.

Rovněž nádherné jsou obě monstrance barokní Blatenská z XVII. věku, perlovými hrozny, almandíny a křišťálem vyzdobená, na jejíž noze vytepány jsou reliefky sv. patronů českých Václava, Vojtěcha a Jana Nep., svrchu pak plastickou skupinou Panny Marie s Ježíškem podávajícím sv. Dominiku růženec a soškou Boha Otce okrášlená; pak copová Manětínská z XVIII. století, jejíž paprslky stříbrnými rosetkami, cherubíny, jakož i zakončující korunou dvěma anděly nesenou ozdobeny jsou.

Reliquiář vystaven jest pouze jediný a to Akademií křesťanskou, z Vodňan pocházející.

Z ostatního náčiní kostelního zastoupeny jsou dva kříže: křišťálový, knížete Morice Lobkovice ze XVI. století a gremia Pražských zlatníků Gschwandtnerem r. 1738 zhotovený, drahokamy a křišťálem, jakož i výtečnou prací tepanou figurálně i ornamentálně vyzdobený. Touže virtuositou jsou provedeny i Lavabo arcibiskupa Jana Josefa hraběte Breunera a stříbrné desky missálu, obé v XVIII. století zhotoveno a metropolitní kapitolou z pokladu sv.-Vítského zapůjčeno.

Několik věcí vyjímaje jsou veškeré předměty zlatnictví církevního prací českou, kterou před celým světem právem lze se chlubiti, jelikož zřejmé svědectví vydává, že národ český od věkův nejen obětovností, nýbrž i uměleckou dovedností slynul a s jinými národy vzdělanými ve tvorbě umělecké za veškerých dob statečně závodil. Čerpá-li dějepisec látku historickou z listin, předměty na retrospektivní výstavě vystavené jsou kovovými doklady naší odvěké vzdělanosti samorostlé a svérázné, která stojíc na úrovni s osvětou křesťanskou vůkolních národů vlast naši obklopujících, přece svým rázem vlastním se nese, jímž jemnocitná povaha národa českého zřetelně se vyslovuje a osvědčuje.

Druhou neméně zajímavou skupinou umění církevního jsou práce textilní na výstavě tou měrou zastoupené, že lze vývin a způsob provádění v jednotlivých dobách bezpečně stopovati.

Že doba románská kromě mitry a rukavice sv. Vojtěcha žádným jiným předmětem v retrospektivní výstavě se nevykazuje, vysvětluje se vetchostí látek, ze kterých textilní předměty zhotovovány bývají. Těch několik rouch však, které tolik věků přečkalo, nebylo výstavě zapůjčeno. Náhradou jsou však roucha bohoslužebná a několik jiných předmětů textilního umění z obou následujících dob dosti hojně representovaných.

Dobu gotickou čestně zastupuje 8 casulí figurálně vyšívaným křížem vesměs okrášlených, z nichž 4, z Blánice, Veselí, Akademie křesťanské a Kutné Hory, hladce, 4 pak vypukle vyšívány jsou, a to casule Králové-Hradecká, Vysoko-Mýtská, Krumlovská a Vinořská. Z casulí hladce vyšívaných lze vřaditi první 3 do XIV., čtvrtou (Kutnohorskou) na sklonek XV. století, z vypoukle vyšívaných však první tři do XV., Vinořskou pak do XVI. století. Na sedmi z uvedených rouch mešních vyobrazeno jest Ukřižování Páně, a to tím způsobem, že pod křížem, na němž Božský Vykupitel pní, stojí matka Páně a sv. Jan Miláček, u rozpjatých rukou břevna příčného vyobrazena jsou v polovičních postavách knížata apoštolská, sv. Petr a sv. Pavel, nad křížem obyčejně trůní Bůh Otec na oblaku stylisovaném, pod křížem posléze různé postavy světcův anebo výjevy posvátné, jako na př. na mešním rouchu z Veselí Panna Maria s Ježíškem, na casuli Králové-Hradecké sv. Václav a j. Na kříži casule Kutnohorské kromě Ukřižovaného Spasitele vyšito jest 6 výjevů v menších rozměrech. Zvěstování a Navštívení Panny Marie, Narození

Páně, sv. Tři Králové, Obětování a Návrat z Egypta; na Vinořské: Vykupitel vzkříšený, v rozích pak Zvěstování, Narození Páně, sv. Tři Králové a Obřezání Páně. Z uvedeného cyklu se poznává, že Ukřižování Páně bývalo nejoblíbenějším předmětem, jímž za doby gotické zadní strana rouch mešních se ozdobovala vyšíváním hladkým anebo plastickým. Jelikož obět mše svaté jest nekrvavým opakováním oběti, kterou krvavým způsobem Kristus Pán na kříži dokonal, důmyslné umění středověké vyobrazovalo na zadní straně roucha mešního Ukřižování Páně, aby lid věřící i rouchem kněze mši svatou sloužícího pamatován byl na oběť, jejíž spoluúčastníkem jest. A takovým způsobem nejen stěny chrámů obrazy vyplněné, nýbrž i roucha kněžská byly důtklivým kázáním a biblí lidovou. Pouze jediná casule Krumlovská má jinou úpravu a předmět vyšívání, ukazujíc v prostředku Madonnu, na stranicích pak 4 svaté patrony zemské.

Neméně vzácnou památkou umění textilního kromě řečených rouch mešních jest čtvero náplní, jimiž o větších slavnostech pokrývala se predella oltářní. Jsou to desky tvaru obdélníkového, v jejichž prostředku dvakrát jest vyobrazen Vykupitel žehnající a v levici světovou kouli držící, po jehož bocích se spatřuje sv. Václav a sv. Vít, sv. Vojtěch a sv. Prokop, na dvou následujících vyobrazena jest Rodička Boží s Ježíškem, již obklopují světice sv. Markéta a sv. Barbora, sv. Kateřina a sv. Anežka. Jsou to vesměs poloviční postavy s hlavami hedvábím vyšívanými, což na jedné z náplní dosud zcela se zachovalo, na ostatních však malovanými obličeji nahrazeno bylo v době bezpochyby Rudolfinské. Roucha postav jsou vesměs perlemi vyšita, vše na zlaté látce jakožto pozadí, které rovněž perlovým ornamentem ozdobeno bylo. Každá ze čtvero náplní obroubena jest rámcem z modrého hedvábí perlemi vyšívaným a zlatou krajkou olemovaným. Ze slohu, jakož i způsobu, jakým náplně pracovány jsou, lze souditi, že rovněž nádherná jakož i ušlechtilá dekorace Karlem IV. věnována jest chrámu sv.-Vítskému, z jehož pokladu metropolitní kapitolou do výstavy retrospektivní laskavě zapůjčena byla.

Jestliže mešní roucha doby gotické vesměs figurálním vyšíváním okrášlena jsou, postrádá se krásný a monumentální tento způsob dekorace na casulích následující doby renaissanční naprosto a ozdobována jsou roucha bohoslužebná pouze způsobem ornamentálním, plodice vyšíváním většinou zlatým a stříbrným dojem sice nádherný, nevzbuzujíce však pouhou ornamentikou myšlénky náboženské, jaké budí pouhý pohled na roucha tajemství víry názorně vyobrazující. Na vystavených rouchách doby této lze výtečně sledovati jak různý způsob techniky vyšívací, tak i vývin ornamentiky od tvarů čistě renaissančních k barokním a copovým.

Ušlechtilý ornament čistě renaissanční spatřuje se pouze na casuli Krumlovské, zlatem vyšívané na červeném atlasu ze XVI. století, na casuli professora Kouly, částečně na dalmatice Boletické ze XVII. století, na velum Bohnickém vr. 1671 zhotoveném, jakož i na dvou pláštíčkách Mělnických, jimiž soška Panny Marie se odívala, z nichž jeden motivy z národního vyšívání ozdoben jest.

Tři casule ze XVII. století různí se způsobem práce a látek, z nichž zhotoveny jsou: Casule Týnecká Janem Widersspergarem z Widersspergu a choti jeho Alenou Widersspergarovou z Biessin r. 1605 darovaná ozdobena jest pouze znaky, nápisem i letopočtem obklopenými; casule Kutnohorská provedena jest prací našívanou; zcela zlatá casule Volarská zhotovena jest ze zlatých čepců žen Volarských za tím účelem chrámu Páně darovaných.

Také na mešních rouchách věku XVIII. lze sledovati rozmanitý druh práce: Casule Voselecká, letopočtem 1722 znamenaná, vyšívána jest stehem goblinovým; casule Litoměřického musea diecesního jest okrášlena ornamentem z našívaného stříbra stříhaného; casule Novo-Hradecká zhotovena jest pouze z nitek stříbrných a zlatých ve velké ornamenty našívaných. Casule Staro-Boleslavská, Králové-Hradecká, Kájovská, a tři casule Třeboňské, z nichž dvě daroval Adam František kníže Schwarzenberg a choť jeho Eleonora roz. kněžna z Lobkovic, jsou vesměs zlatem, stříbrem a hedvábím nádherně vyšívané ornamentem různotvarným, v XVIII. století obvyklým, a to onou výtečnou technikou a důkladností, jakou podobné práce doby této vynikají.

Že ani prádlo kostelní bez ozdob nebývalo, ukazuje Plasská alba, jejíž spodek zlatým ornamentem jest bohatě vyšíván a širokou krajkou zlatou olemován, výstavě knížetem Metternichem zapůjčená.

Nejvzácnějším však a toho druhu ve vlasti naší jediným předmětem umění textilního jest pak křídlový oltář knížete Morice Lobkovice z Roudnice, perlemi vyšívaný, vzácná to památka Bohuslava Felixe Hasensteina a choti jeho Anny z r. 1524. Střed archy otevřené představuje vítězoslávu Krista Pána, sedícího na voze triumfátorském dvěma beránky taženém, za nímž kráčejí zajatci spoutaní: hřích, smrť a ďábel. Na křídlech vyobrazeno jest pozdravení andělské ve vrchním, ve spodním pak oddělení z každé strany světec a světice v polovičních postavách: sv. Jiří a sv. Maří Magd., sv. Erasmus a sv. Uršula. Hlavy a údy nepokryté vyšívány jsou hedvábím, roucha však vesměs perlemi, a to prací silně vypuklou na zlatěvzorkovaném pozadí vyšívaném. Pole reliefů vyšívaných jsou obroubeny rámováním perlovým ornamentem okrášleným a drahokamy posázeným, svrchu pak festony ověšeným. Renaissanční archa Roudnická jest velevzácným skvostem, vynikajícím rovněž cenou uměleckou i hmotnou.

Uvedené práce umění textilního jsou vesměs českého původu, vyvedené pilnýma a něžnýma rukama zbožného pohlaví ženského. Ideální rovnoprávnost obou pohlaví toho vyžadovala, aby na oslavu posvátné bohoslužby i tvrdá ruka zlatníkova, i jemné prsty vyšívačky spolu čestně závodily. Po příkladu manželky mincmistra Horstofra z Malešic v Kutné Hoře, Anny, choti pana Bohuslava Felixe Hasensteina v Roudnici, paní Aleny Widersspergarovy z Biessin, manželky Jana Widersspergara z Widersspergu v Týnci, Eleonory, choti Adama Františka knížete Schwarzenperga rozené kněžny Lobkovicové, jakož i zbožných žen Volárských pracovalo na vzácných předmětech umění textilního dojista i mnoho jiných paní a dívek stavu urozeného i měšťanského, které chrámům osad svých roucha bohoslužebná s velikou pílí a vroucnou zbožností pracovaly, byť i jména jejich zřejmě uváděna nebyla.

Církevní zlatnictví a umění textilní výstavy retrospektivní výmluvně vypravují nám o vzácné obětovnosti předků našich za minulých věků, jejichž štědrotou tolik vzácných předmětů zručné ruce zlatníků českých na chloubu jména českého provedly; výmluvně vypravují nám o vroucné zbožnosti zbožného pohlaví ženského, jehož jemné ruce nejen k modlitbě se spínaly, nýbrž k pilné práci se spojovaly na oslavu Boží a ku cti jména českého. A nelze mi jinak končiti, nežli vroucným přáním, aby zase vrátily se nám ty zlaté časy bývalé obětovnosti a staročeské zbožnosti.

Těmina ves, nyní Temnice.

Napsal a nakreslil prof. **Václav Krch.**

Hluboko v krabatině česko-moravské, tam, kde rula a svor leskem slídy za horkého letního dne obzor oslňují, kde jedle stářím sešlá rozměry svými obdiv vzbuzuje, poutník nezvyklý klidu až někdy příšernému, nesliboval by sobě mnoho požitku. A přece nenalézáme druhé památné lípy Kamenické v nivách českých, ani historického »Blaníku« všemu národu posvátného a těmto podobných.

Právě v okolí těchto dvou historických míst odehrálo se mnoho důležitého v dějinách národa našeho.

Od krutých ran Ottíkem Braniborským, Kamenici a okolí způsobených, jakož i boji mezi Táborskými a Menhartem z Hradce v okolí historické lípy svedených, myslil by čtenář, že litice hrůzy odvrácena byvši na strany druhé, uchovala dobrý ten lid horský od dalších pohrom.

Ale opět drancuje císařský vůdce Dampierry r. 1619 okolí Kamenické, a co nepřátelé nechali, dobral lid z krajů Boleslavského, Chrudimského, Žateckého a Slánského za svého tu pobytu. Sám Vencelík z Vrchovišť toho času pán na Kamenici a Těmina vsi viděl se nucena r. 1620 důtklivě stavů na sněmu žádati za opatření, aby z tak velikých a nenabytých škod sešlo, lidi ubohé a obyvatele již prve znuzené hubiti.

Nad svědky těchto hrůzných dob zdvižena bezpočtukráte několikerá vrstva hlíny, kryjící jich ostatky a jenom zbylé tu některé památníky jsou němými svědky oněch událostí dob minulých.

Jeden z památníků, hodinu od staré lípy Kamenické na sever vzdálený, jest chrám Páně, založený sv. Janu evangelistovi v Těmina vsi, Těmici, nebo též Těmina-Kamenici zvané.

Obr. 1.

Budova byvši vnitř podrobena několikeré přeměně, zachovala za to ve vnější své konstrukci původní svou rázovitost. Vnitřní prostoře chrámové dostalo se výzdobnosti slohu přiměřené poprvé snad po jeho zbudování nynějším dp. farářem Václavem Proškem, jenž nešetřil nijakých obětí s tím spojených, aby vzácná památka stavitelství církevního v krabatině česko - moravské velmi řídká, zaskvěla se leskem původním.

Kdy chrám Těmický byl postaven, není dáty zjištěno, dle některých značek však a hlavně dle tvaru svorníků a žeber možno souditi, že zbudován byl v době přechodní.

Konstrukcí architektonickou druží se ku vzácným toho druhu stavbám doby přechodní, jež redaktor, monsignore F. Lehner, v dekanatu Říčanském a Ořechovském odkryl.

Chrám sestává z lodi, k níž v západní straně věž a na východní čtyřhranný chor se pojí. (Obr. 1.) V půdorysu jest loď tvaru obdélníkového 10 *m* dlouhá a 7·82 *m* široká, překlenutá roku 1858 na místě druhdy stropu rovného. (Obr. 2.)

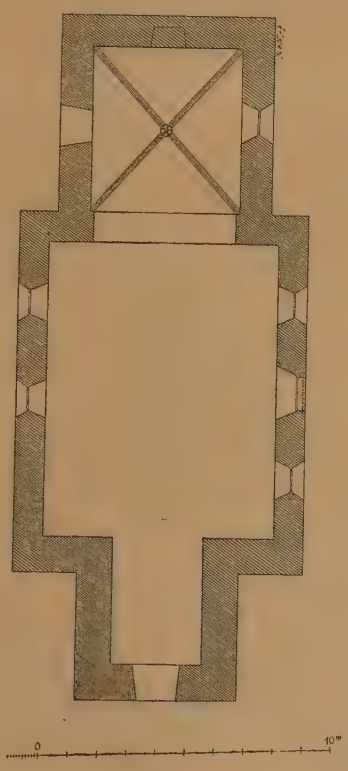

Obr. 2.

Chor od lodi oddělený vítězným obloukem ostrolukým zbudován jest na základě téměř čtvercovém, maje ve světlosti 5·67 *m* délky a 5·20 šířky. Jak půdorys tak i klenba choru hluboko založená svědčí o chrámu Těmickém, že náleží mezi vzácné chrámy toho druhu z doby přechodní. Chor kryje posud zachovaná křížová klenba štětinatá, nesena mohutnými žebry jednoduchého profilování o jednoduché krakorce tvaru hruškovitého opřených. (Obr. 3.) Mohutná vrstva malty, přikrývající jednotlivé žulové oddíly a spáry žebrové, nedovoluje zcela proniknouti ač jednoduchému, přece však rázovitému členění žeber, ve svorníku růžice pětilisté se sbíhajících. (Obr. 4.)

Chor nižší jest lodi chrámové, obnášíť výška jeho až k vrcholu klenutí pouze 5·40 *m*, nepatrný to arciť poměr oproti chrámům jiným, však na celkové poměry v půdorysu jeho dosti ladně působíc svědčí o aesthetickém vkusu stavitele.

Na straně západní připojuje se k lodi, jak již výše řečeno, věž, rozměrů v půdorysu svém dosti značných, obnášíť strana kolmá k oblouku vítěznému 4·35 *m* a druhá příčná k této 5·50 *m*.

Mohutnými, silně vnitř i vně vyšpaletovanými okny od podlahy ve výši 2·20 *m* umístěnými vniká dostatek světla do svatyně chrámové z jižní i severní strany; a ačkoliv chor pouze na jižní straně jediným oknem jest osvětlován, přece nepoměrně jeho velkou výškou 2·21 *m* a

JEDNOTA POVZBUZENÍ PRŮMYSLU V ČECHÁCH

Inv. čís. 8752

též i šířkou ve špaletování 1·41 *m* všechny památnosti a ozdoby jak prostory chrámové tak i hlavního oltáře přicházejí k platnosti.

Celkové této harmonii v rozdělení vnitřní prostory chrámové odpovídá i předsíň chrámová krytá klenutím valeným, nad nímž vstupuje se do kůru a do poměrně nízké, avšak na mohutných stěnách zbudované věži, mající v síle 1·22 *m*.

Obr. 3.

Ve výši as 10·50 *m* nad hlavní římsou končí věž báňovitou klášterní střechou, na místě původní obvyklé přílbici podobné avšak nízké formy.

Dvěma vchody možno příchozímu vejíti v chrám Páně, z těch onen strany jižní — ač ve své jednoduché, přece zajímavé formě — jsa zastřen temnou neslohovou předešlého století zbudovanou předsíní — jest pěkným příkladem obrámování architektonického z ranní doby gotické. (Obr. 5.)

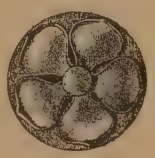

Jako jinde na jihu Českém, tak i v Těmici žuly jest užito ku článkům architektonickým.

Obr. 4.

Vně chrámu nenalézáme žádných značek na podřímsoví nebo profilování oken, ani opěráků.

Vnitřní vyzdobení chrámu Páně v Těmicích nezachovalo mimo výše uvedených památek z doby prvostavby žádných více, ano nynější hlavní oltář jest v tomto století již třetí zřízený, neboť r. 1857 shořel celý oltář, jak zaznamenáno v pamětní knize; též r. 1885 nahrazena stará křtitelnice, z hrubého špalku dlabaná, novou, formy slohu přiměřené. Zachovaný posud výklenek za hlavním oltářem dosvědčuje, že původní oltář hlavní menších rozměrů byl, a ve výklenku tom as socha světce bývala umístěna. Oltáře malé jsou tvaru novějšího, jakož i bohatě řezaná gotická zpovědnice.

Obr. 5.

Na věži však jako ve schránce dobře asi vždy hlídané zachovány 2 zvony v původním stavu, s nápisy provedenými v gotických minuskulích. Jeden váží 3·5 m. centů a druhý 3 m. centy. Nápis většího zvonu čte se: »Od narození leta Božího tisícího čtyrstýho osmdesátého«. Zvon větší darovaný jest chrámu Těmickému snad od tehdejšího kollatora Jana ze Šelmberka. Druhý zvon neoznačen sice letopočtem; nese však jména svatých, v jichž některých slovech jsou písmena přemístěná, tak že nesnadno se dají luštiti. »Johanes, mateas, ditra, barbora, Vondřej (vonder), drotey (dorota) et lucas marcus. Třetí nejmenší byl přelit r. 1825 a postrádá nápisu. Na prahu dveří věže položen žulový kámen, zdobený plochou vypuklinou, označující v jedné polovici kříž a v druhé kalich, památník to asi z hrobu některého přívržence podobojí.

Těmický chrám Páně, zasvěcený sv. Janu Evangelistovi, uvádí se v dekanatu Chýnovském ve století 14. pod jménem Těmina Kamenice — Těmina ves, a ač ve starších listinách Erbenových a Emlerových Regest — r. 1333 se jméno Těmice nenaskytá, přece měl chrám ten již r. 1350 vlastního faráře, neboť v Libri confirm. I., 1 str. 99 jest zaznamenáno. R. 1359 zemřel na Těmici plebán Oldřich.

Téhož roku 6. srpna stal se Jan, syn Bohuňkův z Týna, klerik, ku podání Konráda z Těmice a Hrona z Těmice, patronů to v Těmíně vsi, farářem v Těmici. Jan však netěšil se dlouho z uděleného mu povýšení a zemřel ještě téhož roku; neboť v těchže Libri confirm. I., 1. str. 111, 112 psáno: Po smrti faráře Jana stal se Jiří, syn Vratislavův z Týna, kněz, ku podání opatrného Heřmana z Těminy vsi tamže plebánem, 23. prosince 1359.

Jmenovaní kolátorníci postrádají příliš předčasně své působnosti na dosazování duchovních, neboť dodávají dále Libri confirm., že pro budoucnost vyhrazeno podací právo v Těmici »Kunšovi a Ctiborovi z Těminy vsi«.

Bez mála půl století historie ničeho nepíše o kolátorních, jakož i o jménech duchovních, a to buď nedopatřením, anebo opomenutím méně pilné ruky nám určitá dáta zaznamenána nebyla.

Jména Kunše a Ctibora zaměněna v této době kolátorníkem Sudíkem z Boztěchova (chybně psáno nyní Bostěchov), pána na Těmíně Kamenici od r. 1407-1416 a purkrabí hradu na blízké tvrzi Kamenici.

Tou dobou máme též zprávy a záznamy o duchovních na Těmici. R. 1407 vzdal se fary v Těmici (Teymicz) Martin, a ku podání slovutného Sudíka z Boztěchova, purkrabí hradu Kamenice stal se farářem Vít, syn Vojslavův z Dačic, kněz olomúcké diecése. Po osmi letech odešel farář Vít z Těmic za plebána do nedaleké Libkové Vody. (Libri confirm. VI., str. 200).

Roku 1459 byl pánem na Těmici Jindřich ze Stráže, hofmistr krále Ladislava a jeden z nejbohatších pánů »jihu českého«; zemřel r. 1416. (Sedláček, Hrady IV., 93).

V druhé polovici 15. století, r. 1479, po pánech Strážských držel Těmici slavný toho času pán Jan ze Šelmberka, kancléř království Českého, věhlasný státník. Nesdílel však dlouho strasti s chudými svými poddanými, jimž byl dobrým a upřímným rádcem, neboť již r. 1493 koupiv jiná panství, pro ty a takové výdaje byl nucen Kamenici prodati (Sedláček, Hrady IV., 93).

Novým držitelem Těmice stal se Vlachyně z Leskovce, o němž činí se zmínka r. 1499. Po jedenáctiletém panování uvádí se již jeho bratrovec Jan Vlachyně z Leskovce. Tento vladyka měl dvé dcer: Dorotu a Mandalénu (Magdalena) z prvního manželství, z druhého pak syna Jana. Brzy po smrti Jana Vlachyně následovala druhá manželka, odkázavši celé dědictví své ještě před smrtí synu Janovi Zajímáčovi z Kunštátu r. 1545.

Oprávněné dědičky, Mandaléna a Dorota z Leskovce ucházely se po smrti macechy o dědictví, po matce a otci jim příslušné u soudu zemského. Nežli přišlo k dělení, zemřela Mandaléna z Leskovce provdaná za Zdeňka z Malovic na Chýnově, zanechavši syna Jana, jemuž dostalo se dílčí cedulí r. 1549 Kamenice, a Dorotě, provdané za Ladislava Ostrovce z Kralovic, mimo jiných panství i Těmice.

Ostrovec nepodržel asi dlouho Těmice, neboť již r. 1597 7. dubna prodal Petr Vok z Rožmberka panství Černovické i s Těmina vsí Magdaleně Malovcové, manželce Jana Malovce (Bílek, Konfiskace str. 849). Touto koupí spojena opět Těmina ves s Kamenicí v celek.

Dosti objemné panství Kamenické dědila její dcera Anna Magdalena, která provdavši se za Zikmunda Matyáše Vencelíka z Vrchovišť, postoupila roku 1614 v dluhu 100 kop grošů českých manželu svému panství Kamenické a statek Černovický s Těmicí. Zikmund Matyáš Vencelík propadl v účastenství ve vzpouře polovicí jmění, 22. prosince 1622.

Hned po bitvě bělohorské ujal se panství Kamenice Jindřich Paradis, svob. pán z Escheaide, cís. plukovník a koupil r. 1623 panství Kamenické a statek Černovický.

Tou dobou, jako jiné chrámy, tak i Těsmický pozbyl vlastního duchovního, a stal se filiálním Kamenického až do r. 1787, kdy jmenován byl první lokalista, p. P. Jan Popelka. R. 1858 povýšena lokalie na faru. Když pak Adam Sternberg, majitel panství Černovického nechtěl vzíti patronát, boje se výloh, převzala na Těmicích právo patronátní »matice náboženská«, pod jejímž dozorcem podnes jest památná, starobylá svatyně Těmická.

Kostely, církve a chrámy v Čechách.

Podává **Frant. Vacek.** (Pokračování).

Z duchovenských příbytků vůkol basiliky sv. Víta poutá pozornosť naši nejprve dvůr nebo palác biskupský. Stavení jeho aspoň z některého dílu ochránilo se až do 15. století. Vedle písemných svědectví onoho věku připadalo určitě v místa nynějšího starého proboštství.[1]) Také starší zpráva z r. 1382 jmenuje palác arcibiskupský na hradě dvorem sousedícím kostelu pražskému.[1]) Sousedil pak zejména s chorem P. Marie a západní stranou jižní lodi. Ježto biskupové Pražští od polovice 13. století

[1]) Rukopis kapitolního archivu u sv. Víta z r. 1486: »Primo in castro domus archiepiscopi et praepositi in unam construitur per dominum praepositum.« Sign. G. XXV., f. 115.

[1]) Palacký: Formelbücher; II., str. 186: »In castro pragensi in curia archiepiscopali, quae est contigua ecclesiae pragensi.«

sídlili nejvíce v novém domě svém na kraji Menšího města pod hradem, můžeme za jisté přijíti, že po r. 1249 starý dvůr jejich vedle kostela sv. Víta kromě některých oprav přestavován nebyl a tudíž poloha jeho svrchu řečená velmi dávná jest. Nicméně rozeznává zpráva z r. 1281 »dům« biskupský na hradě a »dvůr« biskupský v čele hradu. Toho roku totiž sesuly se návalem vichru dvě věže hradu Pražského: jedna u větších vrat, v místech potomní věže bílé, na východním kraji nynějšího druhého náhradí, druhá v čele hradu proti domu biskupovu a proti dvoru, jenž z pradávna slul věží biskupskou, to jest opatřen byl věží v čele hradu velmi pevně a uměle zbudovanou.[1]) Čelem hradu rozumíme stranu jeho obrácenou ku městům Pražským, jejíž prostřední částku zastupoval knížecí palác. Jelikož hrad v těch stranách mnohem později k jihu se rozšířil, klásti jest věž biskupskou do jihozápadního cípu třetího král. náhradí. K ní trvám, dobíhal někdy dvůr biskupský, dělen jsa cestou, jež od hlavních vrat směřovala ku knížecímu paláci, na přibytek arcipastýřů českých na severu a obydlí čeledi jejich na jihu. Děkan Kosmas a kanovník Vincentius († po r. 1172) nazývají dům biskupův palácem.[2]) V přízemní komnatě jeho rokoval král Vladislav I. o záležitosti bratrance svého Soběslava, který prodlévaje zatím v hořejších pokojích téhož paláce, vyčkával rozhodnutí králova; načež jat a do větší věže na hradě vsazen jest r. 1161.[3]) Dobře-li soudíme, byla ona přízemní komnata »velikou síní« nebo dvoranou paláce.[4]) Ježto pak západní strana domu obrácená ke zdím nad příkopem sluje zadem paláce,[1]) byl hlavní vchod jeho nejspíše na straně východní proti kostelu. Ustanoviti, kde za doby sv. Vojtěcha stával dvůr biskupský, jak zmínku o něm činí nejstarší životopisec světcův,[2]) jest ovšem věc nemožná.

Opodál dvoru biskupova na straně půlnoční býval příbytek sakristána kostela sv. Víta.[3]) K němu nejspíše přicházelo se ze severní pobočné lodi chrámové, kdež na západě vedle choru P. Marie shledán podobný východ z kostela jako v jižní lodi proti paláci biskupskému. S domem sakristiovým sousedilo na severu a tudíž proti zvonici nebo věži kostelní stavení menších rozměrův, přidané potom k oltáři sv. Jana Křtitele.[4]) Ke stavení tomu opět ze strany půlnoční přistupoval dům děkanův v místech potomní kanovnické residence č. p. 41 v západním čele nynějšího velechrámu sv. Víta. Při postupu stavby odevzdal jej kapitolní děkan Plichta ze Mšena (1358—62) záduší kostelnímu.[5]) Budovy tuto jmenované dosahovaly trvám stejnou měrou na západ a činily křídlo kapitolního domu proti hlavním vratům hradu Pražského.[6])

Druhé křídlo stavení kapitolních počínajíc děkanským domem v rohu, prodlužovalo se na východ podél hradeb nad potokem Brusnicí tak, že zadní severní zeď jeho k údolí obrácená pokračovala jižní polovinou nynější ulice vikářské, vyšedši z koutu jejího mezi hradem a domem č. p. 40, i berouc se vedle

[1]) Pokračovatel Kosmův k r. 1281: »De impetu ventorum, qui... dejecerunt de turribus gravissima et firmissima aedificia. In turri, quae dicitur ad majorem portam pragensis castri, primum aedificium; secundum aedificium contra domum domini episcopi et curiam, quae vocabatur antiquitus turris episcopalis, aedificata in fronte castri opere firmissimo et artificioso, decidit in terram.« Prameny d. č., II., str. 342 n.

[2]) Kosmův Letopis k r. 1109: »Praesul autem Hermannus in suo palatio deprehensus, quasi hostibus septus, ita a suis pacificis servabatur obclusus.« Prameny d. č., II., str. 165.

[3]) Vincentiův Letopis k r. 1162: »In superiori palatio domui episcopi Zobezlao residente et beneficia expectante, que rex in inferiori caminata videbatur disponere, capitur et in majorem ibi turrim ponitur.« Prameny d. č., II., str. 452. Srovn. tamže; str. 418.

[4]) Erbenova Regesta k r. 1194; č. 418, str. 189: »Testes... quamplures alii, qui sedebant ad mensas in stuba magna episcopali.«

[1]) Statuta ecclesiae pragensis z r. 1350: »Matronae ecclesiae pragensis... retro domum nostram (t. j. arcibiskupa Arnošta z Pardubic), quam habemus in castro pragensi, intra muros ipsius castri morari consveverunt.« Archiv für österr. Geschichte; XXXVII., str. 453.

[2]) Kanapariův Život sv. Vojtěcha; hl. 19: »Armato milite episcopale forum irruperunt.. Quod ille divinae contemplationis otio vacans ubi aure percepit,... in quo clausus erat, exivit de templo.« Prameny d. č., I., str. 252.

[3]) Tomek: Základy starého místopisu pražského; III.—V., str. 120.

[4]) Rukopis svrchu řečený z r. 1486: »Oboygeczek duas domunculas in unam construxit, una sacristani, alia altaris s. Johannis baptistae annexa domui decani.« G. XXV., f. 116.

[5]) Tamže: »Domus decani data per Plihtam decanum (ad fundum ecclesiae pragensis).«

[6]) Libri erectionum; IX., O. 9: »Datum et actum (r. 1412) Pragae in domo sacristae ecclesiae pragensis in nostro capitulo generali.« Rukopis kapitolní z r. 1486; l. c.: »Ante domum decani versus turrim quatuor domus«, t. j. stavení oltáře sv. Jana, dům sakristův, a dva domy u samé brány pod věží hradskou.

starého schodiště na východní straně příční lodi až na náměstí sv.-Jirské. Hojné zbytky její odkryty byly při opravách a kopání základů nového velechrámu. V těch místech již valně klonilo se městiště hradu Pražského ku potoku Brusnici a hrazeno bylo několikerou zdí.

S děkanským domem sousedil refektář, prostranná síň proti oltáři sv. Gotharda, k níž na jihozápadě přistaven byl dům oltářníka sv. Silvestra. Kolem domu toho vedla cesta z pobočních dveří kostelních na levo od kaple sv. Gotharda ku příbytku děkanovu.[1]) Na východ od refektáře klademe kapli sv. Tomáše.[2]) zasvěcenou r. 1228. Jak se podobá, přenesli k ní nadání hřbitovní kaple sv. Tomáše, kterou r. 1100 založila Ludmila nad hrobem bratra svého knížete Břetislava II.

O jižní stěnu refektáře, pokud nebyla zastavena domem oltářníka sv. Silvestra, opíralo se klenuté podloubí, pokračujíc dále na východ vedle ostatních stavení kněžských. Byla to tak řečená dlouhá chodba kláštera sv.-Vítského. Kapitolní děkan Vít († r. 1271) vyzdvihl ji na sloupy uměle tesané a opatřil klenbou i malbami.[3]) Pohříchu doznaly budovy vedle ní vystavěné značné pohromy přívalem deště r. 1281, kdy sesuly se hradby do potoka Brusnice, popukaly všechny klenby kláštera na dlouhé, chodbě, tak že refektář a polovice stavení při ambitě ku pádu se chýlily.[4])

Východní polovina dlouhé chodby byla částkou ambitu,[5]) to jest krytého ochozu nebo podloubí kolem čtyřhranného dvoru, který prostíral se na východ od basiliky sv. Víta v místech nynějšího choru. Budovy k němu přiléhající tvořily zavřenou skupinu domu duchovenského (claustrum, klášter). R. 1234 zveleben klášter basiliky sv. Víta stavbou kamennou a opatřen klenbami,[1]) ježto před tím snad vykazoval některé stavby dřevěné. O deset let později dostalo se mu ozdoby dílem malířským,[2]) k němuž náklad učinil kapitolní děkan Vít.[3]) Týž štědrý milovník umění církevního pohnul nejspíše dvořana královského Řehoře, aby vyzdvihnouti dal r. 1270 kamennou vížku prostřed dvora ku postavení světla na ní.[4]) Do kláštera sv.-Vítského vcházelo se ze strany jižní proti knížecímu paláci a kostelu Všech Svatých,[5]) Tudy nejspíše vešly r. 1248 pánové čeští spiknuvši se proti králi Václavovi I., i přisáhli v klášteře věrnost synu jeho Přemyslu Otakarovi.[6]) Také mezi kostelem a klášterem byla cesta na dlouhé chodbě, kudy zejména duchovní ubírali se z příbytků svých do sakristie.

V ambitě kláštera sv.-Vítského připomíná se několik kaplí a oltářů. Tam, kde přicházelo se z kostela (sakristie) k ambitu, stával r. 1357 oltář sv. Blažeje.[7]) V místě nám nepovědomém opatřen byl ambit kaplí Všech Sva-

[1]) Letopisy české k r. 1234: »Claustrum ecclesiae pragensis reparatum est de lapidibus et testudinatum.« Prameny d. č., II., str. 284.

[2]) Letopisy české k r. 1244: »Eodem anno claustrum pragense depictum est.« Tamže; str. 285.

[3]) Pokračovatel Kosmův k r. 1271: »Per ipsum etiam consumatum est opus claustri in longa via... et pictura totius claustri.« Prameny d. č., II., str. 322.

[4]) Pokračovatel Kosmův k r. 1270: »Turris lapidea erecta est in medio claustri pragensis ecclesiae ad lumen ponendum in ea, Gregorio milite regis et reginae procurante eam in expensis.« Tamže; str. 300. Dr. Neuwirth bera sobě důvod z analogických staveb v Řezně a Magdeburce, prohlašuje vížku kláštera sv.-Vítského za podstavec zádušního světla na hřbitově. Geschichte der christl. Kunst; str. 420. Mínění i to nám se zamlouvá, ač nemáme zprávy o hřbitově v ambitě, než jen před hlavními dveřmi basiliky r. 1100.

[5]) Pokračovatel Kosmův k r. 1271: »Ecclesia Omnium sanctorum, quae sita est in exitu claustri versus curiam regalem.« Prameny d. č., II., str. 322.

[6]) Pokračovatel Kosmův k r. 1249: »Nobiles terrae Bohemiae et natu majores filium ejusdem regis Wenceslai nomine Premisl sibi in ducem vel in regem acceperunt et sibi fidelitatem in claustro pragensis ecclesiae juraverunt.« Tamže; str. 304.

[7]) Libri erectionum; VI., 95: »Altare s. Blasii in ambitu ecclesiae pragensis a sinistris, ubi de ipsa ecclesia itur ad ambitum.«

[1]) List biskupa Jana IV. z r. 1305: »Volumus, ut... domus, que est juncta refectorio aput altare s. Gothardi extra ecclesiam prope hostium ecclesie, que ducit ad domum decani, ad ipsum altare s. Silvestri pertineat.« Emlerova Regesta; II., č. 2772, str. 1212.

[2]) Rukopis kapitolního archivu u sv. Víta z r. 1368—73: »Altare s. Thomae apostoli in antiquo capitulo... Minister Cunsso.« S. I., f. 44. Letopisy české k r. 1228: »XVI. Kal. Julii consecrata est capella s. Thomae.« Prameny d. č., II., str. 284.

[3]) Pokračovatel Kosmův k r. 1271: »Per ipsum... consumatum est opus claustri in longa via versus aquilonem in columnis sculptis et testudinibus et pictura totius claustri.« Prameny d. č., II., str. 322. Letopisy české k r. 1243: »Longa via claustri versus aquilonem depicta est.« Tamže; str. 285.

[4]) Pokračovatel Kosmův k r. 1281: »In ecclesia pragensi testudines claustri in longa via versus aquilonem omnes confractae et dimidia parte ambitus claustri et refectorium cum muro castri mota sunt de suo loco.« Prameny d. č., II., str. 342.

[5]) Listina krále Václava I. z r. 1235: »Datum in ambitu pragensis ecclesiae.« Erbenova Regesta; č. 868, str. 410.

JEDNOTA K POVZBUZENÍ PRŮMYSLU V ČECHÁCH

tých,[1]) k níž nadání učinil kanovník Anselm (r. 1181—94). Kapitolní děkan Jindřich (r. 1327—33) založil v ambitě oltář sv. Ducha, jak se podobá, v síni kapitolní, kdež konávali kanovníci schůze sborné.[2]) V klášteře sv.-Vítském byly světnice pro duchovní[3]) a místnosti v podobných ústavech zřizované, jako jest společná pracovna (obecnice), refektář,[4]) hovorna, kuchyň; knihovna, šatna, dormitář, nemocnice, hostinské pokoje. Umělé malby zdobily stěny ambitu, kaplí a síní sborných.[5]) Za doby biskupa Jana IV. (1301—43) sbíraly se dary po farnostech českých k obmyšlenému přestavení ambitu u sv. Víta.

Otevřené městiště na jižní straně stoličné basiliky bývalo ve 13. století hřbitovem, kdež na levo ode dveří chrámových stávala kaple sv. Tomáše. Ve 14. století činí se zmínka o kapli sv. Mořice a poloha její vyměřena jest slovy: »vedle nebo po boku kostela Pražského.«[6]) Prohlédajíce k tomu, že až do nedávna trvala kaple sv. Mořice při starém proboštství,[1]) tušíme v těch stranách i starodávné místo její. Kde by hledati bylo domek oltářníka sv. Štěpána (r. 1264) přistavený ke chrámu sv. Víta,[2]) neumíme povědětí. Komorou za oltářem sv. Petra[3]) rozuměti lze nejspíše spodní klenutou světnici vedle ambitu, nad níž prostírala se sakristie nebo kaple sv. Michala.

K úplnosti třeba ještě dodati, že kolem střední lodi basiliky sv. Víta rozestanoveno bylo osm volných pilířů, kdežto ke čtyřem dalším dobíhaly zdi rozdělující presbytéře od konců lodí pobočných. Délka choru P. Marie, nepočítajíc k tomu apsidy, rovnala se dvěma pětinám délky střední lodi, avšak plocha presbytéře u oltáře P. Marie byla menší nežli dvě pětiny plochy střední lodi, ježto stupně ku presbytéři vedoucí zabíraly část choru. Poněkud větší byl presbytéř u oltáře sv. Víta, k němuž stupně počínaly se již v lodi chrámové, zanechávajíce uprostřed přístup do krypty sv. Kosmy a Damiána. Pobočné lodi vykazovaly o něco menší šířku nežli loď střední. Vzdálenost dvou volných pilířů po délce lodi byla daleko menší nežli vzdálenost jejich od pilířů pobočných. Zevrubné míry udati, jakož i popsati zbytky basiliky sv. Víta po stránce technické bude ovšem úlohou odborných znalců.

Jelikož vývody naše o basilice sv. Víta a duchovenských budovách vůkol ní

---

[1]) Tingl: Libri confirm., I. 1., str. 64: »Budco minister quondam altaris capelle Omnium sanctorum in ambitu ecclesie pragensis«, r. 1358.

[2]) Listina vyšehradská z r. 1350: »Altare s. Spiritus per... dominum Henricum, decanum pragensem, in ambitu seu capitulo ecclesiae pragensis erectum.« Listina kapitol. archivu u sv. Víta z r. 1343 (o volbě arcibiskupa Arnošta z Pardubic): »Actum et datum apud eandem nostram ecclesiam in ambitu in capella s. Spiritus, ubi capitulum per nos consvetum est celebrari.«

[3]) Pokračovatel Kosmův k r. 1271: »Vitus decanus... egressus de ecclesia girabat circumquoque pulsando ad cameras clericorum, excitando ipsos ad matutinarum officium.« Prameny d. č., II., str. 324.

[4]) Jak za to máme, ukazují slova listiny (z r. 1305) již svrchu přivedená: »refectorium apud altare s. Gothardi« na dva refektáře, jeden u sv. Gotharda, druhý jinde.

[5]) Možno-li »rajský dvůr«, kdež vedle zprávy Dalimilovy zobrazeno bylo vítězství udatného Čestmíra v boji mezi vojskem Neklanovým a Vrastislavovým, vykládati na ambit u sv. Víta, jak učinil to německý překladatel kroniky Dalimilovy, rozhodnouti nelze. »Wer des nicht glauben wolt, der möcht sich des pas erfaren, wan zw Prage zw Sankt Veit stet das gemalt in dem Kreuzgange.« Jirečkovy Spisy rozpravné; I., str. 35. Dalimilova Kronika; str. 49: »Ktož tomu nechce věřiti, může sě tiem ujistiti; na rajském dvoře to psáno, což o tom mnú poviedáno.« Pozůstatky sině jakési kláštera sv.-Vítského proti tehdejší sakristii, jak odkryty byly r. 1876 na severní straně příční lodi nynějšího velechrámu, vypsány a zobrazeny jsou v Památkách archaeologických, X., sl. 641 nn. a v příloze.

[6]) Emler: Libri confirm., III., IV., str. 203: »Capella s. Mauricii prope ecclesiam pragensem.« Jinak sluje též v letech 1392—1414: »contigua ecclesiae pragensi, in ecclesia pragensi, in latere ecclesiae pragensis.«

[1]) Kapitolní probošt Daniel Josef Mayer (roku 1701—1731) přestavoval ji na starších základech r. 1702. Ostatky sv. Mořice přiveženy byly do Prahy z Němec r. 1212. »Allatio reliquiarum Thomae, Jacobi et Thaddaei apostolorum et sancti Mauritii de Theutonia in Pragam« čteme v Letopisech českých. Prameny d. č., II., str. 283. Dosti možná, že uložili je v kapli sv. Tomáše apoštola na hřbitově, a když témuž světci zřídili roku 1228 kapli novou v ambitě, že klenutá svatyně na hřbitově poručena byla ve jméno sv. Mořice. Ekert: Posvátná místa kr. hl. města Prahy; II., str. 322. Co týž spisovatel vypravuje o kryptě sv. Mořice blíže chrámu sv.-Vítského (I., str. 16), dobře by se s domněnkou naší snášelo, ač nevíme, má-li zpráva ona základu historického.

[2]) List arcijáhna pražského Radoslava z r. 1264: »Assignavimus insuper eidem presbytero mansiunculam, quae sita est conjunctim ecclesiae in castro pragensi.« Emlerova Regesta; II., č. 440, str. 171.

[3]) List biskupa Jana IV. z r. 1305: »Volumus, ut camera, que est in ecclesia pragensi prope altare s. Petri ambitu contigua... ad ipsum altare s. Silvestri pertineat ad conservandum in ipsa camera ornatus.« Emlerova Regesta; II., č. 2772, str. 1212.

rozcházejí se na mnoze od výzkumu badatelů předešlých, budiž dle pravdy na to ukázáno, že osnovali jsme je na základě nedávných vykopávek, kterehožto pomocného a ovšem nejspolehlivějšího zřídla vědomosti naší o poloze zašlých památek hradu Pražského nedostávalo se posud jiným. Minouce rozdíly menšího dosahu, povinni jsme aspoň ku větším a důležitým důvody přidati. Tomek a po něm jiní[1]) vyměřují bývalým kapitolním stavením u sv. Víta místo po severní straně ulice vikářské, kdež za naší doby jest příbytek sakristův (č. 40), vikaristů (č. 39), zvoníků (č. 38) a kanovnická residence (č. 37). Avšak domy právě řečené zbudovány byly ve zdech hradských teprve po stavbě choru nynějšího velechrámu. Z nich teprve připomíná se r. 1396 stavení č. 37 jakožto dům Rožmberský. Jan z Rožmberka († r. 1472) daroval jej úřadníku při deskách Janovi z Plané, od něhož trhem získán byl r. 1483 pro kostel sv. Víta. Potom bydlil v něm kapitolní děkan a administrátor arcibiskupství dr. Václav z Plané (r. 1483—86). Jak se podobá přebývali tam i nástupcové Václavovi v děkanství, pročež dům ten posud někdy starým děkanstvím sluje. Dům č. 40 vystavěn byl nákladem císaře Sigmunda († r. 1437) a ustanoven za školu. Vedle něho po pravé ruce spatřovalo se r. 1486 stavení na několik dílů rostříděné, ve kterém bydlily osoby sloužící při chrámu, zejména choralisté (č. 39 a díl č. 38.) Také byla tu tak zvaná veliká síň (magna stuba) nebo obecnice (calefactorium), společná pracovna choralistů, kdež někdy r. 1411 tepali přívržence strany Husovy.[2]) Dům před věží Mihulkou (díl č. 38) poskytoval přístřeší správci bašty (baštířovi) a zvoníkům kostelním (domus phisdinae; campanatorum). Kapitola propůjčila jej na čas zedníku Janovi (před r. 1486), jemuž uloženo podnikati za to opravné stavby při chrámu.[3]) Budovy tuto jmenované nestály nikterak na místech starého kapitolního domu, neboť severní zeď jeho dobíhala toliko jižního kraje ulice vikářské, která té doby bývala nejspíše úzkou cestou mezi nimi a hradební zdí. V zadu starého refektáře, to jest uprostřed vikářské ulice, připadlo se nově na točité schody, jak za to máme, vedoucí někdy do vyššího patra nad refektářem.

Tomek rozděluje ambit kostela Pražského od kláštera sv.-Vítského a klade je na různá místa, onen na severní stranu chrámu, tento pak na východ od kostela Všech Svatých. Důvody jeho jsou tyto. Chrám Všech Svatých vystavěn byl dle zprávy letopiscovy[1]) při východu z kláštera sv.-Vítského. Mezi kostelem sv. Víta a sv. Jiří zbudovali r. 1303 stavení »podivu hodné velikosti«, aby v něm hodovati mohlo četné panstvo po korunovaci Alžběty polské za královnu českou.[2]) Když kladen byl r. 1344 první kámen velechrámu sv. Víta na východní straně tehdejší basiliky, nic nepraví se o klášteře.[3]) Z toho soudí Tomek, že v místech těch nemohl stávati příbytek duchovenstva; i vykazuje mu polohu jinou tam, kde spatřuje se nyní dům šlechtičen u Všech Svatých. Vedle našeho výkladu směřoval východ z kláštera sv.-Vítského na jich proti knížecímu paláci a kdo tudy šel, dospěl v krátce k novému kostelu Všech Svatých. Mezi klášterem sv.-Vítským a kostelem sv. Jiří zbývalo dosti místa (celé nynější náměstí sv.-Jirské) ke stavbě hodovní síně.[4]) R. 1344 byl snad již zbořen starý klášter jakožto překážka nové stavby, anebo trval-li posud, kladli první kámen na dvoře jeho. Za doby, o které jednáme, souvisel ambit nerozlučně s příbytky klášterními.[5]) Majíce tudíž vědomost o ambitě na severní straně basiliky sv. Víta a na východ od ní, nemůžeme klášteru vyměřovati místa jiného. Ostatně svědčí nám rozhodně zpráva letopiscova k r. 1281,

[1]) Tomkův Dějepis m. Prahy; I., str. 17, III., str. 68 n. Ekert: Posvátná místa kr. hl. m. Prahy; I., str. 16.

[2]) Staří letopisové čeští ve sborníku Scriptores rerum bohem. tom., III., str. 13.

[3]) Tomek: Základy starého místopisu; III. až V., str. 120 n.

[1]) Pokračovatel Kosmův k r. 1271: »Ecclesia Omnium sanctorum, quae sita est in exitu claustri versus curiam regalem.« Prameny d. č., II., str. 322.

[2]) Petra Žitavského Kronika; I., hl. 69: »Facta fuit tunc curia regalis sive ambitus inter ecclesias beati Viti et Georgii martyrum mire magnitudinis et structure.« Prameny d. č., IV., str. 86.

[3]) Kronika Beneše z Veitmile k r. 1344: »Exeuntes de pragensi ecclesia, veniunt ad locum efossum et pro fundamento novo preparatum.« Prameny d. č., IV., str. 495.

[4]) Rčení »mirae magnitudinis« běžno jest u Petra Žitavského pro každé téměř stavení královské.

[5]) Letopisy české k r. 1258: »Ecclesia claustri montis Syon (na Strahově)... cum omnibus aedificiis, quae per girum ambitui dispositione claustrali contigue adjacebant, ignis impetu devastata.« Prameny d. č., II., str. 296.

že se zdí hradskou u kostela sv. Víta polovice ambitu »klášterního« a refektář na severní dlouhé chodbě z místa se hnuly.[1])

Abychom z odbočky vrátili se již na cestu hlavní, to jest ku pořadí časovému, pilného povšimnutí zasluhuje zmínka o svěcení chrámu sv. Petra r. 1061 v podhradí bílinském.[2]) Vladyka tamější Mstislav požívav přízně a důvěry knížete Spytihněva II., vyhlédnut byl r. 1056 za strážce zajaté švekruše jeho. Neslušné přechvaty, kterými ztrpčil pobyt mladé paní na hradě Lštění, hnětly potom Mstislava, když manžel její Vratislav II. dosedl r. 1061 na trůn český. Pospíšil tedy vystavěti chrám pod hradem Bílinou, nadal jej pozemským zbožím a pozval knížete ke svěcení, jež dálo se přísluhou biskupa Šebíře. Vědomost naše o tom důležita jest v těchto kusech: 1) že již v 11. století zakládány chrámy v otevřených podhradích, 2) že slavnému svěcení jejich obcoval někdy kníže a 3) potvrzoval při tom nejspíše nadání kostelní.[3]) Z prvotní stavby chrámu sv. Petra v Bílině nic časů našich se nedochovalo.[4])

Po smrti Šebířově chtěl kníže Vratislav biskupem míti Lanze, probošta litoměřického, ale pro odpor panstva jinak se rozmysliv, poručil úřad ten mladšímu bratru svému Jaromírovi (roku 1068—89), kterému při svěcení v Němcích dali jméno Gebhard. První léta biskupování Jaromírova naplněna jsou tuhým sporem mezi ním a knížetem o důchody a statky církve české, jež ovšem újmy doznaly zřízením biskupství Olomouckého pro Moravu (r. 1063). Té doby častá podání ke stolici apoštolské dála se po poslích knížecích v Římě, kdežto zase papež Alexander II. (1061—73) listy přímluvnými ke knížeti a biskupovi spor jejich uložiti se znažil. R. 1071 přisliboval konečně vypraviti legáty své do Čech, chtěje tomu, aby obě strany přestaly na rozsudku jejich. Když pak léta následujícího zavítali do Prahy apoštolští vyslanci (zejména uvádí se apokrisiář nebo plnomocník papežský Rudolf) a konali tu synodu kněžstva, ustranil jim biskup Jaromír a pro nestání složen byl s úřadu.

K době té připadá počátek basiliky sv. Petra na Vyšehradě. Zakladatelem jejím jmenuje se kníže Vratislav II. Podvržená listina[1]) k r. 1070 vzpomíná přítomnosti papežského legáta Jana, biskupa tuskulského, vypravujíc o slavném zakládání chrámu, k němuž prý kníže jako druhdy císař Konstantin nesl na bedrách dvanácte košů staviva. O stavbě kostela podána zpráva papeži Řehoři VII. (r. 1073—85) za tou příčinou, aby nové svatyni dostalo se sv. ostatků v a sboru duchovenstva při ní zřízenému některých výsad. I odpověděl sv. Otec r. 1074, že žádosti knížecí milerád vyhoví, až zvěst o dokončení chrámu a chystaném svěcení jeho bude mu přednesena.[2]) Svědčí pak tomu zasvěcení basiliky ve jméno knížete apoštolského sv. Petra a vynětí kollegiátní kapitoly na Vyšehradě z pravomoci diecésního biskupa, že sliby papežovy prázdny nebyly. Kosmas mlčí o událostech právě uvedených, ač průchod měly za paměti jeho. Z toho se podobá, jakoby štípení Vyšehradské bylo z vůle knížecí čelilo proti Jaromírovi, kterému Kosmas zřejmě nadržuje.

(Pokračování).

[1]) Prameny d. č., II., str. 342.

[2]) Kosmův Letopis; II., hl. 19: »Venerat dux et episcopus, et ecclesia, quae est sita in suburbio (urbis Belinae), mox dedicata.« Prameny d. č., II., str. 94.

[3]) Mstislav zbaven byv přece úřadu na hradě Bílině, pravil o Vratislavovi: »Dux est et dominus, de civitate sua faciat, quod sibi placet. Quod autem mea ecclesia hodie habet, auferendi dux potestatem non habet.« Kosmův Letopis; l. c.

[4]) Srovn. stať Pudilovu: »Bílina, býv. hrad a kostel sv. Petra v městě.« Památky archaeolog., X., sl. 435 nn.

[1]) Jest to tak zvaná bulla papeže Alexandra II., zhotovená na oslavu chrámu vyšehradského a kapitoly tamější. Prameny d. č., II., str. 101 n. Erbenova Regesta; č. 137, str. 57. Pokračovatel Kosmův (kanovník vyšehradský) žijící v první polovici 12. století vypravuje v týž rozum o založení chrámu sv. Petra a výsadách sboru kanovnického na Vyšehradě. Prameny d. č., II., str. 206. Buď tedy měl již apokryf před rukama, nebo sám k němu teprve podnět zavdal.

[2]) List papeže Řehoře VII. poslaný Vratislavovi r. 1074: »De reliquiis et privilegio, unde nos rogasti, cum nuntius tuus finita et perfecta ecclesia consecrationis consilium a nobis quaesierit, voluntati tuae satisfacere benigne procurabimus.« Erbenova Regesta; č. 148, str. 63.

Různé zprávy.

Výroční zpráva „Vocela“ o opravě chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře. (Pokračování).

Ve smyslu tohoto vynesení odebrali se všickni členové komise 13. června 1889 odpoledne k chrámu sv. Barbory, aby ho ve všech částech zhlédli. Po bedlivém ošetření konstatovali členové komise správě stavby nenáležející, že dosavadní restaurační práce nejen s největší svědomitostí, ale i s opravdovým pojetím (pochopením) všech důležitých a nesnadných otázek jsou provedeny.

Při tom třeba uznati, že si správa stavby ekonomicky vedla.

Co se pak stavu stavby chrámu sv. Barbory vůbec týče, shledalo se, že neodkladné a nepřetržité pokračování prací restauračních jest nezbytným a sice nejen z ohledu na historicko-uměleckou cenu této ve svém způsobu jediné památky, ale i rovnou měrou k zabezpečení prací již vykonaných.

Za tím účelem třeba:

a) učiniti opatření, jimiž by bylo lze špatným stavem stavebním chrámu sv. Barbory vzniklé, zjevné a zjištěné posunování celé stavby k provisornímu zakončení na straně západní zastaviti;

b) práce restaurační při vysoké lodi ihned předsevzíti, aby se sesutí různých částí na opěrných pilířích, a obloucích, které skutečně hrozí, platně předešlo;

c) znovuzřízením nového krovu buď rekonstrukcí aneb opravou starého částečně shnilého trámoví a krovů, velkolepou tuto budovu před vlivem živelním zachrániti.

Co se nákladu za práce ad a) týče, vyjadřuje se c. k. správa stavby, že potřebné plány a rozpočty prodlením 8 dnů, a to — poněvadž potřeba toho pilná — přímo c. k. ministerstvu kultu a vyučování předloží.

Co se pak nákladu za práce ad b) týče, přesvědčila se komise, když byla řečený chrám bedlivě prohlédla a rozpočty již dříve správou stavby předložené prozkoumala, že k obnově vysoké lodi částka 116.123 zl. úplně dostačí.

Co se konečně nákladu ad c) týče, uznala komise, že na rekonstrukci chatrného krovu jak choru tak vysoké lodi preliminovaná částka 5000 zl. nestačí, jelikož na zřízení stávajících vížek nebyl vzat ohled a schátralosť krovu mezi tím tak pokročila, že rekonstrukce jeho stala se nezbytnou. Komise má tím spíše za to, že nový krov, počítajíc v to i vížky, vyžadovati bude nákladu 10.000 až 12.000 zl.

Co se pak číselních položek týče, byly tyto vyměřeny dle cen, za něž až doposud bylo pracováno. Proto netřeba nové rozpočty předkládati.

Co se pak revise stavebního regulativu při obnově chrámu sv. Barbory užívaného týče, praví referent c. k. ústřední komise pro zachování uměleckých a historických památek stavební rada Josef Hlávka, že od té chvíle, kdy v předloženém protokole položky co nutné uznány a zjištěny byly, nestává pro ústřední komisi žádné další obavy vzhledem k dosavadnímu dělení výdajů za práce konstruktivní a dekorativní.

Delegát zemského výboru praví, že mu nelze udati, jakou částkou k další obnově chrámu sv. Barbory se bude přispívati, jelikož to v kompetenci vys. sněmu král. českého náleží. Nepochybuje však, že zemský výbor král. českého, ačkoliv nikterak povinen, přece ochotně, jak to dosud činíval, přiměřený návrh k sněmu učiní. Co se pak revise stavebního regulativu dotýče, souhlasí se stanoviskem, jehož referent ústřední komise stavební rada p. Josef Hlávka zaujal.

Delegát archaeologického sboru »Vocela« arciděkan Karel Vorlíček praví, že jest oprávněn se slavnou komisí sděliti, že sbor »Vocel« i budoucně k dalším restauračním pracím při chrámu sv. Barbory ročně 200 zl. přispívati se zavazuje.

Slavná obec Hora Kutná dle vyjádření delegáta arciděkana Karla Vorlíčka se již 20. srpna 1882 protokolárně ochotně zavázala, že po čas restaurace velechrámu sv. Barbory ročně 1200 zl. přispívati bude.

Co se pak chodby, chrám sv. Barbory s kolejí Jesuitskou (nynější kasárnou) spojující týče, požádal již sbor »Vocel« c. k. místodržitelství, aby k tomu svolilo, by v zájmu této umělecko-historické památky byla stržena, a dovoluje sobě na pilnou potřebu splnění své žádosti poukázati.*)

Přečteno, schváleno a podepsáno s tím připomenutím, že po zdání komise k provedení shora uvedených prací doby 8 roků bude zapotřebí, a že také náklad této době přiměřeně rozděliti se má.

Na základě tohoto pošetření ráčilo Jeho Ap. Veličenstvo nejvyšším rozhodnutím ze dne 22. září 1889 stavební zjištění a restauraci celého chrámu sv. Barbory nejmilostivěji schváliti a svoliti, aby k účelu tomu částka 95.000 zl. prodlením 8 roků z prostředků státních věnována a prvá položka per 12.000 zl. do státního rozpočtu pro rok 1890 vložena byla.

Nastává otázka, co pak má státi restaurace vysoké lodi incl. obou postranních lodí a střech? a mnoho-li zabezpečení západní strany chrámu sv. Barbory?

Dle rozpočtu odborem pro vysoké stavby v c. k.

*) Velesl. c. k. místodržitelství žádosti sboru vyhovělo a výnosem ze dne 19. listopadu 1889, č. 103.871 svolilo, aby zmíněná chodba odstraněna byla.

ministerstvu vnitra prozkoušeného obnáší celkový náklad na restauraci vysoké lodi 143.301 zl. 50 kr.
z kteréžto částky polovinu uhraditi hodlá stát . . . . . 71.650 zl. 75 kr.
druhou polovinu . . . . . 71.650 » 75 »
má urovnati slavný sněm, sl. obec Kutnohorská a sbor náš »Vocel«.

Jelikož ale obec Kutnohorská a sbor »Vocel« prodlením
8 roků zapraví . . . . . 13.600 » — »
připadlo by na zemi . . . . . 58.050 » 70 »
čili . . . . . 7.256 zl. 34 kr
ročně, o něž nejuctivěji požádáno.

K vůli zachování velechrámu sv. Barbory jeví se ale také býti naléhavou potřebou řečený chrám na straně západní zabezpečiti, ku kterémuž účelu nejvyšším rozhodnutím částka . . 24.240 zl. 85 kr. s tím připomenutím jest povolena, že se ponechává zemi, obci Kutnohorské a sboru »Vocelu« na vůli, aby se o ukončení velikolepé této památky důstojně postaraly.

Ve smyslu tohoto rozhodnutí předložil také sbor „Vocel“ slavnému sněmu návrh s rozpočtem na důstojné upravení západní strany chrámu sv. Barbory, architektem p. Jos. Mockrem zpracovaný, s tím návrhem, by Vysoký sněm příspěvek na zakončení velechrámu důstojné — ne jak program stanovuje — na 8 let, nýbrž na dobu delší — dle dobrotivého vlastního uznání rozvrhl a v ten způsob využitkoval, že by se veškeré práce k zabezpečení chrámu na straně západní potřebné vykonaly — čisté pak provedení prací ornamentálních a figurálních až po uplynutí programem stanovené osmileté lhůty bez jakéhokoliv vlivu na práce ostatní poznenáhla předsevzato býti mohlo.

Chrám sv. Barbory v rozpočtové komisi konané dne 14. listopadu 1889.

Zpravodaj p. Hlávka učinil zevrubný výklad o jednání v příčině restaurace vysoké lodi a postavení nového průčelí při chrámu sv. Panny Barbory v Hoře Kutné dle návrhu „Vocela“ uznal sice, že k tomuto dílu musí země přispívati, jakkoli byl by stát povinen je provésti a vypočítal náklad na úplnou opravu a dokončení chrámu toho na 380.000 zl. a sice vysoká loď 143.000 zl. a postavení nového průčelí 195.000 zl. a dovozoval, že by země k tomuto účelu po 8 let nejméně po 20.000 zl. přispívati musila. Possanec p. Dr. Mattuš pokládá přijetí takového břemena na zemi při všem uznání veliké důležitosti chrámu sv. P. Barbory za nemožné z příčin finančních, a má za to, že v této chvíli nemůže se takové usnesení činiti. R. m. p. Janda odvolává se na výnos c. k. ministeria, které na 8 roků by dalo podpory 95.000 zl. a sice na opravu vysoké lodi 71.000 zl., a na nutné zakončení chrámu 24.000 zl., a jen tenkrát, když i ostatní faktorové země, město a sbor „Vocel“ poměrnými obnosy se zaváží k udržení chrámu toho, ač sněm k tomu povinován není a jen vzhledem k této stavitelské památce by něco mohl učiniti. Poslanec pan Adámek prohlašuje, že není lze nikterak přispívati na provedení vládou navržených špejcharových průčelí chrámu sv. Barbory, jež by bylo skutečnou hanbou našeho věku. Uznává zásadně, že musí býti povolena na rok příští přiměřená dotace, aby v počatých pracích mohlo se pokračovati a přeje si, aby po dalším jednání s vládou a s obcí definitivní návrhy teprv byly učiněny. Poslanec p. Dr. Ed. Grégr se táže, nehrozí-li přímo nebezpečí sesutím chrámu sv. Barbory. Poslanec pan Hlávka a jménem vlády vrchní inženýr pan Rosenberg prohlásili, že musí býti provedeno zabezpečení budovy záhy, nemá-li nastati největší nebezpečí. Posl. p. Tonner činí porovnání chrámu sv. Víta s chrámem sv. Barbory, a pokládá větší důležitosti a upomínek sv. Vítu, a přimlouvá se, by se obmezilo na to, zachovati jen to, co je, a doufá, že šťastnější budoucnosť bude moci více učiniti nežli přítomnosť. Poslanec p. Adámek dovozuje, že chrám sv. Barbory jest největší památkou české gotiky z doby Vladislavské, jíž není v Rakousku rovno, a proto že jest povinna také země k zachování této památky vydatně přispěti, a trvá na tom, aby na r. 1890 byla určitá položka do rozpočtu položena a zemský výbor aby s vládou a s obcí dále vyjednával. Přísedící zemského výboru pan Zeithammer prohlásil, že zemský výbor plnou měrou ocenil a uznal důležitost chrámu sv. Barbory, avšak že musí chránit finance zemské před přílišnými břemeny, jež vláda na zemi i při této příležitosti uvaluje. Má za to, že bylo by možno rozmnožiti příspěvky na zachování chrámu sv. Barbory, kdyby kutnohorský spolek „Vocel“ své stanovy změnil podle stanov jednoty svatovítské a kdyby také obec kutnohorská, jíž přece nejvíce musí záležeti na důstojném dostavění chrámu, dílo toto vydatněji podporovala. Prohlašuje pak zásadně, že země musí ku pokračování v těchto pracích hmotně přispěti a proto navrhuje zemský výbor na rok 1890 příspěvek 12.000 zl. Posl. pan Hlávka vypočítal dle rozpočtu předloženého, že by na obnovení vysoké lodi země měla přispěti v 8 letech asi 58.000 zl., a navrhuje, aby tento příspěvek byl schválen a na r. 1890 aby byla položena do rozpočtu částka 7800 zl., jednání o obnovení a dostavění průčelí aby bylo pak odročeno a zvláště vedeno. Posl. p. Adámek má za to, že by bylo lze příspěvky ku dostavění chrámu sv. Barbory vydatněji rozhojniti, kdyby v Kutné Hoře byla po příkladu Jednoty svatovítské založena samostatná jednota ku dostavění chrámu sv. Barbory, což by se více zamlouvalo, než navrhované změnění stanov archaeologického sboru „Vocel“, který si vytkl také jiné zvláštní cíle. Návrh posl. p. Hlávky byl přijat.

Přísedící zem. výboru pan Zeithammer žádá, aby byla o tom písemní zpráva dána zemskému výboru.

Vysoký sněm království Českého o subvenci na obnovu vysoké lodi chrámu sv. Barbory dne 25. listopadu 1889.

(Dle stenografických zápisek.)

Nejvyšší maršálek zemský: První předmět denního pořádku jest druhé čtení zprávy komise rozpočtové o návrzích zemského výboru v příčině opravy chrámu sv. Barbory na Horách Kutných.

Zpravodajem jest pan posl. Hlávka. Dávám jemu slovo.

Zpravodaj posl. Hlávka: Slav. sněme! Oprava velechrámu sv. Barbory jest po stránce její významu k zachování jednoho z těch nejkrásnějších pomníků a památek stavebního umění, které na nás přešly, jedna z těch nejdůležitějších a po stránce všech těch otázek, které souvisí s její provedením tak složitá, že budžetní výbor se cítil nucena předložiti sl. sněmu obšírnou zprávu, ve kteréž jest vysvětlen celý ten poměr i co týká se dosavadního provedení této restaurace i co týká se budoucího provádění, kteréž právě nyní má na části hlavní lodí se prováděti, i co do části zakončení této budovy, ve kterémž ohledu jest navržen jak od sl. vlády, tak i od spolku archaelogického v Kutné Hoře zvláštní projekt.

O všech těchto třech otázkách se v budžetním výboru obšírně rokovalo a přišlo se ku konečnému návrhu, který si dovolím sl. sněmu přečísti.

Nehodlám obšírně o otázce té v nynějším stadiu se vyjádřiti a odvolávám se na zprávu tištěnou, která již po dva dny jest v rukou pp. poslanců, tak že každý kdo má zájem na tomto velechrámu — a myslím, že každý člen sl. sněmu se o tuto důležitou památku zajímá — měl dosti času se informovati a jsem ochoten vysvětliti všechny pochybnosti, které by snad v průběhu debaty se vyslovili.

Následkem toho dovoluje si rozpočtová komise činiti tyto návrhy:

Slavný sněme račiž se usnésti:

1. Jakkoliv udržování a oprava chrámu sv. Barbory na Horách Kutných náleží výhradně správě státní, povoluje se přece, hledíc k velké důležitosti této stavební památky pro dějiny umění, na opravu podélné lodi, která se v příštích osmi letech provésti má, výminečně zemská subvence 58.000 zl. na základě úhrnného nákladu, vykázaného částkou 143.301 zl.

2. K tomuto účelu vkládá se do rozpočtu zemského na rok 1890 první lhůta částkou 7.250 zl.

3. Žádosti archaeologického sboru »Vocel« na Horách Kutných za povolení subvence 3.600 zl. na rok 1890 k postupnému tříletému uhražování schodků 9.540 zl., povstalého v letech 1886 a 1887 následkem provádění opravných prací při chrámu sv. Barbory na Horách Kutných se nevyhovuje, protože nebyl podán průkaz ani ve příčině cifry, ani ve příčině oprávněnosti dotyčného závazku.

4. Petice archaeologického sboru »Vocel« č. 77. sněm. 1889 s přiloženým projektem na architektonické zakončení západního průčelí chrámu sv. Barbory na Horách Kutných odevzdává se zemskému výboru, aby v té příčině a také pokud se týče zajišťovacích prací při západním průčelí navržených slavnou vládou vešel v další jednání se sl. c. k. vládou, s obcí města Hor Kutných a s archaeologickým sborem »Vocel«, aby hledě otázku v příčině prací zajišťovacích a uvedeného zakončení přiměřeným způsobem rozřešiti a aby slav. sněmu v té příčině v příštím zasedání zprávu a určité návrhy podal.

Nejv. maršálek zemský: V této věci se přihlásily k slovu: Páni poslancové Müller, dr. Pacák a hr. Rudolf Chotek. Dávám slovo prvnímu panu řečníku, panu hornímu radovi poslanci Müllerovi.

Posl. Müller: Slavný sněme! Radostně vítám tuto zprávu rozpočtové komise. Ona znamená úplné zabezpečení a zachování chrámu sv. Barbory na Horách Kutných a sice v jeho celistvosti, kdežto dosavadní příspěvky rok od roku povolované jen k opravám jednotlivých částí sloužily.

Uskuteční se tím dávná touha města a tamějarchaeolog. sboru »Vocel«, tohoto starostlivého strážce obnovy našeho velechrámu, mnohými peticemi k tomuto slavnému sněmu vyslovená. I jest dvojnásob potěšitelno, že k témuž účelu, totiž k úplné opravě chrámu a k zabezpečení obnovené části dle jednotného plánu na 8 let vyměřeného, vysokým císařským rozhodnutím ze dne 22. září tohoto roku věnována byla značná částka 95.000 zl. a sice 71.650 zl. co polovina celkového nákladu ku úplné opravě potřebného (na 143.301 zl. 50 kr. rozpočteného) a dalších 24.200 zl. na zabezpečení celé stavby.

Z tohoto obnosu byla pak část 12.000 zl. vložena již do rozpočtu na rok 1890.

Důležitosť zachování chrámu svato-Barborského a jeho význam historický jest nyní již všeobecně znám a oceněn. Ne pouze v naší vlasti slyne, jak jedna z nejkrásnějších a nejvznešenějších památek na slavné doby tohoto království, na moc, bohatství a věhlas našich předků, ale i v cizině, alespoň všude tam, kde se umí oceniti dílo umělecky velkolepé bez ohledu na národnosť jeho původce, zní jeho pověst. Nemůže nikdo odepříti svého obdivu velebné kráse mohutné stavby, čistému, naprosto gothickému slohu tohoto chrámu a malebnosti polohy. Pro nás Čechy ještě dále stupňuje se tento dojem vznešenými upomínkami na slavné dějiny místa samého.

Řadí se takto chrám svato-Barborský důstojně k největším a nejvýznamějším památkám české dávnověkosti a slávy, k velechrámu svato-Vítskému a ku Karlovu Týnu. Sdílel on s nimi nejen slávu, ale i nevděk osudu. Nebyl dokončen a to, co stojí, málem že nepodlehlo úplné zkáze. Avšak mohutná ruka,

JEDNOTA K POVZBUZENÍ PRŮMYSLU V ČECHÁCH

která zadržela další úpadek dómu a hradu Karlova ujala se taktéž chrámu Kutnohorského a právě dnes jest sněmu království Českého uloženo usnésti se na prostředcích k úplnému zachování chrámu pro věky budoucí.

Osvědčená munificence tohoto slavného sněmu umožnila dosud důležitou opravu nejohroženější, ale také nejkrásnější části chrámu svato-Barborského, totiž znamenitého presbyteria.

Ono jest nyní za vzorné péče správy stavební tak šťastně obnoveno, jak z mistrných rukou našich předků bylo vyšlo.

Nastala nyní vůbec příznivější doba u vývoji restauračním našeho velechrámu. Bylať dne 14. června tohoto roku vyslána do Kutné Hory k provedení dalších oprav vysoké lodi a krytby zvláštní komise, sestavená ze zástupců vlády a země, a tato po bedlivém prohlédnutí stavby jednohlasně se usnesla, že »neodkladné a nepřetržité pokračování prací restauračních jest nezbytné a sice nejen z ohledu na historicko-uměleckou cenu této ve svém způsobu jediné památky, ale i rovnou měrou k zabezpečení prací již vykonaných.

Touto komisí zároveň vysloveno, že jest třeba, aby práce restaurační na vysoké lodi ihned byly započaty, i znovuzřízení krytby, by celá budova byla chráněna.

K tomu účelu povolila vláda 71.650 zl. 75 kr.; dále pak bylo vysloveno, že jest nutnou potřebou, aby se zabránilo zjevnému posunování celé stavby na straně nedokončené, totiž, aby se vysoká loď i obě křídla postranních lodí jaksi pevně spojily a ve své stabilitě udržely. K tomu účelu bylo určeno vládou 24.000 zl., což činí úhrnem oněch 95.891 zl. povolených na dobu osmi let, s tím připomenutím, že vláda ponechává zemi, obci Kutnohorské, archaeologickému sboru »Vocel« na vůli, aby se o důstojné zakončení této stavby postaraly.

Jest tedy nepřetržité opravení a zajištění celé budovy naší nejprvnější úlohou.

Velectěný p. referent komise, vyloživ stav věcí velmi důkladnou a obšírnou zprávou, navrhnul k tomu účelu z důchodů zemských podobnou částku, jakou vláda byla poskytla, totiž vypočtěnou na 58.000 zl. průběhem osmi roků a navrhl dále, aby z této části byla vložena do rozpočtu na rok 1890 částka 7250 zl.

Vzhledem k tomuto příznivému návrhu vykonávám milou povinnosť, když vyslovuji ve jménu města, jež mám tu česť zastupovati, vřelé díky velectěným členům sl. výboru zemského a sl. rozpočtové komissi za účinnou péči a přízeň, kterou věnovali zachování chrámu svato-Barborského a trvám v pevné důvěře, že sl. sněm blahosklonně poskytne pomoc a podporu, o kterou se zde se vší vřelostí přimlouvám.

Kromě zachování celé stávající budovy, máme ještě tu starosť o jakési dokončení té stavby, které dle výroku všech znalců již z ohledu celé stability nutným se jeví.

Že by vystavení byť i jednoduché façady veškerému ohrožování stavby konec učinilo a celou stavbu co nejlépe zabezpečilo, jest na bíledni.

Tato jednoduchá facada by se mohla později během let a za příznivější doby dekorativní a figurální částí co nejdůstojněji zakončiti. Ale projektované hrubé opěrací pilíře, které k zabezpečení stavby na místě facady postaveny býti mají, arci by nikoho neuspokojily a nesloužily by zajisté k okrase tak monumentální stavby, jakou jest chrám svato-Barborský.

Když ale vláda sama uznává, že jest nutno taková opatření učiniti, jimiž by se odstranily vady vzniklé špatným stavebním stavem chrámu, a když ona zjevně ku zabezpečení nedokončené strany budovy poukazuje, není pochybnosti, že by snad i ochotna nebyla, ku lepšímu dokončení stavby tím spíše přispěti, poněvadž k tomu jakožto patron chrámu v první řadě i povinnosť má.

Dovolím si tedy na konci své rozpravy učiniti v tomto ohledu dotyčný návrh, aby dílo tak skvěle započaté nebylo kusým.

Ale dříve budiž mi dovoleno o jiné naléhavé záležitosti krátce se zmíniti. —

Ohlédneme-li se totiž po dosud vykonaných pracích na opravu chrámu sv. Barbory a nahlédneme-li blíže k celé potřebě peněžité dosud vzešlé, tu seznáme, že veškery práce byly vykonány sumou 115.912 zl. K této sumě přispěla vláda 56.000 zl., země, obec i sbor »Vocel« 51,644 zl., úhrnem 107.644 zl.

Jeví se tedy proti 115.912 zl. dosud nekrytý schodek 8268 zl.

Za tuto dosud nekrytou částku, která s honorářem za plány na 9549 zl. vzrostla, uvázal se správní výbor »Vocela« k ručení a musí platiti úroky. Obrátil se tedy k zemskému výboru o uhražení této částky.

Zemský výbor ovšem navrhl na rok 1890 v rozpočtové komissi částku 12.000 zl. co roční příspěvek na rok příští ale právě té části petice co do schodku nebylo vyhověno. Stran tohoto schodku nemohu souhlasiti s návrhem rozpočtové komise a jmenovitě co odmítnutí této prosby, poněvadž data, která jsem udal, jsou vyňata z výkazů c. k. stavební správy a jsou tedy oficielní, a myslím tudíž, že jest dostatečně podán průkaz i co do cifry i co do oprávněnosti tohoto závazku.

A jak povstal vlastně tento schodek líčí sbor »Vocel« ve své petici takto: Stalo se to následkem stavebního regulativu dřívějšího nyní již zrušeného, dle kteréhož regulativu státní podpora byla poskytnuta jenom výhradně pracím zabezpečujícím tedy čistě konstruktivním, kdežto práce dekorativní a figurální ponechány byly faktorům domácím a sice zemi, sboru »Vocel« o obci Kutnohorské.

Obnova děje se přesně dle daného programu, Dva nebo tři pilíře v jedné stavební periodě k opravě určené obestrou se nákladným lešením, jehož postavení více jak 1000 zl. vyžaduje. Jakmile ale stavební správa ukončí práce konstruktivní, musí hned lešení sejmouti a k těm pilířům postaviti, které budoucím rokem opraveny býti mají, bez ohledu na to, jestliže také vše i po stránce dekorativní a figurální již dokončeno.

Měl správní výbor dopustiti, aby bylo sňato takové nákladné lešení bez úplné opravy veškerých těch okras, které jedině dodávají této monumentální stavbě původního rázu?

Nestane-li se tak ihned, uvažoval správní výbor, není vůbec naděje, že by se kdy tak státi mohlo a protož pracoval dále, dokud lešení stálo; a když k tomu peníze sněmovní nedostačovaly, sám se v ručení uvázal a to s plnou důvěrou, že správně jednal a že mu to nahraženo bude.

Z menší části konečně povstal tento schodek také tím, že vysoké ministerstvo kultu a vyučování některé části, které s konstruktivními částmi spojeny byly — a tudíž vládou uhraženy býti měly — z kollaudačního protokolu vymítilo jakožto čistě dekorativní a uložilo, aby tato práce z důchodů mimostátních uhražena byla.

Ze souhrnu těchto důvodů račiž sl. sněme uznati, že zasloužil podpory správní výbor archaeologického sboru »Vocel«, a že jakož on dal první podnět a podporu k opravě tohoto velechrámu, také starostlivě i dále pečuje o jeho zachování. A proto se sám uvázal v ručení, když dotace nestačila, dobře věda, že tyto práce jsou nutné a neodkladné.

Vysoký sněme království Českého, jakožto strážce a ochrance nejen hmotných ale i kulturních zájmů naší vlasti, račiž tuto dobrou snahu a zásluhu archaeologického sboru uznati a vzešlý deficit za vykonané dekorativní a figurální práce na chrámě svato-Barborském prodlením tří let k uhražení povoliti.

Podávám dotyčný návrh ku právě projednané položce 3. kapitoly 9., jenž zní:

Slavný sněme, račiž se usnésti:

Předně: Výboru zemskému se ukládá, aby neodkladně vyjednával s c. k. vládou ve příčině dokončení chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře důstojným průčelím.

Za druhé: K uhražení schodku 9540 zl. vzešlého archaeologickému sboru »Vocel« v Kutné Hoře při provádění dekorativních a figurálních částí presbyteria chrámu svaté Barbory vkládá se na rok 1890 částka 3600 zl. do rozpočtu zemského.

Nejv. maršálek zemský: Pan poslanec Müller činí následující návrh:

Slavný sněme, račiž se usnésti:

Předně: Výboru zemskému se ukládá, aby neodkladně vyjednával s c. k. vládou ve příčině dokončení chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře důstojným průčelím.

Za druhé: K uhražení schodku 9540 zl. vzešlého archaeologickému sboru »Vocel« v Kutné Hoře při provádění dekorativních a figurálních částí presbyteria chrámu sv. Barbory se vkládá na rok 1890 částka 3.600 zl. do rozpočtu zemského.

Žádám pány, kteří podporuji tento návrh, aby vyzdvihli ruku.

Návrh jest dostatečně podporován.

Nyní přijde k řeči pan poslanec dr. Pacák.

Poslanec dr. Pacák: Slavný sněme! Ujímám se slova, abych podporoval návrh pana poslance za Kutnou Horu. Poněvadž však vidím, že ve zprávě rozpočtové komise první odstavec jest jaksi již vyřízen, chci ve hlavní věci ujati se jen odstavce druhého.

Pan poslanec za město Kutnou Horu žádá, aby k žádosti archaeologického sboru »Vocel« na Horách Kutných za povolení subvence na schodek 9540 zl. vloženo bylo 3600 zl. do rozpočtu zemského na rok 1890.

Slavný sněme! O tomto schodku, o kterém jednal p. poslanec za Kutnou Horu, nejedná se zde na tomto slavném sněmu ponejprv. Posledně jednáno zde bylo o téže věci dne 12. ledna 1888 a tehdejší zástupce Kutné Hory p. dr. V. Bach rovněž ujímal se horlivě této věci, žádaje na slavném sněmu, aby tento schodek, který vzrostl archaeologickému sboru »Vocel«, byl ze zemských peněz uhražen.

Slavný sněme! Archaeologickému sboru »Vocel« v Kutné Hoře přísluší bez odporu zásluha, že dal iniciativu k restauraci chrámu sv. Barbory, a za tuto zásluhu sl. sněme, kterou si »Vocel« získal o stavbu chrámu, který vedle chrámu svato-Vítského a svato-Štěpánského nazývá se největším dílem gothiky v Rakousku, má nyní nésti schodek sám v obnosu 9540 zl.

Pánové, není to správné ani spravedlivé, aby archaeologický sbor takové břemeno na sobě měl. Archaeologický sbor »Vocel« má ročních příjmů 500 zl. Zavázal se po celou řadu let platiti na stavbu tohoto chrámu pokud nebude ukončen ročně 200 zl., tudíž skoro polovici celého ročního příjmu. Takovému finančnímu závazku 9540 zl., jaký jest tento schodek, však archaeologický spolek »Vocel« dostáti nemůže.

Velectění pánové! Vy mně namítnete, že nemusil archaeologický spolek »Vocel« přijímati na sebe tento závazek, když finanční síly jeho nejsou takové, aby mohl také jemu dostáti. Avšak tento spolek vedla při převzetí tohoto závazku skutečně jenom nejlepší snaha ta, aby uskutečnění dekorativních a figurálních částí oprav, které bez této pomoci nikdy by se nebylo stalo, skutkem bylo umožněno. Velectění pánové! Pan poslanec za Kutnou Horu nám již vylíčil, jakým způsobem ten schodek povstal; Vám jest také z dřívějšího jed-

nání velmi dobře známo, že dle Vám taktéž známého regulativu stát uznal toliko povinnosť rekonstrukce konstruktivní a že zemi a ostatním faktorům náleží povinnost rekonstrukce, pokud se týče části dekorativní. — Velectění pánové! O tom, že stát má povinnosť v obojím ohledu, nemůže býti žádné po chybnosti a jest také důkladné zprávě rozpočtového výboru tato povinnosť velmi správně prokázána. Když svého času přistoupeno bylo se strany státu k rekonstrukci jistých částí chrámu a když zřízeno bylo lešení, které, jak jest známo, stálo mnoho tisíc a měla jen býti konstruktivní rekonstrukce předsevzatá, tu tehdá zasadil se archaeologický sbor »Vocel« pozvolna za to, aby nebylo dvakráte to lešení zřizováno a aby současně při tom lešení také ty dekorativní a figurální opravy byly uskutečněny. Tehdá se stalo, že zaručil se archaeologický sbor »Vocel« za náklad, který by vzrostl provedením těchto dekorativních částí, maje za to, že tuto povinnosť ten faktor, který vlastně k tomu po zákonu jest povinen, uzná a splní.

Deficit, za nějž se archaeologický sbor »Vocel« zaručil, povstal hlavně tím, že vláda odmítla při provádění a dokončení restaurace presbyteria veškerou pomoc na obnovení velmi bohatých dekorativních prací. Pánové, musím podotknouti, že tuto povinnosť ukryti schodek musil na se archaeologický sbor »Vocel« vziti úřadně, protokolárně, jinak by restaurace dekorativní tehda nebyla bývala provedena a, pánové, ačkoli stát věděl, že povinnosť v tomto ohledu jest jeho, ačkoliv věděl, že sbor »Vocel« nemůže té povinnosti finanční dostáti, přece tímto způsobem donutil sbor »Vocel«, aby se k této povinnosti zavázal. Jest to velmi charakteristické v tomto případě a já mám za to, že spolek »Vocel,« když to učinil, zavazuje se za schodek tento při prevádění částí dekorativních, aby ušetřen byl dvojí náklad, zajisté jednal v úmyslu nejlepším. Kdyby nejednalo se o takovou památku gothiky, která delším prodlením by byla zkažena, bylo by dobře přivésti tuto věc k tomu nejkrajnějšímu stanovisku, aby donucena byla vláda konati svoji povinnosť, kterou ohledně chrámu sv. Barbory skutečně má. Avšak, velectění pánové, já mám za to, že čekali bychom velmi dlouho, než by v tom ohledu vláda své povinnosti v plné míře dostála, a obávám se, že by tento poklad českého umění, který je nejen pokladem Hor Kutných, ale i celého království Českého, mohl vziti zkázu. (Tak jest!)

Tento slavný sněm již několikráte ve své osvědčené munificenci přispěl na stavbu chrámu sv. Barbory a sice přispěl vzdor tomu, že uznával, že v první řadě jest to povinnost státu přispěti na dokončení i dekorativních částí chrámu sv. Barbory, avšak tentokráte slavná rozpočtová komise odmítla spravedlivou žádosť spolku »Vocel« aby schodek, který tento archaeologický sbor na se vzal, byl uhražen ze zemských peněz, Já přimlouvám se vřele za to, aby slavný sněm jako v jiných dobách také tentokráte od přísného stanoviska ustoupiti ráčil a aby neodesílal se žádostmi archaeologieký sbor »Vocel« od Pontia k Pilátu, od země ku státu a od státu k zemi a aby bylo vyhověno jeho žádosti, pokud se týká, aby vřaděno bylo 3420 zl. do rozpočtu na rok 1890 a aby tudíž schváliti ráčil odstavec 2. návrhu poslance Müllera. Přimlouvám se vřele za jeho přijetí v obojím ohledu ale zejména v ohledu druhém,

Nejvyšší maršálek zemský: Nyní přichází ku slovu p. poslanec hrabě Rudolf Chotek. Dávám jemu slovo.

Posl. hr. Rudolf Chotek: Slavný sněme! Přihlásil jsem se k slovu, aby návrh p. posl. Kutnohorského byl také na straně této podporován.

Pánové, znám činnosť spolku »Vocel,« jehož členem též jsem, znám jeho zásluhy o staroslavný chrám svaté Barbory, jedné z uejznamenitějších starožitných památek naši vlasti.

Nemohu jinak než návrh p. Müllera co nejvřeleji odporučiti a prosím, by slavný sněm tento návrh laskavě přijati ráčil. (Výborně!)

Nejv. maršálek zemský: Přihlásil se k slovu pan poslanec Adámek. Dávám jemu slovo.

Posl. Adámek: Byl bych se slova neujal, kdybych nepokládal za nutno, aby v některých věcech bylo stanovisko rozpočtové komise pravou mírou objasněno, poněvadž z toho, co bylo pověděno, by se mohlo snad odvozovati, jako by byla rozpočtová komise nepříznivě se byla postavila k žádostem v příčině provedení restaurace a ukončení chrámu sv. Barbory. Tuším, že z veškerých jednání z minulých let, která v příčině té na sl. sněmu byla vedena, nepopíratelně vychází blahovolnosť nejen rozpočtové komise, ale i také sl. sněmu k této velké památce českého umění.

Rozpočtová komise také letos stála na témže stanovisku jako v letech minulých a dobře uvážila a poznala, že bez pomoci země není možná, aby velké toto dílo bylo ku šťastnému konci přivedeno. Jestiť nepochybno, že, kdyby byla bývala sv. Barbora restaurována podle tak zvaného regulativu ministerského, by byla vlastně zkažena a zmařena pro všechnu budoucnosť tato památka českého umění.

Jest velkou zásluhou tohoto sl. sněmu, že svou obětovností toto dílo proti nejhoršímu vandalismu naší doby zachránil. Tuším ale také, že i z letošní zprávy, kterou velevážený pan zpravodaj rozpočtové komise sl. sněmu předložil, nepopíratelně na jevo vychází snaha rozpočtové komise čelící k tomu, aby v tomto s takovým zdarem počatém díle i nadále bylo postupováno soustavně, ano by počatá restaurace vysoké lodi nebyla ani na okamžik zastavena. Vždyť přijetím návrhu rozpočtové komise jest provedení této restaurační práce při vysoké lodi úplně zabezpečeno průběhem let a o to se na ten čas jedná. Přijme-li sl. sněm návrh rozpočtové

komise, tedy v 8 letech jest oprava starobylé části sv. Barbory hotova. Otázkou otevřenou jest jenom dostavení průčelí a tu se mínění mezi odborníky různí, poněvadž postavení nového průčelí ve slohu přiměřeném a harmonickém souladu s celou stavbou sv. Barbory vyžadovalo by dle předložených rozpočtů asi 200.000 a několik zl., tedy asi $^1/_4$ milionu zlatých a tu jest arciť otázka, jak se má náklad ten uhraditi, velice palčivou. Vláda chce pořídíti podle projektu předloženého, který byl prvotně rozpočten na 50.000 zl. a snížen potom na 24.000 zl. průčelí takové, které by se hodilo spíše ku zachycení a zachránění bořícího se špejcharu, nežli ke chrámu sv. Barbory. (Slyšte!)

Pan ministr Gautsch by zasloužil takovýto pomník svého kulturního působení, ale aby také votivní deskou bylo označeno, že jest to vlastní jeho dílo. (Výborně!) Avšak mám za to, že takovéto průčelí, jak je projektováno vládními orgány, bylo by věčnou hanbou a skvrnou naší doby.

Ačkoliv jest náklad na důstojné architektonické zakončení sv. Barbory nepoměrně velký, přece až věc uzraje, bude zajisté povinností země provedení důstojného dokončení chrámu také z peněz zemských podporovati. Otázka ta však není palčivá, poněvadž jednání v příčině té vedené dosud není ukončeno. Podle toho, co páni řečníci přede mnou vyjádřili, jedná se hlavně o uhražení dluhu 9000 zl., který převzal a za nějž ručí spolek »Vocel«.

Co v té příčině navrhuje rozpočtová komise? Rozpočtová komise prohlašuje, že dluh tento není prokázán a navrhuje na ten čas přechod k dennímu pořádku.

Pánové, rozpočtová komise učinila návrh ten po bedlivém prozkoumání akt, které byly po ruce a z těchto akt při největší blahovolnosti ku spolku »Vocel« a ku chrámu sv. Barbory nemůže nikdo nepředpojatý prohlásiti, že dluh ten skutečně jest prokázán a že by bylo povinností země dluh ten zaplatiti.

Proto rozpočtová komise musela hleděti také ku šetření zájmů země a přijala zásadní stanovisko zpravodaje, že jest především a toliko povinností státu, aby chrám sv. Barbory zachránil a obnovil a že země, co činí, činí dobrovolně a bez veškerého závazku. (Tak jest!)

Připomínám, jak dluh ten povstal a z toho bude patrno, že skutečně ten dluh bude lze prokázati. Jak povstal ten dluh? Ten dluh povstal na základě známého regulativu ministerstva, dle kterého nařídil pan ministr, že nákladem nepřestupným 50.000 zl., mají býti provedeny konstruktivní opravy v chrámu sv. Barbory, totiž že má nejlacinějším způsobem chrám sv. Barbory zachráněn býti před sesutím. Kdyby regulativ byl proveden, dekorativní částí, které mají nenahraditelnou cenu, byly by cele vzaly zmar. To byla příčina, že země přispěla k opravování chrámu sv. Barbory s tím obmezením, že příspěvku zemského má býti užito jen k zachování oné dekorativní části. To se stalo. Poněvadž ale vládní orgány byly tím vázány, že 50.000 zl. nesmí býti nikterak přestoupeno, hleděly k tomu, aby všemožně náklad na konstruktivní část byl snižován a přesunován na účet dekorativních oprav a tím se stalo, že, poněvadž vládní orgány byly v tom svrchované, nebyl rekurs možný a nikdo nestál nad nimi, libovolně při kolaudacích vylučovaly položky z účtu stavebního a svrhly je na bedra spolku »Vocel«, který vlastně byl skutečně podnikatelem těchto oprav. Pokud mi povědomo, vyloučili asi 2500 zl. za zřízení dvou pilířů a svalily je na bedra spolku »Vocel« a též honorář architektů svalily na bedra spolku »Vocel«. Souhlasím s p. zpravodajem komise, že jest to povinností vlády, aby se o oprávu chrámu sv. Barbory svým nákladem postarala a že musí především býti provedeno a ukončeno také jednání mezi spolkem »Vocel« a vládou o prokázání a uhražení tohoto dluhu, než bude možná rozhodnouti, zdali a pokud z peněz zemských má býti přispěno na uhražení tohoto schodku. V tom souhlasím s p. zpravodajem rozpočtové komise, že musí sl. sněm pevně postaviti se naproti libovůli vlády a naproti tomu zásadnímu stanovisku p. ministra Gautsche. Vždyť ze zprávy vychází, že dnes staví se vláda v příčině oprav tohoto chrámu na nepříznivější ještě stanovisko než před lety; před lety aspoň konstruktivní část programu chtěla na sebe vzíti a dnes tu povinnost nechce uznati a diktuje zemi, že musí polovici nákladu nésti.

K tomu musíme odpověditi tím, co navrhuje p. zpravodaj rozpočtové komise. Ministerstvo vyučování nepokládá chrám sv. Barbory za drahocenný klenot českého umění, ale za břemeno studijního fondu, a chce bez ohledu na uměleckou cenu opravu tohoto chrámu co možná jednoduše a s nejmenším nákladem provésti.

To jest stanovisko ministra Gautsche. Stanovisko sněmu musí býti jiné. Nám nejde o takové zachování sv. Barbory, nám jde o to, aby velechrám v prvotní své kráse jako největší poklad a pomník českého umění byl zachován.

Tomu na překážku není návrh rozpočtové komise, aby se v příčině té vyjednávalo s vládou. Bude-li dluh »Vocelův«, jak jsem přesvědčen, prokázán, nemůže o jeho zaplacení býti pochybnosti, a jest jisto, že ho »Vocel« platiti nebude, již proto, že nemá k tomu prostředků.

Přistoupením k návrhu komise nestane se ujma dnešnímu postupu restauračních prací při chrámu sv. Barbory. Jest však důležito, aby sněm v této vážné otázce naproti podivnému stanovisku ministeria zaujal pevné a zásadné postavení a na tom aby důsledně setrval. (Výborně!)

Nejv. maršálek zemský: Prohlašuji rokování za skončené. Dávám závěrečné slovo panu zpravodajovi.

JEDNOTA K POVZNESENÍ PRŮMYSLU V ČECHÁCH

Zpravodaj posl. Hlávka: Já uznávám dokonale stanovisko pp. posl. za město Kutnou Horu a za okres, p. posl. Chotka a p. Adámka, kteří se co možná přičiňují, aby poměrům lokálním, hlavně žádosti spolku »Vocel«, který má velkou zásluhu o provedení dosavadních restaurací při velechrámu sv. Barbory, bylo co možná vyhověno.

Jest to stanovisko pochopitelné a jest to jistá povinnosť, kterou ti páni na sobě mají, aby domácím požadavkům co možná nejlépe prospěli. Já se sám přiznám, kdybych stál na tomto místě co stavitel a co obhájce našich starožitností, že bych, hledě k tomu velikému významu, který velechrám sv. Barbory pro naše umění má, též se musil o to zasazovati, aby dokončení tohoto velechrámu se stalo co možno slušným spůsobem, neboť není žádné pochybnosti, že ten způsob, který jenom k pouhému zabezpečení průčelí nedostaveného od slavné vlády se navrhuje a na který jest již ustanovena částka 24.000 zl. ku provedení, nebude, jako pan poslanec Pacák řekl, vyhovovati okrase, naopak, on po jistou míru bude zohyzďovati průčelí chrámu svaté Barbory, a jest velká obava, že trvale bude porušovati ten velký dojem její významné krásy. (Výborně!) Ale já zde nestojím jenom jako stavitel, jako obhájce starožitností, nýbrž já zde stojím jako zpravodaj rozpočtové komise a jako poslanec, který má též tu povinnosť, hájiti hmotné zájmy tohoto království naproti požadavkům ne zcela oprávněným, alespoň ne tak prokázaným, aby se navrhnouti mohlo konečné rozhodnutí.

Pan poslanec dr. Pacák dobře k tomu poukázal, že to přijetí záruky spolku »Vocela« stalo se protokolárně naproti slav. vládě, že vezme »Vocel« ten schodek na sebe k uhrazeni.

Ve své zprávě se odvolává spolek »Vocel« k tomu, že slav. vláda z dotace státní, která byla nejvyšším rozhodnutím ustanovena na 50.000 zl. při provedení těch prací uspořila 2896 zl. 12 kr. a že oproti tomu zbývá archaeologickému sboru ještě dluh 9540 zl., ačkoliv sl. sněm v létech 1881 až do minulého roku přispěl 49.000 zl. úplných jakožto podporu sboru »Vocel« k uhrazení všech těchto povinností s tím spojených.

Oproti tomu tedy, že sněm království Českého plátil již 49.000 zl. naproti budgetním výdajům, které byly uhražovány státní subvencí proti 47.103 zl. 88 kr., zbývá ještě dluh 9540 zl., k jehož uhrazení archaeologický sbor »Vocel« v Kutné Hoře protokolárně se zavázal.

Ve zprávě budžetního výboru jest na stránce 7, 8, 9 a 10 celý poměr, který stával mezi archaeologickým spolkem a sl. vládou do podrobna vylíčen a nelze v této chvíli vše opakovati, co zde uvedeno; jest to jednoduše soukromoprávní poměr.

Slavná vláda připustila, že archaeologický spolek zároveň s ní bude prováděti dosavadní díla restaurace na presbyteriu sv. Barbory. Archaeologický spolek »Vocel« arci se uvázal jen, že bude přispívati ročně 200 zl., že nemá více a jeho celý roční důchod že nečiní více než 500 zl.; přes to sl. vys. vláda uznala a odevzdala mu provedení těch ostatních prací a při kollaudování se jednoduše rozvrhla tato část, která dle uznání kollaudační komise jednostranně se považovala za dekorativní, oproti druhé stránce stavební a následkem toho vzrostly výlohy a požadavky archaeologického spolku »Vocel« od roku k roku tou měrou, že konečně archaeolog. spolek »Vocel« viděl, že není možná, aby všem těm povinnostem dostál a přišel s tou peticí podruhé na sněm, aby mu v těchto nesnázích a obtížích byl nápomocen. A tak se stalo, že archaeol. spolek »Vocel« ve své zprávě se odvolává dále k tomu, že řečený schodek vzešel tím, že vys. c. k. ministerstvo kultu a vyučování mnohé práce rázu čistě konstruktivního, jako dva výběžky, jak vyplývá z kollaudačního protokolu v pilířích již provedené částkou po 2500 zl. vymítilo a nařídilo, aby z dotací mimořádných, tudíž od arch. spolku »Vocel« uhraženy byly. Týmž způsobem byly ještě jiné částky vyloučeny a vždy archaeol. spolku uhraženi jich nařizováno. Archaeol. spolek se na to odvolává, že nutná potřeba kázala tento závazek na sebe vzíti a že vys. sněm tuto potřebu uzná a na uhrazení takto vzešlého deficitu za vykonané práce dekorativní pro r. 1890 částku 3600 zl. povoliti ráčí.

V tomto podání dokonce žádný výkaz, žádný přehled o správnosti číslice 9450 zl., ani průkaz skutečné povinnosti, že by skutečně archaeolog. spolek byl povinen soukromě uhraditi tuto částku, podán není, nýbrž jest jenom známo, že byl tím povinován oproti slavné vládě. V této celé otázce jedná se tedy jednoduše o soukromoprávní poměr mezi archaeolog. spolkem »Vocel« a slavnou vládou. A věc stojí nyní tak, že patrně arch. spolek »Vocel« při vší své dobré vůli a svých zásluhách jest přece jenom vůči svému věřiteli nedostatečným dlužníkem a má se o to jednati, aby nahražen byl nedostatek tento jednoho špatného dlužníka jiným dobrým dlužníkem, který by byl rozhodně s to dluhy zaplatiti. Poněvadž tato věc nyní jest docela vyjasněna a sl. sněm. král. Českého nižádným způsobem nemá povinnost a žádným způsobem nemohou se činiti nároky jakékoliv na sl. sněm, aby zastal za archaeolog. spolek »Vocel« všechny jeho sliby a všechny jeho třeba i protokolárně převzaté závazky, nelze sl. sněmu navrhnouti jinak, než jak to rozpočtová komise uznala, aby žádost archaeolog. sboru »Vocel« byla odmítnuta a odkázána tam, kde opravdu taková úhrada se má dáti. Rozpočtová komise nemohla nárok na tuto náhradu také z toho ohledu uznati, poněvadž není prokázána. Že zemský výbor navrhl jednoduše pouhé odmítnutí; komise rozpočtová navrhuje však odmítnutí motivované a odvolává se na to, že dluh ani co do číslice ani co do závazku není prokázán.

Bude-li to nutno a bude-li archaeologický spolek moci prokázati, že vskutku on sám jest povinen, že však přes to náleží povinnost na jinou stranu, pak jest vždycky možná, aby se obrátil archaeologický spolek ještě jednou na sl. sněm, ale v tom stadiu, jak věci nyní stojí, ani ten průkaz není ještě proveden. Následkem toho odporučuji návrh komise a prosím sl. sněm o jeho přijetí.

Co se týče druhého návrhu, který navrhl p. poslanec Müller, co do průčelí jakožto provedení jaksi nového ukončení nedokončené strany západní chrámu sv. Barbory, myslím, že opravdu není třeba, aby nějaký nový návrh se podával, poněvadž to, co pan poslanec Müller navrhuje, jest ve čtvrtém odstavci návrhu budžetního výboru úplně obsaženo, naopak návrh budžetního výboru jde ještě mnohem dále, an nenařizuje jenom zemskému výboru, aby se dohodl se sl. vládou o patřičné ukončení velechrámu, nýbrž se navrhuje, aby vstoupil v určité vyjednávání nejen stran jím navrženého zabezpečení, nýbrž také stran petic o předložení projektu, který zde již sl. sněmu jest předložen.

Ta otázka, která stojí oproti návrhu pana poslance Müllera, jest docela jiná.

Zde při spisech leží již určitý projekt k tomuto ukončení: Zemskému výboru se ukládá, aby o petici, která k tomu projektu jest přiložena, vstoupil s vysokou vládou ve vyjednávání.

Jsem tedy toho náhledu a myslím, že sl. sněm též k tomu náhledu přistoupí, že návrh budžetního výboru jest mnohem určitější a mnohem delší, než si toho sám p. poslanec Müller přeje. Následkem toho odporučuji návrhy, jak je budžetní komise sl. sněmu předkládá, k laskavému uznání a přijetí.

Nejv. maršálek zemský: Přejdeme k hlasování. Žádám pány by ráčili zaujati svá místa.

Předmětem hlasování jest zpráva budžetní komise o záležitosti chrámu sv. Barbory. K této zprávě podal pan poslanec Müller návrh. Mám za to, že jeho návrh tvoří tak celek, jako návrh komise rozpočtové a že tedy nelze hlasovati o jednotlivých odstavcích návrhu komise u porovnání s návrhy p. posl. Müllera, nýbrž že bude zapotřebí, aby se jak o navrhu p. posl. Müllera tak i o návrhu komise hlasovalo v celku a za touto příčinou zamýšlím dáti napřed hlasovati o návrhu p. poslance Müllera. Pakli by tento byl přijat, odpadá hlasování o návrhu komise vyjma otázky petic. Pakli by návrh poslance Müllera nebyl přijat, dám hlasovati o návrhu komise.

Činí se proti tomuto způsobu hlasování námitka?

Pan zpravodaj si přeje slova k hlasování a pan poslanec Müller také.

Zpravodaj posl. Hlávka: Dovoluji si na to upozorniti, že pan poslanec Müller staví své návrhy jenom oproti článku 3. a 4. návrhu budžetní komise a nikoliv oproti prvnímu a druhému.

První a druhý návrh, který se vztahuje k povolení subvence k další restauraci, stojí samostatně a nebyl z nižádné strany v pochybnost vzat a z nižádné strany neučiněn jiný návrh, jenom proti čl. 3. a 4. učinil pan poslanec Müller samostatný návrh.

Nejv. maršálek zemský: Pan poslanec Müller žádá za slovo k hlasování. Dávám jemu slovo.

Posl. Müller: Já musím také prositi, aby bylo hlasováno o jednotlivých návrzích a sice jak pan zpravodaj podotkl, jest první a druhý návrh komise takový, že proti němu já ničeho nenamítal; já se postavil jen proti návrhu třetímu. Co se týče návrhu čtvrtého, který jde, jak pan zpravodaj podotkl, ještě dále než můj návrh, se v tom ohledě konformuji s jeho návrhem.

Beru tedy svůj první návrh zpět.

Nejv. maršálek zemský: První část ráčíte vzíti zpět a zachováváte jen platnost druhé části svého návrhu?

Posl. Müller: Tak jest.

Nejv. maršálek zemský: Pan poslanec Müller prohlásil, že béře první část svého návrhu zpět a že trvá tedy toliko na druhé části.

Dle vysvětlení, které nyní bylo podáno, vyslovuji svůj souhlas s tím, aby o této druhé části návrhu p. posl. Müllera bylo hlasováno a aby mohla býti vložena do usnesení místo třetího článku návrhu komise a zavedl bych tedy hlasování tím způsobem, že bych dal prvně hlasovati o prvním a druhém odstavci návrhu komise, jak o návrhu p. posl. Müllera; pakli by tento byl přijat, odpadla by hlasování o třetím odstavci návrhu komise a pakli by nebyl přijat, dal bych hlasovati o třetím odstavci návrhu komise. (Pokračování.)

Z Akademie křesťanské.

Zpráva za měsíc květen.

I letošního roku dostalo se Akademii křesťanské těchto značných darů:

od Jeho Veličenstva císaře pána . . . . . 100 zl.
» sl. spořitelny české . . . . . 200 »
» sl. výboru sv.-Václavské záložny . . . 300 »
» paramentního ústavu . . . . . 500 »

Umělecký odbor súčastnil se zemské jubilejní výstavy četnými bohatě vyšívanými paramenty, mezi kterými se nachází pluvial, dalmatika a kasule ze zlatého brokátu s křížem a garniturami, bohatě zlatem vyšitými, dvojitý celý ornát, který nejdůst. pan velmistr řádu křižovnického Frant.

Huspeka objednal a k vystavení nabídnul, kalichy, monstrance, ciboria a j. Skříň nachází se v pravém křídle hlavního průmyslového paláce.

Vyřízené záležitosti.

Práce kovové. Kalichy: celý stříbrný: bohatě ozdobený: pro ctih. pana Ant. Suchánka, jáhena v Olomouci; hladký: pro dp. Jana Kořínka, faráře v Čížkovicích. — Pozlacení a postříbření v ohni: kalicha: pro dp. Jana Prchlého, faráře v Horní Bobrové na Moravě; lampy: pro dp. A. Janíka, c. k. voj. kurátora v Terezíně; ciboria: pro vp. Fr. Tomečka, administr. v Broumově na Moravě; pacifikálu: pro sl. patronátní úřad ve Zbraslavi; kalicha: pro veledůst. děkanský úřad v Toužími. — Nádobka cínová na sv. olej: pro slav. patronátní úřad ve Zbraslavi; tři pohromadě: pro dp. Jos. Denglera, faráře v Perninku. — Svícny oltářní: 28 pro nejdůst. p. generálního opata Sigm. Starého na Strahově; 12 pro blahorod. p. Krcha, c. k. místodržitelského inženýra v Praze; 2 pro J. Jasnost paní kněžnu z Oettingenů v Praze a pro vysokorodou paní hraběnku Ledebourovou v Praze. — Mešní konvičky: pro J. Excellenci paní hraběnku Thunovou v Praze, pro dp. Jos. Denglera, faráře v Perninku a pro důst. farní úřad ve Vltavotýně. — Konvička s táckem ke křtu: pro důst. farní úřad ve Vltavotýně. — Kropenky s kropáčky: pro dp. Jana Kořínka, faráře v Čížkovicích, pro dp. Ant. Prušu, faráře ve Vrbně a pro nejdůst. pana generálního opata Sigm. Starého na Strahově. — Kropáčky: 2 pro dp. Jana Kořínka, faráře v Čížkovicích a pro dp. Jos. Denglera, faráře v Perninku. — Kaditelnice sloďkami: pro sl. patronátní úřad ve Zbraslavi, pro dp. Jos. Denglera, faráře v Perninku, pro nejdůst. pana gener. opata Sigm. Starého na Strahově a 2 pro sl. paramentní spolek v Praze. — Schránka na hostie: pro vp. Fr. Tomečka, administr. v Broumově.

Rozličné. Obraz oltářní: Seslání Ducha sv.: pro dp. Arn. Makříže, faráře v Kvílicích. — Missal: pro dp. Jana Kořínka, faráře v Čížkovicích. — Pultíky pod missaly: pro vdp. Jana Pollaka, děkana ve Velvarech, pro nejd. p. gener. opata Sigm. Starého na Strahově, pro dp. Josefa Kučeru, faráře v Nikolčicích a pro slavný paramentní spolek v Praze. — Zvonek harmonický: pro blahorod. p. Jos. Zajíce, nadučitele v Přáslovicích.

Paramenty. Kasule: bílá s bohatou úpravou: pro vysokorod. paní kontesku Schönbornovou v Praze; červená: pro důst. farní úřad v Dašicích; bílá: pro vdp. Jana Polláka, děkana ve Velvarech, pro dp. Ad. Pažouta, faráře v Sadské a pro J. Jasnost paní kněžnu z Oettingenů v Praze; 4 červené: pro důst. benediktinský klášter v Praze; bílá a červená s bohatou úpravou: pro dp. Fr. Brzobohatého, faráře v Luké na Moravě; červená sváteční: pro dp. Pavla Pavelku, faráře v Lišni u Brna; bílá a červená: pro nejdůst. p. generálního opata Sigm. Starého na Strahově; červená: pro důst. farní úřad ve Vltavotýně; dvě bílé: pro nejdůst. pana Ant. Haubera, preláta a opata v Nové Říše na Moravě; bílá sváteční: pro vp. Jos. Pazděrku, administr. v Panenském Týnci. — Pluvialy: červený: pro nejdůst. pana generál. opata Sigm. Starého na Strahově; bílý: pro dp. Karla Matouše, faráře v Trnové a černý: pro důst. farní úřad v Potěhách. — Vela: pro dp. Jana Černohouza, faráře v Hostivaři a pro J. Jasnost paní kněžnu z Oettingenů v Praze. — Velum do Božího hrobu: pro vp. Ad. Skřivana, kaplana v Plzni. — Pláštíky na ciborium: pro J. Excell. paní hraběnku Thunovou v Praze a pro blahorod. paní Zumpfovou v Praze. — Štoly: pro dp. Jana Kořínka, faráře v Čížkovicích, pro kapli v chudobinci Pražském, pro dp. Raf. Stopku, rektora v Bruntálu (Rak. Slezsko), pro blahorod. paní Kateřinu Peroutkovou ve Vršovicích a 2 pro dp. Jos. Denglera, faráře v Perninku. — Bursy k nemocným: pro vp. Mor. Bayerle, administr. v Minicích, pro dp. Jana Kořínka, faráře v Čížkovicích a pro dp. Jos. Denglera, faráře v Perninku. — Pytlíčky fialové na nádobky na sv. oleje: pro dp. Vil. Friedricha, faráře v Chrzíně, pro sl. paramentní spolek v Praze a 2 pro vdp. Jana Polláka, děkana ve Velvarech. — Korouhve: červené: pro blahorod. pana Vinc. Skuciusa, učitele ve Vatíni, pro vys. dp. dra Ed. Tersche, preláta a kanovníka na Hradčanech a pro dp. Jana Kružíka, faráře v Rakvicích na Moravě; zelené: pro dp. Jana Kadláčka, faráře v Moravičanech na Moravě; fialové: pro vp. Tr. Tomečka, administr. v Broumově na Moravě; modrá: pro blahorod. pana Ant. Sperka, statkáře v M. Černicích; bílá s bohatou úpravou: pro ct. klášter sester křesťanské lásky ve Veltrusích. — Polštáře oltářní: pro blahorod. paní Josefu Pokornou v Benešově a pro sl. patronátní úřad ve Zbraslavi. — Nebesa skvostná: pro dp. Tom. Polácha, faráře v Drahanovicích. — Antipendium fialové: pro dp. Edm. Langra, bibliotekáře na Děčíně. — Birety: pro vp. Fr. Šilhavého, novosvěcence v Katovicích a pro vp. Fr. Křídlo, kaplana u sv. Tomáše v Praze. — Komže pro kostelníky a ministranty: 2 červené, 2 černé a 2 fialové: pro dp. Al. Malece, faráře v Petříně, pro sl. patronátní úřad ve Zbraslavi a pro sl. paramentní spolek v Praze. — Pytlíček se zvonečkem: pro blahorod. pana dra Dvořáka v Praze. — Koberce na stupně oltářní: pro dp. Fr. Brzobohatého, faráře v Luké na Moravě.

Prádlo kostelní. 6 humeralií, 3 cingula a 11 purifikatorií: pro dp. Jana Kořínka, faráře v Čížkovicích; 2 cingula a 2 pally: pro dp. Al. Malece, faráře v Petříně na Moravě; 4 purifikatoria a 4 korrporale: pro J. Excell. paní hraběnku Thunovou v Praze; alba a 4 plachty oltářní: pro sl. patronátní úřad ve Zbraslavi; 1 alba: pro dp. Karla Matouše, faráře v Trnové; 6 pall: pro vdp. Jana Polláka, děkana ve Velvarech; 1 alba a 1 rocheta: pro blahorod. paní Kateřinu Peroutkovou ve Vršovicích; 2 alby: pro nejdůst. pana generál. opata Sigmunda Starého na Strahově; superpelice s tambor. okrajem: pro dp. Edm. Langra, bibliotekáře na Děčíně.

»METHOD« vychází vždy 30. každého měsíce. **Předplatné**, které činí poštovní poukázkou na celý rok **2 zl. 20 kr.**, přijímá **redaktor F. J. Lehner v Karlíně. Reklamace** budtež zasílány do **expedice** v **Akademii křesťanské v Praze** (Řetězová ulice č. 223).

Knihtiskárna »Politiky« v Praze. — Nákladem vydavatele.

JEDNOTA K POVZBUZENÍ PRŮMYSLU V ČECHÁCH

METHOD.

Jnv. Čs 875

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

FERDINAND J. LEHNER.

Číslo 8. **V Praze, dne 31. srpna 1891.** **Ročník XVII.**

OBSAH: Románské exkurse. (64—66). — Kostely, církve a chrámy v Čechách. (Pokračování). — Kamýcká matrika z r. 1617. — Různé zprávy. — Z Akademie křesťanské: Zpráva za měsíc červen a červenec.

JEDNOTA

Románské exkurse. (64-66).

Kostely románské zakončené chorem polygonálním.

Napsal a nakreslil **F. J. Lehner.** (Pokračování).

Jako kostelů románských s chorem pravoúhlým nebylo si dosud všímáno, byla při pátrání a vyhledávání památníků románských pomíjena též jiná skupina téhož slohu. Jsou to budovy, k jejichž lodi obdélníkové, buď západní věží opatřené anebo bez ní, přidružuje se na východ chor polygonální. Kostely téhož sestrojení nejsou sice tak četné, jako ony s apsidami a chory pravoúhlými, vyskytují se však vedle těch i oněch dosti hojně, tvoříce zvláštní skupinu stavební, objevující se v celé době románské.

Archaeologům po kostelích románských pátrajícím naskytne se při obchůzkách i tato skupina, která zasluhuje bedlivého ohledání.

Kostely téhož sestrojení snadně se poznávají. Loď půdorysu obdélníkového, kde dosud beze změny se dochovala, jest vysoká, stropem krytá a okny vysoko v bočních stěnách prolomenými a polokruhově sklenutými osvětlená. Byla-li loď v pozdějších stoletích valeně překlenuta, octla se bývalá okna nad klenbou, jíž vnitřek kostela valně se snížil a nová okna o mnoho níže se prolomila. Stopy starých oken zazděných obyčejně se zachovaly buď zvenčí anebo uvnitř nad klenbou. Loď buď postrádá věže, jelikož dřevěné zvonice blíže kostela stranou se stavívaly, anebo jest spojena věž s lodí a to na západní straně průčelní. K východu otvírá se loď do choru polygonálního obloukem vítězným polokruhově sklenutým. Oblouk vítězný, jakož i chor jsou značně nižší, kde původní strop rovný se zachoval. Okna choru, nejsou-li přetvořena, bývají malá, polokruhem překlenutá. Chor bývá sklenut obyčejně bez žeber; stěny přes metr silné nejsou z venčí opatřeny žádnými opěráky, které teprve na sklonku doby slohu

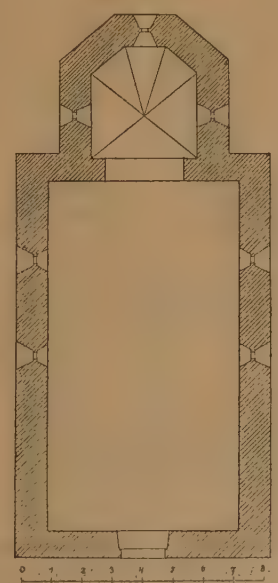

Kostel sv. Petra v Brandýse n. L.

přechodního a napotom v gotice přicházejí.

Na objasněnou uvádějí se zde tři příklady ze tří prastarých osad.

Zbudování kostela sv. Petra **v Brandýse n. L.** připisuje kronikář Boleslavovi I., který zbudovav r. 941 Brany Hrad, roku následujícího kostel sv. Petra prý vystavěl a hojně nadal. Kostel později nazýván jest kaplí královskou.*) Nemožno rozhodnouti, zakládá-li se zpráva kronikářova na věrohodných dokladech, že však sloh kostela o vysokém stáří svědčí, nelze pochybovati. Loď kostela 11·47 *m* dlouhá a 6·25 *m* široká jest stropem kryta. Okna přetvořená nacházejí se dosud na původním místě blízko stropu. Z polohy jejich jakož i z menší síly zdi průčelní, pouze 0·91 *m* mocné, dalo by se souditi, že kostel byl později na západní straně o něco prodloužen. Protější strana východní jest prolomena vítězným obloukem polokruhově sklenutým, kterým se vchází do choru pouze 3·76 *m* širokého, polygonálně zakončeného a bez žeber sklenutého. Jest osvětlen třemi okny původní velikosti, která pouze odstraněním nakloněného ostění v pravoúhlé změněna jsou. Zdivo jest 1·10 *m* silné, jak z pravidla při románských budovách se vyskytuje. Budova postrádá jakékoliv architektonické okrasy, což při nejstarších stavbách téhož slohu vesměs se spatřuje. R. 1384 míval kostel vlastního faráře; r. 1759 odevzdán jest piaristům, kteří při něm dosud residenci mají.

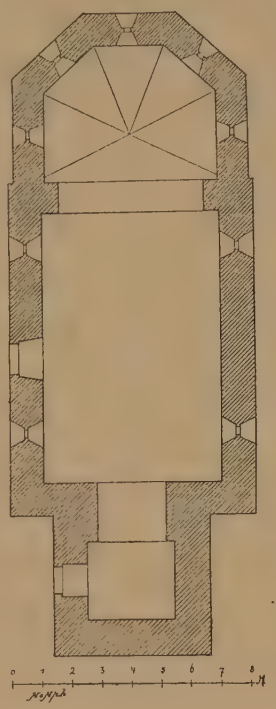

Kostel sv. Lukáše ve Svárově.

Jestliže kostel sv. Petra v Brandýse pouze z lodi a choru polygonálního se skládá, má kostel sv. Lukáše **ve Svárově** též věž průčelní, z malých opukových kvádříků zbudovanou. Loď v původní výšce stropem krytá, 8·85 *m* dlouhá a 5·87 *m* široká, otvírá se nízkým, polokruhově sklenutým obloukem vítězným do nízkého choru polygonálního, bez žeber sklenutého a románskými okny o něco zvětšenými osvětleného. Síla zdiva, jakož i veškeré poměry délky, šířky a výšky lodi i choru nasvědčují tomu, že kostel zachoval původní svou tvářnost románskou. Pouze zvenčí choru přidány jsou při některé z oprav v rozích polygonu nepatrné opěráčky 0·50 *m* široké a 0·45 *m* silné, které na první pohled přístavky býti se jeví. Když pak osada rostla a prostornějšího kostela vyžadovala, zcela moudře přistavěla se k pravému boku lodi síň dosti široká a dlouhá, jakožto křídlo vybočující, tak že starý, památný kostel ctihodné tvářnosti své původní nepozbyl, potřebám však osady přece vyhověno bylo. Vysokému stáří osady nasvědčuje listina krále Václava I. z roku 1249, kterou král s klášterem Břevnovským zaměňuje ves svou Churomrtvi za Svárov.*) Kostel Svárovský uvádí se r. 1352 mezi farními.

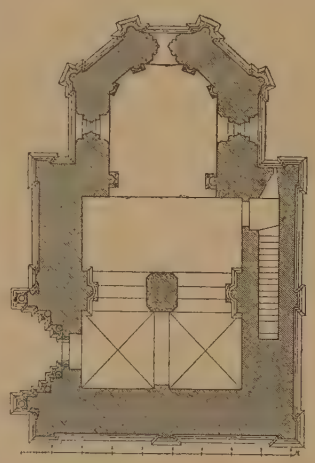

Kaple sv. Mikuláše ve Vinci.

Královnou skupiny této jest však kaple sv. Mikuláše **ve Vinci**, nejnádhernější památka rozkvětlého slohu románského v Čechách, jejíž obšírný popis následovati bude v čísle příštím.

*) Schallerova Topografie království českého X., 290. Sommer. Das Königreich Böhmen. XII., 262.

*) Erben. Regesta Boh. et Mor., I., str. 569 k roku 1249, 8. února v Praze, čís. 1227: Wenczelaus rex., »pro quadam villa monasterii Brewnoviensis, Zwarov nomine« dans villam suam »Churomrtvi nomine, undecim homines nostros, pertinentes ad beneficium dapiferorum mensae nostrae etc.«

(Pokračování.)

Kostely, církve a chrámy v Čechách.

Podává **Frant. Vacek.** (Pokračování).

Při popisu hlavního chrámu Vyšehradského mnoho posad bylo přehlédnuto a neméně chybně vykládáno. Jestliže srovnáme hlavní rozměry jeho v půdorysu[1]) s mírou bývalé basiliky sv. Víta na hradě Pražském, není nikterak v pochybnosti, že nynější chrám kapitolní stojí na základech původního kostela sv. Petra. Než mimo disposici lodí a pilířů vše zjinačeno a přestaveno.[2])

Basilika sv. Petra na Vyšehradě byla trojlodní, majíc na východní straně presbytář ukončený apsidou. Vedle největší pravděpodobnosti zřízena krypta pod presbytářem, ač písemné zprávy jí nevzpomínají. I jest s podivením, že dr. Neuwirth prohlásiv kryptu za nezbytně nutný přívlastek románských staveb chrámových onoho věku, basilice Vyšehradké jí upírá a když mimoděk o téže věci jedná na jiném místě, kryptu chrámu Vyšehradskému zase přisuzuje.[3]) Prvnější rozhodnutí jeho založeno jest na nedostatku zpráv o kryptě, druhé na mylném výkladu slov, jak za nedlouho ukážeme. Také to nechceme po něm tvrditi, jakoby střední loď obstoupena byla toliko šesti pilíři; neboť šířka budovy chrámové ukazuje na úmysl prvního stavitele založiti větší počet pilířů. Podobně i o věžích nic jistého souditi nelze.[4])

Nadační listina kostela Vyšehradského klade se k r. 1088. Důvod ke sročení tomu vzat jest z obsahu listiny samé. Tam mezi svědky darování uvádí se biskup Pražský Jaromír a moravský Vecel (r. 1088—1091). Avšak právě jména tato vedle sebe položená, bychom i jiných nesrovnalostí dbáti nechtěli, jsou důkazem mnohem pozdějšího původu nadační listiny Vyšehradské. Roku 1088 vznikla opět roztržka mezi králem Vratislavem a bratrem jeho biskupem Jaromírem, ježto tento přidržoval se protipapeže Klementa III., onen pak vyhledal stranu papeže Urbana II. (r. 1088—1099). Hned potom osazena jest stolice biskupství Olomouckého Vecelem na porok Jaromírovi, který r. 1086 pracně byl vyžádal si sloučení Čech a Moravy v diecési jednu. I nesa těžce rozhodnutí královo, odešel biskup ze země a umřel v Uhřích dne 26. června r. 1089. K tomu přistupuje pověst zaznamenaná u Pulkavy, že Jaromír zúmysla vzdaloval se slavností, při kterých měl korunu klásti na hlavu bratra svého. Král hodlaje dokázati biskupovi, že služeb jeho nepotřebuje, dal prý kapitolu Vyšehradskou takovými právy opatřiti, aby probošť tamější a s ním i někteří kanovníci v oděvech biskupských směli králi při mši posluhovati a jemu korunu na hlavu sázeti.[1])

Jako tedy nelze v jistotě udati čas a okolnosti, ve kterých založena byla basilika sv. Petra na Vyšehradě, tak i dostavění a posvěcení její, pokud se doby a osob týče, na vahách stojí. Z domyslu jmenován jest[2]) biskup míšenský sv. Benno (r. 1066—1106) světitelem chrámu sv. Petra, ježto roku 1088 navrátil jej král Vratislav ku řízení diecése Míšenské a v nadační listině Vyšehradské uvádí se týž biskup za svědka vedle Jaromíra Pražského a Vecela Olomouckého. Bavorský spisovatel Freiberger († r. 1541) podává zase zprávu o biskupu Frisinském Meginwardovi (r. 1078—1098), že světil kostely v Čechách,[3]) ale nevíme, který a jaký pramen historický byl mu základem.

K basilice sv. Petra na Vyšehradě, kterou spisovatelé 12. století jmenují monastýrem (münster), přistavěna byla na způsob kláštera (claustrum) sborná budova pro kanovníky se strany severní, ježto na jižní straně od chrámu prostíral se palác knížecí opatřený okrou-

[1]) Viz časopis »Method«; XI., str. 5.

[2]) Srovn. Baumovo pojednání v Památkách archaeolog., IX. sl. 370 nn.

[3]) Neuwirth: Geschichte der christl. Kunst; str. 36, 43; 271, pozn. 2.

[4]) Tamže; str. 28 n., 44.

[1]) Dobner: Monumenta historica; III., str. 132. Dudíkovy Dějiny Moravy; II., str. 320.

[2]) Od Štulce v »Methodu«; XI., strana 7., pozn. 5.

[3]) Freiberger: Vita s. Corbiniani cum chronica episcoporum frising.: »Cum Bohemia fidem christianam suscepisset in dioecesi ratisbonensi, fuit vocatus episcopus ratisbonensis ad consecrandum nonnullas ecclesias; attamen pro sua infirmitate plurimis precibus induxit Meginardum. Ille ut animas Deo lucraret, non recusavit.« Janner: Geschichte der Bischöfe von Regensburg; I., str. 573. Kdyby nebyl tu jmenován biskup Meginward, vítali bychom zprávu právě uvedenou a vyložili bychom ji tak, že za nemoci biskupa řezenského Tuta († r. 930) světil chrámy v Čechách biskup frisinský Wolfram (r. 926—938), vrstevník sv. Václava.

hlým kostelíkem sv. Jana Evangelisty, jemuž světitelem byl sv. Vojtěch.[1]) Jak se podobá, vyvolil král Vratislav basiliku Vyšehradskou za místo pohřební pro sebe,[2]) načež i manželka jeho Svatoslava polská žádala tam pohřbu dojíti.[3])

Kníže Soběslav I. (r. 1125—40) sedě dvorem nejvíce na Vyšehradě, znamenal sešlost a nedostatek tamního chrámu kapitolního, i učinil veliký náklad na ozdobu a zvelebení jeho.[4]) R. 1129 pokryt jest vrch kostela i střechy jeho cihlami, vůkol přidáno sloupoví, pobočným lodím dostalo se paženého stropu, svatyně opatřena hladkou kamennou dlažbou, stěny chrámové ozdobeny malbami. Kníže daroval k oltářům antipendia (pallia, pokrovy) a kříže zlaté i stříbrné. Krásný vzhled kostela dovršen byl visutým svícnem (lustrem) na způsob koruny, na němž uměle spracováno bylo dvanácte hřiven zlata, osmdesáte hřiven stříbra, nepočítajíc váhu mědi a železa k dílu tomu obrácenou.[5]) Také na bohoslužebné knihy pamatoval štědrý příznivec kapitoly a rozmnožil jimi poklad chrámový.[6])

Do kláštera kanovníků Vyšehradských přicházíval kníže Soběslav I. ku výročním hodům.[1]) Tam také r. 1128 kázal u vazbě držeti příbuzného sobě Konráda, syna Lutolda Znojemského,[2]) pro jakési pikle. O rok později pořízen nákladem knížecím nový kryt sborného domu kanovnického.[3]) Klášter sv. Petra na Vyšehradě platil za 13. století mýtné ke klášteru P. Marie v Pasově, to jest čtyři hřivny na opravu mostu v lese.[4])

Kollegiátní basilika sv. Petra na Vyšehradě, v níž mimo jiné spatřoval se hrob[5]) knížete Soběslava I. a syna jeho Soběslava II. († r. 1180), doznala ohněm r. 1249 značných pohrom.[6]) Oprava toho podniknuta trvám hned, ale ne dosti důkladně.[7]) Poznáváme to ze stavebního ruchu, kterým ve druhé polovici 13. století vésti se dali někteří členové kapitoly tamější, hodlajíce svatyni svou navrátiti ku předešlému lesku. Kustos Bartoloměj (r. 1250—1258) vyzdvihl nový oltář sv. Gereona.[8]) Děkan Engelbert (r. 1250—64) odkázal 40 hřiven stříbra ku stávbě nového presbytéře basiliky Vyšehradské.[9]) Kapitola vyprosila si r. 1273

---

[1]) Viz svrchu zprávu o něm na str. 29.

[2]) Pokračovatel Kosmův (kanovník vyšehradský) k r. 1129: »Wissegradense monasterium ... rex Wratislaus aedificavit pro anima sua et uxoris suae prolisque suae.« Prameny d. č., II., str. 206.

[3]) Kníže Soběslav I., syn Vratislavův, dí v listině z r. 1130: »Ut autem animam matris meae, quae ex hac corruptione feliciter transiens (r. 1126), in eodem monasterio se jussit tumulari, ... eorundem canonicorum orationis participem facerem, redditum quendam ... in jus eorundem fratrum tradendo firmo.« Erbenova Regesta; č. 211, str. 94.

[4]) V témž listě z r. 1130 praví kníže hned z počátku: »Patris mei, regis videlicet Wratizlai, monasterium in Wisegrad civitate situm, ad magnam vilitatem aut praedecessorum meorum incuria aut, quod magis est credibile, praepositorum ejusdem loci negligentia redactum, illud inquam monasterium summa vigilantia curavi emendare et xeniis, quantis debui quantisve potui, exornare. Nam ut de pictura parietum et pavimento politis lapidibus ornato et superiori operimento aliisque, quae intus et exterius addidi, taceam: corona ex auro et argento facta faciem templi decoravi, altaria palliis crucibusque tam aureis quam argenteis exornavi, sacrarium diversis libris ditavi.« Erbenova Regesta; č. 211, str. 93.

[5]) Pokračovatel Kosmův (kanovník vyšehradský) k r. 1129: »Dux Sobieslaus renovavit wissegradense monasterium ... et renovatam (ecclesiam) in melius auxit, quia parietes depingi fecit, coronam auream in ea suspendit, quae ponderat XII marcas auri, argenti vero LXXX, aes et ferum sine numero, pavimentum politis lapidibus exornavit, porticus in circuitu addidit, laquearia in lateribus duobus affixit, tegulis summitatem totam cum tectis cooperuit, claustrum et omnes officinas cooperiri jussit.« Prameny d. č., II., str. 206 n.

[6]) Srovn. pozn. [4]) ku konci.

[1]) Pokračovatel Kosmův (kanovník vyšehradský) k r. 1140: »Dux Sobieslaus ... veniente anniversario ipsemet in claustro wissegradensi cum canonicis ejusdem monasterii ... refectionem habuit.« Prameny d. č., II., str. 233.

[2]) Týž letopisec k r. 1128: »Conradus, filius Liutoldi, captus est a Sobieslao et inclusus est in claustro wissegradensis ecclesiae.« Prameny d. č. II., str. 206.

[3]) Týž letopisec k r. 1129: »Dux Sobieslaus., claustrum et omnes officinas cooperiri jussit.« Prameny d. č., II., str. 207.

[4]) Erbenova Regesta; č. 1347, str. 620: »Ex eodem officio claustrum s. Petri in Wissgerat in Praga IV talenta ad renovandum pontem in silva solvere teneri.«

[5]) Kníže Soběslav II. píše o tom v listině z r. 1178: »Cum praedecessoribus meis et patre meo, qui in eadem ecclesia (wissegradensi) requiescunt.« Erbenova Regesta; č. 366, str. 162. Jarlochův Letopis k r. 1180: Mortuus est Zobezlaus peregre, cujus corpus Pragam est delatum et in Wissehrad honorifice sepultum.« Prameny d. č., II., str. 475 n.

[6]) Letopisy české k r. 1249: »Eodem anno wissengradensis ecclesia combusta est.« Prameny d. č., II., str. 286.

[7]) Emlerova Regesta; II., č. 2455, str. 1058: »Cum wyssegradensis ecclesia vetustatis jam senio macerata novis in pluribus egeat fulcimentis.«

[8]) Král Přemysl II. Otakar psal mu r. 1267: »In dedicacione altaris s. Gereonis, quod pertuam industriam in wissegradensi ecclesia est constructum.« Emlerova Regesta; II., č. 576, str. 221.

[9]) List kapitoly pražské z r. 1279:» Quadraginta marcas, quas idem (bone memorie Engelbertus) moriens legaverat ad opus chori ipsius ecclesie wissegradensis de novo erigendi.« Emlerova Regesta; II., č. 1189, str. 515.

odpustky pro věřící konající pobožnost u oltáře sv. Michala archanděla.[1]) Kanovník Heřman (r. 1245—75) poručil závětí 50 hřiven k oltáři sv. Mikuláše.[2]) Kanovník Dominik (r. 1275—82) založil oltář svatého Dominika na kruchtě a daroval k němu 25 hřiven.[3]) Také na stavbu předsíně chrámové pomýšlela kapitola, dožadujíc se r. 1295 hmotné pomoci věřících a poskytujíc jim za to duchovní milodary.[4]) Za 14. století připomínají se dvě zvonice nebo věže v čele kostela sv. Petra, ale nevíme, zda novějšího či staršího původu.

Za doby biskupa Jaromíra, k níž připadl počátek kapitolního kostela Vyšehradského, děje se zmínka o svěcení dvou stánků božích, a to chrámu v Zerčiněvsi a kaple při basilice P. Marie a sv. Jana Křtitele na Sázavě. Čině náhradu biskupu Šebířovi a nástupcům jeho za desátky moravské, postoupené biskupům Olomouckým, přikázal kníže Vratislav II. k důchodům kostela Pražského 12 vesnic, které vedle svědectví letopiscova byly v Čechách nejvýnosnější. V počtu vesnic těch tušíme Zerčiněves, nynější Zerčice (chybně Žerčice) ve vikariátě Mladoboleslavském. Jaromír přijav berlu po Šebířovi, dostavěl tam dvorec (curtis), to jest skupinu stavení hospodářských a vedle nich příbytek pro sebe za příčinou občasného tam přebývání. K témuž konci zbudován také chrám v Zerčiněvsi a biskup Jaromír posvětil jej r. 1070.[1]) V kostele Zerčiněvském stalo prý se r. 1130 zapřisáhnutí mezi biskupem Pražským Menhartem, kaplanem dvorským Božíkem a vladykou Miroslavem,[2]) z nichž někteří spikli se proti knížeti Soběslavovi I. a ukládali o život jeho.

Svěcení kaple sv. Kříže na Sázavě předeslati dlužno několik slov o klášteru tamějším vůbec. Smrtí svatého Prokopa († r. 1053) ztratili příznivci slovanské liturgie muže, který schopen byl nejen uchrániti dědictví Methodějova ve zdech kláštera Sázavského, nýbrž i šířiti a předešlému květu vraceti je v zemi české. Jako vrstevník jeho mnich Antonij († r. 1073), zakladatel lavry pečerské (jeskyňového kláštera) v Kijevě, stal se otcem domorodého mnišství na Rusi, tak sv. Prokop ústavem svým na Sázavě položil základ ku výchově řeholního duchovenstva v duchu domácím. Shoda příčin v životě a působení obou světců zasluhuje pilného povšimnutí. Antonij naučil se pravidlům řeholního života ve klášteře hory Athos; načež zatouživ po tichém sídle v domovině, obral si ku pobytu jeskyni u hradu Kijeva. Tam přidružilo se k němu několik poustevníků a vykopali pod zemí celý klášter s malou církví. Veliký kníže Jaroslav (r. 1017 až 1054) byl příznivcem Antonijovým a užívaje rady metropolity svého pravověrného Hilariona (r. 1051—68), podporoval zvláště mnichy domácí, aby zdárnou činností jejich tenčil se vliv řeckého duchovenstva v říši ruské. »Za něho«, vece letopisec Nestor, »počala se víra křesťanská rozplozovati v Rusích a rozšiřovati, i mniši počali se množiti a klášterové počali býti. I miloval Jaroslav ústavy církevní a kněží a zvláště mnichy, i knih sobě hleděl, čítaje v nich často v noci i ve dne. I sebral písaře mnohé

[1]) Emlerova Regesta; II., č. 809, str. 325: »Omnibus, qui ad altare s. Michahelis in ecclesia wissegradensi ... confluxerint.«

[2]) List kapitoly pražské z r. 1279: »Pecunia Hermanni, quondam canonici dicte ecclesie, quinquaginta marcas, quas ab hac vita transiens, legaverat ad altare b. Nycolai in ipsa ecclesia.« Emlerova Regesta; II., č. 1189, str. 515.

[3]) Tamže: Ipse autem Dominicus ... viginti quinque marcas donavit altari b. Dominici in ambone prefate ecclesie ab eo constructo.« S tím srovnati dlužno slova kapitolní listiny vyšehradské z r. 1349: Dominus Martinus, plebanus ecclesiae sancti Petri in Porziecz prope Pragam, ... altare in praedicta nostra wissegradensi ecclesia inter campanalia in cripta sive in ambone in honore sanctorum Philippi et Jacobi apostolorum construxit.« Klenutá empora mezi zvonicema sluje tu kryptou, jako až posud obecně **kruchtou** (z latinského »crypta«, něm. Gruft) se nazývá. Dr. Neuwirth myslí tu na kryptu v zemi řka: »Die Krypta wurde auch bei dem Restaurationsbaue der 1249 vom Feuer beschädigten Wyšehrader Collegiatkirche beibehalten.« Geschichte der christl. Kunst; str. 271, pozn. 2. Zatím pravdě podobnější bude, že při stavbě nového presbytéře po r. 1279 zrušili bývalou kryptu. Tomek nevěda si rady s oltářem sv. Dominika na kruchtě, klade jej do ambitu. Dějepis m. Prahy; I., str. 236.

[4]) List biskupů polských z r. 1295, kterým propůjčují se odpustky »omnibus vere penitentibus et confessis, ... qui ad opus atrii, quod prefati domini (děkan a kanovníci kostela Vyšehradského) fabricare intendunt, manum adjutricem porrexerint.« Emlerova Regesta; II. č. 1690, str. 726. Tomek vykládá mylně »atrium« na »dvéře«. Dějepis m. Prahy; I., str. 236.

[1]) Kosmův Letopis; II., hl. 27: »Anno dominicae incarnationis 1070 sexta Idus junii praesul Gebeardus consecravit ecclesiam suam in nova curte, quae dicitur Zricinaves.« Prameny d. č. II. str. 102.

[2]) Pokračovatel Kosmův (kanovník Vyšehradský) k r. 1131: »In capella Zirczinewsi, ubi juramentum inter episcopum Meynhardum et Bosik et Miroslaum factum est.« Prameny d. č., II. str. 213.

a překládal z řeckého na jazyk slovanský a sepsal knihy mnohé i sebral.[1])

Klášter sv. Prokopa na Sázavě bylo štípení domácí, abychom tak řekli, poslední větev na kmeni usazeném a pěstovaném někdy sv. apoštoly slovanskými na Moravě a v Čechách. Dobře-li nás spravují prameny 12. století, založil sv. Prokop ústav svůj na řeholi sv. Benedikta, což by pokládati bylo za roub oné větve v pozměněném ovzduší tehdejšího života církevního v zemi naší. Užívaly zajisté sbory benediktinů již od r. 748 zvláštní výhody, že právomoc diecésních biskupů na ně se nevztahovala, tudíž i biskupové za místní ústrojí jejich metropolitům neodpovídali. Biskup Šebíř požehnal sice opatovi, ale o správu kláštera nemohl a nesměl rozhodovati.

Tážeme-li se po stránce obřadoslovné kláštera sázavského, odpověď máme toliko o řeči, že byla slovanská, ale jakým způsobem vedla se liturgie, východním či západním, toho v jistotě doptati se nelze. Letopisec sázavský ničeho nepraví, zdali bohoslužba mnichů slovanských se lišila kromě jazyka i modlitbami, zpěvem a obřadem, nýbrž všechnu váhu klade na rozdíl řeči. Přijetí pravidla sv. Benedikta v tehdejším rozvoji jeho svědčí pak spíše k obřadu západnímu nežli východnímu. V té příčině rozhodoval by nejlépe ráz knih slovanských na Sázavě někdy běžných, jenže pohříchu o památky tak vzácné připravila nás zloba závistníků.

Ve spise dra Neuwirtha často dobíhá řeč ke klášteru sázavskému, a to nejprve, aby zapřena byla souvislosť jeho s dílem Methodějovým a církví slovanskou. Ale co máme souditi o vývodech spisovatelových, když konečně sám připouští, že slovanská liturgie mohla také na díle proniknouti do Čech z Moravy, ač proti latinskému ritu neobdržela tu vrchu? Klášter Sázavský a slovanští mnichové jeho jsou jinak řečenému badateli zjevem nevysvětlitelným, tak že nemůže udati, kdy a odkud onino mnichové do Sázavy přišli a kam poslední jejich »přívrženci« se poděli.[1])

[1]) Nestorů v Letopis; hl. 55. Letopisec sám byl od r. 1084 mnichem pečerského kláštera v Kijevě a psal, jak známo, kroniku svou jazykem slovanským až do r. 1113.

[1]) Neuwirth: Geschichte der christl. Kunst; str. 30 n.

(Pokračování.)

Kamýcká matrika z r. 1617.

Sděluje Ed. Šittler.

Ve farním archivu Nechvalickém chová se zajímavý sešit 10 tuhých listův, z nichž tři jsou prázdny, ostatních 7 pak hustě popsáno výňatky ze staré utrakvistické matriky, založené Kamýckými faráři pod obojí r. 1617.

Opisy tyto nesou v čele slova: »Extract z gednie staré knihy zadušśní, aneb Matrici, chramu Panie Kamejckého se tejkající, z které ale k spatření jest, žie tehdaž Knieži té staré wíry, pod obojí se jmenující, býti museli; jakž následuje Slowo od Slowa takto se wynachází.«

Jakým divným během do Nechvalic se dostala tato listina, těžko povědeti. Psána jest dosti zřetelným švabachem — jakž na počátku století 18. již jen starcové asi psávali, a takovým též pravopisem.

Původcem jejím jest některý snad úředník panský na Chlumci — jakž se na poslední straně okazuje, kde jakoby na pověření jinou rukou — Chlumeckého purkrabího — připsáno: »Extractum v Chlumci dne 25. Maji 1729.« a přidány podpisy úřadníkův: Jan Sojovský, purkrabí; Jan Jos. Willion, obroční; Josef Joh. Windt, kontrolor; Jos. Mates Süssling, pojezdný. Také všude patrny jsou známky ruky opravující — ruky purkrabího, jenž bez pochyby sám opis s originálem porovnával a co chybného našel opravoval.

Založena jest matrika tato l. P. 1617., jakž udává výpis: »Kniha tato při dokončení leta Páně 1617. darována jest záduší Kamejskému do kostela, jenž slove Matky Boží, od urozeného a statečného rytíře Pana Voldřicha Myšky ze Žlunic na Kamejku nad Vltavou a Obděnicích: k tomu, aby do ní jmena křtěných dítek; též potvrzených lidí k svatému manželství; i lidí pohřbených za-

pisována byla: pro přítomnou i budoucí paměť.«

Přivedlť s sebou týž pan Myška z Prahy luteránského kazatele — jehož nauku byl sobě oblíbil — a vystavěl mu při samé řece dřevěný kostelík. Utrakvisté zůstali sice v užívání starého farního chrámu, ale jich farář, obávaje se právem, že mu nový »kněz« ovečky jeho upírati bude, zakládá matriku »pro paměť« — kdo komu patří!

Kdo první do matriky této zapisovali, povídá »extrakt«:

»Do níž začal psáti kněz Jan Aëtius Landškrounský, byv tu toho času farářem. Druhý zapisoval do ní kněz Pavel Sabinus Strážnický též farář neb správce Kamejcký, byv tu správcem půl čtvrta leta.«

Ba že stávali se vesměs asi tehda kněží utrakvističtí, pokud sami ještě víře své věrni ostali — zanechávajíce farářování, že neměli komu — pouhými správci obročí. Lid asi opouštěl i ten zbytek víry, hrna se za novotou.

A tu věru údivem nás naplňuje, že:

»Poznamenání dítek křtěných, od leta Páně »1617« až do leta »1623« jenž zapsaných se vynachází . . . 294 obnáší.« Bylať ovšem farní osada Kamejcká — jak uvidíme — rozsáhlá dosti. Přeci jen patrno, že lid Kamejcký faráři svému větší částkou věren ostával a za novým se netáhl.

Ten, kdo vypisoval ty, což zvláště se mu pamětihodnější býti zdáli — uvádí:

»Leta Páně »1618« dne 27. prasince křtěna dcera kněze Jana Aëtia, jmenem Johanna. Kmotrové: Pan Tobiáš Bechyně z Lažan a v Příbrami. Pan Albrecht Myška ze Žlunic a v Příbrami. Pan Voldřich Myška ze Žlunic a na Kamejku, Jindřich, mlynář ze Rmizdic, Jiřík Žebrakovský. Kmotry: Paní Johanna Myškova z Jelčan a Sedlčan, Dorota Pechačka z Vesce, Kateřina Třešňačka ze Tří, Kateřina Pavla sládka manželka, Kateřina Žebrakovská.«

»Leta Páně »1619« dne 7. prasince pokřtěn syn Daniel, Pavlovi Khoc Sušickýmu, toho času Rector Kamejský. Matka jeho Dorota. Kmotrové: Jan Kohout, Marek Křesadlo — rychtář Kamejcký, Pavel sládek, Ledvinka Kamejský, Jiřík Nosákovec z Žebrakova. Kmotry: Dorota Kněze Pavla Sabina manželka, Kateřina Třešňákova, Lidmilla Motyčkova.«

Mezi »potvrzenými ke stavu sv. manželství« vypisují se:

»Leta Páně »1619« dne 3. měsíce března: kněz Václav Sigismundus, Krásnohorský farář (!): potvrzen k stavu manželskému s Alžbětou, švadlenou J. M. paní Johanny Myškovy.«

»Leta Páně »1623.« dne 1.ho měsíce ledna (!) oddán k stavu manželskému Jiřík Liliem plot Strážnický (snad syn faráře Pavla) (na ten čas rector Kamejský) s Annou, dcerou pozůstalou po neb. Koláčkovi, od kněze Jana Xilandera.«

Jak smutný skytají řádky tyto obraz zkázy, jíž propadla tehdy ve vlasti naší věc sv. víry, svěřena jsouc kněžím ženatým a ženícím se; jak plněny asi ostatní církevní předpisy, když »rector« o novém roce veselku slaví! Kněz Václav Sigismundus mimoděk mi připomíná smutný hmotný stav kněží utrakvistických, kteří asi často — aby se nejspíš dožebrali přízně panské — i švadleny pánův svých sobě k manželství brali!

Však i v Kamýce smutné asi vedeny mezi oběma duchovníky spory o příjmy! Soudím tak, že opsáno shledávám do podrobna — kolik kdo z osadníkův povinen jest dávati: desátku, ouroku, obilí, dříví, kuřat. Na počátku pak toho seznamenání třikrát se čte: »Nota bene.« Patrno, kolik asi na tom záleželo »správcům církevním«, aby měli v rukách nějaký právoplatný spis, na jehož základě by nemusili trpěti, aby kazatel luteránský sobě jejich příjem bral! Proto zapsali vše — do matriky!

Bylo pak — jakž výpis zní:

»Summa všeho desátku polu letního z osady Kamejcké, tak jakž toho leta »1621« od správce církevního toho času tu zůstávajícího vyhledáno bylo, kromě co za fůry a od rolí platu přijde:

Dvaceti čtyři kopy míšensky a čtrnáct bílých.*) Sutého obilí všeho: půl šesta věrtele ovsa za celý rok. Slepic starých »16« anebo »32« kuřat za celý rok. Roboty »4« dni, ze Lhotky nic, za celý rok.«

»Rolí, co užíváno bylo toho času od kněze, za farou jest pod devět strychů pražský míry, což by však na vozim se síti mohlo.«

»Sena všeho sotva bývá »3« žebřinky, aneb jak ouroda.«

Sedláci z osady Kamejské, kteří

*) Což by podle našich peněz činiło na 60 zł.

potahy mají, též s potahy i z městečka sousedé, po fůře drev knězi udělati mají, a kdo by drev nepřivezl, jest povinen zaplatiti po »7« gr. míš.«

A poznamenává tu pak:

»Tohoto platu málo se platí, někteří toliko to činí, ale jiní nechtí!«

Potom následuje »poznamenání, co kdo z Kamejckých sousedů drží kněžských polí a s čím i pod jaký plat obnoveno leta »1622«.

Dílce polí nazývají se na př.: Na poklově, nad Rybníčkem, plužina, nad Kavkou, za poklovou — »přez ni stezka ke Zduchovicům«, hony proti hradu, za Jankovým (t. j. polem), čtvrt hon pod hradem, proti hradu až po potok, Vostrůvek nad rybníčkem, vinice, pod hájkem, proti Čermákům. a pod.

Pachtýři těchže polí se uvádějí: Maruše Švehlova, Mikuláš Jarouškův, Jan Steklej, Mikoláš Štěrbů, Jan Bartouněk, Jiřík Lucerna »jsa toho času šenkýřem v Skoupých chalupě«, Holaš, Kubát, Makásek, Lacyna.

Platu vynášela ta pole úhrnem 7 kop míš. 12. bíl. grošů.*)

Odevzdání stalo se »s povolením dobré paměti urozeného a statečného rytíře pana Voldřicha Myšky, po něm s povolením též syna jeho, pana Smila, držitele statku Kamejckého, a potom za pana Tobiáše Bechyně.«

Pan Voldřich totiž musil po bitvě bělohorské z vlasti vyjíti; nejspíš Bechyně synovi jeho poručníkoval — ale ani ne rok. Prodánť statek hned roku následujícího, cís. fiskem paní Polyxeně Lobkovicové na Vys. Chlumci.

Tehdejší osada objímala — jak ze zápisu desátku a ourokův vysvítá, následující dědiny: Městečko (jindy se píše městys) Kamejk. Vsi: Nový Hosín, Lhota Švastalova, Zhoř, Proutkovice, Žebrakov, Zduchovice, Velká, Rmizdice, (!) Býčice, z Luhu dva, ves Dražkov, Na císařství a Vesce.**)

Jména pak usedlých uvádějí se tato: V Kamejku, počtem 42: Adam Kohout, Anna Truhlářka, Jan Hájek, Mikuláš Jarouškův, Matěj Holan, Jan Kohout, Maruše Švehlova, Anna Beronka, Jan Žebrakovský, Jan Vzteklý, Marek Křesadlo, Jan Kubát, Jan Kočí, Anna Tomáškova, Šimon Hrabáčkův, Vít Koláček, Bartouněk, Mikoláš Štěrba, Václav Kubát, Matěj Kubát. Jan Holaš, Vít švec, Matěj Řehořů, Jan Makaš, Václav Kubat, Hejrovo místo (nejspíše prázdno stálo, že majetníci z něho do ciziny ušli), Václav Víšek, Jíra Anjelíčků, Jan Makaš, Tomáš Toman, Václav Žebrakovský, Prokop Krušina, Tomáš kovář, Jan Koníček, Vít Kuchař, Václav Švestka, Dorota Truhlářka, Dorota Bartouňkova, Pavel Koláček, Václav Hejra, Jíra zámečník, Skoupý.

V Hosíně: Petr Petrus, Václav Mojžišů, Bartoň Pavlíků, Šebestian Holeček, Petr Klobovic.

Ze Lhoty Švastalovy: Jan Švastal, Havel Biskup, Matěj Lacina.

Ze Zhoře: Václav Hodouš, Mikoláš Lipka, Václav Balatý, Jan Martinků, Petr Man, Jan Balatý, Jan Hrůza, Jíra Hrůza.

Z Proutkovic: Matěj Máchů, Václav Skřivánek, Václav mlynář, Tobiáš, Jakub Lipka.

Ze Žebrakova: Jiřík Žebrakovský, Lukáš Bartošů, Matěj Motyčka.

Ze Zduchovic: Kříž, Šimon Linhart, Bartoň Hampejs, Jan Máchů, Jiřík Betanský, Pavel Frank, Martin Máchů, Tomáš Soudný, Jan Čeříček.

Z Velký: Jakub Kubíček, Jan Mlynář, Mikoláš Prošek, Kateřina Korbelka, Jan Bareš, Jíra Žid, Matouš Huptich, Matěj Řehák, Jíra Palýr, Jan Řehák, Václav Svatoň, Brychta, Štěpán Prošek, Jarolímek, Jíra Marků, Matěj Krejčí, Říha Palýrů, Bartoň Moučka, Jan Soukup, Václav Beznohý, Petr kovář, Václav Švehla, Matěj Halapaš, Jan Čůra, Jan Zákora, Tomáš Pliců, Šimek z Blatnice, Havel Boreška.

Z Rmizdic: Jan Jindřich, Maruška Januškova, Václav Kunel, pan Václav Hruška, Matěj Linhart, Maruše Jindřichova, Martin Soukup, Jan Haták, Martin na Ševcově, Jíra a Matěj Filipů, Jíra Filip, Ondřej Krčmář.

Z Býčic: Říha Hruběpil, Jan Šipec, Václav Kalina, Mikuláš Mařík, Václav kovář.

Z Hrachovištné se jménem neudávají.

Z Luhu toliko dva se přiznávají k této osadě: Zachariáš Pfosser a Martin Krška.

Z Dražkova: Bartoloměj Šibal, Vavřinec Šid, Matouš Nemastil, Jan Pálen, Mikoláš Máchů, Jan Šimon, Jíra Vavřinců, Adam Rubín, Jaroš Klob,

*) Našich 18 zl.

**) Nynější farní osada z těchto obcí toliko se skládá: Kamýk, Vápenice, Třtí, Velká, Zduchovice a Žebrákov.

Jiřík Pálen, Martin Komenda, Jan Humpolecký, Mikoláš Radobyle.

Na císařství: Ještě tito k této osadě se hlásí od polu: Kliment z Vápenice, Vít Sobotka, Bartoň Temelín, Václav Ješiček, Jakub Zborník, Václav Dupal, Vavřinec Jechortů, Jan Vazalů, Matěj Jechort, Jan Turek, Kmochan, Doušek.

Z Vesců: Matěj Řehák, ze Zýkovského, Václav Býna, Jan Tvaroch, Pavel Šandal, Daniel Zelený, Krištof Fiala, Vít Stojepsal, Tomáš Kokeš, Jakub Král, Vít Král. Marek zmučený, Jíra Ješičků, Václav Skopový, Vít Bohatý, Jan Mlynářík, Václav Bílá noha, Pavel Pleskač, Vít Kroupa, Jan Haban, Vítek na vršku, na Pinkasově, Pavel Čech, Jíra na Tahavě.

Platili po groších: po 1, 3, 5, 6, 10, 15, 20. Nejvíce platu měl Jan Švastal ze Lhoty Švastalovy, a sice ročně jednu kopu ourokův a šest slepic starých, nebo 12 kuřat.

»Extrakt« uvádí zápisy jen do roku »1623«, kdy zapisoval ještě kněz Jan Xilander — nejspíše poslední z utrakvistických, — vlastně zluteránštělých — farářů Kamýckých. Také asi týž kněz Jan posledním jest z vlastních duchovních správcův osady této až do roku 1855. Potom zaznamenány nejsou až křesty a oddavky rokem »1643« počínaje, a to již kněžími katolickými — Jezuity, kteříž paní Polyxenou na Chlumec povoláni i v nedalekých Petrovicích přebývajíce, duchovní správu po celém okolí, »excurendo« opatřovali.

Že zápisy letem »1623« končí, dá se vysvětliti tím, že týmž rokem paní Posyxena Kamýk koupila a dojista všem nekatolickým kněžím, aby jejího zboží prázdni byli, rozkázala.

Kdo po těch dvacet let Kamejckým kněžské úkony konal, neznámo. Bylo asi těžko v době, kdy vojna třicetiletá tak krutě řádila. Ale dá se bezpečně souditi, že tak činili Jezuité z Chlumce a Petrovic. Rokem pak »1643.« ku konci ledna upraveny už aspoň poměry tak, že jeden z Tovaryšstva za faráře Kamejckým a Krásnohorským zřízen jest, který však na osadě své nebydlil, nejspíše, že neměl v čem, že farní obydlí asi ve zříceninách ležela, ale z Vysokého Chlumce dojížděl. Jasně tak vysvítá z výpisův, z nichž některé pro jich rázovitost slohu přidávám:

První zápis:

»Leta Páně »1643« to jest 31. Januarii za správy duchovní dvojí cti hodného kněze Pana Pátera Bartolomaeusa Crispina, Jezovita, tyto níže podepsaný jména Křtěných dítek, a to pro přítomnou a budoucí paměť jsou zapsána ode mně: Mathaeus Schola Žebracens, m. pr.*)

»Dne 22. Novembris okřtěn Václav, syn Martina z Dražkova. Kmotrové: Jaroš, Jan a Anna, Matce toho dítěte: Kateřina (roz. bylo jmeno). Od dvojí poctivosti hodného kněze Bartoloměje Cryšpína, Jezovita.«

»Dne 20. decembris. Okřtěna jest Eva, dcera Adama Krále z Hrachovištný. Matce: Anna. Kmotry: Pavel Švec, Kateřina Vystydka, Kateřina Bezděkovic z též vsi. Za času Kněze Bernarda Heřmana, Jezovita, a faráře Kamejckého a Krásnohorského.«

»Dne 25. decembris. Okřtěn jest Tomáš, Syn Vavřince, podruha Balonnova z městyse Kamejka. Matce: Barbora. Kmotrové: Martin Skála, Daniel Pekař, sousedé téhož měst. Kmotra: Alžběta Balounka. Zkrze kněze Václava, Jezovita, na zámku Chlumci zůstavajícího.«

»Dne 24. Januarii leta Páně »1644« okřtěn syn Jiřika Chýle ze vsi Bražný; mateři Lidmila a Kmotr: Tobiáš z Heralova mlýna, Václav Záskora, ze Lhoty. Kmotra Lidmila z Bražný. Od dvojí poctivosti hodného kněze Bernarda Heřmana Societatis Jesuvitae, na zámku Chlumci zůstávající, držícího faru Kamejskou a Krásnohorskou.«

Rovněž i po katolicku »v manželstvu potvrzené osoby« od téhož roku již zapisovány byly. Tak ku př.:

»Leta Páně »1643« dne 10. octobris v stav sv. manželství stoupil poctivý mládenec Bartoloměj Hlava Hlidický, s Kateřinou, pozůstalou vdovou po n. Václavovi Klobovi; v kterémžto stavu sv. manželství potvrzeni jsou od dvojí poctivosti hodného p. Pátera Bartholomaeusa Cryšpína, Jezovita, toho času přísluhujícího v městys Kamejce a Krasný Hoře a zůstávajícího na zámku Chlumci.«

»Leta »1644« dne 20. Junii Mikuláš Martinů z hořejší Lhoty potvrzen jest Stavem Manželským s Kateřinou dcerou Jana Koníčka z Městys Kamejka, při přítomnosti Mikuláše Švehly, rychtáře, Martina Skály, Jiřika Lucerny, Mandelíny Mynářky, Kateřiny pekařky, Mary-

*) Bez pochyby nově zřízený »rektor«.

ány Hájkovy, Doroty Bachorkovy, všickni z téhož měst. a to od dvojí poct. hodn. kněze Bernarta Heřmana Societatis Jesovitae na zámku Chlumci zůstávající.«

Podávaje řádky tyto — jakožto příspěvek dějepisu městečka Kamejka a kostela jeho, nemohu uchrániti se poznámky: jak mnoho důležitého materiálu historického chovají staré matriky, kostelní účty a t. p. Třebas jich prohlížení práce jest úmorná, výsledek skytá za to nejbezpečnější světlo historii naší!

Různé zprávy.

Výroční zpráva „Vocela“ o opravě chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře. (Pokračování).

Činí se proti způsobu hlasování, jak jsem jej prohlásil nějaká námitka?

Dám tedy předně hlasovati o odstavci prvním a druhém tištěného návrhu komise.

Žádám pány, kteří s návrhy souhlasí, aby vyzdvihli ruku.

Jsou přijaty.

Nyní přijde k hlasování návrh pana posl. Müllera, totiž druhý odstavec původního návrhu, jelikož první odstavec byl vzat zpět.

K uhražení schodku 9450 zl. vzešlého archaeologickému sboru »Vocel« v Hoře Kutné při provedení dekorativních a figurálních částí presbyteria chrámu sv. Barbory vkládá se na rok 1890 částka 3.600 zl. do rozpočtu zemského.

Žádám pány, kteří tento návrh přijímají, by vyzdvihli ruku.

Návrh jest zamítnut.

Nyní dám hlasovati o odstavci třetím tištěných návrhů.

Žádám pány, kteří s tím souhlasí, by vyzdvihli ruku.

Jest přijato.

A nyní dám hlasovati o čtvrtém odstavci tištěných návrhů.

Žádám pány, kteří s tím sonhlasí, by vyzdvihli ruku.

Návrh jest přijat.

Obnova fresk v kapli sv. Václava (r. 1889).

Co do vnitřní úpravy chrámové požádal dne 12. prosince 1888 správní výbor velesl. c. k. místodržitelství za svolení, aby obnovu fresk v kapli sv. Václava na účet legátu zemřelým medikem p. Prokopem Slavíkem učiněného, provésti mohl. Ku práci té doporučen pan Fr. Sequens, profesor při malířské akademii v Praze.

Přípisem pak c. k. okresního hejtmanství v Kutné Hoře oznámeno sboru, že dle došlého výnosu velesl. c. k. místodržitelství ráčil Jeho Excel. pan c. k. ministr kultu a vyučování výnosem ze dne 4. srpna č. 16996 sděliti, že c. k. centrální komise pro zachování historických a uměleckých památek byvši o projektované restauraci freskových maleb kaple sv. Václava v kostele sv. Barbory v Kutné Hoře uvědoměna, restauraci tuto na vědomí vzala a připomenula, že profesora pana Fr. Sequense z Prahy na základě jeho prací na poli monumentálního malířství za výtečně schopnou sílu ku provedení zmíněných restauračních prací považuje.

Na základě tohoto rozhodnutí svoluje velesl. c. k. místodržitelství, aby restaurace freskových maleb v svrchu zmíněné kapli provedena byla.

Ihned postaveno lešení čtyřpatrové — a prací totiž polepením celé kaple tuhým papírem lepidlem natřeným započato ihned. Než jak velké bylo naše zklamání, když papírem sejmut nátěr vápený — ale ohromné plochy klenby i stěn byly malby prosty.

Nalezeny fresky toliko na stěnách a sice na straně východní a nad tumbou oltářní, ukřižování Spasitele s Marií a sv. Janem a nad ním ve velkých rozměrech malovaný koberec. V dílci třetím jsou jen fragmenty dvou světců, z nichž jeden dle příznaku dobře uchráněného jest sv. apoštol Jakub.

Na straně západní fragmenty obrazu umučení sv. Kateřiny z Alexandrie, pak úplný obraz představující, jak dva kovkopové nesou znak kutnohorský s korunovaným (Wladislav) zdobený.

Dovedně vzorkovaný koberec v pozadí — bohatě vyšívaný slavnostní bílý háv obou kovkopů — neobyčejně bohatě provedená koruna, kutnohorský znak s W. zdobící dodává obrazu tomu zvláštního rázu. Nad korunou v borduře důmyslně provedené lze čísti: »Vivat Vladislaus.«

V spodním obraze pod krásnou arkaturou z opěrných oblouků vysokého kůru vzatou jsou po obou stranách otevřeného výklenku poprsí dvou mužských postav rovněž na dovedně vzorkovaném fialovém koberci.

Obraz podokenní, představující pracující havéře pro hrubé tesy, aby se zachytila nová omítka, jakož i pro trvalou vlhkost zdiva, nebylo lze dopodrobna určiti. Stane se tak v létě roku příštího.

Na klenbě téže kaple shledány původní malby jen v jednom poli — jsou to vrchní částky dvou ženských postav, moudré a nemoudré pany představující. Mimo to nalézají se tu zbytky bordur, kolem pasů klenby se vinoucích.

Malby tyto pocházejí ze XVI. věku a jsou v ohledu umělecko-průmyslovém a dekorativním

pro svou dobu vzorné. Namáhavá oprava pozůstávající v tom, že pouze vápenný nátěr opatrně byl odstraněn a malby jen v porouchaných a scházejících částích se doplnily, vykonána panem prof. Sequensem s pietou vůbec možnou — tak že fresky ty představují se nám ve svém rázu opravdu původním.

Vážená rodina Slavíkova, majíc v paměti přání zvěčnělého svého Prokopa, aby celá kaple byla obnovena, tázala se sboru, zdaž by ohromné plochy klenby i stěn malby prosté nebylo lze doplniti. Správní výbor, ač úplně spokojen s tím, co obnoveno, požádal 12. listopadu 1889 za dobré zdání velesl. c. k. ústřední komisi pro zachování historických a uměleckých památek ve Vídni.

Ústřední komise odvětila ihned přípisem ze dne 3. prosince 1889 č. 1269. že proti obmýšlenému doplnění starobylých fresk v kapli sv. Václava p. prof. Sequensem ničeho nenamítá, jelikož jest ubezpečena, že charakter středověkého originálu nebude jím porušen — ano, že s dychtivostí očekává slíbené jí skyzy k obmýšlenému doplnění.

Bohdá, že celá kaple zastkví se prodlením roku 1890 v původní své nádheře.

Byl skutečně kryt chrám u sv. Barbory o třech strmých krovích a věžích?

Vysoké c. k. ministerstvo kultu a vyučování svolivši výnosem ze dne 15. srpna 1888, č. 67373 k dokončení restaurace vysokého kůru chrámu sv. Barbory, vložilo k témuž účelu 6000 zl. do rozpočtu na rok 1889.

O provedení restaurace vysoké lodi chrámové, praví se v témže výnosu, bude rozhodnuto ihned, jakmile dotčený projekt z technického stanoviska přezkoušen bude.

Ústřední komise pro zachování uměleckých a historických památek, jíž řečený projekt k prozkoumání předložen byl, dbajíc toho, aby řečená svatyně v ničem na dřívější své kráse neutrpěla, o dotčeném projektu proto se definitivně nerozhodla, poněvadž jí způsob nynější krytby se nezamlouval — více však pověst o malebném někdejším krytu o třech strmých krovích a věžích, jak jej na mnohých kutnohorských vyobrazeních nalézáme.

Byl skutečně kryt o třech strmých krovích a věžích? To snadno dokážeme, prozkoumavše náležitě bohatý archiv kutnohorský.

Čteme v počtu svatobarborském z roku 1608 Dominica (neděle) »justus«.

Krištofovi Svobodovi od snímání orla na prostředním krově a na předním krově od snímání kříže a potom zas v táž místa postavení — k tomu jednomu i druhému musil lešení naschvál dosti nebezpečně dělati, neboť se nechtěl žádný jiný pokusiti — dáno mu vedle smlouvy s ním o tom učiněné 3 k. 45 gr. (Pokračování.)

Z Akademie křesťanské.

Zpráva za měsíc červen.

Vyřízené záležitosti.

Práce kovové. Kalichy stříbrné dva: pro J. Milost nejdůst. pana biskupa dra Jos. Jana Haise v Králové Hradci. — Ciborium: pro J. Milost nejdůst. pana biskupa dra Jos. Jana Haise v Králové Hradci. — Patenka k nemocným: pro nejdůst. pana generálního opata Sigm. Starého na Strahově. — 3 nádobky na sv. oleje: pro dp. Fr. Šimůnka, faráře v Záhoří u Mělníka. — Lampa oltářní: pro dp. Jana Dostála, faráře v Třeboníně. — Svícnů oltářních šest: pro blahor. paní Františku Pacltovou, velkostatkářku ve Všenorech. — Mešní konvičky: pro důst. farní úřad v Hošťce, pro dp. Fr. Navrátila, faráře v Něm. Knínicích na Moravě, pro dp. Ant. Neumanna, faráře v Měděnci, pro dp. Fr. Heidera, faráře v Renotách na Moravě a pro vdp. Ferd. Schmidta, kaplana v Boru. — Schránka na hostie: pro vdp. dra Ant. Brychtu, kanovníka v Králové Hradci.

Rozličné. Missaly: pro dp. Jul. Waltra, tajemníka řádu piaristského v Praze a pro vdp. Hynka Havlíka, děkana v Borotíně. — Pultík pod mešní knihu: pro důst. farní úřad v Ouřiněvsi. — Tělo Páně: pro dp. Jos. Freydrycha, faráře v Mladé. — Harmonické zvonky: pro dp. Fr. Navrátila, faráře v Něm. Knínicích na Moravě a pro důst. farní úřad v Ouřiněvsi.

Paramenty. Kasule: bílá: pro J. Excellenci paní hraběnku Waldštýnovou v Praze; fialová: pro dp. Fr. Bendu, administr. v Hulíně na Moravě; černá: pro dp. Ign. Havlíka, faráře a děkana v Borotíně; fialová: pro nejdůst. metrop. kapitolu na Hradčanech; červená a bílá: pro duch. farní úřad v Ouřiněvsi. Pluvialy: černý: pro dp. Jos. Syrového, faráře v Dol. Slivně a pro důst. farní úřad v Ouřiněvsi; černý: pro sl. patronátní úřad v Černém Kostelci. — Dalmatiky: černé: pro důst. farní úřad v Loděnicích na Moravě. — Mnoho starých ale drahocenných paramentů k opravě: pro nejdůst. metrop. kapitolu na Hradčanech. — Pontifikální střevíce zlatem vyšité: pro vys. důst. pana preláta a kanovníka dra Ed. Tersche na Hradčanech. — Štoly: pro dp. Jana Libertina, kaplana u sv. Apolináře v Praze a pro blahor. paní Neumannovou v Praze. — Vela: pro blahor. paní Kateřinu Peroutkovou ve Vršovicích, pro vysokor. paní baronku Razimovou v Praze, pro blahor. sl. Rosu Veselou v Krči, pro sl. patronátní úřad v Černém Kostelci a pro blahor. paní Annu Schritterovou, choť úředníka v Děčíně n. Lab. — Bursa k nemocným: pro dp. Jana Černohouza, faráře v Hostivařích. — Pláštíky na ciborium: pro blahor. paní Františku Otmarovou v Heimersdorfu, pro vysokor. paní hraběnku Wallissovou v Praze, pro dp. Ferd. Scheithauera,

faráře v Libořicích, pro nejdůst. pana generalního opata Sigm. Starého na Strahově a pro důst. Františkánský klášter ve Voticích. — Antipendium: pro dp. Tom. Bobala, faráře v Chicagu v Americe. — Korouhve: 4 pro dp. Jos. Syrového, faráře v Dol. Slivně; 2 červené: pro dp. Václ. Čermáka, faráře v Hradešíně; bílá: pro dp. Václ. Brabce, faráře v Jirnech. — Prapory pro školní mládež: pro dp. dra. Ant. Grudu, faráře v Mokrých Lazcích u Opavy, rak. Slezsko a pro blahor. pana Fr. Dvořáka, faráře v Solnici. — Stuhy zlatem vyšité: pro blahorod. paní Viléminu Vopičkovou na Pankraci. — Polštáře oltářní: pro dp. Jana Rojmana, faráře v Lišanech. — Příkrov: pro dp. Jos. Syrového, faráře v Dol. Slivně. — Birety: 10 pro ctih. pana Jos. Komedu, bohoslovce v Litoměřicích, pro dp. Jul. Waltra, tajemníka řádu piaristského v Praze, pro dp. Placida Holoubka, v Praze a pro nejdůst. metrop. kapitolu v Praze a pro dp. Jos. Kirchnera, faráře na odpoč. v Schönhofu. — Okrasa na kazatelnu: pro vdp. Jos. Hofmanna, děkana v Trutnově. — Záslony ku vchodům za oltář: pro dp. Ferd. Scheithauera, faráře v Libořicích.

Prádlo kostelní. 2 korporale: pro vdp. Jos. Sakala, kaplana v Chodově; 1 alba, 4 rochety: pro sl. patronátní úřad v Černém Kostelci; 12 alb, 12 humeralií, 14 cingulí, 24 ručníčků, 12 purifikatorií, 8 plachet oltářních: pro nejdůst. metrop. kapitolu na Hradčanech; 12 purifikatorií, 12 ručníků a 1 rocheta: pro důst. farní úřad v Ouřiněvsi; 1 cingulum: pro vp. Ferd. Schmidta, kaplana v Boru.

Zpráva za měsíc červenec.

Vyřízené záležitosti.

Práce kovové. Kalichy: bohatě ozdobené: pro blahor. pana Fr. Bastla, pololáníka v Dědicích na Moravě a pro dp. Fr. Stibora, faráře v Kněžicích; celé stříbrné: pro J. Milost nejdůst. pana biskupa dra Jana Jos. Haisa, v Král. Hradci a pro dp. Ant. Hansliana, faráře v Čehovicích na Moravě; hladký: pro sl. hospodářské ředitelství v Pečkách. — Monstrance stříbrná: pro vdp. Leop. Vrbíka, děkana v Šumicích na Moravě. — Pozlacení a postříbření vohni: pacifikálu: pro dp. Jana Kalába, faráře v Roštíně na Moravě; kalicha: pro dp. Fr. Blažka, faráře v Krásné Hoře. — Kropenka: pro sl. obecní úřad v Bruchu. — Mešní konvičky: pro dp. Ign. Papáčka, faráře v Tvrdonicích na Moravě, pro dp. Jana Vychodila, faráře v Želechovicích na Moravě, pro důst. farní úřad v Boroticích, ve Sluhách a v Tochovicích.

Rozličné. Křtitelnice mramorová: pro dp. Vojtěcha Polaneckého, faráře v Poříčanech. — Obraz oltářní: pro dp. Václ, Brabce, faráře v Jirnech. — Missal skvostný: pro dp. M. Dvořáka, katechetu v Praze. — Pultíky pod mešní knihu: pro kapli ve všeobecné nemocnici pro blahor. paní Rosamundu Kühnovou ve Výprtech, pro dp. Václ. Hrušku, novosvěcence v Praze a pro dp. Em. Fialu, novosvěcence v Praze. — Harmonický zvonek k sákristii: pro blahor. paní Rosamundu Kühnovou ve Výprtech; oltářní harmonické zvonky: pro dp. Al. Hrdličku, děkana v Telči na Moravě a pro sl. obecní úřad na Slichově.

Paramenty. Kasule: bílá skvostná: pro J. Excelenci pana Jiřího knížete z Lobkowiczů; černá, fialová: pro dp. M. Šacha, faráře v Michli u Prahy; fialová: pro vdp. Vojt. Webra, děkana a konst. radu v Kladsku; fialová a černá: pro dp. Leop. Hrubého, faráře v Kdousově na Moravě; černá: pro důst. farní úřad v Radobicích; bílá: pro vp. Jana Hájka, kaplana v Jenšovicích u Turnova a bílá: pro sl. obecní úřad na Slichově. — Vela: pro důst. farní úřad v Boroticích a pro sl. ob. úřad na Slichově. — Štoly: bílá bohatě vyšitá: pro dp. Jos. Kašpara, faráře v Radiměři a pro blahor. pana Fr. Černého, okr. tajemníka ve Vys. Mýtě; bílá, černá a fialová: pro sl. ředitelství zemského ústavu choromyslných v Dobřanech. — Pláštíky na ciborium: pro dp. Bohum. Zahradníka, faráře v Oubenici, pro blahor. pana Jana Hirsche, zlatníka a pasíře v Praze a dp. Jos. Eichingra, faráře v Laubsdorfě, rak. Slezsko. — Bursy k nemocným: pro dp. Bohum. Zahradníka, faráře v Oubenici a pro dp. Leop. Hrubého, faráře v Kdousově na Moravě. — Antipendium, bohatě vyšité: pro vdp. Jos. Hofmanna, děkana v Trutnově. — Korouhve: pro blahor. pana Jos. Drentera v Radonicích a pro blahor. pana Jos. Punčocháře v Radimovicích. — Stuhy zlatem vyšité: pro blahor. paní Marii Oreskovou na Vinohradech, pro vysokor. pana hraběte Eugena Czernína v Chudenicích a pro blahor. pana Ondř. Kaksche, obchodníka v Praze. — Polštáře oltářní: pro dp. Edm. Langra, bibliotekáře v Děčíně n. L. a pro bl. paní Emilii Rathouskou v Nehvizdech. — Trůnní baldachin a záslony: pro nejdůst. metrop. kapitolu na Hradčanech. — Fialové pytlíčky na nádobky pro sv. oleje: pro sl. ředitelství zemského ústavu choromyslných v Dobřanech a pro blahor. pana Grünfelda, stříbrníka v Praze. — Birety: pro vp. Bedř. Kračmera, neomistu v Praze, pro blahor. pana Fr. Brožka, správce kostelního v Mláce, pro dp. Jos. Hackla, koop. v Nixdorfě, pro sl. obecní úřad v Bruchu, pro dp. Ant. Wogla, faráře v Šitbořicích, pro vdp. Jana Hájka, kaplana v Jenšovicích u Turnova a pro důst. farní úřad ve Vedrovicích.

Prádlo kostelní. Alba bohatě tamborovaná: pro dp. Jos. Dědka, kn. arcib. ceremoniáře v Praze; rocheta, bohatě tamborovaná: pro dp. Edm. Langra, bibliotekáře v Děčíně; 3 korporale, 6 purifikatorií, 6 humeralií, 2 cingula: pro dp. Leop. Hrubého, faráře v Kdousově; 6 purifikatorií a 6 ručníčků: pro nejdůst. pana general. opata Sigm. Starého na Strahově; rocheta: pro blahor. sl. Boženu Zadrážilovou, učitelku ve Vltavo-Týně; 2 humerale, 2 korporale, 3 purifikatoria a 3 ručníčky: pro důst. farní úřad v Boroticích; 2 humerale, 3 korporale, 2 rochety a alba: pro dp. Fr. Stibora, faráře v Kněžicích; 2 cingula: pro sl. ředitelství ústavu choromyslných v Dobřanech; rocheta: pro důstojný farní úřad ve Vedrovicích; rocheta: pro blahor. paní Zimovou ve Vel. Kloboukách na Moravě a 2 cingula: pro veledůst. děkanský úřad v Litoměřicích.

»METHOD« vychází vždy 30. každého měsíce. **Předplatné**, které činí poštovní poukázkou na celý rok **2 zl. 20 kr.**, přijímá **redaktor F. J. Lehner v Karlíně. Reklamace** budtež zasílány do **expedice** v **Akademii křesťanské v Praze** (Řetězová ulice č. 223).

Knihtiskárna »Politiky« v Praze. — Nákladem vydavatele.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

FERDINAND J. LEHNER.

Číslo 9. **V Praze, dne 5. října 1891.** **Ročník XVII.**

OBSAH: Románské exkurse. — Kostely, církve a chrámy v Čechách. (Pokračování). — Děkanský kostel sv. Matěje v Bechyni. — Různé zprávy. — Z Akademie křesťanské. Zpráva za měsíc srpen a září.

JEDNOTA K POVZNESENÍ PRŮMYSLU V ČECHÁCH

Románské exkurse.

Kostely románské zakončené chorem polygonálním.

Napsal a nakreslil **F. J. Lehner.** (Pokračování).

KOSTEL SV. MIKULÁŠE VE VINCI.

Nejskvělejším památníkem architektury románské v Čechách jest kostel sv. Mikuláše ve Vinci u Mladé Boleslavi na pravém břehu Jizery zbudo-

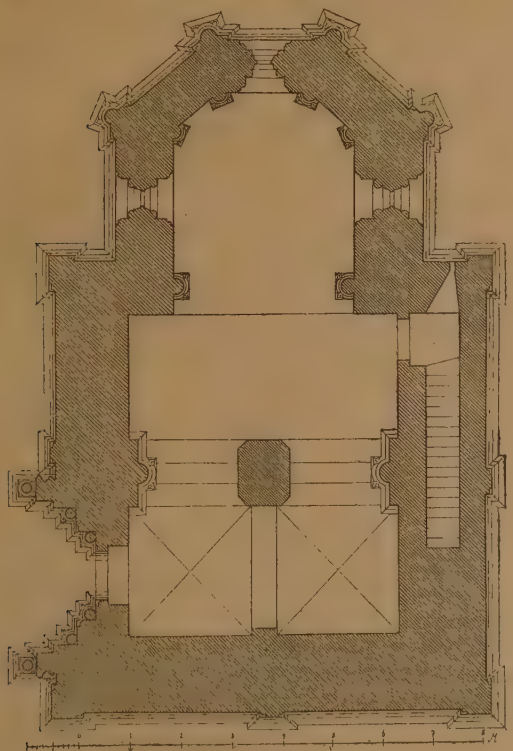

Obr. 1

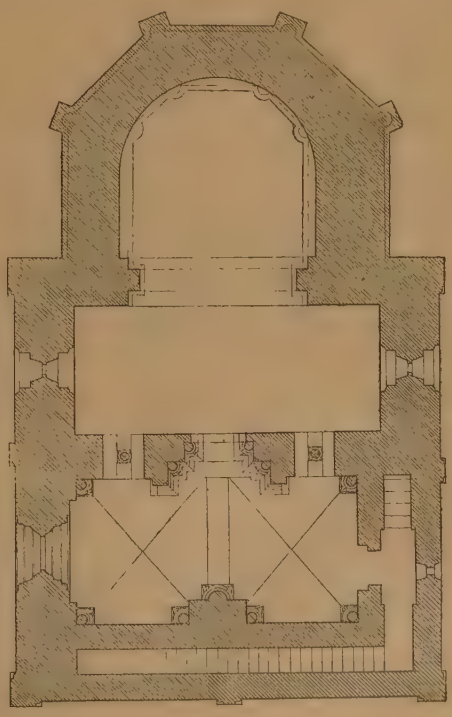

Obr. 2.

vaný. S výsoké stráně mile rozhlíží se po utěšeném údolí. Jest to budova rozměrů velmi skromných, skládající se z lodi založené do čtverce 5.67 *m* dlouhého a 5.30 *m* širokého, z něhož k východu vybočuje chor pouze 3.60 *m* široký, polygonálně zakončený, s nímž veškerá délka svatyňky 10.81 *m* obnáší. v síle stěny jižní upravených. Uzavřená svatyňka tato skládá se v souhlasu s podkruchtím ze dvou klenbových čtverců. (Viz obr. 2.) Pás, který obě klenbová pole dělí, spočívá jednak na středním polosloupu západního polopilíře čtverhranného, jednak na nosiči protější stěny východní. Po obou stranách jmenova-

Obr. 3.

(Obr. 1.) Větší část lodě na straně západní vyplněna jest podkruchtím o dvou klenbových čtvercích a kruchtou spočívající na mohutném pilíři. Kruchta oddělena jest od kostela zdí a tvoří místnost uzavřenou, architektonicky bohatě vyzdobenou. Na emporu vchází se z vnitřku lodě po 18 schodech ného pilíře nástěnného jakož i ve čtvero rozích kruchty vystupují podobné přípory patkami a hlavicemi opatřené. Pravidelné patky románské z dvou oblounů žlábkem oddělených v průvodu proužků a nárožními patníčky vyzdobené, nezabíhají však do stěn, nýbrž do pravoúhelných opěr ze čtverhranné desky,

na které patka spočívá, vystupujících a tímže článkováním vyznačených. Uvedenou zvláštností různí se patky Vinecké empory od veškerých patek, které na jiných románských památnících v Čechách se vyskytují. Hlavice přípor mají tvar krychlový v románském slohu obvyklý, plochy jejich jsou však pokryty mělkým rýhováním geometrickým. Hlavice jsou pokryty římsou náběžníkovou, článkovanou oblounem, karnisem a krycí deskou. Oběma bočním příporám středního polopilíře, stěnu západní na dva stejné díly dělícího, odpovídají na stěně východní dvě hlavice stejnotvárné s ostatními, podobnou římsou náběžníkovou kryté, které se sraženým dříkem zastupují krákorce nástěnné pro tela obrácená, která zde neporušeně se zachovala. Empora Vinecká jest od ostatního kostela přepažena stěnou, v níž prolomeny jsou tři otvory, kterými do kostela a k oltáři volně lze patřiti a služeb Božích účastným býti (viz obr. 3.) Střed stěny prolomen jest úhledným portálem o dvou pravoúhlých ústupcích, jejichž rohy vyplněny jsou krátkými sloupky pokrytými hlavicemi tvaru krychlového, rytým ornamentem mělce ozdobenými, nad nimiž pokračuje se válec polokruhem k protější straně čelící. Nepoměrně mohutná patka nárožním lístkem charakteristicky vyznačená lemuje jakožto trnožní římsa též pravoúhlé nároží. Trnož skládá se ze dvou desek spojených oble nakloněnou plochou.

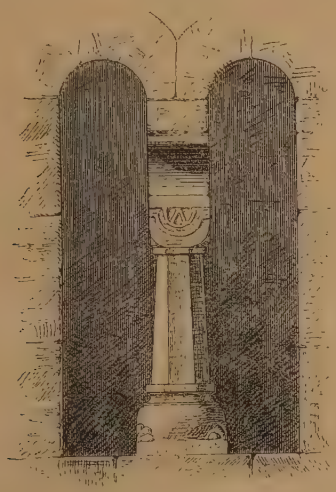

Obr. 4.

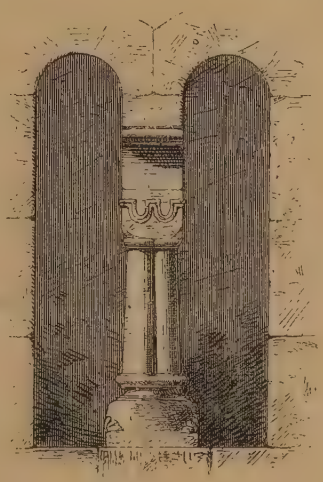

Obr. 5.

JEDNOTA PŘÁTEL UMĚNÍ V PRAZE

žebra křížová. Složitá soustava polopilíře s příporami jej obklopujícími a protějším nosičem v průvodu obou hlavic na kusých dříčích nasazených, jakož i nárožní 4 přípory podmiňují slohovou klenbu žebrovou, která bohužel zmizela bezpochyby nějakou pohromou a nahrazena jest z nouze pouhou klenbou křížovou bez žeber, čímž přípory a krákorce pozbyly svého významu konstruktivního v organismu architektonickém, stojíce zde nyní bezúčelně. Článkovaný pás a žebra křížová, která zde zmizela, zachována jsou však na kruchtě kostela Potvorovského podobně stavěného (viz »Method«, roč. XIV., 136) a lze tudíž scházející snadně doplniti. Na vzájem poskytuje opětně Vinec, co Potvorovu schází, — stěna kruchty do vnitř kos-

První arkáda vyzdobena jest polokruhovými obloučky karnisem článkovanými, v ostré nároží zabíhajícími. Hrana druhého oblouku pravoúhlého jest podobným způsobem sražena bez okrasy obloučkové. Po obou stranách portálu jsou okna sloupkem dělená, jimiž lze k oltáři hleděti. Také sloupky mají svou zvláštnost Vineckou. Okno na straně evangelijní (obr. 4.) má sloupek osmistěnný, jehož vysoká patka rozeznává se od obyčejných patek podobných tím, že spodní obloun značně zveličený postrádá spodního zaokrouhlení; velmi úhledné patníčky mají podobu pěkných mušlí. Dřík levého okna (obr. 5.) skládá se ze čtyř okrouhlých válečků, na společné kulaté patce spočívajících, která tvarem podobá se patce sloupku dříve

uvedeného a končí společnou hlavicí krychlovou, dvěma obloučky vedle sebe stojícími ozdobenou, kdežto hlavice dřívější dvěma koncentrickými polokruhy opatřena jest. Sedlo nabíhá oble, nikoliv ěk rovnočárně.

Kostely, církve a chrámy v Čechách.

Podává **Frant. Vacek.** (Pokračování).

Byť i nedostávalo se žádoucího světla dějinám liturgie slovanské za prvních čtyř století jejího trvání, můžeme přec z toho, co historicky stvrzeno jest, lépe souditi o tehdejším průběhu jejím, nežli spisovatelé, kterým pro zásadní nechuť ku řádům slovanským uchází hlubší srozumění jak světských tak církevních běhů našich.

Záhada dvojího písma slovanského, tak zvané kyrillice a glagolice, jež nedávno ještě bránila v rozhledu i domácím badatelům, počíná již valně rozplývati se věcným zkumem doby nejnovější, vedle něhož glagolice starší jest písma Cyrillova. Po zdání našem i jiných mužů učenějších znal světec právě jmenovaný starobylé znaky liter, které slují nám glagolskými, ale pro některou příčinu nemohl nebo nechtěl učiniti je základem křesťanského písemnictví mezi Slovany. Dosti možná, že pokládal glagolici za dílo ducha neslovanského, jež pro nedokonalosť svou v sousedství vzdělaných Řeků a latiníků spíše hynulo, nežli by se šířilo a domácnělo. Přiloživ hned od kolébky mysl k učení řeckému, věděl také o pokusech vrstevníků svých tlumočiti zvuky slovanské řeči písmeny řeckými, což při kmenové různosti obou jazyků nehrubě se dařilo. Společných hlásek se Řeky měli Slované ovšem většinu, ale i počet lišících se byl znamenitý. Nastupovala tudíž potřeba dalších písmen, které by slovanštině byly přiměřeny. Výpomoc aspoň nějakou poskytly znaky glagolské. To a mnoho jiného zanechávalo se důmyslu sv. Cyrilla, když nakládal práci na sestrojení písma slovanského.

Doslýchajíce o působení sv. Methoděje na Moravě a v Pannonii, zatoužili také Chorvaté po prostředku, kterým sv. učitel utvrzoval základy vzdělanosti křesťanské při národech církevního obvodu svého. Vědomost o písmu Cyrillově pro moravské Slovany zhotoveném pobídla vzdělance chorvatské, aby v soustavu uvedli starobylé znaky písma, jež vedle soudu našeho cestami mořskými zaneseno bylo ke Slovanům na pobřeží dalmatské. Písmo to upraveno byvši ku potřebě Chorvatův, získalo jméno glagolice, proniklo potom i do Bulharska (abecenarium bulgaricum), avšak tam kvetlo jenom na čas vedle kyrillice, až konečně této ustoupiti musilo.

Bohoslužba slovanská, která konala se v Chorvatech a Dalmacii obřadem církve římské a prostředkem knih glagolsky psaných, došla roku 1248 schválení a potvrzení papežského. Zejména biskupovi Seňskému dovolil papež Innocentius IV., aby kdekoli zvyk takový se ochraňuje, užíval a duchovenstvu svému nezbraňoval knih slovanských, jichž původcem, pokud se tkne písma, jest vedle domnění týchž duchovních sv. Jeronym.[1]) Té doby živ byl ve Splitu arcijáhen a druhdy r. 1243 zvolený arcibiskup Splitský Tomáš, nepříznivec slovanské liturgie, který skládaje církevní dějiny Dalmatské, poznamenal jednání provinciálního sněmu Splitského z r. 1068 v ten rozum, že shromáždění biskupové zakázali slovanskou Bohoslužbu, prohlašujíce původce písma jejího Methoda za zlomyslného kacíře.[2]) Se soudem jejich srovnati jest výrok papeže Jana X. (roku 914-28) napomínajícího arcibiskupa Split-

[1]) List papeže Innocentia IV. z r. 1248: »Porrecta nobis tua petitio continebat, quod in Sclavonia est litera specialis, quam illius terrae clerici se habere a b. Hieronymo asserentes, eam observant in divinis officiis celebrandis. Unde ut illis efficiaris et terrae consuetudinem, in qua existis episcopus, imiteris, celebrandi divina secundum dictam literam a nobis suppliciter licentiam postulasti. Nos igitur attendentes, quod sermo rei et non res est sermoni subjecta, licentiam tibi in illis duntaxat partibus, ubi de consuetudine observantur praemissa,... auctoritate praesentium concedimus postulatam.« Erbenova Regesta; č. 1204, str. 558.

[2]) Thomae archidiaconi Historia salonitana; hl. 16: »Ut nullus de cetero in lingua sclavonica praesumeret divina mysteria celebrare, nisi tantum in latina et graeca... Dicebant enim gothicas literas a quodam Methodio haeretico fuisse

ského a suffragány jeho, aby v diecésích svých přetrhli zjevné zlořády, jakož vědomo jest, že někteří z nich jdouce mimo učení evangelické a předpisy apoštolské, zakládají se naukou Methodějovou, který mezi učiteli církevními místa nemá.[1]) Řečená nauka zavírala v sobě nejspíše, kterak slušno a spravedlivo jest, aby služba od Slovanů Bohu činěná, ani mši sv. nevyjímaje, dála se jazykem jim přirozeným, neboť proti tomu horlil papež Jan X. v listu zaslaném králi chorvatskému Tomislavovi a knížatům jeho světským i duchovním, žádaje, aby Bohu obětovali pacholíky a od mládí vedli je ke studiu latinskému, i napomínaje, aby nedopouštěli konati mše sv. jazykem barbarským nebo slovanským.[2]) Z toho vidno, že pěstitelé slovanské liturgie v Chorvatsku za krále Tomislava (r. 920-40) znamenajíce odpor latiníků i Řeků proti řeči slovanské, dokládali se na obranu sv. Methodějem, jehož apoštolské práce byly u nich ještě v dobré paměti. Domněnka, jakoby on byl původcem písma slovanského, vznikla později, zakalila se hořkou pamětí rozkolu východního (r. 1054) a pohnula duchovní chorvatské, že zkoumajíce vznik glagolského písma, ukazovali až na sv. Jeronyma.

Ke službě Boží jazykem slovanským vzali podnět Chorvaté z dovolení propůjčeného sv. Methoději, ačkoli jich samých se netýkalo. Bylo dáno pro krajiny metropole moravské a pro missijní obvod sv. Methoděje nebo jeho nástupců. Proto také shledati jest rozdíl mezi slovanskou bohoslužbou v Chorvatech a liturgií slovanskou v zemích právě jmenovaných i v obřadu i v písmu. V oblasti metropole Velehradské vedena byla bohoslužba řádem východním, při čemž užívalo se knih kyrillicí psaných. Důvody k tomu se nesoucí přivedli jsme na jiném místě.[1]) Ale v nejedné příčině postavení Chorvatů v církvi příznivější bylo nežli Čechoslovanův. Když pádem říše velkomoravské ztratil slovanský obřad u nás veliké pozadí hierarchické a politické, měli Chorvaté v Dalmacii rozhodné zastance slovanské bohoslužby své, biskupy Ninské, zejména Řehoře, proti němuž r. 925 rozepsán byl svrchu řečený sněm Splitský. Přes všeliké zákazy provinciální ochránil se tam slovanský obřad; ba obecná záliba v něm otevírala mu cestu do krajin posavských Chorvatův, které na čas dostaly se pod panství Uherské (r. 907-70), jako před tím duchovenstvem náležely někdy ke stolici sv. Methoděje.

Mnich Sázavský, jenž ve druhé polovici 12. století skládal dějiny kláštera sv. Prokopa, poznamenal o nástupci světcově opatu Vítovi, že vypuzen byv z kláštera Sázavského r. 1057, pojal mnichy slovanské a zabral se s nimi do země Hunův.[2]) Slovem tím zajisté míněna jest říše uherská.[3]) Tam za 11. století stávalo drahně klášterů řeckých, jako v Bespremu, na Vyšehradě, v Čanadě, Starém Aradě a j.[4]) Byla to tak zvaná asketeria mnichů a jeptišek řídících se řeholí sv. Otce Basilia. Majíce na paměti slova i zásadu sv. Štěpána, krále uherského (r. 1000-38), že »nedostatečná a vrátká jest říše, která toliko jedné řeči a jednostejnému mravu se těší«,[5]) i prohlédajíce ku velikému počtu slovanských osadníků v Uhřích,[6])

repertas, qui multa contra catholicae fidei normam in eodem slavonica lingua mentiendo conscripsit.« Erbenova Regesta; č. 136, str. 57.

[1]) List papeže Jana X. asi z r. 925: »Doctrinam evangelii atque canonum volumina apostolicaque etiam praecepta praetermittentes, ad Methodii doctrinam confugiant, quem in nullo volumine inter sacros auctores comperimus.« Farlati Illyricum sacrum; III., str. 93. Srovn. Erbenova Regesta; č. 60, str. 28., kdež i napomenutí papežovo se uvádí: »Ut secundum mores romanae ecclesiae ministerium sacrificii peragatur in latina scilicet lingua non autem in extranea.«

[2]) List papeže Jana X. k Tomislavovi a knížatům: »Ut tenerrimos pueros a cunabulis in studio literarum Deo offerant, neve in barbara seu slavonica lingua Deo sacrificium offeri sinant.« Erbenova Regesta; č. 61, str. 28.

[1]) Vacek: Církev. dějiny české; I., str. 273 nn.

[2]) Pokračovatel Kosmův (mnich Sázavský): »Vitus itaque abbas assumptis fratribus suis, quos unitas caritatis concordaverat, peregre profectus est in terram Hunorum.« Prameny d. č., II., str. 246.

[3]) Letopisy pražské k r. 1164: »Wladizlaus rex terram Hunorum intravit, regem Grecorum ex ea perturbavit, Ungarorum optimates pacificavit.« Prameny d. č., II., str. 378.

[4]) Dudíkovy Dějiny Moravy; II., str. 199 n. Tamže ukázáno na listinu z r. 1025 svědčící řeckým jeptiškám v Bespremu. Srovn. list papeže Honoria III., zaslaný roku 1221 arcibiskupovi Ostřihomskému Janu I.: »Abbatia in Visagrade vesprimiensis dioecesis, in qua jus optinet patronatus (král uherský), graecos habet monachos et habuit ab antiquo.« Theiner: Monumenta hungarica; I., 29.

[5]) Poučení krále Štěpána, sepsané pro syna jeho sv. Emericha († r. 1031). Endlicher: Monumenta Arpad., str. 305.

[6]) Helmondi († asi r. 1177) Chronica Slavorum; hl. 1.: »Quodsi adjeceris Ungariam in partem Slavoniae, ut quidam volunt, quia nec ha-

I. POVZBUZENÍ PRŮMYSLU V ČECHÁCH

můžeme za jisté přijíti, že mezi řeckými kláštery tamějšími shledávaly se také domy slovanských mnichův. K některému z nich utekli se trvám bratří Sázavští. Když pak volal je nazpět do Čech kníže Vratislav II., nepominul při tom krále uherského Šalomouna (roku 1063-74), nýbrž k němu jakožto ochránci asketerií zemských vznesl žádosť za propuštění mnichův, ani za šest let již byli užívali přátelského pohostinství.[1])

Co se tkne obřadu a písma, není možná v jistotě rozhodnouti, zdali na Sázavě sloužili Bohu řádem římským z knih glagolicí psaných, či byla-li liturgie tamější způsobu východního a knihy písmem kyrilským hotovené. Z důvodů svrchu přivedených hádáme spíše na obřad římský. Záležitosť různých obřadů v církvi západní hýbala tenkráte myslemi duchovních knížat, jakož z toho vidno, že na sněmu v Mantově r. 1064, kde za řádného nástupce sv. Petra na stolci římském uznán byl Alexander II., dali sobě otcové od biskupů španělských předložiti liturgické knihy v jazyku gotském sepsané, zkoumajíce, zdali nezavírá se v nich něco pravé víře odporného.[2]) O čtyři léta později (r. 1068) držán byl provinciální sněm ve Splitě za příčinou slovanské bohoslužby v Chorvatech, jehož účastníci majíce v čele papežského vyslance Mainarda, na tom stanuli, aby »příště nikdo neodvažoval se slaviti služby Boží jazykem slovanským, než toliko latině nebo řečtině a také aby žádný čekanec řeči slovanské nebyl připuštěn ku svěcením. Pravili totiž, že písmo gotské jest vynálezem jakéhosi Methoděje kacíře, který v téže řeči slovanské mnohé spisy prolhané proti pravidlu katolické víry byl složil, pročež prý i soudem Božím náhlou smrť propadl«.[1])

Tak ukazovala se malá naděje, kdyby někdo za mnichy Sázavské v Římě se přimlouval, aby s vůlí apoštolské stolice mohli slovansky konati svatá tajemství a hodinky kněžské, že příznivé odpovědi se dočká. Ostatně záleželo zatím na dobré vůli zemského biskupa i metropolity jeho, aby mnichové při pokoji a řádech svých byli zůstaveni. Pokud spravoval církev českou biskup Šebíř († r. 1067) a v klášteře sv. Prokopa bratří řídil opat Vít († asi r. 1078), nikdo po paměti historické neujímal se o svrchované schválení slovanské bohoslužby v Čechách. Dosti možná, že ještě v paměti bylo svolení papeže Jana VIII. z r. 880: »Písmo slovanské, jež Konstantin někdy filosof byl nalezl, aby jím zaznívaly chvály Bohu příslušné, právem c h v á l í m e a poroučíme, aby týmž jazykem hlásány byly chvály a skutky Krista Pána našeho... Aniž zajisté víře zdravé a učení nějak na úkor jest týmž jazykem slovanským zpívati mše nebo sv. evangelium nebo čtení Boží nového i starého zákona dobře přeložená a vykládaná předčítati, nebo všechny ostatní částky hodinek prozpěvovati, protože, kdo učinil tré jazyků nejpřednějších, to jest hebrejský, řecký a latinský, i jiné všecky stvořil ke chvále a slávě své. Poroučíme však, aby ve všech chrámech země vaší pro větší počestnosť čítalo se evangelium latině a potom jazykem slovanským přeložené, aby lidu, který slovům latinským nerozumí, bylo zvěstováno«.[2]) Dovolení apoštolské stolice tak rozhodně vyslovené tkvělo ještě za 12. století v mysli soudných zkoumatelů dějin,[3]) kdežto na zákazy v téže příčině prošlé mnohem snadněji se zapomínalo.

Při tom nechceme tvrditi, jakoby list papeže Jana VIII. z r. 880 či věrný opis jeho býval v rukou pěstitelů nebo příznivců slovanské liturgie v klášteře Sázavském; než aspoň vědomosť obsahu jeho přivedena jest za důvod potomní

---

bitu nec lingua discrepat, eousque latitudo slavonicae linguae succrescit, ut pene careat aestimatione... Quibus autem doctoribus ad fidem venerint, minime compertum habeo, nisi quod in omnibus observantiis suis G r a e c o s magis quam Latinos imitari videntur.« Zakládaje biskupství Sremské, psal r. 1229 papež Řehoř IX.: »Maxime cum ad honorem apostolicae sedis pertineat, ut Slavi et Graeci, qui inhabitant terram illam, in divinis officiis et ecclesiasticis sacramentis ad Latinorum ritum et obedientiam romanae ecclesiae, si potest fieri, convertantur.« T h e i n e r: Monum. hungarica; I., 88.

[1]) P o k r a č o v a t e l Kosmův (mnich Sázavský): »Wratizlaus... missis legatis Hunorum ad regem de exilio Vitum abbatem et fratres ejus cum honore reduxit et in loco suo decenter restituit.« Prameny d. č., II., str. 247. T ý ž zpravodaj: »Revolutis sex annis exilii vestri misertus (kníže Vratislav II.), tranquillitatis reparabit vobis statum.« Prameny d. č., II., str. 245.

[2]) D u d í k o v y Dějiny Moravy; II., str. 216.

[1]) E r b e n o v a Regesta k r. 1069; č. 136, str. 57.

[2]) E r b e n o v a Regesta; č. 43, str. 18.

[3]) P o k r a č o v a t e l Kosmův (mnich Sázavský: »Procopius nomine, natione Boemicus,... sclavonicis litteris a s a n c t i s s i m o Quirillo episcopo quondam inventis et statutis c a n o n i c e admodum imbutus.« Prameny d. č., II., str. 241.

žádosti knížecí, aby papež Řehoř VII. svolil Čechům užívání obřadu slovanského. Prve, nežli k tomu zřetel obrátíme, co a jak žádal král Vratislav I. v Římě, nebude od místa šetřiti podrobněji písma a liturgie v klášteře sv. Prokopa někdy běžné.

Nejstarším pozůstatkem církevního písemnictví slovanského v Čechách jsou tak zvané zlomky pražské, to jest dva listy pergamenové z obřadných knih, jež nyní jmenujeme breviářem. Konajíce modlitbu hodinek kněžských užívali a posud užívají duchovníci východní církve jedenácti rozdílných knih, jako do času papeže Řehoře VII. zvykem bývalo i v církvi katolické skládati officium denní z několika o sobě založených sborníkův (psalterium, lectionarius, antiphonarium, martyrologium). Na jednom ze svrchu řečených listů pražských shledává se deset krátkých zpěvů církevních glagolicí psaných, jež obsahem přistupují k hymnům východní církve, jak za doby císaře Lva VI. řečeného Filosofa (r. 886—912) a Konstantina VII. Porfyrorodného (r. 912—59) prozpěvovány byly při hodinkách kněžských. Jest tudíž list ten vyňat nejspíše z knihy zvané Ὑμνολόγιον (zpěvníku) nebo Ὀκτώηχος (osmihlasníku). Mimo to prohlašují jej badatelé za palimpsest, to jest list po druhé popsaný, jehož prvotní písmo bylo také glagolské. Druhý list zavírá v sobě částku bohoslužby na veliký pátek konané, zejména tři antifony, oddíl žalmů, který sedě byl prozpěvován (κάθισμα) a dvě blaženy (μακαρισμοί). Jest to pozůstatek buď knihy Ψαλτήριον (žaltáře) nebo Λειτουργικόν (služebníka) glagolicí psané.[1])

[1]) Šafařík: Glagolitische Fragmente; v Abhandlungen der k. böhm. Gesellschaft der Wissenschaften; 1857, V., 10.

(Pokračování.)

JEDNOTA POVZBUZENÍ PRŮMYSLU V ČECHÁCH

Děkanský kostel sv. Matěje v Bechyni.

Píše J. Braniš, c. k. konservátor.

Budově této věnoval † profesor B. Grueber ve svém díle »Die Kunst des Mittelalters in Böhmen« zvláštní pozornosť, vyličuje ji jako jednu z důležitějších památek románského slohu v Čechách. Za ním ovšem v patách kráčí Dr. Neuwirth, a ve své »Geschichte der christlichen Kunst in Böhmen etc.« vyhlašuje ji za pravzor jihočeských kostelů dvojlodních. Při více než bedlivé pozornosti, kterou Gruebrovu dílu po dlouhá léta věnuji, nabyl jsem z jeho vlastních obrázků přesvědčení, že stavení to nemůže ve všech částech býti tak staré, jak se Grueber domnívá, neboť disposice, rozměry i poměry rozhodně odporují typům v periodě románské v Čechách obvyklým. Konečně našel jsem historické svědectví, že chrám ten byl přestavován a sklenut r. 1613, čímž ovšem většina udajů Gruebrových s klassickými vývody Neuwirthovými rozplývá se v dým.

Nedávno připutoval jsem do Bechyně, abych studoval znamenitou stavbu tamějšího kláštera františkánského, a při této příležitosti jsem neopomenul věnovati pozornost svou i kostelu děkanskému. Na první pohled poznal jsem, že budova ta vlastně ani románskou není, a že jest to v hlavních rysech prostá stavba asi z druhé polovice XIII. věku, která nejspíše po nějakém požáru důkladně byla opravena a znešvařena. Nejprve dostalo se polygonálně uzavřenému kněžišti síťové klenby nejpozdějšího tvaru, a potom roku výše udaného sklenuta byla loď. Staré vetché zdivo nemohlo snésti jednotného klenutí značné světlosti, proto sesílili je zedníci vně opěráky nejhrubšího druhu, jaké vídáme u zahradních tarasů, vnitř pak připojil stavitel k stěnám pilastry, v ose vztýčil oblé pilíře bez hlavic a povstalé tak dvojlodí přepjal obyčejnou klenbou křížovou. V pozadí zbudoval hudební kruchtu, podporovanou nemotornými toskánskými sloupky. — Klenby samy nemají ani širokých pasů mezi poli u Gruebra naznačených, aniž střední pilíře hlavic. — Aby pak prostoře dostalo se více světla, proraženo bylo při té opravě nad starými gotickými okny několik vyšpaletovaných okrouhlých okének, právě takových, jako spatřiti možno na Bechyňském zámku a Žimutické sýpce, stavbách to, jež rozhodně z doby Rudolfinské pocházejí. I věž kostela sv. Matěje dostala tehdy ve vyšších patrech svou nynější podobu.

Na celém kostele sv. Matěje v Bechyni není ani jediného význačného charakteru slohu romanského, jest to konglomerat nejhrubší zednické práce z různých dob, a odporučuji všem, kdož se dějinami českého umění zabývají, aby ho ze seznamu romanských staveb jednoduše vynechali. Staroslavná Bechyně, která byla sídlem velikého archidiakonatu, měla dva kostely, sv. Jiří a sv. Ludmily, ty však bývaly ve hradě, a není po nich patrné stopy; v době, kdy na předhradí založeno bylo město a s ním farní chrám, nestavělo se u nás více slohem romanským.

Různé zprávy.

Výroční zpráva „Vocela" o opravě chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře. (Dokončení).

Item. Toho téhodne třem pokryvačům, kteří plechem kryli (za povětří) na obou věžích, neboť prvnějšího plechy byly sešly a k ničemu se nehodily.

Salus. Item. Toho téhodne pokryvači nemohli více dělati jedno pro pršky a druhý pro zimu — a že zůstalo ještě díla nedodělaného, tu jsou též dva přidavači zavěsili háky a dáno jim 9 gr., potom od uklizení lešení se všech krovův měli ti pouze spolu za dva dny a dáno jim 15 gr., panu Jakubovi Neupaurovi za 2 kopy 40 plechův bílých 5 k. 20 gr., za půl jedenácta sta cvočkův bílých po 6 gr. 1 k. 3 gr., za tři sta cvočkův černých po 4 gr. 12 gr., za 2 kopy hřebíkův podlažních 5 gr., z půl kopy půlhřebíkův 1 groš.

Item. Ještě týmž dvěma pokryvačům dáno od uklízení cihel stlučených a vápna dolů mezi krovy po těch pokryvačích na žlaby spadlých 9 gr.

1609. Invocavit. Na kostele na přední věži, kde zvony malé visejí, hranička se musela dáti jiná udělati, neboť trámy byly v ní již ztlely a ten jeden zvonec musil se dolů spustiti a nový hřídel dáti udělati.

Item. Spiritus. Toho roku stala se veliká škoda od povětří na krovích a na sklách a ta věž z neprodlení musela se dáti opatřiti tak, aby od dešťův na klenutí se škoda neudělala. I učinili jsme smlouvu se dvěma pokryvači takovou, že jim bude placeno po 9 gr. — a jednomu přidavači 4½ gr. a druhému po 4 gr., kteréžto dílo dělati počali Dominica Exaudi. A poněvadž při těch pokryvačích veliká nepilnosť se nacházela v tom, že se časně na dílo nepostavovali a potom jakž málo pršeti počalo, hned z díla ušli a za platu za úplna míti chtěli, jest s nimi to dílo ouhrnkem projednáno, aby to všecko, což jim ukázáno bylo, náležitě spravovali, však tak aby pořádně dělali a s tím na škodu delší neprotahovali, jest jim projednáno za 22 k. gr. a k tomu, poněvadž voda daleko jest a mnoho se jí potřebovati musí na pacholka 30 gr., kteréžto dílo jest spravováno za deset týdnů.

1617 koupeno 16 prken na 8 okenic do krovův na dolejších kranclích a do 11 oken ve dvou krovích nejvýš makovic.

Item. Velká se stala škoda na všech třech krovích a vížkách dýmnících i dolejších — 3000 prejzů objednáno z Čáslavi za 13 k., 46 pytlů písku labského. Když se prejzu nedostávalo ještě 1000. — Od díla pokryvači, jakž páni šepmistři sami smlouvati ráčili, 30 k. pr.

Výňatky z počtů svatobarborských zde uvedené nasvědčují tomu, že byl na řečené kathedrále kryt o třech strmých krovích a vížkách — a to ještě r. 1732, kdy rektor jesuitské koleje P. Fabian Veselý žádal císaře Karla VI. (2. srpna 1732) za milostivé svolení, aby řečený kryt s chrámu sv. Barbory císařem Ferdinandem II. koleji dotčené věnovaného dle výroku znalce Františka Maxmiliana Kamrly, cís. architekta a stavitele v Kutné Hoře, na všech třech krovích a věžích velice sešlý a nebezpečím hrozící sejmouti a novým od starého poněkud se lišícím nahraditi mohl. Dobré zdání zmíněného architekta a stavitele ze dne 25. máje 1732 této žádosti bylo připojeno.

Císař Karel VI. sdělil se svými milými a vždy věrnými žádosť P. Fabiana Veselého dne 23. února 1733 za dobré zdání žádaje prostřednictvím král. čáslavského krajského úřadu na Lipnici dat. 29. dubna 1733.

Magistrát vzav záležitosť tak velikého dosahu v pilnou úvahu, vyslal ihned ze svého středu komisary a sice: Václava Thadeáše Hertla, Jana Ant. Bergmanna z Lindenberku a staršího písaře radního Theofila Frant. Janovku, aby se o všem na místě přesvědčili a své dobré zdání podali.

Povinná jich zpráva ze dne 12. maje 1733 zní:

Urození a stateční vladykové!

J. Cís. Msti Páni nám vzácně vážení! Neopomenuli jsme včerejšího dne (to jest 11. běžícího měsíce máje) s přivzetím dvou starších přísežných mistrův zednických jmenovitě Jakuba Voglera a Jana Kouska, též jednoho mistra tesařského Jana Zada na krov neb věže kostela sv. Panny Barbory dle onehdejšího snesení radního v příčíně té od Pa Pa rektora nynějšího Fabiana Veselého nad týmž chrámem Páně v nově již dílem vystavěné střechy s jednou vížkou a dalšího již skutečně předsevzatého stavení se pouchejliti, kamž ale přijdouce jsme spatřili:

Předně: že trámy v čepích místem spukřely, avšak větším dílem dobry a zdravy se vynacházejí — toliko ale krovy pod kurkama velice špatny a od sebe vzdáleně stavěny jsou a sice v tom celým krově starobylým velice mdlo a proti nynějšímu způsobu špatná vazba se spatřuje a taky

za druhé: viděli jsme, že ten krov pod těma dvouma nehejbanýma věžma na dvou hlavních a dvou vnitřních totiž prostředních a tak na čtverých zdích založen jest a dle vyměření vejš dotčených mistrův hlavní rešty téhož krovu půl druhého lokte — pod těma pak rešty podvláčky jednoho vejš od klenutí se vynacházejí a tudíž také tomu klenutí škoditi nemohou — než tím ale

za třetí: povídajíce nám David Peč, mistr tesařský zdejší (který to nové býti mající stavení krovů sobě svěřeny má), že na tom místě nad velkým oltářem (kde již skutečně ta nová střecha s vížkou postavena jest) předešlé staré rešty neb hlavní trámy již na samým klenutí jsou ležely, co kterémužto ale stavení novým jsme spatřili, že nyní ty nové rešty od takového klenutí toliko jednoho čtvrt lokte zvejšeny jsou a to proto, že postranní zdi (na kterých ty nové rešty založeny jsou) taky dřívěji napraveny a zvejšeny byly — neboť

za čtvrté: pod těmi dvěmi nehejbanými starobilými věžmi ty (jakž dotčeno) čtvery zdi větším dílem při vrchu spadané a sesypané jsou, tudíž i ty rešty na nich mnohým místem (jakž by měly) doléhati nemohou, skrze což by divu nebylo, aby ty na hlavních zděch zavěšené rešty (nemajíce v prostředku dobrého neb napraveného gruntu a základu) se prohybaly — jakož taky

za páté: skutečně se vynašlo, že jeden rešt, na kterém však ale ta největší tíž založena jest, (jak nám to jmenovaný David Peč ukázal) prostředkem avšak jenom na čtvrt lokte prohnutý jest, čehož ale příčina bejti může, že ty dvě prostřední nad pilíři vyhnané zdi velmi spustlé a snad mnohá léta neopravené jsou; byvše ale

za šesté: jmenovaní mistři od nás tázáni, zdaž by nový krov na předešlý způsob těch tří věží zachovaný tak gruntovně a bezpečně stavěn býti mohl, aby kostelnímu klenutí žádné nebezpečenství nenásledovalo? a 2.: zdali by kolíbky mezi těmi věžmi v lepší způsob uvedeny býti mohly, tak aby na klenutí zatýkati nemohlo, takto jsou na to odpověděli a společně své zdání dali: že může trvanlivěji ještě beze všeho rozmýšlení na předešlý způsob nový krov totiž zase ty tři věže bez nejmenšího ublížení jak klenutí, tak také hlavních zdi vystavěn býti, pro příčinu tu, že by tento čas dle způsobu nynějšího lepší a dokonalejší vazba býti mohla.

Co se ale těch mezi věžmi scházejících kolíbek dotýče, takové že sice zase býti by musily, avšak pro lepší trvanlivost a bezpečnost (jakkoliv skrze ně žádná škoda způsobená se nevynachází a nevidí,) že by měděné býti mohly a tak mnohá léta opravy potřeba by nebylo.

Po vykonaném vyšetření toho

za sedmé: byvše vejšpravený P. t. P. Rektor od nás jménem vzác. Magistratu v colleji pozdraven a o propůjčení obrysů té nové býti mající střechy požádán s tím dalším jemu oznámením — to že on, nemaje ještě žádné resoluce od JMC na tu svou supplikaci, avšak přece staví a takové stavení prosekviruje neméně: poněvač se očitě vidí, že na tom kostele svaté Panny Barbory kameníci ta stará díla na pilířích a pyramidách přetesávají, na takových ale rozličné figury i také erby a štíty tohoto král. města staré i nové se nevynacházejí — pročež těmi aby hejbáno nebylo, ani na nich něco se mutirovati dávalo, nýbrž aby ve svém Esse (stavu) zachovány byly.

Načež takto odpověděl:

ad Ium, že obrys za sebou nemá, nýbrž tesař, který podle něho se řídí a nový krov staví — diví se tomu, že to vzácný magistrát od něho žádá, jenžto prý ví, že ten kostel Societati pleno jure od JMC darován jest — ten pak obrys, že vydati ani nemůže, ani nechce;

ad Ilum, že on na ten samý k JMC podaný spis nejmilostivější consens per virum fide dignissimum (mužem nanejvýš věrohodným) již skutečně obdržel a takový za sebou má, podle toho že taky ihned bezpečně stavěti začal a stavěti nepřestává;

ad Illum co se těch starožitných figur a erbův dotýče, jakkoliv že jest prý ani na to nepomyslil, ani nemyslí obzvláštně vnitř renovirování a immutirování před sebe brátí pro nedostatek peněz, majíce jiné veliké vydání — avšak nicméně, že by ani to jemu brániti se nemohlo, jsouce prý on plenus Dominus Templi (úplným pánem chrámu) — a an by jedna neb druhá figura, neb erb a štít svým časem k zrušení neb zkáze přijíti měl, to že on reparirovati a zase v předešlý způsob uvésti povinen není, leda by prý ten, kdoby dotčenou figuru neb erb pro budoucí památku zachovanou míti žádal, jemu na reparaci a obnovení téhož náklad dáti chtěl, ostatním, že nic in prejudicium dělati — ani co podobného movirovati nechce, se prohlásil.

Kteréhožto vyšetření a vyřízení našeho tuto krátkou zprávu činíce, zůstáváme Vzác. magistratu k službám volni Václav Thaddeus Hertl, commissarius; Jan Ant. Bergmann z Lindenbergu, commis; Theofil Frant. Janovka, starší písař radní.

V základě tohoto commisionelního ohledání podal šepmistr a rada kr. hor. města dne 20. máje 1733 žádané své dobré zdání a poslušně oznámil, že řečený P. t. P. rektor výše jmenovaný krov s vížkou nad presbyterium již roku 1732 sejmul a novou dřívějšímu krovu nepodobnou, jednoduchou, rovnou střechou nahradil — ano již od nového (1733) potřebné stavební dříví ke zbývajícím ještě dvěma dílům střechy sváží a tesaři nepřetržitě o novém krovu pracují.

Připomenuli, že se osobně u p. t. p. rektora dota-

zovali, jakým právem se přestavby odvažuje, an na jeho supplikaci nedošla resolucí — ale teprve oni o dobré zdání sl. krajským úřadem tázáni jsou — on však odpověděl, že se jemu nejmilostivějšího consensu skrze muže nanejvýš věrohodného dostalo — a proto také že staví a u stavby pokračovati že nepřestane.

Mělo-li by se mu věřiti — aneb nebylo-li by výhodněji řečenou přestavbu až do té doby, kdy by nejmilostivější resolucí, kterou on již míti dokládá, k exhibirování došla, zastaviti, ponechávají úplně uznání slavných úřadů.

Doznávají, že oprava krovů a věží stále odkládaná stala se nyní nezbytnou a ničehož by nenamítali, kdyby formy staré šetřeno bylo. Kdo však právě postavenou část střechy nad presbytářem s dosud stávajícími starobylými krovy a věžmi porovnává, shledá disparitu (různost). Kdežto dřívější stará střecha na tři krovy a věže po způsobu gotickém rozdělená kostel náš krášlila, zohyzďuje jej nynější v rovné čáře běžící — a k tomu svou velikostí chrám ten více zatěžuje než dřívější.

A také tíže a deformity má se se p. t. p. rectorem této krásné a drahocenné svatyni jen proto dostati, že stavitel ve svém dobrozdání dokládá, že střecha ním projektovaná trvanlivější bude dřívější? Či nemáme v městě našem stavitelů rozumných, kteří jsou — ano se nabízejí, že starobylé krovy s věžmi zabezpečí, aniž by klenbě chrámové uškodili? Či nebyl by snad chrám náš na skále ze stuků vystavený a po obou stranách opěrnými pilíři a oblouky opatřený s to starobylé tyto krovy do budoucna snésti?

Každý sobě tudíž vroucně přeje a toho žádá, aby Jeho cís. Majestátnosť k prejudicované žádosti zmíněného P. P. rectora svolení svého milostivě odepříti ráčila.

Vždyť známo po celé vlasti, což také potvrzuje kutnohorská historie jesuity P. Kořínka, naše knihy památné, smlouvy se staviteli, papežské bully, cís. majestátní list Leopoldův, že tato krásná a drahocenná svatyně nákladem našich předkův, měšťanův a obyvatelův beze všeho přispění jeho panovníkův (vyjímajíce později krále našeho Vladislava a jeho nástupce, kteří ročně z mince kutnohorské na udržování téže svatyně přispívati dovolili) jest vystavěna a nadána. Proto také šepmistrům a obci náleželo patronátní právo a tímtéž i právo presentovati faráře, jež také až do příchodu velebných otců Societatis Jesu, t. j. až do rohu 1622 nepřetržitě vykonávali a dosud na udržování této Svatyně z jmění obecního 30ti kopami grošů ročně přispívají. Vznášíme tudíž k Vašim Milostem ponížen prosbu a žádosť, abyste je ráčil s král. místodržitelstvím sdělití a toto aby žádané naše dobrozdání Jeho Majestátnosti předložilo za tím účelem, by Jeho cís. Milosť k dotčené proměně střechy za dřívější krovy svoliti neráčila — ale řečenému P. P. rektoru poručila, aby starobylý krov s věžmi, jenž jest decus a ornamentum chrámu, od cizích i domácích velebený, conservoval.

Místodržitelství nechtělo u věci té samo rozhodnouti a zaslalo celou záležitosť na král. dvorní kancelář do Vídně. Však též řečená collej Soc. Jesu všemožně se namáhala, aby proti městu zvítězila aneb celou záležitosť lehce odbyla a tak věc ta až po roku 1740 se protáhla, kdy rozkazem císaře Karla VI. daným v Luxemburku 25. máje 1740 rozhodnuto ve prospěch Kutnohoranů — když již dávno zmizely starobylé krovy s věžmi s chrámu sv. Barbory, spolu ale také naděje, že by lze bylo nový neforemný tento krov vyměniti za dřívější starobylý.

Činnosť spolku na venek byla ve všem toho způsobu, jakého důstojnosť a vážnosť našeho sboru vyžaduje. Sbor náš súčastnil se služeb Božích konaných na oslavu jubilea čtyřicetiletého panování Jeho Veličenstva císaře a krále našeho Františka Josefa I.

Blahopřál slovutnému pánu Václ. Vlad. Tomkovi, c. k. vládnímu radovi a univ. profesoru, k jeho sedmdesátiletým narozeninám a k vysokému vyznamenání, jehož se mu dostalo od Jeho Veličenstva, Nejmilostivějšího císaře a krále našeho udělením komturského kříže řádu Františka Josefa I.

Dne 20. máje 1888 zemřel v Praze horlivý konservator, archaeolog, spisovatel český a archivář Jeho Exc. hr. Harracha. Sbor súčastnil se jeho pohřbu dvoučlennou deputací.

Sbor súčastnil se smutečních služeb Božích konaných dne 6. února 1889 za příčinou úmrtí J. c. k. Výsosti korunního prince našeho arcivévody Rudolfa v plném počtu.

Sbor náš účastnil dne 22. máje 1889 v plném počtu slavnostního uvítání Jeho Bisk. Milosti Dr. Josefa Jana Haise, zavítavšího do staroslavného našeho města za příčinou generální visitace — jakož i slavnosti Consekrace nově obnoveného chrámu Páně Matky Boží na Náměstí dne 26. máje konané.

Sbor náš měl také vřelé účastenství v tiché — ale vážné slavnosti pořádané na sv. Václava (1889) na oslavu 25tiletého trvání musejního spolku »Včely« Čáslavské.

Přátelský pozdrav sboru »Vocela« tlumočila dvoučlenná deputace a sice starosta a pokladník sboru pp. Dr. Stáně a řiditel paedagogia Frant. B. Kalina.

Sestaviv takto stručný přehled činnosti našeho sboru, končím zprávu s tím pevným předsevzetím, že sbor náš, nehledě na ohromnou práci, účelu stanovami vytčenému nejen věrným zůstal, ale i budoucně — bohdá ještě s větším úsilím na záchranu našeho velechrámu sv. Barbory pracovati bude.

A k tomu »Zdař Bůh!«

V Kutné Hoře, dne 31. ledna 1890.

Karel Vorlíček,
arciděkan, jednatel.

Z Akademie křesťanské.

Zpráva za měsíc srpen.

Vyřízené záležitosti.

Práce kovové. Gotická monstrance: pro dp. Jana Konečného, faráře v Rudě na Moravě. Pozlacení v ohni; monstrancí: pro dp. Jana Kolába, faráře v Roštíně na Moravě, pro dp. Jana Vychodila, faráře v Želechovicích na Moravě a pro dp. Kašp. Krále, faráře v Olešné na Moravě; kalichů: pro dp. Fr. Svobodu, faráře v Kláštero-Hradisku u Olomouce, pro sl. patronátní úřad v Plané Chodové a pro dp. Jana Sedláčka, faráře ve Špičkách na Moravě; ciborií: pro dp. Fr. Svobodu, faráře v Kláštero-Hradisku u Olomouce a pro důst. farní úřad v Krásné Hoře. — Patenka k nemocným: pro vdůst. děkanský úřad v Lab. Kostelci. — Nádobka na sv. olej: pro dp. Fr. Šimůnka, faráře v Záboří. — Kříž k slavnostním průvodům: pro dp. Ant. Náhlovského, faráře v Jeseníku. — Relikviář: pro dp. dra Karla Řeháka, faráře v Podole u Prahy. — Konvičky mešní: pro dp. Fr. Šimůnka, faráře v Záboří, pro vysokorodou paní hraběnku Czernín-Schönburgovou v Chudenicích, pro blahor. p. Jana Hirsche, zlatníka a pasíře v Praze; 10 párů pro nejdůst. metrop. kapitolu v Praze. — Kropenka: pro důst. farní úřad v Urbanově na Moravě. — Kropáček: pro důst. farní úřad v Něm. Brodku. — 12 garn. kanonických tabulek: pro nejdůst. metrop. kapitolu v Praze. — Lucerna k zaopatřování nemocných: pro důst. farní úřad v Urbanově na Moravě. — Lampa oltářní: pro sl. patronátní úřad v Litomyšli. — Schránka na hostie: pro vysokor. pí. kontesku Kunigundu Westphalenovou v Chlumu. — Nádobka na mití prstů: pro důst. děkanský úřad v Blatné.

Rozličné. Obraz oltářní sv. Jana: pro důst. farní úřad v Krásné Hoře. — Soška P. Marie Lourdské: pro dp. Fil. Heuslera, faráře v Rad. Svratce. — Missal: pro vysokorod. paní hraběnku Czernín-Schönburgovou v Chudenicích. — Pultíky pod missal: pro vysokor. paní hraběnku Czernín-Schönburgovou v Chudenicích, pro vdůst. děkanský úřad v Blatné, pro důst. farní úřad v Hořičkách, pro důst. farní úřad v Kopřivnici a pro vdp. Schwarze, kvardiána řádu minoritského v Mostu. — Harmonické zvonky: pro vysokor. paní hraběnku Czernín-Schönburgovou v Chudenicích, pro dp. Fr. Maňouška, faráře v Našiměřicích a pro důst. farní úřad v Slavoňově. — Tělo Páně: pro důst. farní úřad v Kopřivnici.

Paramenty. Kasule; fialová: pro důst. farní úřad v Urbanově na Moravě; zelená: pro filiální kostel v Čakovicích; červená, bohatě zlatem vyšitá: pro dp. Ant. Přemyslovského, faráře ve Vel. Kloboukách na Moravě; bílá: pro důst. farní úřad v Nové Pace; bílá a červená: pro dp. Mat. Fischmeistra, faráře a b. notáře v Ledenicích; bílá: pro blahor. p. Fr. Weniga, c. k. gymn. ředitele v Plzni; bílá a červená: pro dp. Fr. Žáčka, faráře ve Hvozdné na Moravě; černá: pro důst. farní úřad v Slavoňově. — Pluvial bílý: pro dp. Fr. Čápa, faráře v Záboří. — Dalmatiky bílé: pro dp. dra Karla Řeháka, faráře v Podole u Prahy. — Tunicely: pro nejdůst. metrop. kapitolu v Praze. — 12 bílých miter: pro nejdůst. metrop. kapitolu v Praze. — Štoly: pro vdůst. děkanský úřad v Tachově, 4 pro dp. Fr. Blažka, faráře v Krásné Hoře, pro dp. Fr. Maňouška, faráře v Olešné na Moravě a pro dp. Eugena Čápa, profes. v Litomyšli. — Vela: pro filiální kostel v Čakovicích, důst. farní úřad v Hořičkách a pro vdůst. děkanský úřad v Tachově. — Bursy k zaopatřování nemocných: pro dp. Jos. Saksla, koop. v Chodově u Karlových Varů, pro vdůst. děkanský úřad v Tachově a pro důst. farní úřad v Kopřivnici. — Pláštíky na ciborium: pro důst. farní úřad v Urbanově, pro dp. Jana Kříže, faráře v Miroticích, pro důst. farní úřad v Družci a pro dp. Jos. Jaroše, koop. v Benešově na Moravě. — Antipendia: pro vdp. dra Jos. Doubravu, ředitele kn. arcb. semináře v Praze, pro vdp. A. Schwarze, kvardiána minoritského kláštera v Mostu a 3 pro důst. far. úřad v Tvrdonicích na Moravě. — Polštáře oltářní: pro blahor. paní Jos. Pokornou v Benešově. — Korouhve: pro blahor. pana Václ. Rabasa, mlynáře v Podhrázi a pro blahorod. paní Annu Koppovou v Hůrkách. — Stuhy k praporu, zlatem vyšité: pro J. Exc. paní hraběnku Thunovou v Praze. — Biret: pro dp. Jindř. Weebra, kaplana v Rumburku. — Komže pro ministranty a kostelníky: pro dp. Frt. Porazila, koop. v Mostkovicích na Moravě a 6 pro důst. kolej tovaryšstva Ježíšova v Praze.

Prádlo kostelní. 4 korporalie, 4 purifikatoria a 4 ručníčky: pro vysokor. paní hraběnku Czernín-Schönburgovou v Chudenicích; alba: pro dp. Štěp. Něničku, faráře v Černé Hoře na Moravě. — 4 cingula: pro důst. františkánský klášter v Tachově; 2 alby, 2 rochety a 2 pally: pro důst. farní úřad v Křešicích; 4 pally: pro důst. farní úřad v Kopřivnici; rocheta: pro dp. Eugena Čápa, profesora v Litomyšli; 56 plachet oltářních a 2 alby: pro nejdůst. metrop. kapitolu v Praze; 2 korporalia a 6 purifikatorií: pro dp. Fr. Míču, administ. v Novosadech na Moravě; 6 purifikatorií: pro sl. patronátní úřad v Lešanech.

Zpráva za měsíc září.

Akademie křesťanská súčastnila se hospodářsko-průmyslové výstavy v Kroměříži bohatou sbírkou jak rozličných paramentů tak bohoslužebných nádob, jenž se všeobecně velmi líbily a o kterých se po bedlivém prohlédnutí jak Jeho Eminence nejdůst. pan kardinál landkrabě Fürstenberg tak

vysokorodý pan zemský hejtman hrabě Vetter z Lilie velmi pochvalně vysloviti; na důkaz, že je i se slohem i s provedením úplně spokojen, objednal poslední pro svou kapli kalich. I nejdůstojnější pan děkan kolleg. kapitoly Kroměřížské Bedřich Kaun objednal kalich a drahocenné, bohatě ozdobené stříbrné ciborium, dle našeho Jeho Eminencí schváleného výkresu. Akademii křesťanské dostalo se zde opět nejvyššího vyznamenání: zlaté medalie.

Vyřízené záležitosti.

Práce kovové. Kalichy: stříbrné, bohatě ozdobené: pro důst. farní úřad v Určicích na Moravě, pro vp. Cyr. Dočkala, kooperatora v Rožnově na Moravě, pro dp. Julia Mannsfelda, faráře v Hutisku na Moravě; bohatě rytý: pro nejdůst. pana Bedř. Kauna, kapitolního děkana v Kroměříži; gotický: pro vp. Alex. Novotného, kaplana v Uh. Ostravě na Mor.; hladký: pro dp. Jana Kubíčka, faráře v Pteni na Moravě. — Ciborium skvostné, stříbrné, bohatě ozdobené: pro nejdůst. pana Bedřicha Kauna, děkana kolleg. kapitoly v Kroměříži. — Pozlacení a postříbření v ohni: ciboria: pro důst. farní úřad ve Zdounkách; kropenky: pro důst. farní úřad v Hosticích na Moravě; kalichů: pro dp. Václ. Tesaře, faráře v Újezdě a pro dp. Fr. X. Hoppe, faráře v Sezicích. — Nádobky na sv. oleje: pro vdp. Ant. Lora, ředitele kníž.-arcib. konviktu v Příbrami a pro dp. V. Tesaře, faráře v Újezdě. — Kropenka: pro důst. farní úřad v Rudoltících na Moravě. — Kropáček: pro důst. farní úřad v Hosticích. — Kovový kříž: pro J. Excellenci paní hraběnku Thunovou v Praze. — Svícny oltářní: 2 pro dp. dra Bakera, kat. kněze z Anglie; 4 pro Její Excellenci vysokorod. paní hraběnku Thunovou v Praze; 2 pro zemský ústav choromyslných v Dobřanech. — Velká v ohni pozlacená lampa: pro vdp. Karla Kaštýla, proděkana ve Veselí na Moravě. — Mešní konvičky: pro vdp. Karla Kaštýla, proděkana ve Veselí na Moravě a pro blahorod. p. Jana Hirsche, zlatníka v Praze. — Kanonické tabulky: dvanáctery: pro vys. dp. Fr. Hrádka, kapit. kancléře v Praze. — Schránka na hostie: pro vdp. Ant. Suchánka, rektora bisk. semináře v Král. Hradci.

Rozličné. Obraz sv. Jana: pro dp. Fr. Blažka, faráře v Krásné Hoře. — Kříže na stěnu: pro vys. dp. Fr. Hrádka, kapit. kancléře na Hradčanech, pro dp. Fr. Blažko, faráře v Noutonicích, 4 pro dp. K. Kaštýla, proděkana ve Veselí na Moravě, pro Její Excellenci vysokorodou paní hraběnku Thunovou v Praze a pro sl. ředitelství hospodářské školy v Hracholuskách. — Missaly: pro vdp. Karla Kaštýla, proděkana ve Veselí na Moravě a pro blahorod. pana dra Starka, medicinalního radu v Karlových Varech. — Pultíky pod missaly: pro dp. Fr. Víta, faráře v Srbči, pro vp. Jos. Hladkého, kaplana v Kunovicích na Moravě, pro dp. Bart. Martinů, faráře v Bučovicích na Moravě a pro blahorod. paní Rosu Kuhnovou v Praze.

Paramenty. Kasule: červená: pro dp Fr. Blažko, faráře v Noutonicích; zelená: pro vdp. Ant. Lora, ředitele kníž.-arcib. konviktu v Příbrami; bílá: pro důst. farní úřad ve Zdounkách; červená: pro důst. farní úřad v Určicích u Olomouce; bílá: pro vp. Ant. Miláčka, kaplana v Mouřenci; červená: pro vp. Jana Hájka, kaplana v Jenšovicích; bílá: pro blahorod. paní Bunclovou, choť továrníka v Horoměřicích; bílá a černá: pro důst. farní úřad v Stříbr. Skalici; bílá, černá a zelená: pro nejdůst. pana generálního opata Sigm. Starého na Strahově. — Pluviály: černý: pro vdp. Karla Kaštýla, proděkana ve Veselí na Moravě; bílý a černý: pro důst. farní úřad v Stříbrné Skalici; fialový: nejdůst. pana generálního opata Sigm. Starého na Strahově. — 12 hedvábných miter: pro vys. dp. Fr. Hrádka, kapit. kancléře na Hradčanech. — 2 bílé a 2 červené tunicely: pro pro nejdůst. pana dra Ant. Lenze, probošta na Vyšehradě. — Štola, bohatě vyšitá: pro blah. pana Alex. Worla, objadníka v Jevíčku na Moravě. — Vela: pro důst. farní úřad v Mitrovicích, pro vdp. Karla Kaštýla, proděkana ve Veselí na Moravě, pro vdp. Cyr. Bernata, ředitele piaristské koleje v Litomyšli a pro dp. Jos. Syrového, faráře v Doln. Slivně. — Pláštíky na ciborium: pro dp. Ar. Hubku, faráře v Mailbergu v Doln. Rakousích, pro důst. farní úřad ve Spitinově na Moravě, pro vdp. Cyr. Bernáta, ředitele piaristské koleje v Litomyšli. — Bursy k nemocným: pro dp. Fr. Víta, faráře v Srbči, pro vp. Ant. Miláčka, kaplana v Mouřenci a pro vp. Ant. Bulanta, kaplana v Davli. — Polštáře oltářní: pro kapli v c. k. trestnici na Pankráci. — Korouhve: pro dp. Fr. Kondelíka, faráře ve Mšeně. — Baldachýn: pro sl. zádušní úřad v Praze. — Birety: pro vdp. dra Václ. Horáka, prof. theologie v Praze a pro vp. Bonavent. Hrušku, kooperatora v Jihlavě na Moravě.

Prádlo kostelní. Rocheta: pro důst. farní úřad v Mitrovicích; 12 purifikatorií, 3 humerale a 3 korporale: pro vdp. Karla Kaštýla, proděkana ve Veselí na Moravě; rocheta: pro dp. Fr. Svobodu, faráře v Kláštero-Hradišti u Olomouce; 2 alby, 2 ròchety, 6 korporalií, 4 purifikatoria, 4 ručníčky a 4 pally: pro důst. farní úřad v Černilově; 2 alby: pro nejdůst. pana generálního opata Sigm. Starého na Strahově.

Veškeré dřívější ročníky „Methoda“ má na skladě redakce „Methoda“ v Karlíně.

»METHOD« vychází vždy 30. každého měsíce. **Předplatné**, které činí poštovní poukázkou na celý rok **2 zl. 20 kr.**, přijímá **redaktor F. J. Lehner v Karlíně. Reklamace** budtež zasílány do **expedice** v **Akademii křesťanské v Praze** (Řetězová ulice č. 223).

Knihtiskárna »Politiky« v Praze. — Nákladem vydavatele.

K ČEŘENÍ POVZBUZENÍ PRŮMYSLU V ČECHÁCH

Inv. č. 875
JEDNOTA K POVZBUZENÍ PRŮMYSLU V ČECHÁCH

METHOD.

Časopis věnovaný umění křesťanskému.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

FERDINAND J. LEHNER.

Číslo 10. V Praze, dne 31. října 1891. Ročník XVII.

OBSAH: Románské exkurse. (67-68) — Kostely, církve a chrámy v Čechách. (Pokračování). — Literatura. — Z Akademie křesťanské: Zpráva za měsíc říjen. — Příspěvky na votivní obrazy v Karlínském chrámu Páně.

Románské exkurse. (67-68.)

Kostely románské zakončené chorem polygonálním.

Napsal a nakreslil F. J. Lehner. (Pokračování).

KOSTEL SV. MIKULÁŠE VE VINCI.

Portálem uvedeným vcházívalo se na pavlan do lodi kostelní vybočující, jaký se dosud zachoval u poprsníku kruchty Potvorovské podobně upravené (viz vyobrazení v »Methodu«, ročn. XIV., str. 136.), kterého však empora Vinecká nyní postrádá k celistvosti své. Kruchta jest osvětlena kulatým oknem pěkně článkovaným, proti němuž umístěny jsou dvéře do úzké chodby, odkud schodištěm v západní stěně prolomeným vystoupiti lze po 21 kamenných schodech do krovu střechy vysoko strmící.

Nízké podkruchtí sloužící za vnitřní sínec jest polokruhovými pásy rozvrženo v souhlasu s emporou rovněž na dvě klenbová pole do kříže bez žeber sklenutá. Pásy, opírající se o mohutný pilíř, spočívají na náběžnících krakorcích a přepínají se jednak k oběma stěnám bočním, z nichž k zachycení vynikají polopilíře s příporami, jednak ku stěně západní. Obě boční přípory vyzdobeny jsou pravidelnými patkami románskými s nárožními lístky, svrchu pak hlavicemi a krycími deskami.

Podkruchtí toto zabírá více než polovici lodi, která při veškeré prostorné obmezenosti není sklenuta, nýbrž stropem pouze pokryta.

Vítězným obloukem vchází se do nižšího choru polygonálně zakončeného třemi stranicemi osmistěnu, v jehož rozích vystupují polosloupy rovněž patkami s nárožními lístky, hlavicemi a krycími deskami opatřené, jako u přípor v podkruchtí se spatřuje. Chor na oko souměrný není však stavěn zcela pravidelně. Okno průčelní pošinuto jest z osy o 0·35 *m* a stěny mají různou tloušťku, tak že zeď čelní 1·15 *m*, síla jednoho postranní 1·39, druhého 1·37 *m* obnáší. Různou silou zdiva vyrovnával patrně stavitel nepravidelnost vzniklou z nestejné mohutnosti obou stěn lodi, docíliv toho, že na venek stejnost stranic závěrkových porušena nebyla. Takovou měrou způsobena jest žádoucí souměrnost jak vnějšku, tak i vnitřku. Klenba choru rovněž není v žádné souvislosti s polosloupy v rozích stojícími, postrádajíc žeber, na které polosloupy poukazají a jest tudíž původu novějšího.

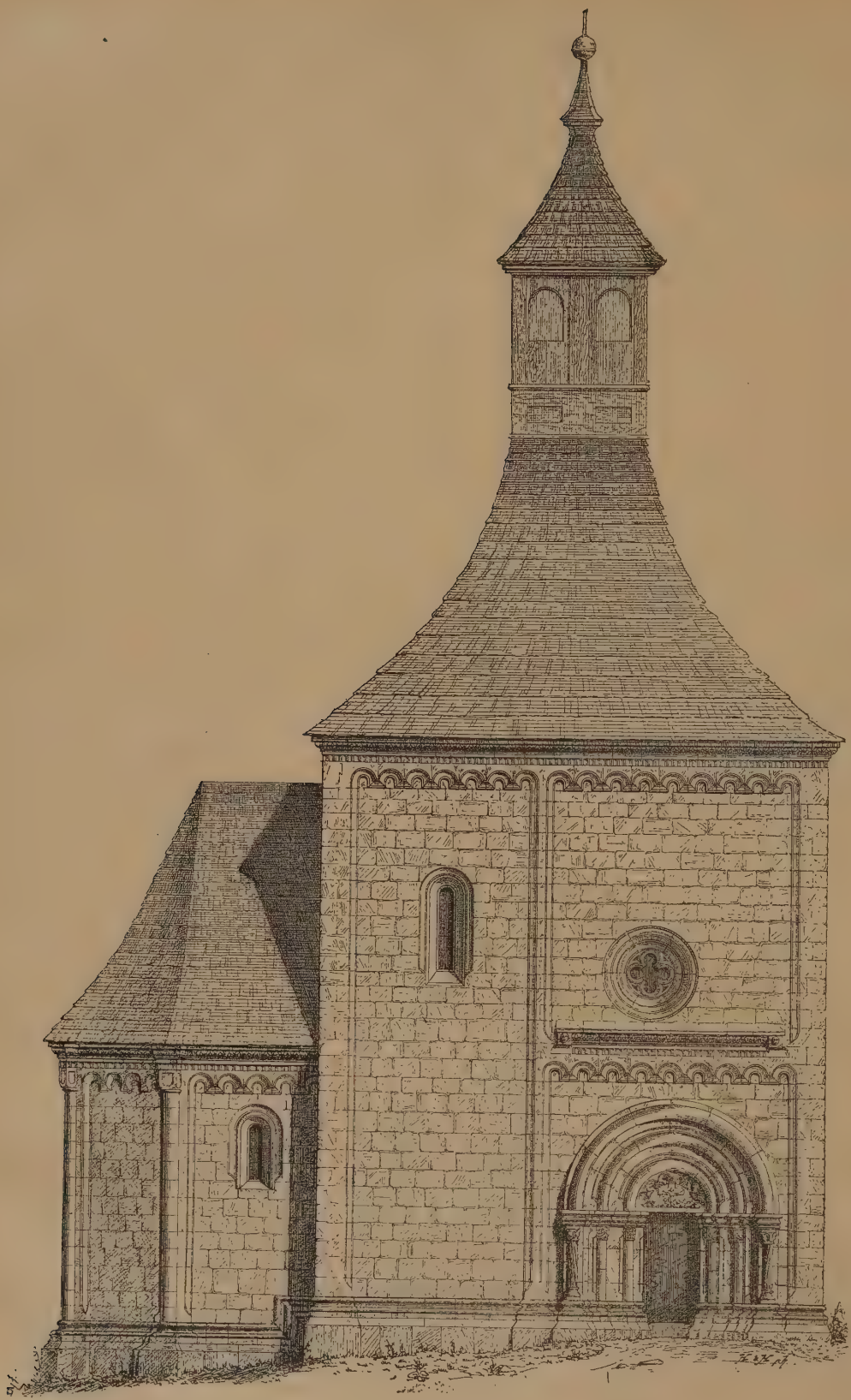

Obr. 6.

Jsou-li vnitřní stranice choru nestejných rozměrů, takže strana čelní 1·50 *m*, stranice pak k ní narážející pouze po 0·88 *m* obnášejí, jest zvenčí vše do stejnosti vyrovnáno a chor ukazuje se v dokonalé ušlechtilosti a architektonické kráse. Z bohatě článkovaného trnože vystupují z rohů uprostřed lisen svrchu obloučkovým podřímsím spojených ušlechtilé polosloupy, spočívající na attických

nárožní a střední liseny, které na venek naznačují vnitřní rozvrh v emporu a užší loď. Svršek, který liseny spojoval obloučkovým podřímsím a zakončen býval úhlednou římsou, jako v choru a nad portálem dosud se spatřuje, požárem nějakým vzal za své a vyplněn jest prozatímně několika vrstvami drobného kamení, různícího se od velkých kvádrů, z nichž veškerá budova vzdělána jest,

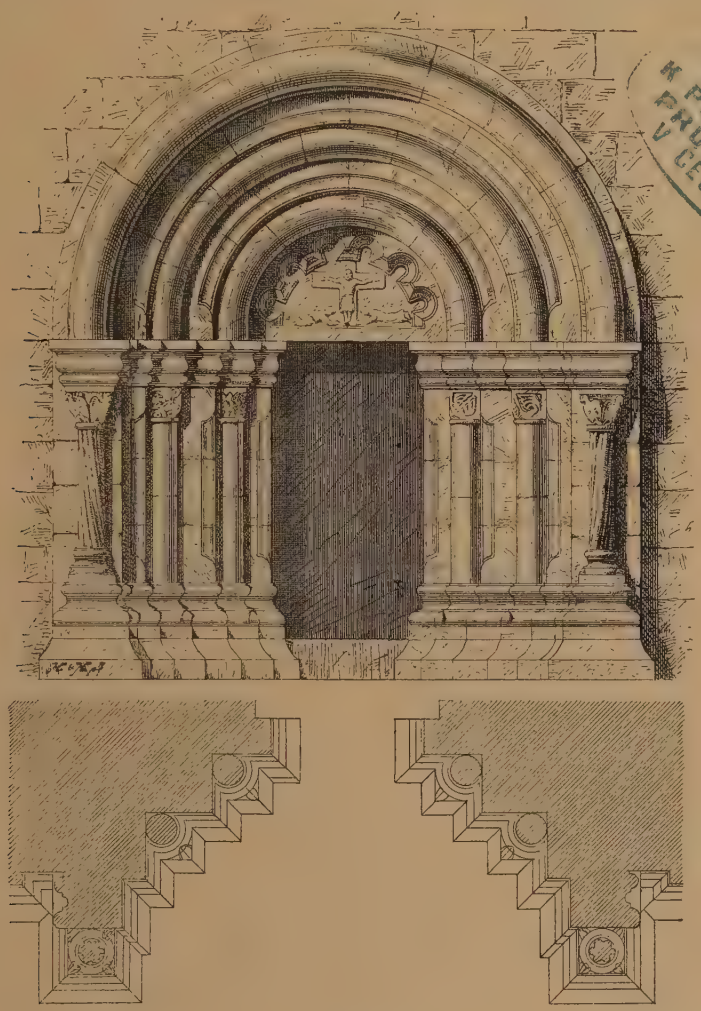

Obr. 7.

patkách nárožními patníčky opatřených, svrchu však krychlovou hlavicí s hladkou náplní pokrytých. Nad obloučkovým podřímsím táhne se kolkolem klínovitý zubořez a římsa listovým ornamentem ozdobená.

Podobnou nádherou vyzdoben jest zevnější sek lodi. Za příčinou stoupajícího pozemku vystupuje o 0·50 *m* článkovaný trnož, z něhož vyrůstají obě

což redaktor na nákresu opětně doplnil, nakresliv zde bývalé podřímsí i s úhlednou římsou a vroucně si přeje, aby též na kostele ve skutečnosti co nejdříve podobně se provedlo, čeho k celistvosti umělecké dosud se nedostává.

Nádheře empory odpovídá na venek architektonická výzdoba portálem, římsou a oknem kulatým.

Portál s článkovaným ostěním silně

vybočujícím spočívá na trnoži stejně profilovaném, jako na veškeré ostatní budově se nachází. S obou stran jsou dva sloupy svobodně stojící, v rozích pak ostění do vnitř se súžujícího vystupují v pravo i v levo dva sloupy, spojené svrchu nad hlavicemi a krycími deskami kulatými válci od jednoho ke druhému se přepínajícími. Pravoúhelná nároží stěn i arkád sražena jsou karnisovým žlábkem do ostrých hran zabíhajícím. Kolem tympanonu obíhá však týž žlábek ve způsobu oblouček polokruhových. Tympanon vyzdoben jest polovypuklou prací figurální, představující Vykupitele na kříži a dvou klanějících se osob. Vykupitel po způsobu starorománském na suppedaneu stojící, s tváří bezvousou a rukama ležatě rozpjatýma, odděn jest sukní až pod kolena sahající. U paty kříže leží s obou stran dva muži přepásanými, až ku kotníkům sahajícími sukněmi oddění, klaníce se Vykupiteli obvyklým způsobem byzantským. Jelikož tímto způsobem na tympanonech anebo mosaikových obrazech bývají vyobrazováni zakladatelé chrámů, nechybíme tvrdíce, že obě osoby Vykupitele uctívající na tympanonu jsou zakladatelé kostela Vineckého.

Nad portálem vyvíjí se s lisen v rovné čáře běžící vlys obloučkový, jejž pokrývá klínovitý zubořez a římsa listovým ornamentem vyzdobená jako na choru polygonálním, zakončená na obou koncích lidskými hlavami, kamenným svahem pokrytá, aby dešť jí neškodil.

Nad římsou jest okrouhlé okno článkované oblounem a karnisem v průvodu proužků pravoúhlých a to v ostění vnitřním i vnějším. Pošinutí k levé straně vysvětluje se silnou stěnou západní, v jejíž tloušťce umístěny jsou schody, jimiž nad emporu se vystupuje, kdežto uvnitř empory okno přímo ve středu stěny se nachází. Staří stavitelé nestavívali dle podrobných nákresů, jako za našeho věku se děje a podobnými nepravidelnostmi hlav si nelámali.

(Pokračování.)

Kostely románské s apsidami.

ZRUŠENÝ CHRÁM SV. JANA V MALÍNĚ.

Píše J. Braniš, c. k. konservátor.

Ač stavby románské, jak z posledních ročníků »Methoda« jest patrno, nejsou ve vlasti naší právě vzácnými, přece není jich nikde poměrně tolik jako v Čáslavsku, a což důležito, tvoří skupina tato pro sebe jakési »uzavřené území«, v němž možno sledovati vývoj slohu toho od nejprimitivnějších počátků (Vysoká) až k vrcholu rozvoje (Záboř).

Dva z těchto kostelů, ve Vysoké a ve Škvrňově jsme v »Methodu« již popsali, o jiných více dočte se laskavý čtenář v brošurce »O působení kláštera Sázavského« etc. Dnes zatím upozorňujeme, že v území tom není rotund, hned první člen, t. j. Vysocký kostelík skládal se z malé apsidy a valenou klenbou přepjaté obdélné lodi, rovněž takovým jest člen druhý, totiž nynější sakristie děkanského chrámu Čáslavského, jen že zde rozhojněn byl celek již průčelnou věží, za třetí pak člen té řady považujeme bývalý kostel sv. Jana v Malíně u Kutné Hory.

Malín jest osada prastará. Otec historie naší, děkan Kosmas, líče r. 1101 do Čech podniknutý vpád moravského vojvody Oldřicha a nečestný jeho ústup před knížetem Bořivojem, praví mezi jiným: »Oudalricus cum fratre Lutoldo Augusto mense intrat partes Boemiae, sed sinistro omine. Nam Borivoy collecto exercitu occurrens eis castra metatus est supra duos colles iuxta oppidum Malin, paratus in crastinum cum eis comittere bellum.« (Oldřich s bratrem svým Lutoldem v srpnu měsíci vtrhli do Čech, ale o zlém znamení. Neboť Bořivoj sebrav vojsko táhl proti nim a položil se táborem na dvou kopcích u městečka Malína, hotov jsa nazejtří svésti s nimi bitvu.) Z toho jest patrno, že Malín ležel na dráze vedoucí z Moravy do Čech, a poněvadž Kosmas, jenž patrně polohu místa dobře znal, nazývá jej »oppidum«, nebyl obyčejnou vsí, nýbrž větší osadou, jejíž obyvatelé živili se obchodem a jinými výhodami, jichž jim živá silnice poskytovala. Že

takové městečko nebylo již tehdy (roku 1101) bez kostela farního, jest jisto, a tím byl bez odporu posud zachovaný, ale nyní již zprofanisovaný kostel sv. Jana.

Budova tato stojí od strany západní a severní na mírném přívrší, které již v dobách pohanských bylo pohřebištěm osady, jak svědčí hroby s popelnicemi a jinými starožitnostmi zde objevené. Když obyvatelstvo přijalo křesťanství, pohřbívalo zde dále, a na místě předkům posvátném zbudován byl v XI. století kostel celkem té podoby, jak jej posud spatřujeme. Jest to stavení nevelké, skládající se z apsidy, obdélné lodi a čtyřhranné průčelné věže, ale přes tuto svou jednoduchosť jeví se ve mnohé příčině zajímavým.

Apsida není založena přesně v polokruhu, neboť jest při hloubce 4 metrů pouze 4·4 *m* široká, skládajíc se z vlastní 2 *m* hluboké, 3·6 *m* široké a v konchu sklenuté oltářnice, k níž v předu připojuje se do lodi rozšiřující se část přepjatá širokým pasem valené klenby, která rovněž do předu se šíří a zvyšuje. V čele apsidy jest čtyřhranný výklenek, určený patrně k uschování potřeb bohoslužebných. Loď 8·64 *m* dlouhá a 6 *m* široká měla prostý dřevěný strop, empory v ní nebylo. Do kostela vcházelo se skrze věž v západním průčelí stojící. Umístění její jest nepravidelné, neboť není v ose chrámové, ale severní zeď její jest nepřerušeným pokračováním zdi kostelní. Západní strana věže má vně 6·5, jižní 5 *m* délky. V přízemí bývala sínce 3·68 *m* dlouhá a tolikéž široká, která se do lodi kostelní otvírala obloukem 2·41 *m* širokým; měla pouze dřevěný strop, nad nímž v prvním patře byl prostor, do něhož se zvenčí patrně po dřevěných schodech vystupovalo, ten otvíral se do lodi chrámové obloukem 2·58 *m* širokým, a možno považovati jej za zárodek pozdějších empor.

Zdi věže jsou přes půldruhého, zdi chrámu skoro metr silny a složeny jsou většinou z kamenů pískovcových od zedníků pečlivě a pravidelně na způsob kvádříků přisekaných, výška jejich v poměru k délce jest malá, neboť některé jsou při délce 50 *cm* pouze 8 *cm* silné; vidíme tu tedy týž způsob zdiva jako na některých rotundách a kapli sv. Klimenta ve Staré Boleslavi, jenž jest pro nejstarší české stavby více než charakteristickým. Po nějakých ozdobných detailech, na př. trnoži, obloučkovém vlysu a t. pod. není ani stopy, vůbec jest patrno, že kostel byl zbudován dříve, než tyto okrasy po střední Evropě se rozšířily, a že založení jeho rozhodně do první polovice XI. věku klásti sluší.

Škoda, že na počátku minulého věku byla původní okna spolu s vchodem rozšířena a sice goticky, ovšem v tom duchu, v jakém stavitel Bayer tehdy velechrám sousedního kláštera Sedleckého restauroval; poněvadž nová okna proražena byla patrně na místě starých, mívala loď nejspíše čtvero, apsida pak dvé jednoduchých románských okének.

Fara Malínská bývala kdysi bohatou, neboť v obvodu jejím povstaly v první polovici XIII. věku Hory Kutné, jichž kostely kromě sv.-Barborského byly filiálkami Malínského farního chrámu sv. Jana, a byly až do válek husitských obsluhovány od kaplanů faráře Malínského, což ovšem bohatí Horníci těžce nesli, tak že z toho povstávaly tuhé spory, jež vedly nepřímo k založení velkolepého chrámu sv. Barbory vně města na území fary Pněvické. V Malíně samém byl asi ve XIV. věku založen druhý kostel sv. Štěpána. Po spustošení osady od havířů Kutnohorských r. 1415 a zádavě válek husitských zůstával Malín pouhou vsí, která byla zbožím kláštera Sedleckého, z jehož kněží vždy jeden faru Malínskou administroval.

V době josefinské, kdy zrušen byl památný klášter Sedlecký, zavřen jest i chrámek sv. Jana v Malíně, a budova jeho posvěcená církví, věkem i dějinami použita k účelům světským, nyní přepažena jest stropem, v přízemí složeno hasičské náčiní, v patře pak jest sýpka. Poněvadž základy budovy jako mnohých starých stavení jsou nedostatečné, ukazují se ve zdivu a klenbě apsidy povážlivé trhliny, ještě větší a rozhodně nebezpečné jsou na věži, která již ve starší době na rozích opěráky sesílena býti musila. Ani ve věži není po původních oknech stopy, šindelová střecha její propouští tak jako střecha kostelní na staré zdivo právě tolik vody, mnoho-li potřeba jest, aby památné stavení záhy obrátilo se v sříceninu.

Milovník starožitností, jenž snad náhodou do Malína zavítá, neopomene se podívati do dřevěné zvonice u kostela sv. Štěpána. Táž jest zajímavá svou konstrukcí a visí v ní dva libozvuční »Ptáčkové«, z nichž jeden původně pro chrám

Matky Boží na Náměti v Kutné Hoře byl ulit. Ale naši staří předkové byli ve zvonech velice vybíravými. Nehodil-li se nový zvon do harmonie, »byl zlý a byl stlučen«, zvonař pak musel uliti nový »dobrý a hlasu líbezného«; někdy ovšem udal mistr nevhodný zvon jinam, kde souhlasil, a tak se dostal i zvon původně na Náměť určený do Malína. Měří v průměru 1·02 *m* a váží asi 600 *kg*, nápis zní:

Anno domini mcccclxxxix hec campana fusa est ad honorem dei ac bte · m · vgis ad nameth per mgrm Andreā dictum ptaczek ◡

Druhý zvon má v průměru 1·16 *m*, váží tedy asi 800 *kg* a má ve dvou řádcích tuto legendu:

Anno domini 1402 hec campana fusa est ad honorem dei omnipotentis et beate marie virginis ac beati sancti steffani patrono (sic) **huius ecclesie per magistrum andream dictum ptaczek in montibus cuthnis amē**

První zvon jest podoby táhlejší, druhý bachratější, ozdob na nich není, neboť mistr Ptáček dobře věděl, že reliefy jsou na úkor zvuku; písmo jest minuskule pěkná, mírně vyvýšená.

Na konci Malína při císařské silnici vedoucí od Kolína k Čáslavi spatří oko poutníkovo veliky kámen, jenž nyní slouží za můstek, po němž se přes škarpu ze silnice — do hospody kráčí. Jest to patrně prastarý náhrobek, jenž při nějaké povodni z trosek ambitu kláštera Sedleckého dostal se do potoka, odkudž nedávno byl vytažen a k nynějšímu věru nedůstojnému účelu použit. Jest 1·88 *m* dlouhý a 1·07 *m* široký, na vrchní ploše vyryt jest z polokruhu vystupující kříž, jehož ramena opět příčnými břevny v kříže jsou proměněna.

Kostely, církve a chrámy v Čechách.

Podává **Frant. Vacek.** (Pokračování).

Kdož posud nejvíce tím se zakládali, že zlomky Pražské přiměřeny jsou obsahem svým ku církevním zpěvům řeckým doby starší, položili původ jejich před druhou polovici 10. století (r. 863 až 950). Ba Šafařík tak pevně stanul na domnělém stáří jejich, že zavrhnuv předešlé tvrzení své o kyrillici jakožto dílu sv. Cyrilla, vynález písma glagolského témuž světci jal se připisovati. Naproti tomu uvésti jest, že duchovní zpěvy řecké, k nimž největším dílem přispěli básníci Theofanes Znamenaný († po r. 846) a biskup Solunský Josef († r. 883), teprve za 10. století vtěleny byly v soustavu obřadných knih církve východní. I není také ku pravdě podobno, aby týž čas v Čechách překládaly se přímo z řečtiny do jazyka slovanského.

Zlomky Pražské pokládáme spíše za pozůstatky obřadných knih, které n ě k d y v 11. s t o l e t í r e d a k c í č e s k o u zhotoveny jsou ku potřebě církevní. Předlohy jejich byly trvám jihoslovanské (bulharské), na sklonku 10. nebo počátkem 11. století překladem z řečtiny pořízené. Písaři zlomků Pražských mísili bohemismy do nářečí staroslovanského, jež v podstatných kusech přejímali ze vzorců jim před rukama jsoucích.

Takto souditi důvod sobě béřeme jednak ze vnitřní povahy řečených zlomků, jednak z obdobného vzniku liturgických knih na Rusi. Podle jihoslovanské předlohy z 10. století psal ruský jáhen Grigorij v Novgorodě r. 1056—57 tak zvané Ostromirovo evangelium. Při tom, vnášeje sic russismy do práce své, šetřil jinak zvláštního jazykového rázu vzorné předlohy. Z konce 11. století (r. 1095—97) pocházejí Menaja (Μηναῖα) tří měsíců, to jest stručné dějiny svátků a svatých, jejichž památka koná se v září, říjnu a listopadu, psaná v Novgorodě podle starších jihoslovanských předloh.

Možno-li spolehnouti na vývody tuto přednesené a srovnávati původ církevních spisů na Rusi se vznikem knih slovanské liturgie v Čechách, připadá sepsání zlomků Pražských k době, kdy v klášteře Sázavském vedli služby Boží jazykem slovanským. Jak na snadě jest myšlenka, že pozůstatkem tamějších knih liturgických jsou právě zlomky Pražské! Kdybychom k tomu přisvědčili,

bylo by nám tvrditi, že na Sázavě konány byly hodinky kněžské a jiné obřady způsobem církve východní, prostředkem knih glagolicí psaných.

Tomu na odpor poznamenal r. 1395 spisovatel glagolské částky tak zvaného Remešského evangelia: »A druhou stranu (kyrillicí psanou) těchto knížek, jenž jest podle ruského zákona, psal jest svatý Prokop, opat, svou rukou; a to písmo ruské dal nebožtík Karel IV., císař římský, k oslavě tomuto klášteru a ke cti svatému Jeronymu i svatému Prokopu.« Avšak podání řečeného spisovatele, jakoby staroslovanský překlad čtení evangelických připojený k dílu jeho byl autografem sv. Prokopa, nepotvrzuje se ani zevními ani vnitrnými známkami spisu. Za tou příčinou neuvádíme Remešské evangelium ve spojení se slovanským klášterem na Sázavě.

Pro glagolskou literaturu v klášteře sv. Prokopa a konání východní liturgie tamže svědčí poněkud běh církevních věcí v Bulhařích a způsob řeckých klášterů v Uhersku. Za 11. století hotoveny byly v Bulharsku glagolské rukopisy ku potřebě duchovních ritu východního. Připomínáme toliko tak zvaný sinajský Trěbnik (Εὐχολόγιον, rituál), Assemanovo evangelium, Grigorovičovo evangelium, Sinajský žaltář a j. Spisy takové měly zajisté průchod do Uherska a tou cestou mohly dostati se na Sázavu. Styky mnichů tamějších s uherskými kláštery potvrzeny jsou zprávou letopisce sázavského. Kromě toho povšimnutí zasluhuje staré podání o původu poustevníka Ivana, jehožto životopis posud nejednu záhadu v sobě zavírá. Vedle staroslovanské legendy prohlašoval se Ivan za syna krále chorvatského.[1]) Legenda latinská z 15. století počítá jej ku příbuzenstvu sv. Štěpána, krále uherského.[2]) S tím srovnati sluší, co píše se ve 12. století o poustevníku sv. Vintíři, že byl příbuzným sv. Štěpána.[3]) Další shodou v životopisech řečených poustevníků jest příběh o lani nebo jelenu, jež kníže český na lovu honil, any mu cestu ke svatým mužům v poslední chvíli života jejich ukázaly. O Vintířovi máme zprávu takovou: Když kníže Břetislav I. navrátil se r. 1039 z výpravy polské[1]) a lovu zase hověti počal, připadl v lesích Prácheňských na jelena a vedením jeho na starce v jeskyni, kterého neznal, sv. Vintíře. Vyslechnuv z úst jeho spasitelná napomenutí i tušení brzké smrti, přivedl kníže druhého dne biskupa Šebíře, aby ctihodného kmeta svátostmi opatřil. Potud jde pověst napsaná nejspíše v klášteře Břevnovském, o jehož rozmnožení statků Vintíř prý se přimlouval.[2]) Historie vypravuje ovšem jinak o styku knížete Břetislava I. s poustevníkem Rinchnašským.[3]) Než abychom ku věci se vrátili, na to budiž ukázáno, že ve starých pramenech dějepisných vyhlašují se poustevníci v Čechách za příchozí z Uher a Chorvat, to jest ze zemí, kde kvetla bohoslužba slovanská. Také to domnění nadchází, jakoby sv. Ivan náš byl spíše vrstevníkem Vintířovým nežli Bořivojovým, pročež i osudy jednoho druhému se připočetly.

Že písaři zlomků Pražských měli předchůdce, kteří upravovali duchovní spisy jazykem slovanským, toho dokladem jsou bohemismy v nejstarším staroslovanském životopise sv. Václava. Vedle nich soudě byl řečený životopis buď pro církve východní z češtiny přeložen, buď hned v Čechách jazykem staroslovanským sepsán a na východ donesen, tak že by bohemismy jeho měly touž příčinu jako russismy a serbismy ve skladbách jiných. Nechať to či ono mínění za podobnější přijmeme, jest na

[1]) Staroslovanský životopis sv. Ivana: »I přijav pergamen a černidlo, napsal jim, nazývaje sebe synem krále chorvatského.« Prameny d. č., I., str. 111.

[2]) Historia b. Ivani: »Beatus Ivanus fuit natione Ungarus, de stirpe regia progenitus, qui fuit consanguineus s. Stephani, regis Ungarorum.« Prameny d. č., I., str. 112.

[3]) Vita Guntheri; hl. 4.: »Fama ejus (t. j. Vintířova) bono odore respersa ad aures beati Stephani, regis Ungarorum, ipsius venerabilis viri cognati, emanavit.« Prameny d. č., I., str. 339.

[1]) Vita Guntheri; hl. 9.: »Dux videlicet Brecizlaus cum Poloniam gloriose sibi subjugasset victorque cum pace ad sua redisset, cujusdam urbis, que Prahen dicitur, confinium causa venationis cum suis adiit.« Prameny d. č., I., str. 343.

[2]) Vita Guntheri; hl. 11. ve Pramenech d. č., I., str. 345. Srovn. padělanou listinu Břevnovskou k r. 1045 v Erbenových Regestech; č. 108, str. 44.

[3]) Dudíkovy Dějiny Moravy; II., str. 133 nn. Letopisci kladou téměř jednomyslně úmrtí Vintířovo ke dni 9. října 1045, neudávajíce, kdy a jakým způsobem se světa sešel. Vita Guntheri sama napovídá, že se to nestalo v Čechách. »Dux precatur, ne ulterius tam nobilis vir hominibus lateret incognitus, sed ad terram sui ducatus melius fovendus perduceretur.« Prameny d. č., I., str. 344.

bílední, že sepsání jeho dálo se v Čechách, a to před koncem 10. století.[1])

Kdo tedy víru dává faktům historickým a není úmyslným zapíračem jich, musí přiznati s námi, že na sklonku 9. století vedena byla v Čechách bohoslužba slovanská a udržela se tu až do konce 11. století vedle latinské, která rozmáhajíc se příznivými okolnostmi vešla konečně u výhradné užívání. Nepřízeň ku dějinám liturgie slovanské tu i tam patrná nemá rozumného důvodu. Naše účastenství v nich nevychází snad z menší vážnosti ku bohoslužbě jazyka latinského, nýbrž z té pravdy nepochybné, že by domácí písemnictví naše a tudíž osvěta národní o drahně let dříve byla k místu přišla, nežli státi se mohlo po přehradách cizího písma a jazyka.

Které důvody pohnuly knížete Vratislava II., aby r. 1079 přednesl apoštolské stolici žádost za schválení slovanské liturgie v Čechách, vysvítá aspoň poněkud z odpovědi papeže Řehoře VII.: »Jakož pak Urozenosť Tvá vyhledávala přivolení naše, aby po slovanském jazyku u vás slaveny byly služby boží, věz, že této žádosti Tvé nikterak nemůžeme hověti. V té příčině totiž jeví se pilnému uvažovateli pravda nepochybná, že důvodně má písmo svaté po vůli všemohoucího Boha na některých místech tajno býti, aby snad, všem dokonce zjevno jsouc, nesevšednělo a v lehkosť nepřišlo, nebo zle pochopeno byvši od lidí méně učených, neuvedlo je v omyl. I nedá se na omluvu uvésti, že někteří nábožní mužové, co prostou myslí lid vyhledává, shovívavě snesli nebo bez opravy pustili, jelikož prvotná církev mnohé věci mlčením pominula, které později po utvrzení křesťanství a vzrůstu náboženství zevrubně byvše vyšetřeny, od svatých otců nápravy došly. Pročež aby místa nemělo, co z vaší strany neprohlédavě se žádá, mocí sv. Petra zapovídáme a Tobě poroučíme, abys ke cti všemohoucího Boha vší silou odpíral této prázdné nerozvážlivosti.«[2])

Zakládal se tudíž kníže Vratislav II. důvodem historickým, že svatí mužové prvotní církve české hověli slovanské liturgii, a přidal k tomu důvod moderní, že lid oblíbiv sobě způsob takový, jej vyhledává a od nejvyšší hlavy církve ztvrzena míti žádá. Zevrubnějších dat a dokladů v žádosti knížecí jistě nebylo, neboť papež Řehoř VII. nemohl by tak obecnou odpověď dáti, jako shledáváme ji v listu jeho z r. 1080. Lze pak i to bezpečně usouditi ze znění listu papežského, pokud zavírá v sobě zápověď slovanské liturgie v Čechách, že kníže Vratislav v podání svém politických motivů neuváděl, o rozsahu slovanské bohoslužby v zemi určitých návrhů nepodával a poměru jejího k latinskému ritu ani slovem se nedotýkal. Tak aspoň výkladu dochází stručné odbytí oné záležitosti a výčitka sv. Otce, že vznáší se k němu prosba za věc nepředloženou (quod a vestris imprudenter exposcitur), kterou apoštolská stolice nemůže pokládati než za čirou libůstku (vana temeritas).

Jednání o liturgii slovanskou v Čechách připadlo k době reform církevních, jež mimo jiné odnášely se právě ku potlačení partikulárních ritů v církvi západní. Tak zejména pracovali o to papežové, aby zaveden byl ve Španělsku ritus gregoriánský na místě mostarabského, ačkoli na sněmu v Mantově roku 1064 uznali shromáždění biskupové, že v knihách španělsko-gotské (mostarabské) liturgie není bludného učení.[1]) Král aragonský Sancho Ramirovec (r. 1063—94) poddal se vůli papeže Alexandra II. a slavně uvítav legáta jeho Huga Candida, na synodě r. 1071 pohnul duchovenstvo říše své ku přijetí obřadu římského. Téhož léta odstranil Hugo Candidus přičiněním hraběnky Almodis, paní z rodu francouzského, liturgii mostarabskou v Barcelonště.[2]) Tuhý odpor proti uvedení ritu římského projevil se v Kastilii. Krále tamějšího Alfonsa VI. (r. 1072 až 1109) naklonila k němu manželka Konstancie, dcera vévody Burgoňského Roberta. Papež Řehoř VII. vypravil v té příčině kardinála Giralda do Kastilie. Než ani přísným jednáním jeho ani úsilím královým a povolností biskupů nedala se změna obřadů kostelních ke skutku přivésti. Po bouřlivém rokování na synodě v Burgosu r. 1077 na tom

[1]) Srovn. Prameny d. č., I., str. XIII. n.
[2]) Erbenova Regesta; č. 162, str. 70 n.

[1]) Srovn. svrchu str. 102, kdež po Dudíkovi mluvili jsme o knihách jazykem gotským psaných, ač v pravdě složeny byly latině, což tímto opravujeme.
[2]) Šemberovy Dějiny středověké; III., str. 378 n.

stanuly sporné strany, aby rozhodlo se soubojem, která liturgie má v Kastilii průchod míti. Jakkoli pak zvítězil zastance ritu mostarabského, nepřestal král usilovati o obřad římský, i vyžádal si nového vyslance papežského kardinála Richarda, jehož mírné jednání neminulo se zdárným výsledkem. Na církevním sněmu v Burgosu r. 1085 schválena změna obřadu.[1])

Kníže Vratislav II. neuposlechl rozkazu papežova, aby vší silou zbraňoval liturgii slovanské v Čechách, ale zůstal příznivcem kláštera Sázavského za opata Jimrama[2]) a Božetěcha, který nastoupiv na úřad ten po Jimramovi, zastával jej v duchu sv. Prokopa. Letopisy Sázavské, jediný pramen vědomostí našich o Božetěchovi, vzdávají mu chválu muže štědrého, učeného a výmluvného, který oddán jsa výtvarnému umění, vlastníma rukama i malířství i sochařství provozoval a pracemi svými obdiv budil u vrstevníkův. Za tou příčinou jmín jest Božetěch patriarchou posvátného umění českého. Přízeň krále Vratislava I. (roku 1086—92) obracel ku prospěchu kláštera. Přičiněním jeho přestavěn a rozšířen byl kostel Sázavský, mnoho staveb přibylo klášteru, nové náčiní bohoslužebné se pořizovalo. Kvetoucí liturgie slovanská na Sázavě nezískala mu ovšem přátel mezi latinským duchovenstvem v Čechách. I v lůně bratří klášterních vznikaly rozmíšky a odpor proti opatovi; zejména mnichové domácí Demeter, Kanan a Holeš strojili mu úklady. Když pak Božetěch spoléhaje se na krále, na jevo dal nevážnost svou k biskupu Kosmovi (r. 1090—98), snesla se bouře na hlavu jeho. Vypravuje letopisec, že o slavnosti jakési předstihl opat biskupa a zastal opovážlivě úkon jeho vsaditi korunu králi na hlavu. Kosmas žádal za složení Božetěcha s úřadu opatského a jen po usilovných prosbách panstva přivolil ku pokutě jiné, aby ze dřeva vyřezav obraz Ukřižovaného u velikosti postavy lidské, donesl jej na bedrách do basiliky sv. Petra v Římě. Než ani potom, když opat vykonav pokání domů se vrátil, nepominuly třenice mezi duchovenstvem latinským a mnichy slovanskými, ano tito sami svářili se vespolek tak, že po smrti krále Vratislava nadcházela pohroma slovanského kláštera na Sázavě.

(Pokračování.)

[1]) Zchokke: Die mozarabische Liturgie in Spanien. Linzer Quartalschrift; 1879, str. 40.

[2]) Předchůdce Jimramův opat Vít přiveden za svědka ještě v listině ze dne 3. února 1078. Erbenova Regesta; č. 160, str. 70.

JEDNOTA K POVZBUZENÍ PRŮMYSLU V ČECHÁCH

Literatura.

Das Agnes-Kloster in Prag. Geschichtlich und artistisch dargestellt von W. W. Tomek und J. Mocker. Herausgegeben von der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale. Wien. Aus der k. k. Hof- und Staatsdruckerei. 1891.

Dva výteční odborníci, dějepisec a architekt, podali si ruce k vydání monografie o nejznamenitějším památníku stavitelství přechodního v Čechách, — o klášteře blahoslavené Anežky Přemyslovny na Františku. Veterán dějepisecký Tomek vylíčil dějiny slavného kláštera od vzniku až do zrušení císařem Josefem II. s objektivností, jakou veškeré spisy učence českého vynikají. Na 10 stránkách snešen jest veškeren historický material většinou známý. V jednom však se uchyluje spisovatel od dřívějších popisovatelů památného kláštera a dovozuje, že kostel až dosud po sv. Barboře nazýván jest kostelem sv. Františka a naopak kostel sv. Františka kostelem sv. Panny Barbory. — Stránku uměleckou vysvětluje architekt Josef Mocker způsobem jasným na 7 stranách s podrobnou znalostí odbornou. Ku znázornění nakreslil na 11 listech půdorys, průseky po délce a šířce, jakož i veškeren architektonický detail, čímž zřejmě se ukazuje, jak znamenitou památkou uměleckou jest klášter blahoslav. Anežky, který zbořiti bylo by vandalismem neuvěřitelným. Klášter na Františku až dosud zneuctěný, za skladiště hadrů a za bydliště největší chudiny sloužící, jest vysoce důležitým památníkem dějinným, který písmem svým kamenným zřejmě ukazuje, na jaké výši nalézalo se umění výtvarné v Čechách v první polovici 13. století. Královská Praha nedopustí a dopustiti nesmí, aby monument kulturní národa našeho tak nesmírně důležitý, poněvadž v Čechách toho druhu jediný, nepadl za oběť modernímu vandálství, které se názvem tak zvané regulace zakrývá, nýbrž pečovati bude, aby zase v brzku zastkvěl se v bývalém lesku a starodávné slávě. Proto spis právě vydaný jest nejen potěšitelným

obohacením literatury umělecké, nýbrž spisem přímo vítaným a časovým, který i nejširším kruhům jasně ukazuje neocenitelnou důležitost velevzácného památníku.

Chrám sv. Barbory v Hoře Kutné. Dle souvěkých pramenů a vlastních studií napsal Josef Braniš, c. k. konservator a professor české realky v Budějovicích. (S nákresy od † ředitele Jiřího Zacha.) — V Hoře Kutné. Tiskem a nákladem knihtiskárny firmy Karel Šolc. 1891.

V Čechách není dvou jiných archaeologů, kteří by byli věnovali chrámu sv. Panny Barbory tolikaleté pozornosti a tak vroucné lásky, jako bohužel záhy zvěčnělý ředitel Kutnohorský, Jiří Zach a professor Josef Braniš. Léta spolu obcházívali velepamátný chrám a zkoumali krásy jeho od základu až k nejvyšší růžici v blankytu se ztrácející. Plodem dlouholetého a s takovým nadšením pěstovaného bádání jest spis svrchu uvedený. Zach kreslil a Braniš psal a spis svůj milovanému, zvěčnělému příteli a spolupracovníku na památku z lásky a vděku na hrob klade. Zpravodaji přátelská pieta i za hrob sáhající právě tak se líbí jako spis sám, o jehož obsahu nás poučuje předmluva lépe, než vlastní úvaha. Spisovatel uvádí nás ve spis slovy, jak následují:

»Velikolepá budova chrámu sv.-Barborského, která již od mnohých věků nejen zvědavé laiky vábí, ale i vzdělance, historiky a odborníky neodolatelným kouzlem poutá, honosí se, jak jest přirozeno, i dosti značnou literaturou.

Od doby pilných a vlastenecky smýšlejících jesuitů Balbina a Kořínka psali o ní téměř všichni místopisci domácí, jichž děl tuto zejména uváděti nebudeme, neboť odborného znalce uspokojiti mohou pouze s nákresy spojená pojednání dvou v oboru archaeologie a dějin výtvarného umění vynikajících mužů, totiž kutnohorského rodáka J. E. Vocela a pověstného professora Bernarda Gruebra. První z nich několikráte o chrámě sv.-Barborském psal, nejšíře ve III. dílu Památek archaeologických a místopisných r. 1858, druhý posledně a nejobšírněji ve známém spisu »Die Kunst des Mittelalters in Böhmen« III., IV., r. 1876 a 1877.

Práce Vocelova zvláště v příčině historické jest velice cennou, podrobnými doklady, provázejíc první dobu stavby; jinak kromě zevrubného popisu podává, širších úvah se vystříhajíc, některé opatrné domněnky, ty pak ovšem za fakta byvše přijaty, v různých dílech místopisných přispěly k rozšíření mnohých mylných domyslův o památné té budově, čímž i v povšechném posuzování české gotiky a její dějinách povstal nemalý zmatek, proti němuž již nejednou jsem nucen byl se ozvati.

Gruebrovo vypsání, jsouc částí rozsáhlého díla, dějin stavby jen co nejnutněji se dotýká a to bohužel, nechceme říci s povrchností, ale spíše snad s neznalostí muži tomu v oboru historie české často vytýkanou, za to ovšem vyniká po stránce stavitelské podrobnějším studiem, které však předpojatého a nejednou od lidí zlomyslných svedeného znalce zapletlo v osnovu mylných úsudků, z jichž tenat nejen při tomto předmětě, ale i jinde v oboru dějepisu českého umění bude nám vybavovati zvláště cizinu, která slovům jeho prostě uvěřila, vždy ještě k větší škodě naší je vykládajíc.

Jiná však ještě veliká překážka důkladnému studiu chrámu sv.-Barborského vadila. Všecky, kdož památnosti Kutnohorské studovati a je v písmě líčiti se jali, lesk vzácné perly té omámil a oslněni jsouce nádherou i uchváceni velikolepostí takového pomníku, přímo o něm psali, ostatních budov zdejších si buď naprosto nevšímajíce, nebo přistupujíce k ocenění jich teprve od onoho arcidíla středověkého stavitelství deduktivně. Že výsledky takového počínání uspokojujícími býti nemohou, každý zkušený jistě uzná.

Ač již v době studií se zvláštní zálibou dějinami umění jsem se obíral, a chrámu sv.-Barborskému, pokud to na základě uvedených dříve spisův a kratších návštěv možno bylo, pozornost věnoval, netroufal jsem si před lety, kdy Hora Kutná za působiště mi byla souzena, hned ku popisu téhož přikročiti. Nedůvěřoval jsem silám svým, věda, že bude mi třeba nejen v politickou historii města, ale i v uměleckou činnost minulých věků zde důkladně se vžíti a nové studium od menších, dobou i původem zabezpečených, neb aspoň přístupnějších předmětů počíti a tak zvolna bráti se k cíli.

Ve spolku s bohužel záhy nám odňatým ředitelem Zachem přistoupil jsem nejprve k důkladnému zkoumání menších budov, jako na př. kostela Kaňkovského, chrámů sv. Trojice, Matky Boží na Náměti a j. v., při čemž za stálého společného zkoumání a přirovnávání vznikla známá řada umělecko-dějepisných článků ve výročních zprávách c. k. státní střední školy Kutnohorské a konečně i příležitostný spisek »Upomínka na Horu Kutnou«.

Zatím pak co bedlivým studováním zachovalých register kostela Kaňkovského a chrámu Matky Boží na Náměti vžil jsem se v poměry uměleckého řemesla doby Vladislavské, nespouštěli jsme chrám sv. Barbory se zřetele, byl denně předmětem pozorování našeho, a když po devítiletém studiu vzájemné názory a domněnky v přesvědčení se ustálily a tak známému Horatiovu »Nonum prematur in annum« dosti učiněno bylo, přistoupili jsme r. 1885 k vylíčení dějin stavby velkolepé té památky.

Po tři léta pokračovali jsme v něm v úzkých mezích programu školního, zvěčnělý ředitel Zach měřil a kreslil, já pak prameny historické jsem shledával, srovnával a popisoval. Než to vše nebylo by ještě vedlo k uspokojivému výsledku, neboť stavba chrámu sv.-Barborského nemůže popisována

býti sama o sobě bez zřetele k jiným dílům současným, a proto bylo třeba i těmto věnovati pozornost. Dálo se to nejprve na základě vlastní zkušenosti starší neb dle popisů, kreseb a udajů cizích, záhy však přesvědčil jsem se o nespolehlivosti jich, a proto podrobil jsem i vzdálené v obor náš spadající objekty, jako na př. chrám cisterciensk ého kláštera ve Světlé, chrám sv. Kříže ve Švábském Gmündě a jiné velechrámy středoevropské vlastnímu důkladnému studiu, které jak doufám, pro dějiny stavitelství našeho nezůstane bezvýsledným.

Tak možno mi již odevzdati tuto na vlastním názoru a svědomitém zkoumání založenou práci přátelům vlasteneckých památek i doufám, že přijmou ji ochotně jakožto z nejlepší vůle a přesvědčení obětovaný příspěvek k žádoucímu dějepisu umění českého.«

Z Akademie křesťanské.

Zpráva za měsíc říjen.

Vyřízené záležitosti.

Práce kovové. Kalichy; stříbrné: pro dp. Ant. Přemyslovského, faráře ve Val. Kloboucích a pro důst. farní úřad ve Voticích; bohatě ozdobený: pro vdp. Ed. Rausa, děkana v Rokycanech, pro dp. Lohela Schmidta, sekretáře na Strahově, pro důst. farní úřad v Kadově a pro vp. Jos. Vítka, koop. v Spytinově na Moravě; hladký: pro dp. Al. Holínského, faráře v Mukařově. — Ciborium: pro dp. Jos. Piskaře, faráře v Podhořanech. — Monstrance: pro dp. Jos. Piskaře, faráře v Podhořanech. — Pozlacení v ohni; kalichů: pro vdp. Václ. Srba, děkana v Nových Benátkách a pro dp. Jana Suppana, faráře v Uhl. Janovicích; monstrance: pro dp. Karla Gröschla, faráře v Rosavicích. — Patenka k nemocným: pro vp. Karla Schneidra, kaplana v Liberci. — Nádobky na sv. oleje: pro vp. Jana Skardu, kaplana v Boskovicích a pro vp. Karla Schneidra, kaplana v Liberci. — Kropáček: pro sl. zádušní úřad v Praze. — Náčiní ku křtu: pro dp. Karla Kašpara, faráře v Radiměři na Moravě. — Mešní konvičky; stříbrné: pro vp. Bonav. Hrušku, kooperatora v Jihlavě na Moravě; skleněné: pro vys. dp. Dr. Fr. Hrádka, arcijahna a kancléře na Hradčanech a pro vysokorod. paní hraběnku Lažanskou. — Kaditelnice: pro blahorod. pana ingenieura Antonína Raifandu v Praze, pro blahorod. pana kustosa Borovského v Praze a pro sl. patronátní úřad v Liblíně. — Svícny oltářní po 6 kusech: pro sl. patronátní úřad v Červeném Kostelci a pro vdp. Jana Hejtmánka, b. vikáře v Něm. Bělé. — Nádobka na mytí prstů: pro sl. patronátní úřad v Rakvicích. — Lucerna k zaopatřování nemocných: pro důst. farní úřad ve Vel. Ořechovém.

Rozličné. Missaly: pro dp. Edm. Langra, bibliotekáře v Děčíně a pro vdp. Václ. Srba, děkana v Nov. Benátkách. — Pultík pod missal: pro důst. dominikánský klášter v Praze. — Kříž na otář: pro sl. zádušní úřad v Praze. — Kanonické tabulky: pro vysokorod. pana barona Zessnera v Dobryčanech, pro vys. dp. dra Frant. Hrádka, arcijáhna a kancléře v Praze a pro vysokorod. paní hraběnku Lažanskou v Praze. — Kříž k průvodům: pro vdp. Ant. Bouchala, děkana v Chlebích. — Kříže: pro sl. obecní úřad v Nuslích, pro sl. školní radu v Modlanech, pro blahorod. pana Karla Dittricha, nadučitele v Podmoklích. — Harmonický zvonek: pro sl. patronátní úřad v Liblíně.

Paramenty. Celé ornáty (kasule, dalmatiky a pluvial) černé barvy s bohatou úpravou: pro důst. dominikánský klášter v Praze a pro vdp. Václ. Srba, děkana v Nov. Benátkách. — Kasule; bílá: pro dp. Mat. Neorala, zám. faráře v Třebíči; červená: pro vysokorod. paní hraběnku Westphalenovou z Chlumu; dvě bílé: pro vdp. Václ. Srba, děkana v Nov. Benátkách; bílá: pro důst. farní úřad ve Vel. Ořechovém na Moravě; bílá a dvě černé: pro nejdůst. pana general. opata Sigm. Starého na Strahově; červená a zelená: pro sl. patronátní úřad v Čer. Kostelci; červená: pro sl. c. a k. presidium krajského soudu v Plzni; bílá, fialová a černá: pro sl. patronátní úřad v Liblíně; červená s bohatou úpravou: pro blahorod. pana dra ryt. Jeschke, advokáta v Příbrami; červená: pro důst. farní úřad v Třeboraticích; černá, bohatě zlatem a hedvábím vyšitá: pro dp. Frant. J. Hroneše, faráře v Bohuslavicích. — Pluvialy; černý: pro dp. Jana Přichystala, faráře v Bohdalovicích na Moravě; dva bílé: pro nejdůst. pana general. opata Sigm. Starého na Strahově; černý: pro sl. patronátní úřad v Čer. Kostelci. — Mitry; zlaté: pro Jeho Em. nejdůst. p. kardinala, arcibiskupa hrab. Schönborna v Praze; bílá hedvábná: pro J. M. nejdůst. pana světícího biskupa Ferd. Kalousa v Praze. — Štola: pro důst. farní úřad ve Velké Byteši. — Vela: pro vysokorod. pana bar. Zessnera v Dobryčanech, pro důst. farní úřad v Hostíni a pro sl. patronátní úřad v Liblíně. — Bursa k nemocným: pro vysokorod. pana bar. Zessnera v Dobryčanech. — Antipendia: pro důst. farní úřad v Nechanicích, pro dp. Fr. Fučíka, faráře v Měrovicích na Moravě, pro dp. Václ. Kašpara, faráře v Radoměři na Mo-

ravě a pro blahorod. pana Jos. Zahrádku, hodináře na Mělníku. — Prapor: pro Dom. Brázdu, kaplana v Cerhovicích. — Polštáře oltářní: pro dp. Vil. Friedricha, faráře v Chržíni a pro blahorod. paní Janšovskou v Praze. — Birety; 45 kusů: pro ctihodné bohoslovce v Litoměřicích a 2 pro vp. Jana Reindla, kaplana v Rožďalovicích. — Příkrov: pro dp. Jos. Zulegra, faráře v Maiersgrünu. — Šňůra s třapcem na věčnou lampu: pro vdp. Fr. Jandu, kanovníka a kníž. arc. vikáře v Přistoupimi. — Pokryvky na klekátka: pro důst. křižovnický klášter v Praze. — Komže pro kostelníky a ministranty: pro J. J. vysokorod. paní kněžnu Fürstenbergovou na Křivoklátě, pro sl. patronátní úřad v Liblíně. — Koberec na stupně oltářní: pro vdp. Joh. Hejtmánka, vikáře v Něm. Bělé.

Prádlo kostelní. Rocheta: pro blahorod. paní Marii Štědrou v Křinci; korporale a humerale: pro důst. farní úřad v Hostíni; 2 alby, 2 rochety, 6 plachet oltářních a 1 cingulum: pro vdp. Václ. Srba, děkana v Nových Benátkách; 2 rochety: pro sl. patronátní úřad v Černém Kostelci; alba: pro vp. Jos. Vaisa, kaplana v Hostivařích; 1 alba, 1 rocheta, 1 cingulum a 10 humeralií: pro J. M. nejdůst. pana světícího biskupa Ferd. Kalouse v Praze; 2 alby, 2 rochety, 2 korporale, 2 cingula a 4 ručníčky: pro sl. patronátní úřad v Liblíně.

Příspěvky na votivní obrazy

v karlínském chrámu Páně k oslavě 1000letého jubilea sv. Methoda.

Votivní obraz český.

	zl.	kr.
Přeneseno . .	1799	51
Dp. Václav Uhlíř, farář ve Velké Jesenici (6. dar)	1	—
Úhrnem . .	1800	51

Do 2000 schází 199 zl. 49 kr.

Votivní obraz řádů řeholních.

Přeneseno . .	1329	93
Vp. P. Pavel Vondráček, kooperátor na sv. Kopečku	1	—
Úhrnem . .	1330	93

Do 2000 zl. chybí 669 zl. 7 kr.

Votivní obraz bohoslovců česko-moravských.

Přeneseno . .	977	36
Ct. pp. bohoslovci semináře Králové-Hradeckého (doplatek na upsaných 370 zl.)	40	60
Úhrnem . .	1017	96

Do 2000 zl. nedostává se 982 zl. 4 kr

Votivní obraz Moravanů.

Přeneseno . .	521	15
Dp. Ferd. Harna, farář v Chvalkovicích (6. dar)	1	—
Úhrnem . .	522	15

Do 2000 zl. nedostává se 1477 zl. 85 kr.

Druhý seminář v Čechách doplatil právě obnos slíbený na votivní obraz bohoslovců, který bude věkovým památníkem v chrámě sv. Cyrilla a Methoda nejmladších synů duchovní rodiny Cyrillo-Methodějské. Za Jednotou českých bohoslovců v Litoměřicích doplnili nyní i ct. pp. bohoslovci Králové-Hradečtí značný dar 370 zl. s poznámkou: »Na dobrovolných příspěvcích sešlo se 31 zl. 77 kr., ostatním pak ráčil laskavě poslední lhůtu doplniti sám vysoce důstojný náš pan rektor.« Pán Bůh zaplať stonásob i veleobětovným pp. bohoslovcům i štědrému vdp. rektorovi! Přidruží-li se k seminářům v Praze, Litoměřicích a Hradci Králové ct. pp. bohoslovci Budějovičtí, Olomoučtí a Brněnští, bude obnos na vymalování společného obrazu votivního uhražen a nejslavnější svatyně svatých blahověstů našich zastkví se krásným památníkem nejmladších ctitelů a učenníků jejich.

Chrám Karlínský konal letošního léta svá rigorosa. Po celé léto nevšední množství navštěvovatelů jubilejní výstavy zemské putovalo do jubilejní svatyně, zbudované na tisíciletou památku požehnaného příchodu svatých bratří Soluňských do vlastí našich. Den co den byl redaktor průvodčím po svatyni a vysvětlovatelem slohu architektonického v celistvosti a v jednotlivostech, polychromie a počatého cyklu nástěnných obrazů, hlavního oltáře vyzdobeného zlatem, smaltovými obrazy a 900 drahokamy, jakož i oken ve skle malovaných. Z kněží do Prahy zavítavších — a byla jich velká řada — neopominul nikdo zavítati k svatému Cyrillu a Methodu. Sesterská Morava dostavila se hromadně k návštěvě a požehnání. Posléze zavítal do památného svatostánku jasný panovník, císař a král náš, František Josef I., aby shlédnul dokonanou budovu, jejíž základní kámen vlastní rukou do země ukládal. Jednohlasná vota zkoušejících zněla příznivě.

Zbývá pouze dokončení cyklu nástěnných obrazů votivních. Moravané poznali nyní svatyni svou v Karlíně a doplní bohdá obnos, jakého jes třeba na vymalování votivního obrazu Moravanů. Podobně učiní i ostatní skupeniny, které počaly skládati dárky své na obrazy votivní.

Za další podporu vroucně prosí

redaktor.

»METHOD« vychází vždy 30. každého měsíce. **Předplatné**, které činí poštovní poukázkou na celý rok **2 zl. 20 kr.**, přijímá **redaktor F. J. Lehner v Karlíně. Reklamace** budtež zasílány do **expedice** v **Akademii křesťanské v Praze** (Řetězová ulice č. 223).

Knihtiskárna »Politiky« v Praze. — Nákladem vydavatele.

JEDNOTA PRŮMYSLU V ČECHÁCH

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

FERDINAND J. LEHNER.

Číslo 11. **V Praze, dne 30. listopadu 1891.** **Ročník XVII.**

JEDNOT
K POVZBUZ
PRŮMYSL
V ČECHÁCH

OBSAH: Románské exkurse v Čechách. — Románské exkurse na Moravě. — Kostely, církve a chrámy v Čechách. (Pokračování). — Výroční zpráva Jednoty svatovítské za r. 1890. — Různé zprávy. — Z Akademie křesťanské: Zpráva za měsíc listopad. — Příspěvky na votivní obrazy.

Románské exkurse.

Kostely románské zakončené chorem polygonálním.

Napsal F. J. Lehner. (Dokončení).

KOSTEL SV. MIKULÁŠE VE VINCI.

Ostatní okna jsou polokruhově sklenutá, jejichž ostění článkované zdobí válec a plošky pravoúhlé i nakloněné; sražená hrana zevní žlábkována jest profilem karnisovým, jaký též na lisénách a obloučkovém podřímsí se vyskytuje.

Ohledavše zevrubně vnitřek i vnějšek budovy, zbývá všimnouti si zevrubněji charakteristických podrobností architektonických, jimiž nejurčitěji vyslovuje se ráz umělecký a tudíž i doba stavitelská. Kromě portálu a oken již popsaných jsou to trnož, sloupy, obloučkové podřímsí, římsa a sloupy s hlavicemi.

Trnož kolkolem obíhající skládá se z dvou kolmých vrstev oble nakloněnou plochou spojených, které svrchu zakončuje trnožní římsa na způsob attické patky článkovaná. Sloupy a polosloupy vyzdobeny jsou vším, čeho nejdůležitější článek architektonický vyžaduje. Attické patky spočívají na pravidelných deskách čtverhranných, jejichž rohy přikryty jsou vesměs patníčky částečně jednoduchými, částečně na způsob mušlí uměle vyvedenými, jaké na jiných památnících téhož slohu v Čechách se nevyskytují. Dříky vnitř i vně se nacházející jsou kulaté a hladké, vyjímaje ony dva z empory na str. 99. vyobrazené a jiné dva na zevních bocích portálu stojící, o kterých ještě zmínka učiněna bude. Kromě dvou jsou veškeré hlavice krychlové, ozdobené stylisovaným ornamentem rostlinným anebo geometrickým, vesměs mělce pracovaným. Pouze dvě hlavice i s dříky různí se od ostatních podstatně předmětem i provedením. Jsou to svobodně stojící sloupky po obou zevních stranách portálu. (Obr. 8.) Patka jest ozdobena nárožními patníčky mušli napodobujícími. Dříky jsou na základě šestistěnu točitě rýhovány, střídajícími se oblouny a žlábky v průvodu plochých steziček způsobem tak mistrným, jakým jen nejznamenitější práce vynikají. Skvostný dřík nese rovněž krásnou hlavici. Na okrouhlém hrdlu dříkovém stojí čtvero ptáků, křídly svými se dotýkajících a hlavami podpírajících čtverhranný abakus. Na levé straně byly to pávové, po pravé bezpochybí holubice,

pávové jakožto symboly vzkříšení a života věčného, holubice pak nevinnost i čistotu znázorňující, jichž prvokřesťané se zálibou užívali od počátku velmi zhusta, jak sledovati lze na četných malbách katakomb římských. Obě hlavice jsou důkazem, kterak starokřesťanské symbolice i ve středověku ještě dobře křesťané rozuměli, když stavitelé vcházejícím křesťanům na portálu poukazovali na čistotu srdce, která vede do slávy nebeské. Oba zevní sloupy portálu Vineckého jsou tudíž rovněž krásným, jakož i významným kázáním, jakým románští stavitelé mluvívali ku srdci zbožných věřících, jimž chrámy stavívali. Římsa náběžníková, která na portálu hlavice pokrývá, skládá se s obloun, karnisu a krycí desky v průvodu steziček. Stěny choru polygonálního zakončeny jsou obvyklým obloučkovým podřímsím a klínovitým zubořezem s úhlednou římsou o dvou deskách pravoúhlých, mezi nimiž vystupuje obloun čtvrtkruhový, který jest plasticky ozdoben bezpřetržitou řadou pěkně modelovaných trojlístků polokruhem od sebe dělených, jako se na žádné jiné budově slohu románského v Čechách nevyskytuje. Že římsa, jaká na choru dosud se zachovala, také vrchní zdivo lodi zakončovala, jest samo sebou zřejmo, jelikož stavení bez římsy nelze si ani mysliti a redaktoru není tudíž třeba se omlouvati, že na nákresu scházející zde římsu doplnil.

Obr. 8.

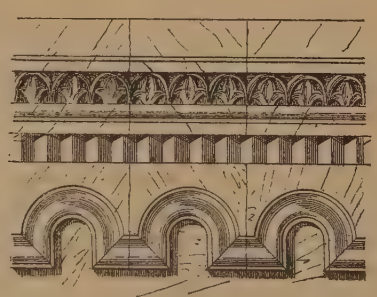

Obr. 9.

Veškerá budova vystavěna jest z kvádrů řemeslně pracovaných a kámen dovážen byl z nedalekých lomů.

Pátrajíce po původu a době vzniku tohoto památníků neobyčejnou bohatostí výzdoby architektonické nad jiné stavby téhož slohu vynikajícího, nenalezáme v pramenech dosud známých ani té nejmenší zprávy z doby románské, která by o něm byť i jen povrchně se zmiňovala. Redaktor byl tudíž odkázán na pouhou řeč architektury, když poprvé měl se vysloviti o stáří budovy. Prozkoumání, vyměření a nakreslení složitého památníku vyžadovalo několikadenního pobytu ve Vinci. A jelikož zde fary není, kde se mu dostává při různých exkursích přátelského útulku, hostinec pak místa vhodného neposkytoval, nabídnul mu pohostinný p. učitel noclehování ve vlastním příbytku. Když se setmělo, seděli jsme za osvěžujícího chladu po parnu denním na lavici před školou, hovoříce o krásném kostele a nevědomky podroben jsem byl zkoušce z archaeologie. Za řeči dotazoval se mne pan učitel, jakého stáří bych přisuzoval kostelíku Vineckému? Odvětil jsem, že z nedostatku zpráv historických na rok dobu určiti nelze, z důvodů však architektonických, které jsem mu zevrubně uvedl, možno s veškerou určitostí najisto tvrditi, že kostel vystavěn byl v letech 1150—1175. Z úsměvu čtveráckého a z kývnutí hlavou jsem poznal, že odpověď uspokojila pana examinátora, který mi teprve nyní počal vypravovati, že při

opravě nedávno předsevzaté na jedné hlavici uvnitř svatyně nalezen jest letopočet 1165, což mi následujícího jitra na místě ukázal. Opravu tehdejší řídil s nevšední svědomitostí a odbornou znalostí c. k. ingenieur, Adolf Pecenka, který ve druhé výroční zprávě společnosti přátel starožitností českých v Praze, vydané v květnu 1890, v pojednání o románských kostelích ve Vinci a v Michlovicích píše o objevení onom doslovně (na straně 15.): »Důkaz o tom, že kostelíček ten (Vinecký) skutečně v době té (z polovice 12. století) postaven byl, jest letopočet — 1165 — vrytý na hlavici polosloupce, který mezi apsidou a lodí chrámovou na pravé straně, a to v dosti značné výšce se nalezá. Letopočet ten dřívější zkoumatelé stavby té ovšem nepozorovali, an, jak již praveno, v značné výšce jest a mimo to vzhledem k sporému osvětlení kostela jen velmi těžko lze jej zpozorovati. Tvar cifer arabských jest formy středověké a zdá se tudíž, že i letopočet ten teprve při některé pozdější opravě, kdy se kostel ten znova světil — k zachování věčné paměti stavitelem v místa ta vryt byl —, ač nechceme popírati starší původ, t. j. dobu dokončení. Letopočet ten zpozorován při restauraci kostela Vineckého a nelze opominouti, že o něm již před tím velmi závažný svědek, t. j. veledůstojný děkan Mladoboleslavský, pan Václav Čtyroký, věděl, jakž mně později o tom totiž sám zprávu dal. Vryté toto označení letopočtu, které každé možné neb zúmyslné klamání předem vylučuje, jest jak patrno nejen pro kapli tu, nýbrž i pro dějepis domácího stavitelství velmi důležitým zjevem . .«

Objeveným letopočtem potvrzeno jest tudíž němé sice, avšak přece výmluvné svědectví architektury samé a redaktoru se po té zkoušce z archaeologie dobře spalo.

Letopočtem Vineckým lze nyní na jisto stanoviti stáří kostela Potvorovského, který veškerým rozvrhem, jakož i namnoze architektonickým detailem (viz »Method«, roč. XIV., 135—137, roč. XV., 1—6) s kostelem Vineckým se shoduje. Co jednomu schází, druhý dosud si zachoval a lze tudíž jeden druhým doplniti. Oba mají emporý stejně rozvržené; Vinecký má zcela zachovanou stěnu dělící kruchtu od ostatního kostela, která v Potvorově již zmizela, na vzájem zachoval se v Potvorově pavlan a zbytek klenby žebrové, což opětně Vinecké empoře schází. Dolejší portál Vinecký jest úplný, z portálu Potvorovského odstraněny jsou oba zevní sloupy, které však v sínci později přistavěném se zachovaly. Nad oběma portály vyvinuje se z lisén vlys obloučkový. Na lodi Vinecké schází římsa a podřímsí, což na lodi Potvorovské dosud se spatřuje. Článkování trnože, sloupy s patkami a krychlovými hlavicemi ornamentálně vyzdobenými u obou se shodují. Vyniká však kostel Vinecký nad Potvorovský oběma rýhovanými sloupky okrášlenými patníčky mušlovými a hlavicemi ptačími, polosloupy zvenčí na polygonálním choru uprostřed lisén stojícími, oběma sloupky emporovými, posléze ornamentem listovým, v římse plasticky pracovaným. Nádhernější tato výzdoba poukazuje na pokročilejší dobu stavební a svědčí způsobem nezvratným, že kostel Vinecký zbudován byl o něco později než Potvorovský, na němž podobný výkvět slohový se nespatřuje. Byl-li tudíž onen zbudován r. 1165, lze na základě porovnávací methody z podrobností architektonických s veškerou určitostí tvrditi, že kostel Potvorovský zbudován byl ne-li dříve, tedy aspoň na počátku třetí čtvrti 12. století.*)

*) Grueberovi se kostelík Vinecký celkem líbí a tvrdí dokonce, že kromě kostelíčku Murhartského v celém Německu podobného nenalezl. Spatřil však i ve Vinci lecos, co jiný marně hledá:

1. V tympanonu spatřil Vykupitele na kříži mezi dvěma anděly, ve Vinci však o andělích není ani stopy.

2. V listové okrase římsy spatřil a nakreslil palmety, jakých zde naprosto není, jelikož trojlístek obklopen jest polokruhem.

3. Po obou stranách portálu přidal k lisénám lodě nové lisény, z nichž teprve obloučkové podřímsí se vyvíjí, kdežto ve skutečnosti obloučky přímo z lisén lodi zcela správně vybíhají.

4. Trnož na nákresu zcela vypustil, ponechav jej pouze na lisénách.

5. Spatřil jisté barbarismy, kterých jiný marně hledá.

Dr. Neuwirth adoptoval veškeré nesprávnosti nákresů i náhledů, které však znamenitě překonal vlastní soudností. Abych neseslabil mohutnost důvodů, uvádí se zde doslovně závěrek úsudku jeho. Str. 232: »Ueber die Erbauung der Kirche, die bald an's Ende des 12. oder in die erste Hälfte des 13. Jahrhundertes, bald sogar ins 14. Jahrhundert verlegt wird, fehlen alle urkundlichen Anhaltspunkte. Sollte jedoch das 1238 dem Zderaskloster geschenkte Dobrowitz identisch sein mit Dobrawitz, zu dessen Patronate die Podwinetzer Kapelle seit Jahrhunderten gehört, so liesse sich vielleicht vermuthen, dass das Zderaskloster, das schon in interessanten Beziehungen zu der Podworower und Rudiger Kirche begegnete, auf die Erbauung Einfluss genommen habe; ebenso wäre es

möglich, dass die Cistercienser von Hradiště, die in Mohelnitz einen ähnlichen Bau aufführen liessen, der Errichtung der Kapelle nahe gestanden wären.« Na podstatu takových »möglich-ů« při kostele Vrouteckém a Potvorovském posvítil redaktor v »Methodu«, roč. XIV., 125 a d., XV., 4 a d., a o »möglich-u« při kostele Mohelnickém promluví později, až dojde na popis téhož památníku. O Vineckém kostele pokračuje badatel archaeologický, jak následuje: »Die Sprache des Denkmals verweist dasselbe in die Periode des beginnenden Uebergangstiles, da der Grundriss der Apsis bereits das Achteck berücksichtigt, die schlanken Wandsäulen das Eckblatt abwerfen, das Ornament an den Säulencapitälen mehr hervortritt, die Würfel schon eine Hineigung zur langgestreckten Kelchform zeigt, der Gurtträger consolenartig gebildet und der Wandpfeiler der Empore zur Aufnahme der Wölbung mit vermehrten Halbsäulen besetzt wird, während alle alten Fensterbildungen gleich dem Portale den Rundbogen festhalten und überall eine Decorationslust zutage tritt, welche nicht immer in den Grenzen des Schönen bleibt. Daher dürfte wohl das Denkmal eher um die Mitte des 13. Jahrhundertes entstanden sein, bis zu welcher Zeit im allgemeinen eine noch vielfach an rein romanischen Stilelementen festhaltende Kunstübung in Böhmen herrschte.«

Dr. Neuwirth odkazuje památník ryze románský, na kterém není ani jediné čárky slohu přechodního, do doby přechodní z »důvodů« následujících:

1. »Že půdorys apsidy poukazuje na osmistěn.« Neví tudíž, že podobné chory i v době románské se vyskytují.

2. »Že štíhlé sloupy nárožních lístků se pòstrádají.« Z veškerých 31 sloupků a polosloupů, které vnitř i vně budovy se vyskytují, není však ani jediného bez nárožních patníčků a lístků, nýbrž jsou všecky vesměs jimi opatřeny.

3. »Že ornament na hlavicích mocněji vyniká.« Ve skutečnosti jest však veškerý ornament, kromě dvou hlavic na portále s pávy a holubicemi zcela plochý, jako na hlavicích Potvorovských.

4. »Že krychle ukazuje již náklonnost k táhlému tvaru kalichovitému.« Zatím však jsou veškeré hlavice přesně krychlové, vyjímaje dvě hlavice na portálu právě uvedené, tedy 29 hlavic krychlových a dvě s ptáky postrádající rovněž tvaru kalichovitého.

5. »Že nosičové pásů jsou tvořeny na způsob krakorců.« Jsou to však pouze dva kusy sloupů se sraženým dříkem na empoře, jelikož v těch místech nad portálem emporovým pro celý sloup místa není; nejsou též ani zakončeny na způsob krákorců.

6. »Že nástěnný pilíř empory ku přijetí klenby obsazen jest rozmnoženými polosloupy.« Jsou to však pouze dva polosloupy, jichž nezbytně třeba bylo, jestliže empora měla sklenouti se na žebrech, jak v době rozkvětlého slohu románského nejen v Čechách, ale v celém světě, kde románsky se stavělo, se vyskytuje.

Kolik důvodů, tolik nesprávností. Spisovatel řeči architektury Vinecké neporozuměl, jelikož nenaslouchal krásné mluvě její ve Vinci přímo, nýbrž fonografem nikolivěk Edisonovým ale — Grueberovým. A ten Grueberův fonograf jest ještě velmi nedokonalý. Že ku nesprávnostem věcným přidružila se nesprávnost topografická, jest již jen pouhou maličkostí. Jméno obce, v níž kostel památný stojí, jest **Vinec**, nikoli Podvinec.

Románské exkurse na Moravě.*)

4. Kostel sv. Klimenta v Jasenici.

Napsal a nakreslil professor **Josef Škoda.**

Na Moravě zachovaly se kostely z doby románské, zakončené chorem pravoúhlým.

Na dosti vysokém vrchu blíže osady Jasenice, v okresu Náměšťském z daleka již spatřiti lze uprostřed hřbitova starobylý filiální kostel sv. Klimenta s věží a nižším chorem. Budova ta zůstala celkem neporušená, až na opravy vykonané v letech 1802 a 1844, jež týkaly se hlavně střechy, obnovení dřevěné části věže a rozšíření dvou oken v lodi, všechno ostatní podrželo podobu původní.

Jediný vchod do chrámu jest ve věži průčelní, jenž tvoří zde předsíň, sklenutou prostou klenbou křížovou. V předsíni pořízeny byly v době pozdější schody na kruchtu, které však v půdorysu vynechány jsou. Vchod z předsíně do lodi byl snad při některé opravě opatřen jednoduše profilovanými kamenými veřeji s mírně lomeným obloukem. Zdivo věže i chrámu jest vesměs 1 až 1·17 *m* silné. Loď 8·5 *m* dlouhá a 6·15 *m* široká, kryta jest stropem plochým ve výšce 6 *m*. Obloukem polokruhovým 4·8 *m* vysokým vcházíme do choru téměř čtvercového půdorysu, t. j. 4·71 *m* délky a 4·35 *m* šířky se stropem klenutým.

As 2 *m* nad podlahou vybočují v koutech tupé hrany křížové klenby, kteréž se pak ztrácí a klenutí křížové poznenáhlu přejde v klenbu podoby nízké úseče duté koule, dosahující výšky až 5·26 *m*. Klenutí toto, jak na půdě pozorovati možno, zbudováno jest z drobného lámaného kamene a i tam nápadný

*) Viz »Method«, roč. XV., 109-115, 121-124.

jest tvar báně, kterýž ke čtyřem stranám v poloválce křížového klenutí se mění. (Obr. 1., 2., řez A—B.) V choru zachovala se původní dvě okna, jedno za oltářem a druhé na straně epištolní. Obě měří ve světlosti 30 *cm*, ostění pak jest v celku 1 *m* široké, výška otvoru 1 *m*. Okno na straně evangelijní bylo kdys zazděno a v té straně prolomeny dvéře do sakristie. Okna v lodi byla též zvětšena, jsou nyní široká 1·46 *m* a polokruhem zaklenuta. Zdivo věže málo jen přesahujíc výšku lodi, doplněno jest dřevěnou přístavbou, druhdy snad podsebitím; nyní má střechu báňovitou z doby novější. Zvony věžní pocházejí z roku 1488 a 1554.

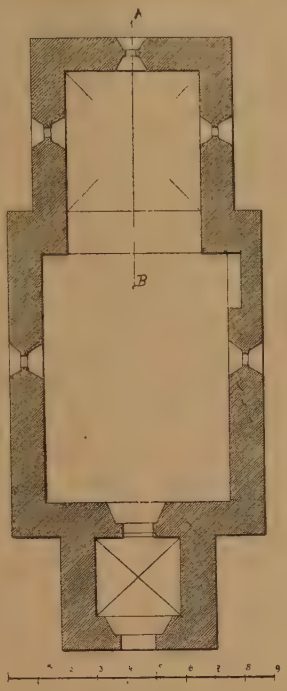

Nákladem farníků pořízen roku 1696 oltář s obrazem sv. Klimenta. Strop choru jest též malován. Úprava vnitřku jest v celku chudá, a to bylo již roku 1843 příčinou, že zloději, kteří tehda jedné noci do kostela se vloupali, »s prázdnou« odešli.

Prostý tento kostel stářím svým náleží zajisté k zajímavým památkám Moravským. Zachovalať se v lidu pověst, že zde svatí věrověstcové Cyrill a Methoděj na cestě své kázali; poukazujíť k tomu i četné Cyrillo-Methodějské kříže v okolí. Nejstarší zprávy*) datují se z r. 1354, kdy Jasenice a půl vsi Osové v držení měl Zemislav z Tasova. V roku 1373 uvádí se**) poprvé farář Unka, jemuž náležela část vesnice Domanina. Dne 3. července 1453 investován byl pražský diecésan Tomáš. Od roku 1490 nastaly spory mezi pány z Jasenice a faráři pro odepření desátku a jiných poplatků. R. 1498 byl Jiří z Jasenice žalován o zaplacení 40 kop gr., kteréž sám spotřeboval, nevynaloživ je na opravu kostela sv. Klimenta. Poslední farář znám jest Jan r. 1526. Po r. 1622 přikázána byla osada Jasenice duchovní správě ve Velkém Meziříčí, odkudž několikrát v roce docházel kněz bohoslužbu konati. Od r. 1739 přifařeny jsou Jasenice do Jenešova.

Uprostřed osady Jasenice stojí ještě jedna stará památka románská, kaple sv. Maří Magdaleny, nevelká, s chorem polygonalně zakončeným.

Popis a nákres kaple této následovati bude v příštím čísle.

*) Wolny, Topographie Mähren.

**) Zemské desky. Brno, II., 8.

JEDNOTA POVZBUZENÍ PRŮMYSLU V ČECHÁCH
Čís. 8752

Kostely, církve a chrámy v Čechách.

Podává **Frant. Vacek.** (Pokračování).

Co se týká staveb kláštera Sázavského, pověděli jsme již svrchu, že sv. Prokop zbudoval basiliku, to jest kostel románského slohu, posvěcený ve jméno P. Marie a sv. Jana Křtitele, jenž byl sbornou svatyní mnichů před prvním vyhnanstvím jejich r. 1057 a potom až do r. 1095. Za pobytu latinských řeholníků na Sázavě v letech 1057—63, an berlu opatskou třímal tam nejmenovaný Němec, nic se nepraví o nových stavbách kaplí nebo kláštera. Teprve když mnichové slovanští nazpět byli zavoláni, jevil se na Sázavě čilejší ruch stavební i umělecký. Příčinu toho shledáváme v tehdejším náboženském hnutí r. 1064, kdy poprvé v zemi naší slyšeti bylo volání ku výpravě křižácké do Palaestiny. Strach soudného dne vzniknuvší z toho, že r. 1065 připadal hod Boží velikonoční na den 27. března, ku kterémuž, dle starodávného podání, kladeno vzkříšení Páně, vtiskl do ruky některých křesťanů hůl na cestu do svaté země, jiným pak srdce otevřel ku bohumilé štědrosti. Takovým okolnostem nejspíše děkovati bylo za původ kostela nebo kaple sv. Kříže na Sázavě. Jistou zprávu máme toliko o svěcení jeho: R. 1070 dne 28. června posvětil biskup Jaromír kostel v Sázavě ke cti sv. Kříže, v jehožto oltáři uloženy jsou ostatky sv. Kříže, z oděvu P. Marie, sv. Petra apoštola, sv. Štěpána prvomučenníka a sv. Jiří mučenníka.[1])

Nedlouho potom stalo se, co vypravuje životopisec biskupa Pasovského Altmana (r. 1065—91), že pro klášter Chotvický (Göttweig) v dolních Rakousích darovali knížata česká obraz P. Marie řeckého díla. Okolnosti toho líčeny jsou poněkud fantasticky: Biskup Altman prodléval kdysi ve starobylém Mutaruně (nyn. Mautern) při Dunaji, kdež na blízku zalíbil sobě vrch lesem porostlý, až i úmysl pojal založiti tam klášter pro augustiány. I poražen jest les na vrcholu hory a za nedlouho vypínal se z mýtiny kostelík. »Když pak na vahách bylo, kterému světci nejspíše měli by jej do ochrany poručiti, ani někteří tak, někteří jinak radili a různá přání i úmysly pronášeli, stalo se, že přišel posel od knížat českých vypravený. I nesl desku jakousi pro biskupa, důstojný dar pro muže tak znamenitého, na níž spatřoval se obraz blahoslavené P. Marie řeckým dílem podivuhodně zhotovený, který v témž kostele posud slušně se ochraňuje a vždy bude ochraňován. Bohumilý biskup políbil zbožně řečený obraz a jakoby božským vnuknutím vésti se dávaje, zasvětil onen stánek nejsvětější Rodičce Boží.«[1])

Na pravou míru uvésti sluší výroky, jež tu i tam činěny o místě, kde zhotoven byl Chotvický obraz P. Marie. Palacký položil zprávu o něm za souvěké a věrohodné svědectví o způsobě a slohu krásného umění českého v tehdejších počátcích jeho, dodávaje, že pěstování krasoumy v klášteře Sázavském a svědectví o byzantském obraze českého původu jsou věci, kterýchž jednu od druhé loučiti nesluší.[2]) Vocel domyslil se i umělce, to jest opata Božetěcha, jenž prý milounce způsobem řeckým vymaloval slovutný obraz Ro-

[1]) Pokračovatel Kosmův (mnich Sázavský) k r. 1070: »Tertia Kal. Julii praesul Gebehardus consecravit ecclesiam in Zazoa in honore sanctae crucis.« Prameny d. č., II., str. 250. Jireček myslí při tom na kapli sv. Kříže po severní straně hlavního kostela, jak o ní řeč bude později. Památky archaeolog., V., str. 326. Dr. Neuwirth vyznává, že neví, za kterého opata dála se stavba a svěcení kostela sv. Kříže. Geschichte der christl. Kunst; str. 32. Nechať laskavě nahlédne svrchu na str. 117, pozn. 2.

[1]) Vita b. Altmanni v Pezových Scriptores rerum austriacarum; I., str. 146. Životopisec žil za 12. století v Rakousích. Darovaného obrazu dotýká se těmito slovy: »Ferebat iste tabulam quandam episcopo, quae pro munere digne tanto viro deferretur, in qua cernebatur imago b. Virginis Mariae graeco opere mirabiliter expressa, merito in eadem ecclesia adhuc conservata et perpetuo conservanda.« V jiných rukopisech téhož životopisu čte se: »Repente et inopinate venit quidam nuntius a ducibus Poemiorum missus, afferens episcopo tabulam egregia caelatura pretiosam, in qua imago sanctae Dei genitricis Mariae graeco opere formabatur, quae adhuc in eadem ecclesia pro reverentia servatur.« Pertzova Monum. script., XII., str. 238. Opus graecum značí tu spíše řecký způsob slohu nežli techniky, ač i tuto nechceme vylučovati. Obraz byl práce vypuklá nebo hloubená, jak zpravodaj náš zvláště podotýká (caelatura) a po té stránce nebylo by hned vidno, že jest to dílo řecké, ježto i jinde hotovily se rytiny. Avšak podoba tváře a šatu rozhodovala o původu obrazu. Tomu svědčí slova: imago mirabiliter expressa, graeco opere formabatur.

[2]) Palacký: Geschichte Böhmens (1836); I., str. 332 n. Dějiny české (1848); I., str. 352 n.

dičky Boží v klášteře Chotvickém.[1]) Bychom i neváželi odporů v tom méně rozhodných,[2]) není ve zprávě nejmenovaného životopisce ani z daleka naznačeno, že obraz P. Marie řeckého díla v Čechách byl hotoven. To jediné s jistotou zavírati lze, kterak u veliké vážnosti a lásce chováno tehdáž umění byzantské na dvorech knížat českých. Dostávaly se pak darem i obchodem umělecké výrobky řecké do končin střední Evropy. V Čechách zajisté příčinou církevních dějin mohli jim lépe rozuměti než kdekoli jinde; nad to pak bylo tu štípení klášterní východního rázu, kdež motivy slohu byzantského povšimnutí i napodobení jistě docházely. Dr. Neuwirth připouští, že zejména v ostatních klášteřích českých mohlo napodobeno býti umění byzantské, ovšem podle vzorů z Němec přinesených, ježto prý »všeliké přímé spojení Čech s Římem a Byzantiem, starodávnými ohnisky vzdělanosti a křesťanství, Maďary bylo přetrženo.«[3]) Horšího důvodu posud nikde jsme se nedočetli.

Za nástupce Jaromírova v biskupství Pražském zvolen byl r. 1090 Kosmas, který ještě za života krále Vratislava II. († r. 1092) nevůli měl s Božetěchem, opatem kláštera na Sázavě. R. 1092 zajel Kosmas do Mantovy ve Vlaších a byl v důstojenství svém potvrzen od císaře Jindřicha IV. Než i potom, pokud kníže Břetislav II. (r. 1092—1100) držel stranu protipapeže Klementa III., nedostalo se biskupovi svěcení od metropolity. K úkonům biskupským přijali Čechové r. 1093 cizího dobrodruha, aneb, jak sám o sobě děl, Ruperta, biskupa Cavaillonského v Provenci, který mnoho kostelů světil, žáky na kněžství povyšoval a o zelený čtvrtek křižmu žehnal.[4]) Když pak tajným útěkem jeho ze země podvod na jevo vyšel a na dotaz z Čech učiněný v Cavailloně biskupa Ruperta neznali, vypraveni jsou poslové ku papeži Klementovi III., co by v tak těžké věci státi se mělo. Odpověď došla, aby kostely znovu byly posvěceny, křižmo lžibiskupovo zavrženo a jím vysvěcení aby stáli znovu mezi svěcenci a přijímali požehnání toliko vzkládáním rukou. Tak stalo se trvám po posvěcení Kosmově za biskupa r. 1094.

Zatím pracoval opat Božetěch o stavbu na rozšíření kostela P. Marie a sv. Jana Křtitele při klášteře Sázavském. Chrám ten takořka znovu byv založen a lepě upraven, vykazoval znamenité rozměry po délce, na šíř i do výše.[1]) Podobu měl basiliky o třech lodích. Nad kryptou sv. Kosmy a Damiána[2]) prostíral se povýšený presbytéř, jehož oltář nesl název a ostatky P. Marie a sv. Jana Křtitele.[3]) Ve střední lodi před stupněmi ku presbytéři zřízen byl chor pro mnichy a opatřen oltářem sv. Petra a Pavla i všech apoštolův.[4]) Pobočné lodi pokračujíce na severu i jihu podle choru mnišského, dosahovaly na východ až ke stupňům ku presbytéři vedoucím. V jižní lodi spatřoval se oltář sv. Martina, v severní sv. Štěpána prvomučenníka.[5]) Na půl-

[1]) Vocel: Grundzüge der böhm. Alterthumskunde (1845); str. 128.

[2]) Klášter Chotvický zakládán byl kolem roku 1070, kdežto opat Božetěch připomíná se v letech 1091—96. Životopisec biskupa Altmana rozpráví o knížatech českých, maje na mysli spíše Konráda I. Brněnského († roku 1092) a Otu I. Olomouckého († r. 1087) nežli panovníka českého Vratislava. Srovn. Dudíkovy Dějiny Moravy; II., str. 244.

[3]) Neuwirth: Geschichte der christl. Kunst; str. 38 n.

[4]) Kosmův Letopis; II., hl. 51: »Quidam pseudoepiscopus nomine Routpertus, veniens in hanc terram,... multas ecclesias consecrat.« Prameny d. č., II., str. 133.

[1]) Pokračovatel Kosmův (mnich Sázavský): »Bozethecus... ecclesiam longitudine, latitudine, altitudine venustissime ampliando fundavit.« Prameny d. č., II., str. 249.

[2]) Týž letopisec k r. 1095: »Aliud altare sub cripta, in quo continentur reliquiae sanctorum Cosmae fratrumque ejus« (t. j. sv. Damiána, Anthima, Leontia, Euprepia). Prameny d. č., II., str. 251.

[3]) Pokračovatel Kosmův (mnich Sázavský) k r. 1095: »Unum (altare) super criptam, in quo continentur reliquiae de sudario Domini, de spinea corona ejus, de sepulchro ejusdem, de sancta cruce, sanctae Mariae, sancti Johannis Baptistae, sancti Johannis apostoli et evangelistae.« Prameny d. č., II., str. 251.

[4]) Týž letopisec k r. 1095: »In medio vero oratorii, quo situm est altare, continet reliquias sancti Petri, sancti Pauli, sancti Andreae, sancti Bartholomaei, sancti Thomae, sancti Jacobi, sancti Philippi, sancti Lucae evangelistae, sancti Barnabae et omnium apostolorum.« Prameny d. č., II., str. 251.

[5]) Pokračovatel Kosmův (mnich Sázavský) k r. 1095: »Oratorium... habens initium a dextris ab altari sancti Martini, a sinistris ab ara sancti Stephani protomartyris usque ad finem criptae.« Prameny d. č., II., str. 251. Tamže: »Consecrata sunt duo altaria, unum a dextris, in quo continentur reliquiae sancti Martini, sanctorum Johannis et Pauli, sancti Tiburtii martyris, sancti Glebii et socii ejus, sanctorum Benedicti, Johannis, Ysaac, Mathaei, Christiani, sancti Nicolai, sancti Jeronimi, sancti Uodalrici, sancti Fortunati, sancti Adolphii, sancti Lazari; aliud altare a sinistris, in quo continentur reliquiae sancti Stephani protomartyris, sancti Adreae, sancti

noční straně přistupovala ku basilice kaple, kterou pokládají někteří za kostel sv. Kříže již svrchu připomenutý, ježto v oltáři jejím uloženy byly ostatky sv. Kříže.[1]) Ze všeho zbývá podnes toliko podzemní krypta.

Staraje se o vnitřní úpravu a výzdobu chrámu, pořídil opat Božetěch pokrovy na oltáře (pallia = antipendia), kříže, zvony i vše jiné náčiní kostelní. Také klášter celý ze všech stran stavbami a nábytkem obnovil. Jeho snaživý duch ke všemu potřebnému na prospěch kláštera byl obrácen.[2]) Bohudík stačil poklad kostelní štědrostí krále Vratislava I. valně rozmnožený.[3]) Byl pak Božetěch sám výborným malířem, sochařem, řezbářem a soustružníkem,[4]) tak že mohl jednak s úsporou nákladu vlastníma rukama pracovati, jednak i umělá díla jiných říditi.

Na podzim r. 1095 zavítal biskup Kosmas na Sázavu a posvětil v neděli dne 14. října oltář sv. apoštolů v choru mnišském, nazejtří dne 15. října hlavní oltář v presbytéři, oltář sv. Kosmy a Damiána v kryptě a oltář sv. Kříže v poboční kapli, potom třetího dne, to jest 16. října oba oltáře v pobočních lodích.[5]) Povšimnutí zasluhuje, že mezi ostatky na oltáři sv. Martina shledávaly se částky těl knížat ruských Borisa Romana a Gléba Davida († r. 1015), které církev ruská přijala r. 1071 do počtu svatých.[1]) Vedle nich spočívaly ostatky sv. mučenníků a spolupatronů země české: Benedikta, Matouše, Jana, Isáka a Kristina, jak těla jejich uloupena na výpravě do Polska r. 1039 a převezena do Čech.[2])

Při dějinách kláštera Sázavského navrhují se badatelům důležité otázky: Jakého původu a způsobu byly vzory, kterými při práci své řídil se opat Božetěch? Jaký vliv měl klášter Sázavský na umělecké tvoření v Čechách? Možno-li dokázati, že na Sázavě dále vedena byla činnosť umělecká podle předloh řeckých za doby sv. Methoděje tu počatá? K otázkám těmto odpovídá nejnověji Dr. Neuwirth, než dosti vyhýbavě a odmítavě. Pominuv totiž různá odvětví krasoumné činnosti Božetěchovy, zastavuje se toliko při stavbě opatského kostela na Sázavě a při slovanských knihách tamějších. Řečený chrám měl kryptu, již prý vůbec pokládati dlužno za charakteristickou zvláštnosť románských staveb chrámových a nezbytný přívlastek jejich v Germanii, kdežto ve Vlaších a ostatních zemích středomořských naskytá se toliko po různu. Byla tudíž architektura slovanského kláštera v Čechách daleka vlivu byzantského. Co se týče písemnictví, jestliže k ozdobě rukopisů slovanských sloužily miniatury, mohly vzory jejich brány býti z předloh východních a tudíž mohly nebýti z Němec. Vliv Sázavského kláštera na uměleckou činnosť v ostatních Čechách Dr. Neuwirth zapírá, neboť kdyby v pravdě běžno tam bývalo tvoření podle vzorů zvláštních, umění a práce slovanských mnichů neměly by průchodu jinam, jako liturgie jejich omezovala se zdmi jediného kláštera. Jestliže přece patrna jest tu i tam závislosť křesťanského umění v Čechách na vzorech byzantských, nelze to přičítati ani působení sv. bratří slovanských ani monastyru Sázavskému, ale německým klášterům, ve kterých také na konci 10. století a při počátku 11. věku ohlašuje se napodobení slohu byzantského.[3])

Thomae apostoli, sancti Clementis papae et martyris, sancti Georgii martyris, sancti Pantaleonis martyris.«

[1]) Týž letopisec k r. 1095: »In capella, quae est a sinistra parte ecclesiae, altare, in quo continentur reliquiae sanctae crucis, sancti Laurentii martyris, sancti Blassii episcopi et martyris, sancti Mauritii martyris, sancti Pancratii martyris.« Prameny d. č., II., str. 251.

[2]) Pokračovatel Kosmův (mnich Sázavský): »Ipse siquidem locum illum laudabiliter omni ornatu, sicut hodierna die apparet, decoravit, ecclesiam ... palliis, campanis, crucibus et omnibus monasticiis rebus adornavit, coenobium totum omni ex parte aedificiis et omni supellectili renovavit. Hujus siquidem studium ad omnia necessaria monasticae utilitatis vigilabat.« Prameny d. č., II., str. 249.

[3]) Týž letopisec: »Rex Wratizlaus, piae memoriae commendandus, qui jam dicti claustri ecclesiam libenter ditabat.« Prameny d. č., II., str. 249.

[4]) Pokračovatel Kosmův (mnich Sázavský): »Bozethecus ... pingere venustissime meminit, fingere vel sculpere ligno lapideque ac osse tornare peroptime novit.« Prameny d. č., II., str. 249. Tamže: »Sed quia tu, abba, bene nosti sculpere et tornare, ... tibi praecipimus, quatinus tuae longitudinis et latitudinis magnum crucifixum factum cum cruce in dorso tuo usque Romam deferas.«

[5]) Týž spisovatel k r. 1095. Prameny d. č., II., str. 251 n.

[1]) Pokračovatel Kosmův (mnich Sázavský) k r. 1095: »Unum (altare) a dextris, in quo continentur reliquiae sancti Martini, ... sancti Glebii et socii ejus.« Prameny d. č., II., str. 251. Také v nejstarším slovanském životopise sv. Václava připomínají se sv. bratří mučenníci Boris a Gléb. Prameny d. č., I., str. 130.

[2]) Kosmův Letopis k r. 1004 a 1039. Prameny d. č., II., str. 56 nn; 77.

[3]) Neuwirth: Geschichte der christl. Kunst; str. 34—38.

(Pokračování.)

Výroční zpráva

Jednoty pro dostavění hlav. chrámu sv. Víta na hradě Pražském za r. 1890.

Také roku minulého činnosť stavební soustředěna byla k dostavění průčelí západního a obou jeho věží.

Koncem roku 1889 usazena byla IX. vrstva čtvercová nad hlavní římsou lodě prostřední; mezi těmito vrstvami čtvercovými tvoří šestá vrstva osmihran věží, kteréž se odtud zcela volně i samostatně vyvinují, kdežto IX. vrstva nachází se ve stejné výši s přístropní římsou galerie v lodi vysoké. Následkem počasí příznivého započalo se s pracemi na tomto průčelí již 22. března minulého roku a již koncem měsíce toho úplně byla usazena X. vrstva čtvercová ve věži severozápadní, rovněž i jehlance opěracích pilířů věží a článkování pažeb, které od galerie lodě vysoké dosahuje až k této vrstvě.

Potom při obou věžích dřevěné lešení zvýšilo se stejnou měrou o poschodí tři sáhy vysoké, čímž s pracemi usazovacími na obou věžích mohlo se pokračovati současně.

Koncem dubna dokona usazeny byly vrstvy čtvercové na věži severní XI. a XII., na jižní pak X. Současně vyhnal se také dolejší díl zdi štítové mezi oběma věžema až do výše oblouků.

V obou měsících následujících zvýšily se věže, totiž severní o vrsty od XIII. do XVII., jižní pak o vrstvy od XI.—XV., všady mezery vyzdily se kamenem lámaným, i také obou věží schody točité vznesly se do stejné výše.

Počátkem července při věži severní lešení dřevěné zvýšilo se opět o poschodí 3^0 vysoké, kdežto při věži jižní usadily se vrstvy čtvercové XVI. i XVII., načež i tam lešení vyhnalo se do tétéž výše.

Po celé další trvání stavby toho roku pracovalo se o usazování vrstev čtvercových a tak v měsíci listopadu na obou věžích usazeny byly vrstvy čtvercové XXX. nad hlavní římsou lodě prostřední a v obou schodištích točitých zasadilo se dalších 170 stupňův.

Mrazy dne 26. listopadu nastalé učinily přítrž dalšímu usazování a v huti kamenické jen ještě položily se na sucho vrstvy XXXI. a XXXII.

V jižní lodi křížové nad kaplí sv. Václava hned při počátku období stavebního obmítka zdi k vůli důkladnějšímu ohledání zdiva dalšího odklizena nad oblouky oken, i shledáno úplně neporušeným celé zdivo až na několik trhlin, kteréž důkladně se opravily. V měsíci dubnu opravily se nadokenní pásy, jakož i zdivo z kamene lomeného nad nimi. Kameny čtvercové tuto tvoří ponejvíce celou šířku zdi i dobře jsou zachovány, kdežto místo vyzděné lámanou opukou účinkem vlhka vniklého jakož i mrazu úplně bylo zvětralé a tudíž nahraženo býti muselo stavivem povětrnosti vzdorujícím. Na některých místech nad jižním oknem místy oprav těch bylo zapotřebí až do hloubky 0·9 *m*. Také v této zdi objevilo se několik trhlin kolmých, kteréž sáhají celou hloubkou zdi a pocházejí od usazení pilíře schodiště.

Okapy, jakož i pod nimi se nacházející krakorce, jsouce dobře zachovány, mohly se ponechati.

Na pilířích jižní lodě křížové, jakož i na obloucích pásův okenních scházející profily se doplnily, větší mezery nahradily se maltou, menší zalily se olovem; tyto opravy obloukův okenních a výběžkův fial na východním díle jižní lodě křížové dospěly ku konci v měsíci červenci.

K vůli opravě a částečnému obnovení severního pilíře lodě křížové, zazdil se prozatímně starý vchod, načež profilování následkem ohně jakož i účinkem nestejného tlaku opadané do náležité hloubky po vrstvách se vypravilo a až k výši triforia novými čtverci usadilo.

Předmětem péče důkladné jak ředitelstva tak i správy stavby vloni bylo snětí slavného obrazu mosaikového nad zlatou branou (porta aurea), o čemž mluvilo se již také v posledním valném shromáždění.

Dobrá zdání obou znalcův k tomu povolaných, pana prof. Grandiho z vatikánské dílny mosaikové a technického ředitele páně Neuhauserovy dílny mosaikové pro umění křesťanské v Inomostí, p. L. Solertiho, shodovala se v tom, že obraz ten na svém místě dosavadním na dlouho nedá se zachovati, že ale možno jej sníti tak, by se mohl opět postaviti na jiném místě chráněném uvnitř domu samého.

Opírajíc se o toto dobrozdání, ředitelstvo Jednoty sv.-Vítské usneslo se na tom, že dá obraz ten sejmouti, jakož i aby se práce ta svěřila firmě A. Neuhausera v Inomostí. Dosáhnuvši v příčině té svolení vždy věrné kapitoly, jakož i Jeho Eminence nejdůst. p. kardinála knížete arcibiskupa, vzneslo úlohu tu na firmu svrchu řečenou.

Pan ředitel Luigi Solerti přijel do Prahy dne 28. srpna se svým pomocníkem p. Pfefferlem a hned pustil se do práce, kteráž vykonala se šťastně ve třech nedělích.

Dle důkladné kopie, kteráž již před dlouhým časem zdělala se v dílně stavební, učinil se druhý snímek v jednoduchých čarách na papíře průhledném a rozestřen byl ve Vladislavské síni hradu královského; na tomto snímku čarami čili rysy označily se jednotlivé kusy, po nichž celek měl býti snímán; hledělo se při tom hlavně k jednotlivým figurám, a kde to nebylo možno, k čarám zvláště významným. Na podkladu zlatém dělení to bylo více libovolné a měl se zřetel hlavně jen k tomu, aby jednotlivé kusy nenabyly rozměrův

přílišných, a aby se s nimi snáze mohlo zacházeti jak při snímání tak i při novém zasazování.

Jednotlivým kusům dostalo se pak čísel, kterážto přesně poznamenala se také na menším snímku celého obrazu.

Podle jednotlivých částí na větším snímku naznačených sdělaly se pak výstřižky z látky gázové, ze silného papíru, jakož i z hrubého plátna a upravily se na podlepení.

Potom obrysy jednotlivých oddílův černou barvou olejovou naznačily se na mosaikovém obraze samém, načež na každou část obrazu takto rozděleného zvláště zdělanou lepenkou dobře přilepil se části té odpovídající výstřižek, zhotovený z látek svrchu dotčených.

Nyní započalo se s vyjímáním částic mosaikových ve svrchu dotčených čarách obvodních, černou barvou olejovou naznačených, kteréž ničím nebyly přilepeny. Tím dokázalo se, že jednotlivé kusy pak mezi sebou již ničím nesouvisely.

Teď teprv mohlo přikročiti se k samému snímání obrazu; jednotlivé části, když došla na ně řada, zadržány byly zevně, pak dlátem ode zdi odloučeny a uloženy na prkna již přichystaná. Jednotlivé části mosaikové takto sňaté mají rozlohy po 30, 50, 80 až 100 cm^2.

Práce dařila se velmi snadno v částech hořejších, kteréž takřka na ničem nespočívaly, poněvadž drát železný v podkladě rezem úplně byl zničen, tak že možno považovati za štěstí, že části ty již dříve se nesesuly, obzvláště při buranovité vichřici, která zuřic dne 24. ledna 1890 způsobila, že nad třetím otvorem obloukovým blíže kaple sv. Václava střítil se kus na $^1/_2$ m^2 velký.

Také třetí obraz ke straně východní bez obtíže mohl býti sňat za půl dne; jen dolejší části obou obrazů západních, kdež síť drátěná místy ještě dobře byla zachována, pevně tkvěly při zdi a bylo zapotřebí vrážeti dláto a drát kleštěmi uštipovati.

Po odklizení obrazu mosaikového dalo se také najisto postaviti, jakým spůsobem byl upevněn.

Nejprve do hladké zdi čtvercové upevnily se olovem zalité železné skobky kamenické v pravidelných kvadratických vzdálenostech 37 *cm*; tytéž jsou 18 *cm* dlouhé, 4 *mm* silné a mají podobu dvojnásobného rozvidlení, na nich pravidelně rozepjat jest drát. (Pokračování.)

Různé zprávy.

Kdy zhotovena byla stříbrná poprsí sv. patronů českých pro poklad chrámu Svatovítského? V registrech verkovních, kde zapisovány v době Vladislavově výdaje z mince Kutnohorské, čteme též následující položky: »R. 1499. Dom. »Dum medium« : »Zlatníku na hradě Pražském 20 kop dal pan mincmistr rozdílně, na dílo hlav svatých dědiců 10 kop a na dílo majestatu královského 10 kop.« A opět r. 1500. Dom. »Dicit I.« : Zlatníku na hradě Pražském na dílo k pozlacení hlav svatých dědiců 15 kop dal pan mincmistr v Praze skrze komorníka svého Petra po sv. Martinu, a my zde zase panu mincmistrovi zaplatili.«

Z toho jest patrno, že práce provedena nákladem krále Vladislava na sklonku roku 1499.

Braniš.

Co stály utensilie chrámové okolo r. 1500.? Při studiích chrámových staveb Kutnohorských sbíral jsem mimoděk ve starých registrech i data týkající se výzdoby kostelní a dovoluji si tuto laskavému čtenáři podati zajímavý přehled cen různých uměleckých prací.

I. Velký oltář chrámu Svatojakubského v Hoře Kutné stál 300 kop, a když shořel, pořídili r. 1515 archu, tabuli malovanou, velmi pěknou, za 350 kop; obraz večeře Páně, jenž zdobil predellu její, posud se zachoval.

Biskupská stolice, pořízená r. 1506. k svěcení chrámu Námětského v Hoře Kutné, stála 10 grošů, lepší stolici pořídili panu biskupovi téhož léta k svěcení kostela Kaňkovští, neboť dostal za ni »Kubík řezák« 16 gr. (část chová se nyní v Rudolfinu). Za rakev ku pohřbu kněze Jiry dali kostelníci Námětští r. 1503. jen 7 grošů.

II. Monstrance kostela Námětského v Hoře K. veliká, stříbrná, 36 hřiven vážící, stála r. 1501. 92 $^1/_2$ kopy 8 grošů; beryl do ní 1 kopu. Malá, 14 hřiven a 2 loty vážící monstrance téhož chrámu byla r. 1505. za 24 kop 28 gr.; »sklenice« do monstrance stála r. 1523. 7 grošů.

Za nový kalich vážící 2 hřivny 6 lotů $1^1/_2$ kvent. pro týž kostel dáno r. 1498. 9 kop 10 gr.; za kalich k nemocným a vyčištění velké monstrance dáno r. 1515. 9 kop $25^1/_2$ gr.

Za křižmář dali Kaňkovští r. 1520. zlatníku Zikmundovi $2^1/_2$ kopy 15 gr.

III. Křtitelnice pro kostel Námětský r. 1505. shotovená a posud v chrámě Svatojakubském stojící stála 19 kop 20 gr. Kaňkovští dali r. 1491. za kotel do křtitelnice 2 kopy a r. 1521. od křtitelnice i s umejvadlem 7 kop 15 gr.; za skřínku olověnou k svátostem (relikviím) do oltáře dali též r. 1506. 3 groše.

Cinové ampule s konvicí k vínu stály r. 1499. kostelníky Námětské 5 grošů, a r. 1501. dali též ode dvou velkých cínových svícnů 1 kopu.

Kaditelnice pro kostel Námětský r. 1509. stála půl kopy, pro Kaňkovský r. 1523. 15 grošů.

IV. Ornát zlatohlavový s dvěma dalmatikama zjednán ku chrámu Svatojakubskému r. 1486. za 50 kop; pro kostel Námětský koupena r. 1495. kasule zlatohlavová za 8 kop; z mince Kutnohorské dáno r. 1493. za tři ornáty damaškové a za pendilia do Cách k oltáři, kterého jest kollator král český, 23 kop 36 gr.; od zbarvení ornátu brunátného aksamitového k Námětí r. 1495. dáno 1 kopa 15 gr., o 6 let později dostala krumplířka od dělání dvou dalmatik a vyšití textu 1 kopu.

Nebesa pro kostel Námětský stála r. 1501. 6 kop, 5 gr. 3 den., zelené taffetové korouhve pro týž chrám i s prací malířskou r. 1499. 6 kop 4 groše.

Za 13 loket černého plátna k pokrytí oltáře v době postní dali r. 1519. Kaňkovští 11 grošů 1 den., též platili r. 1526. za plátno k pokrytí kazatelnice 6 grošů.

V. Knihy illuminované byly drahé, chrám Svatojakubský měl antifonář za 70 zl. uherských (1 zl. uh. = 29 gr. českým); Kaňkovský gradual nyní v Lobkovické bibliothece v Praze chovaný, stál r. 1503. 30 kop, mšál pergamenový Kaňkovský 20 kop*), za napsání titulního listu žaltáře a illuminování slova dáno r. 1519. 20 grošů. Pergamenový žaltář pro kostel Námětský koupen r. 1508. za 9 kop. Mnohem levnější byly knihy tištěné. Tak koupen r. 1508. pro chrám Námětský mšál imprimovaný za 2 kopy, o jarmarce 2 mšály za $2^1/_2$ k. 20 gr. a r. 1518. agenda za 18 grošů. Za obstarožný český kancional dali kostelníci Námětští r. 1517. 2 k. 15 gr., za bibli do kaple na Vlašském dvoře dána r. 1497. 1 kopa, půl staré bible dostali Kaňkovští r. 1543. za 10 grošů.

VI. Zvony placeny jsou buď za kov i s dílem neb jen od lití. R. 1505. platili Kaňkovští Hradeckému zvonaři Ondřeji Žáčkovi cent zvoniny i s dílem po 5 kopách, při dodání pak zvoniny půl kopy a 8 gr. od centu díla; r. 1529. placeno rovněž od zvonu 17 ctového po 5 kopách za cent, a r. 1534. placeno od přelívání zvonu k Námětí po 1 kopě od centu.

*) 1 kopa = 10 zl. r. m.

VII. Věžní hodiny (orloj) stály na věž Námětskou r. 1519. 32 kop a za malování sféry (ciferníku) 2 kopy, rovněž tolik asi dali r. 1510. za nové hodiny Kaňkovští. *Braniš.*

Znojemská rotunda, jedna z nejvzácnějších památností moravských vůbec a Znojemských zvláště, byla nyní šťastně opravena a obnovena. Co památníku tomuto — nehledě na sloh stavby — dodává zvláštní ceny, jsou prastaré nástěnné malby, na něž už před více než před třiceti lety upozornil kustos Františkova musea v Brně, p. M. Trapp, a také r. 1859. co nejsvědomitěji kopiroval. Při namáhavé této práci pomáhali mu dva profesoři bývalé loucké vojenské akademie, architekt ryt. Doderer a setník Holzhey. Kostelík byl obcí Znojemskou prodán pivovaru, který ho používal k nejrůznějším účelům. Stará okénka byla zazděna a nová větší okna proražena, tu a tam postaveny dvéře a do kostelíku ukládáno staré haraburdí, jindy v něm nalíváno a tančeno, ba jednou bývalé hradní kaple vévodské bylo používáno i za prasečí chlév! — Zvláštní zásluhy o obnovení této prastaré kaple dobyl sobě starosta Znojemský Brantner, jenž dal také podnět k obnovení nástěnných maleb; obnovení provedl malíř Teofil Melicher. Hradní kaple Znojemská je okrouhlá stavba, jejíž vnitřní stěny bývaly kdys úplně pokryty malbami po způsobu staveb románských. Zachovaná dosud malba ukazuje v oboltáři Krista Pána září obklopeného, a vedle knížat apoštolských Petra a Pavla dva klečící anděly, na triumfálním oblouku pak šestnáct proroků a vedle tohoto oblouku vévodu Znojemského Luitpolda a choť jeho Ithu, dceru markraběte Leopolda III. rakouského, zakladatele a vystavitele kaple této. Na kopuli, a sice nejhořeji, jsou představeni čtyři evangelisté pod nimiž znamenati ještě další obrazy představující rodokmen Přemyslovců počínajíc Přemyslem oráčem až do Břetislava II. — celkem 32 figur. Malby pocházejí z počátku dvanáctého století. Znojmané mohou býti na tuto prastarou památku domácího umění právem hrdi.

„Hlas."

Z Akademie křesťanské.

Zpráva za měsíc listopad.

Akademie křesťanská byla na jubilejní výstavě pražské první cenou »státním diplomem« vyznamenána.

Vyřízené záležitosti.

Práce kovové. Kalichy; bohatě rytý: pro farní chrám Páně v Kasejovicích; jeden jednoduchý a jeden goticky ozdobený: pro vys. důstp. dra Václ. Frinda, kanovníka na Hradčanech. — Pozlacení a postříbření v ohni; kalicha: pro dp. Fr. X. Hoppe, os. děkana v Zezicích; dvou kalichů a ciboria: pro dp. Ondř. Köstlera, faráře v Andělské Hoře; dvou patenek k nemocným: pro vdp. Ant. Nývlta, děkana v Ústí n. Orl.; lampy oltářní: pro vdp. Karla Kaštýla, viceděkana ve Veselí na Moravě; kalicha, monstrance a lampy: pro dp. Jana Vychodila, faráře v Žele-

chovicích. — Patenky k nemocným: pro dp. Ondřeje Köstlera, faráře v Andělské Hoře a pro dp. Jana Vychodila, faráře v Želechovicích na Moravě. — Nádobky na sv. oleje: pro vys. dp. Mich. Hornsteinera, kanovníka na Hradčanech, pro vp. Ant. Miláčka kaplana v Mouřenci a pro dp. Jana Vychodila, faráře v Želechovicích na Moravě. — Kříže oltářní: pro filiální kostel v Neprobilích, pro dp. Jos. Plašila, faráře v Pozdni a pro dp. Fr. Michálka, faráře v Čebíně na Moravě. — Kříž na máry: pro vdp. Karla Kaštýla, viceděkana ve Veselí na Moravě. — Kropenka: pro dp. Ondř. Köstlera, faráře v Andělské Hoře. — Kanonické tabulky: pro filiální kostel Neprobylický. — Svícny oltářní; 4: pro filiální kostel Neprobylický. — 2 pro důst. farní úřad v Tuřanech, 4 pro dp. Jos. Plašila, faráře v Pozdni, 6 pro dp. Fr. Michálka, faráře v Čebíně na Moravě. — Lampy oltářní: pro dp. Václ. Voneše, faráře v Roseči a pro dp. Tom. Rábla, kaplana ve Velké Meziříči na Moravě. — Mešní konvičky: pro dp. Jos. Plašila, faráře v Pozdni, pro vdp. J. Šimona, děkana v Kosmanosích a pro dp. Jana Vychodila, faráře v Želechovicích na Moravě. — Nádobka na svěcenou sůl: pro dp Jos. Plašila, faráře v Pozdni. — Nádobka na mytí prstů: pro vp. A. Kašpara, kaplana v Louce.

Rozličné. Missale de requiem: pro vp Stanisl. Hlínu, kaplana v Hořičkách. — Pulty pod missaly: pro vys. dp. Mich. Hornsteinera kanovníka na Hradčanech, pro důst. farní úřad v Tuřanech a pro dp. Jos. Hille-ho, faráře v Petersvaldě. — Kříž pro školu: pro blahorodého pana Žižku, stříbrníka v Praze.

Paramenty. Celé ornáty; červený s bohatou úpravou; bohatě zlatem a hedvábím vyšitý: pro kostel sv. Štěpána v Praze a černý pro chrám Páně Nejsv Trojice v Podskalí; oba objednány od sl. městské rady král. města Prahy. — Kasule; bílá a červená: pro dp. Ondřeje Köstlera, faráře v Andělské Hoře; černá: pro filiální kostel Neprobylický; bílá: pro dp. Jos. Sychru, faráře ve Sloupu na Moravě; bílá, bohatě zlatem a hedvábým vyšitá: pro dp. Jos. Vaverku, faráře v Čitově na Moravě; černá: pro dp. Vojt. Laurera, faráře v Úterým; bílá: pro sl. purkmistrovský úřad v Kolíně; fialová: pro důst. benediktinský klášter v Praze; bílá: pro dp. M. Duška, faráře v Charvatci; bílá a červená: pro vys dp. Karla Vorlička, arciděkana v Kutné Hoře; tři bílé a fialová: pro sl. městskou radu král. města Prahy; bílá: pro vysokorod. paní hraběnku Wratislavovou v Dirné. — Pluvial bílý: pro J. M. nejdůst. p. světícího biskupa Ferd. Kalousa v Praze. — Tunicelly černé: pro J. M. nejdůst. pana světícího biskupa, Ferd. Kalousa v Praze. — Pontifikalní punčochy: pro J. M. nejdůst. pana světícího biskupa Ferd. Kalousa v Praze. — Gremiale: pro J. M. nejdůst. pana světícího biskupa Ferd. Kalousa v Praze. — Stoly; pro nejdůst. pana Hub. Ettla, provinciala řádu kapucinského v Praze, pro dp. Fr. Malotu, faráře v Bílovicích na Moravě, pro dp. Fr. Michálka, faráře v Čebíně na Moravě, pro vp. Ant. Miláčka, kaplana v Mouřenci. — Vela: pro dp. Fr. Porazila, koop. v Mostkovicích na Moravě, pro sl. městskou radu král. hl. města Prahy. — Bursy k nemocným, dvě: pro dp. Jana Hrubeše, faráře v Oslavanech. — Antipendium, bohatě vyšité: pro vp. Jana Šindeláře, měst. kaplana v Domažlicích. — Korouhve; dvě červené, 2 fialové a 2 zelené: pro vdp. Fr. Tomana, děkana v Újezdě na Moravě. — Stuhy zlatem vyšité: pro blahorod. paní K. Brandeisovou, choť továrníka v Praze. — Sáček fialový na nádobku pro sv. olej: pro vp. A. Kašpera, kaplana v Louce. — Birety: pro vp. Bonavent. Hrušku, kaplana v Jihlavé, Morava, pro ctihod. pana Jos. Komedu, bohoslovce v Litoměřicích, pro vp. Fr. Štyčku, kaplana v Jesenici. — Příkrovy s bohatou úpravou: pro vdp. Fr. Tomana, děkana v Újezdě na Moravě a pro vdp. Karla Kaštýla, viceděkana ve Veselí na Moravě. — Komže pro kostelníky a ministranty: pro blahorod. pana Václava Stejskala, statkáře ve Zdibech a pro dp. Frant. Michálka, faráře v Čebíně na Moravě.

Prádlo kostelní. Alba, rocheta, tři plachty oltářní, 2 korporale, 2 ručníčky a 4 purifikatoria: pro filiální kostel Neprobylický; alba: pro ctihod. školské sestry v Král. Hradci; 4 rochety a alba: pro dp. Fr. Michálka, faráře v Čebíně na Moravě; 3 cingula: pro vdp. Karla Kaštýla, viceděkana ve Veselí na Moravě.

Příspěvky

na votivní obrazy v Karlínském chrámu Páně k oslavě 1000letého jubilea sv. Methoda.

Votivní obraz český.

	zl.	kr
Přeneseno . .	1800	51
Pí. Anna Trödlová v Praze	4	—
Úhrnem . .	1804	51

Do 2000 schází 195 zl. 49 kr.

Votivní obraz Moravanů.

Přeneseno . .	522	15
Vp. Frant. Tomeček, kooperator v Brumově	5	—
Vp. Josef Vlk, katecheta v Třešti	1	—
Úhrnem . .	528	15

Do 2000 zl. nedostává se 1471 zl. 85 kr.

Dobrotivým dárcům srdečné: »Zaplať Bůh!« vzkazuje a za další příspěvky na votivní obrazy prosí

redaktor.

Veškeré dřívější ročníky „Methoda“ má na skladě redakce „Methoda“ v Karlíně.

„METHOD“ vychází vždy 30. každého měsíce. **Předplatné**, které činí poštovní poukázkou na celý rok **2 zl. 20 kr.**, přijímá **redaktor F. J. Lehner v Karlíně. Reklamace** budtež zasílány do **expedice** v **Akademii křesťanské v Praze** (Řetězová ulice č. 223).

Knihtiskárna »Politiky« v Praze. — Nákladem vydavatele.

METHOD.

ČASOPIS VĚNOVANÝ UMĚNÍ KŘESŤANSKÉMU.

Zároveň

orgán odboru pro výtvarná umění a archaeologii

Akademie křesťanské v Praze.

Majitel, vydavatel a redaktor:

FERDINAND J. LEHNER.

Číslo 12. **V Praze, dne 31. prosince 1891.** **Ročník XVII.**

OBSAH: Přátelům »Methoda« na Moravě i ve Slezsku. — Románské exkurse na Moravě. — Kostely, církve a chrámy v Čechách. (Pokračování). — Výroční zpráva Jednoty sv. Vítské za r. 1890. (Dokončení). — Různé zprávy. — Příspěvky na votivní obrazy v Karlínském chrámu Páně. — Seznam předplatitelů »Methoda« r. 1891.

Přátelům „Methoda“ na Moravě i ve Slezsku.

Roku právě nastávajícího hodlá redaktor — dá-li Pán Bůh — sbírati románskou látku pro »knihu dějin umění výtvarného v zemích koruny české« po Moravě a Slezsku, jako v Čechách již byl učinil. Za tou příčinou chce obejíti, ohledati a nakresliti památníky románské po obou zemích rozptýlené. Vedle zkušenosti v Čechách nabyté jsou to většinou kostelíky zapomenuté a v ústraní se vyskytující svatyňky filiální, jejichž původní ráz manie novotářská dosud zcela nesetřela. Jelikož národ český vyvinoval se ve všech zemích koruny svato-Václavské za stejných poměrů kulturních, budou moravské a slezské památníky shodovati se s českými. Co redaktor s veškerou jistotou již dříve tvrdil, o tom roku tohoto na vlastní oči se přesvědčil. Pouze několikadenní a to jen nahodile podniknutá exkurse po Moravě ukázala, že všudy se vyskytují kostelíky románské zakončené polokruhovými apsidami anebo chory pravoúhlými a polygonálními jako v Čechách. V Řeznovicích dokonce seznal redaktor románský kostel rozvrhu centrálního s třemi apsidami a polygonální kupli, jaký v celých Čechách se nevyskytuje. Kdyby se pilně pátralo, přišlo by se bezpochybně i na jiné zajímavosti a zvláštnosti, jakými osvědčoval se duch národní na Moravě, kterou křesťanství dříve osvítilo. Vznáším tudíž ku přátelům »Methoda« vroucnou prosbu, aby osobní intervencí ráčili po Moravě a Slezsku rozšířiti časopis, který dějinám umění výtvarného klestí cestu. Ze »seznamu předplatitelů« na konci listu uvedeného lze přesvědčiti se, že počet osad, kam »Method« dochází, jest až příliš skromný. Ohromná většina dosud ani neví, že stává časopisu, který sbírá látku k dějinám, jimiž má vylíčiti se obraz nejušlechtilejší a nejmonumentálnější činnosti ducha národního. Nikomu nelze nadchnouti se pro věc, o které ani neví. Ku vyhledání památníků dosud neznámých třeba jest pomoci a rady všestranné. Aby redaktor na pouti umělecké a starožitnické zbytečně nebloudil, má zapotřebí ve všelikých končinách vůdců bezpečných. Let přibývá a v pokročilém věku světem blouditi maně neodpovídalo by účelu vytknutému. Rozšířením »Methoda« rozšířil by se i kruh přátel dějin uměleckých. Nechat v novém roce rozproudí se nová činnost po veškerých končinách Moravy a Slezska, aby bylo lze látku v Čechách již nashromážděnou stejnoměrně doplniti vyhledáním památníků románských na Moravě a ve Slezsku. Podejme si svorně ruce ku společné práci vlastenecké!

Redaktor.

Románské exkurse na Moravě.

5. KOSTEL SV. MARKA VE STŘITEŘI.

Napsal a nakreslil professor Josef Škoda.

Klášteru OO. kapucínů v Třebíči přidělen jest filiální kostel sv. Marka v nedaleké vesnici Střiteři. Kostel tento stojící na osamělém holém vrchu uprostřed hřbitova byl během času opravován, avšak proto přece v půdorysu zachoval a patrně dokazuje způsob románské stavby s chorem pravoúhelně zakončeným.

Dosti masivní věží vchází se do kostela předsíní s prostou křížovou klenbou. K lodi 7·56 *m* dlouhé a 7 *m* široké přiléhá pravoúhlý chor 5 *m* délky a 4·18 *m* šířky. Loď i chor opatřeny jsou společným rovným stropem 5·06 *m* nad podlahu zvýšeným, který z novější doby pochází a zajisté aspoň v choru klenutý druhdy býval, jak tomu tloušťka zdi 1 *m* a ve věži 1·24 *m* nasvědčuje.

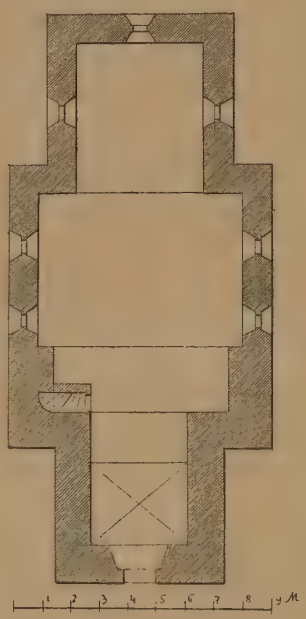

R. 1846 přistavěna nižší klenutá sakristie prodloužením zdi za chor, což ve výkresu vynecháno. Okna v lodi i v choru jsou vesměs modernisována a nepřiměřeně do obdélníka zvětšena. Z předsíně vystoupíme po točitých schodech na kruchtu, která na nízkém klenutém oblouku jest umístěna, jen z kruchty možno pak na věž vejíti. Střecha věže má podobu dosti vysokého jehlance s prejzovou krytinou.

Ve věži visejí dva zvony, starší s nápisem gotického písma:

tento zwon ✠ ke cti k chwale ✠ let Panie ✠ tisicte ✠ pietiste ✠ dwacate ✠ prwni ✠

Mezi jednotlivými slovy spatřujeme vkusné gotické lilie, nad nápisem pak velmi úhledný ornament gotický ze stylisovaných listů a květů bodláku. Na zvoně druhém čteme nápis v písmě tvaru již renaissančního:

KE CTI § K CHWALE § PANV § BOHV § K SWOLANI § SLOWA § BOZIHO § 1553 §

Nápis tento připomíná, že kostela tohoto užívala obec moravských bratří a že zvon nákladem této Jednoty pořízen byl.

Jak Volný ve své Topografii uvádí, odvedl kostel sv. Marka r. 1809 něco stříbra, začež dostalo se mu později náhrady 26 zl. 39 kr. Na hřbitově stojí dosud sešlá kaple slohu renaissančního, již dle latinského nápisu Lukáš Cyprianus, vrchnostenský úřadník, r. 1648 postaviti dal.

Není pochybnosti, že bývala druhdy ve Střiteři fara náležející k patronátu panství Třebíčského; toto právo přenesl r. 1608 Smil Osovský z Doubravice na protestantskou tehdá radu města Třebíče a dovolil pastorovi vybírání desátků od přifarněných obcí Kožichovic a Slavic. Od r. 1625 jest filiálním kostelem Třebíče.

R. 1674 stával na hřbitově dřevěný domek obývaný poustevníkem. Na den sv. Marka koná se poutní průvod do toho kostela a každou třetí neděli bohoslužba.

---

6. KAPLE SV. MAŘI MAGDALENY V JASENICI.

Napsal a nakreslil professor Josef Škoda.

Kaple sv. Maří Magdaleny uprostřed vesnice Jasenice, děkanství Náměstského, jest budova malá, avšak prastarého původu. Délka kaple měří bez mála 7 *m* a jest pouze 3·9 *m* široká, zakončena třemi stranami mnohoúhelníka.

Výška kaple z venku 3·75 *m*. Okna zachovala zcela původní svůj ráz románský, otvor ve světlosti čítá jen 25 *cm*, s ostěním 1 *m*. Výška otvorů okenních 1 *m*, s ostěním 1·63 *m*. Na straně evangelijní není v obou zdích oken, asi z té příčiny, aby chráněna byla kaple před prudkými větry. Pozoruhodná jest klenba stropu. V koutech polygonálního závěru odchylují se ve výšce 1·3 *m* tupé hrany klenby, které as uprostřed stropu se sbíhají, tvořice pak s polokruhovou klenbou u vchodu téměř jednotnou plochu klenby válené. Zdi kaple jsou na metr silné.

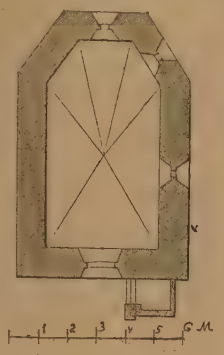

Ke kapli po pravé straně jednoduchého vchodu připojena jest zděná kazatelna třemi stupni zvýšená (1·47 *m* výšky). Dřevěná střecha staré svatyně, na níž spatříme uprostřed malou dřevěnou vížku se zvonkem z r. 1494, prodloužena jest o 2·3 *m* do předu nad kazatelnu.

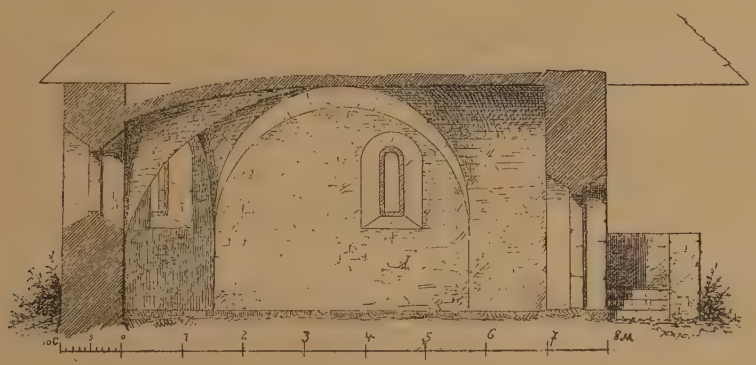

Již r. 1320 konávaly se zde na den sv. Maří Magdaleny četné pouti z okolí i z dálky, které však r. 1780 zrušeny byly.*)

L. 1590 učinil Jasenický pán Zdenko Zámořický ze Zámořic k této kapli nadací 1000 zl., kapitál ten pojištěn byl na tomto statku a přešel potom s ním roku 1649 na panství Náměstské. Odtud dostával roku 1672 farář z Velkého Meziříčí**) za konání duchovních povinností v Jasenici 40 zl. jakožto úrok uvedeného kapitálu, za to byl povinen o slavnosti sv. Maří Magdaleny pohostiti kněze poutníky doprovázející, k čemuž přifařené tři obce jisté potraviny a 11 zl. 19 kr. dodávaly. I majitelé Náměstského panství měli povinnost, snad v náhradu za přenechaný jim desátek z vesnic Jasenice a Pucova, odváděti

*) Wolný, Topografie.

**) Děk. matr. Velk. Meziříčí. 1672.

hojné potraviny a píci pro koně. Když však odbývání pouti přestalo, zmírněny dodávky tyto na poplatek 24 zlatých, 20 mázů vína, 1 vědro piva, 2 měřic ovsa, 2 zajíců a 1 sáhu dříví, což farář v Jenešově, kamž Jasenice přifařena jest, na pohostění přijímal, až konečně roku 1851 povinnost ta vybavena byla.

Kostely, církve a chrámy v Čechách.

Podává **Frant. Vacek.** (Pokračování).

Prohlédajíce ku řeckému původu předních hlasatelů víry křesťanské na Moravě a v Čechách, nemůžeme jinak souditi o vlivu slohu byzantského, jenž tu i tam patrný jest ve staré krasoumě české, nežli že přičiněním svat. apoštolů slovanských a prvních učenníků jejich byl zde zaražen a nepominul ani času potomního, kdy za jiných okolností projevilo se působení byzantského umění na střední Evropu. Umělecké předměty techniky řecké, na něž posud připadlo se v Čechách,[1]) vykazují na díle větší stáří, nežli aby původ jejich vesměs mohl kladen býti do 11. a 12. století.[2]) Nesly pak v sobě samy popud ku napodobení jakožto věci pro vzrůstající křesťanství v Čechách velmi potřebné. Za 11. století hotovili domácí lidé naši náčiní kostelní a klášterní, jak výslovně se podotýká, způsobem umělým.[3]) Co se týká kláštera Sázavského, vypověděli jsme již svrchu spojitosť jeho s dílem sv. Methoděje jakož i styky s řeckými monastýry v Uhřích, jež zajisté neminuly se účinkem při umělých pracích z doby Božetěchovy. Kdybychom podle vážnosti téhož opata u krále Vratislava[1]) souditi chtěli o vlivu kláštera Sázavského na vývoj tehdejší umělecké činnosti v ostatních Čechách, bylo by nám tvrditi, že ikonografické a ornamentální motivy Sázavské docházely obliby na dvoře panovnickém a prostředkem jeho že šířil se vkus Sázavský mezi šlechtou, i vnikal až do nejširších vrstev lidu českého.

Aby nebylo nám vraceti se ke stavbám kláštera Sázavského, co i z pozdějších dob o nich známo, tuto klademe. Nástupce Božetěchův, opat Děthard (roku 1097—1133) obnovil střechu kostela kamenným krytem a jinak také péči vedl o výzdobu svatyně.[2]) Za něho připomíná se špitál na Sázavě, to jest hostinský dům vedle kláštera, kdež lidé pocestní, chudí a nemocní docházeli ošetření. Paní Přibislava († r. 1132), vdova po Hroznatovi, darovala ke špitálu Sázavskému dvě vsi, Hostivař a Bosákovice.[3])

Na zvelebení monastýru sv. Prokopa dály se hojné změny stavební původem

---

[1]) Srovn. Vocelovo pojednání »Byzantské kříže u Opočnice nalezené« v Památkách archaeolog., III., str. 363 nn. Týž: »Byzantský krucifix nalezený v rumech kláštera ostrovského« v Památkách archaeolog., I., str. 136 nn. Zap: Některá starožitná církevní náčiní ve sbírkách Musea král. českého: I. Náčiní byzantských tvarů. V Památkách archaeolog., IV., 2, str. 86 nn.

[2]) Neuwirth: Geschichte der christl. Kunst; str. 196 n.

[3]) Zakládací listina kapitoly Boleslavské z r. 1052: »Tornarium scutellarum Bozetham cum filiis Dragon, Okrasa, Malik, et alium, qui toreumata facit.,. Aurificem Cojata. Fabros David, Casten.« Erbenova Regesta; č. 115, str. 47. Zakládací listina kapitoly Litoměřické z r. 1057: »Sutores albi et nigri seu etiam qualiscumque artificii homines ad usum saepe dictae ecclasiae sunt per nos mancipati.« Tamže; č. 124, str. 52. Nadací listina kapitoly Vyšehradské z r. 1088: »Psarih terra ad quatuor manses cum scutellariis, quorum nomina sunt ista: Ratibor, Gostata, Sobata, Crisan. Jazenici terra ad quinque aratra cum scutellariis quatuor... Ninonich terra ad aratrum cum caliciariis, qui slavice dicuntur casnici: Lubos, Benik, Cagek... Modlata ferrarius cum filiis Hotaca, Vaceta, qui solvunt ferramenta quatuor in anno.« Tamže; č. 175, str. 78 n. Zakladací listina Opatovická z r. 1086: »Homines quoque isti eorumque posteritas praefatae congregationi debita servitute serviant: ... Necta sutor sotularium et frater suus Zemek, Premizl, Hostmil pellifices et alii multi diversorum artificiorum servi.« Tamže; č. 166, str. 73.

[1]) Pokračovatel Kosmův (mnich Sázavský): »Rex autem supradictus (Wratizlaus), homo christianissimus, unice diligebat eum (Božetěcha), cujus gratia idem abbas in tantum sublimatus erat, ut fere omnes Boemienses abbates dignitate praecellere videretur.« Prameny d. č., II., str. 249.

[2]) Pokračovatel Kosmův (mnich Sázavský) k r. 1097: »Diethardus abbas... oratorium tegulis et aliis ornatibus renovavit.« Prameny d. č., II., str. 252.

[3]) Týž letopisec k r. 1132: »Pribizlawa, conjunx Groznatae,... villam Goztivar... villam etiam Bosakovic ad hospitale Deo et sancto Johanni Baptistae in Zazou omnibus suis affinibus in id ipsum consentientibus obtulit.« Prameny d. č., II., str. 258.

opata Silvestra (r. 1134—61). Klášterní budovy tamnější, trvám od prvopočátku, přistupovaly ke kostelu ze strany jižní, zanechávajíce u prostřed místo čtvercového dvoru, do něhož otevíral se krytý ochoz (ambitus). Mnich Sázavský připisuje novou stavbu dormitáře, refektáře, sklepu, kuchyně a ochozu opatu Silvestrovi. O ambitu pak podotýká, že kolkolem ke klášteru přiléhaje, krásnými sloupky a výklenky byl opatřen.[1])

Opat Silvestr vystavěl také kapli P. Marie, které dostalo se posvěcení biskupského r. 1146.[2]) Podnikaje opravu hlavního chrámu P. Marie a svat. Jana Křtitele, »vložil Silvestr zdi s apsidami v polou kostela ze strany oltářů svat. Štěpána a sv. Martina«, což nejlépe vyložiti jest na stavbu příčné lodi o dvou apsidách. Zdali apsidy ty obráceny byly ku východu, či jedna z nich na stranu severní, druhá na stranu jižní, ustanoviti neumíme. Opat Silvestr dal ještě kostel Sázavský vydlážditi hlazenými kameny z lomu Petřínského u Prahy a postaral se o vkusné malby celého monastýru.[3])

V opatském kostele na Sázavě býval hrob sv. Prokopa[4]) v místě nám nepovědomém. Z nástupců světcových pochován opat Vít vedle dveří na levé straně při vchodu do chrámu,[5]) Jimram na pravé straně vchodu do dveří kostelních,[1]) Silvestr ve přední části chrámu, kdež ostatky těla jeho před nemnohými lety byly nalezeny.[2])

Vraceje se ku pořadí časovému, ze kterého poněkud vytrhly nás dějiny liturgie slovanské a stavby kláštera na Sázavě, připadáme v listu papeže Řehoře VII. ze dne 15. dubna r. 1075 na napomenutí učiněné kněžím diecése Pražské a moravské, aby vynakládali povinnou slušnosť na kostely své.[3]) Slovem tím rozuměti spíše příkladné obcování na místech svatých, nežli by kdo po něm souditi chtěl na nedostatek úpravy chrámů českých.

Za vlády knížete Vratislava II. vyzdvihl vladyka Mikulec celli (klášteřík) na ostrově řeky Labe mezi Hradcem a Pardubicemi. Z asketeria Břevnovského uvedeno tam několik mnichův, kteří ovšem zůstávali v poslušenství opata svého Menharta (r. 1035—89). Stav se králem roku 1086, obrátil Vratislav celli Mikulcovu v dokonalý klášter, dada Benediktinům tamějším kaplana svého Ondřeje (r. 1086—1107) za opata, i přikázav novému ústavu s dostatek světského zboží. Klášter sv. Vavřince na ostrově řeky Labe počal slouti Opatovicemi.[4])

Mezi prvotním zbožím kláštera toho jmenuje se roku 1086 ves Hlína u Kostelce a les vedle ní dobíhající až ku pozemkům Vrbatovým.[5]) Tím zajisté mí-

---

[1]) Pokračovatel Kosmův (mnich Sázavský) k r. 1134: »Silvester abbas... dormitorium, refectorium, cellarium et coquinam atriumque claustri per circuitum cum collumpnellis et absidiculis venustissime construxit.« Prameny d. č., II., str. 259.

[2]) Týž letopisec k r. 1134: »Hic tempore sui regiminis capellam sanctae Dei genitrici construxit.« Prameny d. č., II., str. 259. K r. 1146: »Dedicatio capellae sanctae Mariae in Zazoa a venerabili episcopo Ottone, quam construxit domnus Silvester abbas.« Tamže; str. 262.

[3]) Pokračovatel Kosmův (mnich Sázavský) k r. 1134: »Silvester abbas... monasterium sancti Johannis Baptistae picturae venustate decoravit, muros cum absidibus in medio oratorii ab altaribus sancti Stephani et sancti Martini interposuit, pavimentum ecclesiae lapidibus politis de Petrino monte advectis adornavit.« Prameny d. č., II., str. 259. Prof. Braniš vykládá slova o zdích s absidami poněkud volněji: »Silvestr dal arkády po stranách (mnišského) choru zdí zapažiti, jak přes mnohé zdi v kostele posud jest patrno a ve zdi té udělati sedadla (výklenky, absides) pro mnichy.« Jak píší historii českého umění; str. 16. Srovn. také spis jeho: O působení kláštera sázavského; str. 14.

[4]) Vita s. Procopii: »Miracula fiebant circa tumbam ipsius in ecclesia s. Joannis Baptista infra spatium multorum annorum.« Prameny d. č., I., str. XXVII.

[5]) Pokračovatel Kosmův (mnich Sázavský): »Cujus corpus juxta fores in sinistra parte in ingressu ecclesiae sanctae Dei genitricis Mariae humatum est.« Prameny d. č., II., str. 248.

[1]) Týž letopisec: »Hunc equidem fratrum unanimitas dextra parte ingressus januae supradictae ecclesiae sepelivit.« Prameny d. č., II., str. 248.

[2]) Vlasák: Benediktinský klášter sv. Prokopa na Sázavě. Památky archaeolog., IX., sl. 496, pozn. 2.

[3]) Erbenova Regesta; č. 157, str. 68: »Studuimus vos paterna caritate commonere... vos... ecclesiis vestris debitum honorem impendere.«

[4]) V zakládací listině kláštera Opatovického uvádějí se slova krále Vratislava: »Notum facio omnibus, quod mei primatis Miculecz cellam in Gradecensi territorio sitam, brevnovensi coenobio regulari obedientia subjectam, amodo per se subsistere et abbatiam vocari et esse decernendo confirmo... Praedia et beneficia praedicto monasterio sancti Laurentii ipsius sancti ammonitione per revelationem hoc sacrosancto jure habenda tribuo.« Erbenova Regesta; čís. 166, str. 72. Ježto v listině mluví se o souhlasu bratra králova, knížete Olomouckého Otty I., jenž zemřel nejspíše dne 9. června r. 1087, kladen bývá původ její k r. 1086.

[5]) Zakladací listina Opatovická: »Hilna quoque villam, quae dicitur ad ecclesiam ob differentiam alterius villae eodem no-

něn posud tak zvaný Kostelec Vrbatův u Chrasti na Chrudimsku založení svat. Havla.

O stavbách kláštera Opatovického máme teprve následující zmínku: Opat Mysloch (r. 1147—63) ve čtvrtém roce úřadu svého vida, kterak budovy klášterní stářím na díle se pobořily, na díle ku pádu se klonily, umínil sobě ostatek zbořiti a všechen klášter znovu postaviti. Byli sice mnozí bratří tomu na odpor, lekajíce se příliš útratného díla, on pak nicméně důvěřuje v Boha, stavbu započal a s pomocí věřících ze všech stran přispívajících šťastně také dokonal.[1]) Roku 1163 dálo se slavné svěcení kostela i kláštera přísluhou biskupa Daniela u přítomnosti krále Vladislava I. a četného panstva na den sv. Vavřince. Při tom jmenuje se hlavní oltář sv. Vavřince dolejším, oltář sv. Michala hořejším.[1]) Tento byl jak se podobá, v presbytéři, onen v choru mnišském.

V zakládací listině kapitoly Vyšehradské (asi roku 1088) děje se zmínka o majetku sv. Klementa z Opyše. Tím zajisté míněn jest chrám sv. Klementa, jenž z darování knížecího měl částku země ve Vojkovicích u Veltrus, jako ostatní ves tamže přidána byla králem Vratislavem I. ke jmění kapitoly Vyšehradské.[2]) (Pokračování).

mine dictae et circuitionem silvae juxta eandem villam... usque ad silvam Vribatae.« Erbenova Regesta; č. 166, str. 72.

[1]) Letopisy Hradišťsko-Opatovické k r. 1148: »Mizloc... quarto electionis sue anno monasterii hujus edificia pre vetustate antiquitatis videns partim corruisse, partim casum minari, potissimum duxit reliquum edificii funditus destrui et ex integro reedificari, id ipsum quibusdam ex fratribus annuentibus, quibusdam pro parvitate sumptus renitentibus. Fretus tamen pietate Dei omnipotentis fundamenta incoavit et fidelium administratione circumquoque succurentium prosperatus feliciter consummavit.« Prameny d. č., II., str. 399.

[1]) Tamže k r. 1163: »Monasterium sancti Laurencii a Daniele episcopo est consecratum et duo altaria, principale videlicet inferius altare et aliud superius sub titulo sancti Michaelis archangeli presente rege Wladizlao et compluribus ejusdem regis primatibus.« Prameny d. č., II., str. 400.

[2]) Erbenova Regesta; č. 175, str. 77: »Voykouici tota villa praeter terram sancti Clementis de Opis.«

Výroční zpráva

Jednoty pro dostavění hlav. chrámu sv. Víta na hradě Pražském za r. 1890.

(Dokončení.)

Na hladkou zeď vyšpicovanou dala se nejprve obmítka maltová a přihladila se lžící zednickou, do té malty nadělaly se nepravidelné vruby; pak přišla druhá obmítka a do té usazovala se pak mosaika. Pan Solerti soudí, že práce trvala deset let, o čemž ale dlužno pochybovati na základě zpráv kroniky Beneše z Veitmile.

Na spodní straně zlomků obrazu mosaikového po snětí kamenníci při stavbě zaměstnaní odklidili maltu pomocí malých špičáků a drátěných kartáčův, čímž jednotlivé kaménky objevily se v úplnosti, aby při novém zasazování práce tím pevněji se dařila.

O rozebrání obrazu mosaikové pracovalo 6 kameníkův skoro dva měsíce; v celku jest kusův 274, jež uloženy jsou v místnosti pod síní Vladislavskou.

Po snětí obrazu potvrdila se podstatnosť nábledu již dříve vysloveného, že zeď nad jižním portálem původně nebyla ustanovena pro obraz mosaikový, neboť v poli prostředním objevilo se okénko zazděné, úplně shodné s oběma okénky postrannými. Zdá se, že hořejší místnosť teprve po úplném dokončení svém ustanovena byla pro uschovávání klenotů korunních a že teprv potom nastalo vyzdobení zdi zevnitřní.

Po odbytí této práce ihned přikročilo se k vypravení svobodně stojících pilířů zevnější strany jižního portálu a prozatím všecky tři otvory portálu toho až k výši závěráku zazděny, dolejší pásy obloukův s ornamentální ozdobou v podbradkách sňaty a oblouky vyzděny.

Klenby obloukův dolejších usazeny byly na dubových roubících (povalech) a zality obyčejnou maltou. Roubíky mají délku 16—18 *cm*, 25 *mm* v profilu, jsou na obou koncích přiostřené a byly bezpochyby napojeny v horkém oleji, neboť jsou tvrdé a dobře zachovalé.

Po vysekání puklých kamenů druhé vrstvy zasazeny byly nové, jež se spojily mezi sebou a starými pilíři měděnými sponami a olovem zalily.

Oprava těchto pilířů až nahoru provedena byla úplně do konce měsíce listopadu, letošního roku pak zazdí se klenbové kameny spodních oblouků a podezdívka se odstraní.

Tak i roku minulého vznešený podnik Jednoty dle možnosti se dařil a od správy stavby pilně a obezřele opět blíže k vytknutému cíli dopraven byl.

Při tom i vyzdobení vnitřku dómu pokračovalo; dokončiti loni p. prof. Frant. Sequens malbu v kapli arcibiskupské, představující výjevy z legendy o sv. Vojtěchu, náklad čehož zapraven byl, jak známo, z peněz u příležitosti 50letého kněžského jubilea blahé paměti zemřelé Eminence knížete-arcibiskupa Bedřicha knížete ze Schwarzenberga kněžstvem Pražské diecése sebraných.

Co se týče dalšího polychromického vyzdobení choru chrámového, těší řiditelstvo, že může oznámiti, že — dík velkodušnému věnování české spořitelny — též polychromování císařské, křížové, jinak Berkovské kaple, zasvěcené původně svaté Panně Marii, zabezpečeno jest. Pro kapli tuto chtěl dříve již zemřelý pan světící biskup Dr. František Průcha k polychromii potřebný obnos věnovati a dal si také od pana prof. Frant. Sequense nástin předložiti — avšak následkem jeho úmrtí sešlo s tohoto věnování.

Slavná česká spořitelna věnovala k polychromickému vyzdobení této kaple a k zřízení oltáře tamtéž značný obnos 20.000 zl. a bylo panu prof. Frant. Sequensovi sdělání náčrtu pro polychromii a panu staviteli velechrámu Mockrovi nákres k oltáři svěřen.

Zde také s díkem zmíniti se dlužno o daru 500 zl. zemřelé vlastenky, který člen ředitelstva pan prof. A. V. Barvitius a jeho paní choť s tím věnováním Jednotě odevzdali, aby se v dómu sv.-Vítském postavilo poprsí v životní velikosti zakladatele Jednoty, kustoda dómu Václava Pešiny rytíře z Čechorodu, dne 7. května 1859 zemřelého.

Co se týče důchodů Jednoty, tož řiditelství s radostí zvěstuje, že příjmy loňského roku oproti létům předcházejícím přes nepřízeň poměrů a tolikeré dovolávání se obětavosti obecenstva k účelům nejrozmanitějším neklesly.

Mimo stálé subvence nejvyšší císařské rodiny, říše a země dostalo se Jednotě darem od král. hlav. města Prahy 1000 zl., od České spořitelny 500 zl., od sv.-Václavské záložny 500 zl., od slečny Eleonory Küfferové z Asmansvilly na památku její zesnulé sestry Johanny Moravcové z Asmansvilly a jejího chotě p. Václava Moravce 200 zl., od novosvěcenců Pražské diecése r. 1890 prostřednictvím P. Prokopa Holého 100 zl., od pí. Marie Teigeové v Kolíně na zbožnou upomínku zesnulé Marie Pulcové a Alžběty Stumpfeové 100 zl., od pana P. Karla Kellnera při příležitosti jmenování jeho děkanem kollegiatní kapitoly ve Staré Boleslavi 50 zl., od Její Jasnosti kněžny z Oettingenu 50 zl., prostřednictvím pana kanovníka dra Klementa Borového na památku v Pánu zesnulého pana děkana Jana Štěpána Křečka v Přísečné 25 zl., od Občanské záložny v Karlíně 25 zl., od První občanské záložny v Praze 20 zl., od několika dárců prostřednictvím jednatele pana Kajetána Pazelta 56 zl. 30 kr. a m. j.

Sbírkami dostalo se Jednotě: od kníž. arcib. konsistoře výtěžek sbírek zavedených roku 1889 v Pražské arcidiecési 1077 zl. 07 kr., sbírkou zavedenou Její Jasností Annou kněžnou z Lobkovic pomocí tak zvané laviny 261 zl. 61 kr., sbírkou konanou v roce 1889 v diecési Budějovické konsistoří Budějovickou 189 zl. 44 kr., od žáků c. k. akad. gymnasia v Praze prostřednictvím p. prof. Josefa Havránka 100 zl., sbírkou konanou v roce 1889 v diecési Královéhradecké 25 zl. 10 kr. a v. j.

Sbírky pánů jednatelů u chrámu sv. Víta o slavnostech sv.-Janské a sv.-Václavské vynesly 288 zl. 61 kr. a 106 zl. 07 kr. — Z obou schránek při mostních věžích vybráno během minulého roku 71 zl. 32 kr.

Na odkazích obdržela Jednota: po p. Josefu Walterovi, emer. řediteli paedagogického ústavu v Jičíně prostřednictvím pana učitele Jana Pathy v Jičíně 500 zl., po panu Ottovi Pinkasovi, majiteli domu a jednateli Jednoty 200 zl., po panu P. Janu Šedivci, emer. faráři v Plasích 100 zl. a po panu P. Frant. Moravcovi, děkanu v Uhřiněvsi 20 zl.

Jednatelé spolkoví vybrali od členů 6243 zl. 04 kr. a mimo to přímo odvedeno spolkové kanceláři 2009 zl. 43 kr.

O sbírání příspěvků získali si obzvláštní zásluhu z pánů jednatelů do žádné sekce nevřaděných a z pánův agentů mimo Prahu: Theol. Dr. Václav Horák, c. k. universitní professor, princezna Růžena z Lobkovic, hraběnka Vilemína Mirbachová, hraběnka Františka Černínová roz. princezna Schönburgová, jež sebrala značný obnos 725 zl., v tom na darech 225 zl., František Daneš, kanovník a děkan na Peruci, František Herold, arciděkan v Plzni, Krištof Karnoll, lékárník v Mladé Boleslavi, Frant. Rup. Loskot, c. k. professor náboženství v Příbrami, svobodný pán Vladimír Pražák, c. k. okresní hejtman v Lanškrouně, Josef Svoboda, děkan v Turnově a Václav Uhlíř, farář v Jesenici; — z jednatelů staroměstské a novoměstské sekce: pp. Alois Czermak, tajemník krasoumné jednoty, Jan Wowes, c. k. poštovní úředník, Jakub Novák, c. k. místodržitelský officiál a majitel domu, Kajetán Pazelt, pražský měšťan a rukavičkář, JUDr. Theodor Richter, c. k. vrchní finanční rada, Viktor, šlechtic Riedl, Jan Šír, učitel; konečně páni jednatelé pro Malou stranu a Hradčany: Antonín Amler, c. a k. dvorní klempíř a majitel domu, Alexander Baudiss, vrchní pokladník České spořitelny, Jan Drozd, professor gymnasijní, JUC. František Hais, hospodářský rada hraběte Wratislava, monsignore Antonín Hora, kníž. arcib. generální vikář, P. Justin Ko-

blasa, podpřevor kláštera Praemonstratů na Strahově, Jiří Hinz, tajemník Jeho Excellence hraběte Františka Thuna, Th. Dr. František Krásl, Julius Kunz, učitel, Karel Latka, cís. rada a chefredaktor, Filip Podzimek, tajemník soukromého ústavu podpůrného ve výslužbě, jenž přes vysoký věk 80 let náleží mezi nejhorlivější jednatele při sbírkách u velechrámu, František Prokop, inspektor ve výslužbě, Jan Saudný, c. k. účetní officiál, Jan Stüdl, kupec a majitel domu, Bianka hraběnka z Thun-Hohensteinů, hraběnka Karolina z Thun-Hohensteinů, Antonín Wutschka, c. k. účetní revident a Josef Zvěřina, kníž. arcib. rada, takže tato sekce sama vykazovala též minulého roku značný obnos 2924 zl. 24 kr.

Uplynulý rok byl 25., který tento odbor způsobem vynikajícím pro spolek činným byl. Podal totiž pan Alexander Baudiss jakožto spolkový jednatel r. 1864 návrh na organisování jednatelství a na utvoření výboru jednatelů při řiditelství.

Následkem toho konána 22. ledna r. 1865. na Malé straně, kde tenkráte již byl potřebný počet agentů, schůze jednatelů malostranských a hradčanských a při tom usneseno, aby z nich zvolen byl šestičlenný výbor a předseda. Dne 29. května 1865. zvolen byl předsedou p. Alexander Baudiss a dáno mu ihned v řiditelstvu místo a hlas poradní. Následujícího roku ve valné schůzi dne 6. června 1866 konané zvolen byl členem do řiditelstva, v kterémž od té doby, tudíž letos 25. rok, obtížný a zodpovědný úřad spolkového pokladníka obětavě zastává. Ctěné shromáždění zajisté s radostí souhlasí s tím, aby mu byl vysloven nejvřelejší dík.

Místo p. Alexandra Baudisse byl zvolen téhož roku p. Josef Zvěřina předsedou jednatelů sekce pro Malou stranu a Hradčany a přispívá od té doby, tudíž letos rovněž 25. rok, platně k tak příznivým úspěchům sekce této, čímž zasloužil si nejvřelejší díky Jednoty svatovítské.

Různé zprávy.

Obnovené fresky v kapli sv. Václava v chrámu sv. Panny Barbory v Kutné Hoře. Archaeologickému sboru »Vocel« v Kutné Hoře odkázal roku 1888 zvěčnělý Prokop Slavík, medik, 1200 zl. k tomu účelu, aby sbor za tuto částku fresky v kapli sv. Václava (kapli hašplířské) obnoviti nechal. Sbor zaopatřiv sobě svolení vyššího, svěřil práci p. Frant. Sequensovi, professoru při malířské akademii v Praze, kterýž prodlením měsíce srpna, září a října 1889 čtyři obrazy, letošního pak roku celou kapli za pomoci akademických pánů malířů Krisana a Mikše upravil. Malby na obou stěnách jsou na dílce (zony) rozděleny. Na stěně východní nad oltářní mensou nalézá se Ukřižování Páně. Pod křížem stojí Matka Boží s miláčkem Páně, svatým Janem, v pozadí rozkládá se utěšená krajina Jerusalemská. Nad tímto obrazem nalézá se mohutný, v každém ohledu dobře propracovaný koberec v barvách zelených. Dílec třetí zdobí dvě mohutné postavy v bohatých řasnatých rouchách na půdě fialové, slušně damaškované. Postava pravá opírající se o kyj značí sv. Jakuba ml., apoštola — druhá, rovnéž majestátní — listy v rukou držící — představuje nám příčinu smrti Jakubovy — svat. Pavla. Přišel totiž sv. Pavel na svých apoštolských cestách do Jerusalema, aby představeného matiční církve Jakuba ml. navštívil a chudé křesťany almužnou, kterou byl v Macedonii sebral, podělil. Sotva že několik dnů tu pobyl, zosnovali někteří židé z Asie vzpouru proti sv. Pavlu, že pohana Trofyma v templ jich uvedl a tím znesvětil. V této vzpouře byl by dojista býval zabit, kdyby vojevůdce Lysias jeho nebyl zachránil. Židé majíce za to, že Jakub ml. na vysvobození Pavlově nemalé účastenství má, vzbouřili se proti němu — ano, shodivše ho s cimbuří, kamenovali, a jeden palicí hlavu mu roztloukl.

Na straně západní nalezají se po stranách výklenku, v němž náčiní bohoslužebné se uschovávalo, na vkusně dekorované fialové půdě dva obrazy mistrně provedené a sice nakládníka z prodeje se radujícího a erckauféře koupi tu do zápisek si znamenajícího. Bohatá arkatura, jak ji shledáváme na opěrných oblouciích vysokého kůru, vroubí pole dotčené. Druhý obraz téže strany představuje nám rovněž na vkusně ozdobené fialové půdě dva horníky v hávu bílém slavnostním vzorně vyšívaném, z nichž každý jednou rukou drží starý znak Kutnohorský s monogramem krále Vladislava II. s korunovaným W, nad nímž v obrubě lze čísti »vivat Vladislaus« — druhou pak štít se znakem havířským a hašplířským. Nejvýše znázorněna jest mučenická smrt sv. Kateřiny z Alexandrie za ukrutného císaře Maximina r. 307., který každého křesťana kázal mučiti a usmrtiti, nezapře-li Krista, nebude-li obětovati modlám. Kateřina nemohouc toho déle snésti, zmužile jde k císaři, vytýká mu hnusnou ukrutnosť, nespravedlnosť, mluví o náboženství křesťanském tak přesvědčujícími důvody, že císař svolává do svého sídla nejučenější muže ze všech končin tehdaž známého světa, aby Kateřinu usvědčili o nepravdě. Ani ne dvacetiletá křesťanka rozvíjí před nimi všecku hloubku a všecku výšku Kristova učení. Bystrým duchem vyvracuje

námitky učenců, jich samých zbraní je poráží a odzbrojuje; již nikdo nemůže ničeho uvésti proti její důvodům. Císař Maximin rozlícen dává ji zavříti do žaláře. Po jedenácti dnech byla Kateřina ze žaláře vyvedena a nevolic zapříti Krista, přivázána na stroj s kolem opatřeným ostrými hroty. Avšak tu udeřil blesk, provazy strhaly se v tom okamžiku, kdy se kola měla spustiti.

Zjev tento znázorňuje nám obraz. Před bleskem roztříštěným kolem, v jehož troskách povaleni leží pochopové, klečí ozářená Kateřina, mladistvá mučednice a s rukama sepjatýma pohlíží k nebesům. Koruna zdobí její hlavu — bohatý řásnatý plášť zahaluje vznešenou její postavu. V pozadí s obnaženým mečem stojí kat, provázen psíkem, jenž se od hrozného toho divadla s hrůzou odvrací. V oblacích lze viděti ruku Boží.

Avšak ani tu zloba Maximinova nemohla svésti ničeho, až teprve když popravce hlavu její od těla oddělil.

Neméně zajímavý jest obraz podokenní, představující nám na jedné straně práci horníků v dole, — na druhé muže vážného (ředitele stavby), jenž od dívky měšec přijímá. Byloť zvykem, že, když k další stavbě peněz se nedostávalo, vyslány dívky nejvzácnějších rodin na sbírku, jimž dle zachovaných účtů Svatobarborských říkaly »žebračky« a je také vždy po vykonané sbírce častovali (pečenou husou, červeným vínem a Norimberskými celtlemi). Praví se tímto obrazem: prací rukou svých a dobročinností jiných jsme tuto svatyni zbudovali. V částech obou stěn nejvyšších se ani stopy fresk neuchovaly. Na klenbě toliko v jednom poli nalézají se dvě ženské postavy dosti dobře zachované — moudré a nemoudré panny nám zobrazující. Ostatních osm velmi dobře zachovaných lze viděti na sousední klenbě polovénce.

Zmíněné fresky pocházejí z konce XV. věku a nejsou ani jmenem ani monogramem mistrovým pověřeny. Kaple sv. Václava, ač není úplně vymalována, činí na každého dobrý dojem — mistru malíři prof. Frant. Sequensovi a pánům akad. malířům Krisanovi a Mikšovi, kteří nesnadné práce té se súčastnili a charakter středověkého originalu nám uchovali, dělá všecku čest.

Karel Vorlíček, arciděkan.

Příspěvky na votivní obrazy

v karlínském chrámu Páně k oslavě 1000letého jubilea sv. Methoda.

Votivní obraz Moravanů.

	zl.	kr.
Přeneseno . .	528	15
Dp. Dr. Josef Kachnik, vicesuperior kníž. arcib. semináře v Olomouci (2. dar)	1	—
Vp. Frant. Miča, administrator ve Zhoři (2. dar)	2	—
Úhrnem . .	531	15

Do 2000 zl. nedostává se 1468 zl. 85 kr.

Štědrým dárcům: Zaplať Pán Bůh! Za další příspěvky prosí **redaktor.**

Seznam předplatitelů „METHODA“ roku 1891.

Čechy.

Arcidiecése Pražská.

Praha.

	Počet výtisků de
J. Em. kardinál a kníže-arcibiskup, František de Paula hrabě Schönborn	1
Alumnové semináře (11 za pol. předpl.)	5
Barvitius A. V., architekt	1
Binder Josef, vicerektor semináře	1
Borový Klement, Dr., kanovník	1
Bursík a Kohout, knihkupectví	2
Cyrillo-Methodějské knihkupectví	2
Dědictví Sv.-Václavské	1
Doubrava Jos., Dr., rektor semináře	1
Drozd J., profesor	1
Ekert Fr., duchovní správce	1
Gýra Ferdinand, sazeč písma	1
Hammerschmied Josef, kooperátor	1
Havlů J., kanovník a farář	1
Honejsek Václav, farář	1
Hora Ant., kapitolní děkan	1
Sneseno . .	22

Přeneseno . .	22
Houžvička Jos., duch. správce v Žižkově	1
Hůlek J., kněz na odpočinku	1
Kačer Jan, kaplan	1
Kalousek Jos., Dr., c. k. prof. univ.	1
Karlach Mik., Dr., kanovník	1
Kautsch Ed., zlatník	1
Kebrle Ant., vikarista	1
Knihosklad školní c. k. v Praze	1
Knihovna historického klubu	1
Krejčík Josef, závod sochařský	1
Kryštůfek Fr., Dr., prof. theologie	1
Lenz Ant., Dr., probošt	1
Matějka Bohumil, kand. fil.	1
Micka Fr., kanovník	1
Mocker Jos., architekt	1
Museum umělecko-průmyslové	1
Münzberger Bedř., architekt	1
Nykles Václav, farář	1
Podlaha Antonín, adjunkt fakulty bohoslovecké .	1
Rektorát kongregace Redemptoristů	1
Sneseno . .	42

Inv. Čís. 8752

Přeneseno . . 42
Residence Tovaryšstva Ježíšova 1
Rohlenova Karola, soukromnice 1
Ředitelství c. k. akad. gymnasia 1
Ředitelství c. k. české reálky v Karlíně 1
Ředitelství městské střední školy 1
Sásínek Fr., spirituál 1
Sedlák Jan, Dr., kancléř kons. a kanovník . . . 1
Sequens Fr., prof. akademie malířské 1
Šimák Josef, phil. stud. 1
Schmidt Lohel, P., sekretář na Strahově 1
Schwarz Viktor, architekt na Smíchově 1
Schwarzenberg Karel, J. J., kníže 5
Společnost přátel starožitností českých 1
Starý Sigmund, P., generální opat 1
Švehla Vinc., farář na Smíchově 1
Teisingrová Anna, majitelka domu v Karlíně . . 1
Tengler Jan, stříbrník 1
Vacarda Josef, katecheta na Smíchově 1
Valečka Eduard, knihkupec 1
Vondruška Karel, kaplan 1
Warter F., P., inf. převor maltézský 1
Zbejval Josef, duchovní správce v Praze 1
Zítek Jan, historik 1
Žák Frant., kooperátor na Vinohradech 1
70

V arcidiecési:

Appel Karel, farář v Plané 1
Bejvl Š., farář ve Vinoři 1
Biedermann Maxm., katecheta v Příbrami 1
Bláha Matěj, farář v Kejích 1
Bořický Ferd., farář na Proseku 1
Brázda Dominik, kaplan v Cerhovicích 1
Bucek Ant., hrab. správce na Peruci 1
Čermák Václav, kaplan v Chřenovicích 1
Černohouz Jan, farář v Hostivaři 1
Chalupecký Fr., farář v St. Kolíně 1
Charvát Jos., farář ve Velk. Popovicích 1
Chlupáč Jan, farář v Sánech 1
Daneš Fr., kanovník a děkan na Peruci 1
Dlask Ant., kanovník a vikář v Kouřimi 1
Dvořáček Josef, stavitel v Kolíně 1
Dušek M., farář v Charosticích 1
Eybl J. Ev., farář v Křečhoři 1
Faustus Jiří, knihkupec v Plzni 1
Himmer Josef, kaplan na Peruci 1
Hoppe Fr., farář v Boroticích 1
Janda Fr., Msgr., kanovník a vikář v Přistoupimi 1
Ječmen Jan, vikář v Budyni n. O. 1
Ibl Kašpar, kaplan v Radnicích 1
Kandler Josef, děkan a vikář v Slaném 1
Karlík Hugo, P., převor v Teplé 1
Kebrle Josef, farář v Slušticích 1
Klášter františkánský v Hájku 1
Kořan Fr., kanovník v Staré Boleslavi 1
Kotrch Václav, kooperátor v Roudnici 1
Kratochvíl Václav, farář ve Vraném 1
Krotký Matěj, farář v Třebetově 1
Kubr Václav, farář v Živohošti 1
Labler Aurel., P., převor v Domažlicích 1
Ludvík Jakub, farář v Ounětičích 1
Malec H., farář v Ovenci 1
Martinovský Bohumír, učitel v Staré Boleslavi . . 1
Meloun Josef, vikář v Postupicích 1
Museum městské v Plzni 1
Müller Václav, katecheta v Roudnici 1
Ondok Jan, farář v Jinonicích 1
Opatrný Fr., farář v Senomatech 1
Opp Josef, farář a vikář v Slavětíně 1
Otman Karel, vikář v Ořechu 1
Petráš Josef, děkan v Kostelci n. L. 1
Petráš Matěj, farář ve Svárově 1
Pilát Pavel, kanovník v St. Boleslavi 1
Sneseno . . 46

Přeneseno . . 46
Pittner Štěpán, vikář v Libeznicích 1
Pluhař Jan, farář v Ledči 1
Pohl František, farář na Sázavě 1
Preclík Fr., farář v Církvici 1
Prskavec Josef, farář v Tyssu 1
Přecechtěl Jakub, kaplan v St. Boleslavi 1
Průša Ant., farář ve Vrbně 1
Ráž Jan, hraběcí správce v Slavětíně 1
Rošický Fr., probošt v Roudnici 1
Ředitelství c. k. české státní střední školy v Plzni 1
Roškot Jan, vikář v Počepicích 1
Sládek Josef, farář v Svojšicích 1
Starosta K., farář v Stolmíři 1
Šindelář Antonín, kaplan v Zlonicích 1
Šittler Eduard, kaplan v Petrovicích 1
Šoulavý Karel, farář v Tejnci n. S. 1
Špale Ant., farář v Cerhovicích 1
Štědrý Fr., kaplan na Peruci 1
Teyzar Václav, hrab. pokladník na Peruci 1
Vacek František, kaplan v Bubenči 1
Vaněk Ferd., prof. v Klatovech 1
Valenta Jan, farář v Kladrubech 1
Vodička Fr., hr. kontrolor na Peruci 1
Vojáček Fr., farář v Janovicích 1
Voříšek Roman, emer. farář na Křivoklátě . . . 1
Wagner Adolf, kněz v Hradisku 1
Žaček Fr., farář v Hlubočí 1
Úhrnem 143. 73

Diecése Litoměřická.

Litoměřice.

J. M. biskup Dr. Emanuel Schöbl 1
Alumnové semináře 1
Sitte Václav, protokolista kons. 1
3

Diecése:

Buchta Ant., kaplan v Bělé 1
Hartmann Fr., kaplan v Dobrovici 1
Hladík Fr., farář v Březině 1
Kondelík Fr., farář ve Mšeně 1
Mikolášek Václav, kaplan v Sobotce 1
Němeček Josef, vikář v Loukově 1
Nevečeřel Čeněk ve Všebořicích 1
Novotný Jan, knihkupectví v Ml. Boleslavi . . . 1
Oplt Václav, farář v Modlanech 1
Rydvan Jos., Dr., beneficiát v Lysé 1
Ředitelství c. k. vyš. gymnasia v Ml. Boleslavi . 1
Svoboda Josef, děkan v Turnově 1
Štolc Fr., farář v Brozanech 1
Teleš Fr., farář v Skalsku 1
Veselý Fr., farář v Řepíně 1
Zuklín Fr., farář v Bořislavi 1
Úhrnem 19. 16

Diecése Královéhradecká.

Hradec Králové.

J. M. biskup Dr. Josef Jan Ev. Hais 1
Biskupský seminář 1
Fiala Gr., kanovník 1
Frýdek Ant., kanovník 1
Kerner Fr., protokolista 1
Mrštík Josef, Dr., katecheta gymnasiální 1
Musil Matěj, kanovník 1
Pospíšil J., knihkupectví 1
Ruth Vinc., Dr., prof. theologie 1
Sekera Vladislav, katecheta 1
Suchánek Antonín, rektor semináře 1
Šrůtek Josef, inful. arcijáhen 1
Tondl Fr., c. k. profesor 1
Zima Fr., spirituál 1
14

Diecése:

Archaeologický a musejní spolek v Hořicích . . 1
Beseda měšťanská v Kutné Hoře 1
Bezděka Viktor P., archivář v Želivě 1
Bouchal A., farář v Chlebích 1
Danielis Otto, farář v Litomyšli 1
Dvořák Ant., farář v Nebovidech 1
Dvořák Št., admin. v Chroustovicích 1
Götschner Jan, kaplan ve Veliši 1
Hakl Bohumil, děkan a vikář v Hořicích 1
Hejtmánek Jan, vikář v Německé Bělé 1
Illem F. A., farář v Zbraslavicích 1
Jelínek Václav, kaplan v Hořiněvsi 1
Klein Jan, děkan v Čiňovsi 1
Klein Josef, bisk. notář v Oboře 1
Kmínek Jiljí, O. S. B. v Broumově 1
Krátký Čeněk, farář a vikář v Lovčicích 1
Krunert Blažej, farář ve Velimi 1
Louvar Leop., sochař v Něm. Brodě 1
Mazáč Leopold, probošt v Poděbradech 1
Městské museum ve Vysokém Mýtě 1
Nechvíle Jan, farář v Dašicích 1
Nejedlý Ludvík, malíř v Novém Bydžově 1
Nývlt Method, P., převor v Želivě 1
Pašek J., knihkupectví v Jičíně 1
z Pelhřimovských Eduard, farář v Úpici 1
Pohl Jan, farář v Borohrádku 1
Přibyl Josef, gymn. profesor v Jičíně 1
Reálné vyšší školy v Kutné Hoře 1
Růžička F. J., obchodník v Kutné Hoře 1
Spěvák A., knihkupec v Hoře Kutně 1
Sucharda Ant., sochař v Nové Pace 1
Svoboda Josef, farář v Čihošti 1
Uhlíř Václav, farář v Jesenici 1
Vančura Ant., děkan v Něm. Brodě 1
»Včela«, archaeol. spolek v Čáslavi 1
»Vocel«, archaeol. spolek v Kutné Hoře 1
Vokál J. v České Třebové 1
Úhrnem 51. 37

Diecése Budějovická.

Budějovice.

J. M. biskup dr. Martin Říha 1
Hůlka Josef, spirituál semináře 1
Knihovna bohoslovců 1
Pešl Arnošt, kněhkupec 1
Rodler Adolf, Msgr., rektor semináře 1
Skočdopole Ant., Dr., prof. theol. a kanovník . . 1
6

Diecése:

Adámek Mansvet, převor v Č. Krumlově 1
Bezděka Václav, farář v Dobrži 1
Buchtele Jan, farář v Těchnicích 1
Císař Karel, farář v Protivíně 1
Duben Jan, děkan v Nezamyslicích 1
Formánek Josef, arciknéz, vikář na Týnci . . . 1
Hájek Karel, arciknéz, vikář a děkan v Domažlicích 1
Hašek Václav, farář v Hluboké 1
Hejna Josef, farář v Drahově 1
Hille Jan, farář v Kádově 1
Hlinka Vojtěch, bisk. notář na Hrádku 1
Hloušek Aug., učitel v Horní Cerekvi 1
Hofmann Josef, probošt v Jindř. Hradci 1
Hůlka Fr., farář v Tučapech 1
Chochole Jan, farář v Krasilově 1
Kamarýt Bedřich, farář v Deštné 1
Kolář Martin, profesor v Táboře 1
Konrád Karel, prof. gymn. v Táboře 1
Kovář Josef, farář ve Svojšicích 1
Kuchynka R., statkář v Albrechtci 1
Lhotský Josef, superior v Klatovech 1
Sneseno . . 21

Přeneseno . . 21
Majer Antonín v Čížové 1
Mařík Jos., farář v Strunkovicích 1
Mocker Adolf, stavitel v Petrodvoře 1
Němec Karel, kaplan v Chrasticích 1
Pauli Hugo de, farář v Těchomicích 1
Pavel Rafael, P., ve Vyšším Brodě 1
Pekárek Josef, arciknéz, děkan v Blatné 1
Pokorný Ferd., farář v Křakau 1
Říčák E. V., děkan v Přešticích 1
Sedláček Aug., profesor v Táboře 1
Sedláček J., kníž. švarc. stavební inženýr v Hluboké 1
Spálenka Anselm, P., superior v Bechyni 1
Spiess Julius, kníž. stavitel v Č. Krumlově . . . 1
Stiller Er., farář v Planici 1
Tischer Jan, farář v Neustupově 1
Toberny Ad., prof. v Soběslavi 1
Toušek Fr., děkan v Třeboni 1
Truhlář Jan, kaplan v Netolicích 1
Zbonek Vendelín, farář v Štěkni 1
Zwettler Šim., farář v Nakří 1
Úhrnem 47. 41

Čechy úhrnem: 260.

Morava.

Arcidiecése Olomúcká.

Olomouc.

J. Em. kardinál-arcibiskup Bedřich landkrabě Fürstenberg 1
Alumnové semináříští (14 za poloviční předplatné) . 7
Kachník Josef, Dr., vicesuperior semináře 1
Knihovna bohoslovců československých 1
Knihovna seminářská 1
Promberger R., knihkupec 1
Vyvlečka Josef, vikář na dómě 1
13

Arcidiecése:

Bátěk, kooperator v Boršově 1
Bílčík Karel, farář v Roketnici 1
Blažek Vilém, Msgr., kanovník, řed. sem. v Kroměříži 1
Břečka Jan, kaplan v Mor. Ostravě 1
Čech Jan, farář v Hranicích 1
Daněk J., farář v Hovězí 1
Domluvil E., prof. náboženství v Meziříčí 1
Halda Drah., farář v Dolním Újezdě 1
Harna Ferd., farář v Chvalkovicích 1
Hoch Fr., farář v Horním Újezdě 1
Hradil Jan, farář v Kašavě 1
Jeřábek Fr., c. k. okr. ingenieur v Uh. Hradišti . 1
Klemš Jos., farář v Cotkytlí 1
Malota Fr., kooperator ve Velké 1
Mrázek Florián, kaplan v Hranicích 1
Novák Filip, kooperator v Buchlovicích 1
Porazil František, kaplan v Moskovicích 1
Ředitelství myslivecké školy v Sovinci 1
Sauer Ig. V., farář v Napajedlích 1
Sedláček Jan, farář ve Špičkách 1
Snopek Fr., exposita ve Svébohově 1
Stošek Jindřich, kooperator v Starém Městě . . . 1
Strouhal Jan, farář v Kladkách 1
Strouhal Ig., farář v Dolanech 1
Tesař Petr, farář v Tlumačově 1
Tomeček Frant., kooperator v Brumově 1
Věrný Fabian, farář v Dřevohosticích 1
Vondráček Pavel, kooperator na sv. Kopečku . . 1
Vychodil Jan, farář v Želechovicích 1
Vytopil Josef, farář ve Val. Mezříčí 1
Velner Jakub, kooperator v Tovačově 1
Žáček Karel, kooperator v Čechách 1
Úhrnem 45 32

Diecése Brněnská.

Brno.

J. M. biskup Dr. František Sal. Bauer . . . 1
Adamec Ant., spirituál semináře 1
Alumnové semináře (11 za pol. předpl.) 6
Hodr Jakub, Dr., profesor bohosloví 1
Knihovna chlapeckého semináře 1
Kutter Fr., kaplan 1
Museum průmyslové 1
Pospíšil Josef, Dr., regens bisk. alumnátu v Brně . 1
Rambousek Anselm, P., opat 1
Šuderla Robert, kanovník 1
Winiker C., knihkupectví 1
Winkler Karel, knihkupec 2
Zeibert Fr., Msgr. Dr., prelát 1
19

Diecése:

Belcredi Egbert, J. Exc. hrabě, v Lišni 1
Beránek Karel, Dr., děkan v Újezdě 1
Bezděk Václav, farář v Običtově 1
Eichler Karel, farář ve Vev. Bytišce 1
Fáborský Jan, farář v Pohořelici 1
Florián František, farář v Tasově 1
Hrubý Josef, profesor v Telči 1
Chudáček Fr., farář ve Velkém Ořechově 1
Kaplan Kristian, farář v Mikulovicích 1
Kašpar Josef, farář v Radiměři 1
Klíma Frant., farář v Strachotíně 1
Klíma Josef, farář v Bystrci 1
Korčian Benedikt, P., opat v Rajhradě 1
Korec Fr., farář v Řeznovicích 1
Kubín Jos., kooperator v Pohořelicích 1
Koula Jan, farář v Jemnicích 1
Křivý Jan, farář v Letonicích 1
Levý Fr., c. k. telegrafní úředník v Přerově . . 1
Miča František, administrator ve Zhoři 1
Michálek Fr., farář v Předině 1
Moc Josef, farář v Malešovicích 1
Mrázek Jan, farář v Pavlově 1
Načaradský Josef, farář v Křepicích 1
Nešpor Jan, farář v Červ. Lhotě 1
Sneseno . . 24

Přeneseno . . 24
Oharek Václav, farář v Doln. Dubňanech 1
Pátek Bernard, farář v Ochozí 1
Pavelka Pavel, zám. farář v Líšni 1
Soukop Jan, farář v Doubravici 1
Stojan Ant. Cyr. farář v Dražovicích 1
Vlk Josef, katecheta v Třešti 1
Vlček Arnošt, farář v Običtově 1
Wolf Al., farář ve Valči 1
Zineker František, farář v Beneticích 1
Úhrnem 52. 33

Morava úhrnem: 97.

Slezsko.

Pavlík J., kooperator v Gurschdorfu 1
Krátký Josef, farář v Moravici 1
Pospíšil Gerard, farář v Orlově 1
3

Jiné země.

Cipín A., kněz v Ahnapee v Americe 1
Dítko Ant., Msgr., pap. komoří a farář v Langenlois 1
Graus Jan, předseda spolku pro církevní umění v Štyrském Hradci 1
Jaeger Jan Nep. O. S. B. Chicago (Amerika) . 1
Konrád Eberhard, kooperator v Wolfseggu (Horní Rakousy) 1
J. O. Anna svobodná paní Gudenusová, roz. hr. Schönbornova 1
Macků Ant., kooperator v Moosbrunnu (Horní Rakousy) 1
Molitor Josef, farář v Chicago (v Americe) . . . 1
8

V Čechách . . . 260 předplatitelů
Na Moravě . . . 97 »
Ve Slezsku . . . 3 »
Jinde . . . . . 8 »
Úhrnem . . 368 předplatitelů.

V Pánu zesnulí předplatitelé:

† Václav Hodik, farář u sv. Víta v Praze, † František Huspeka, velmistr řádu křižovnického, † P. Justin Koblasa, převor na Strahově, † Albert rytíř Küffer z Asmannsville, děkan kapitolní, † Moric Lüssner, c. k. rada místodržitelský, † Karel Schwarz, světící biskup, † Václav Světlík, kanovník a profesor, † Fr. Pixa, farář ve Vrbně, † Antonín Novák, vikář ve Veliši, † P. Msgr. Pius Heidenreich, čestný kanovník v Olomouci, † Jan Koudela, farář v Jemnicí, † P. Chlumecký, kvardián v Třebíči.

Requiescant in pace!

„METHOD“,

ročník XVIII., vycházeti bude roku příštího jako dosud

☛ každého měsíce. ☚

Předplatné 2 zl. 20 kr. přijímá redakce v Karlíně.

»METHOD« vychází vždy 30. každého měsíce. **Předplatné**, které činí poštovní poukázkou na celý rok **2 zl. 20 kr.**, přijímá **redaktor F. J. Lehner v Karlíně. Reklamace** budtež zasílány do **expedice** v **Akademii křesťanské v Praze** (Řetězová ulice č. 223).

Knihtiskárna »Politiky« v Praze. — Nákladem vydavatele.

Inv. Čs. 8752

GTU Library
3 2400 00340 1456